

B-5319

P R A X I S
ARCHIEPISCOPALIS
CVRIÆ NEAPOLITANÆ
LOCVPLETATA,

Nonnullis vtilissimis materijs, atque Annotationibus
exornata,

A MARCO ANTONIO GENVENSE

- NEAPOLITANO V. I. D.

Montis Marani Episcopo, eiusdem Auctore.

*In qua, quidquid in alijs etiam Curijs Archiepiscopalibus, & Episcopalibus
frequentius occurrere solet, dilucide continetur.*

EPISCOPI, VICARIIS, ADVOCATIS;
ceterisq. in foro Ecclesiastico versantibus permaxime vtilis.

CVM PRIVILEGIO.

Del Collegio Cathalino letra S. n.º 1-

DE LA LIBRERIA

DEL REAL COLEGIO MAYOR
Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.

E. 3.º C. 58 N. 13.

neris ph.

Ex Typogr.

Jacobi Mascardi. M. DCXI.

PERMISSUM.

A
14
201

Imprimatur si videbitur R.^{mi} P. M. Sacri Palatij Apostolici.

Cesar Fidelis Vicesg.

EX commissione Reuerendissimi P. M. S. P. A. Ego Nicolaus Cassianus vidi totam Praxim Archiepiscopalem Neapolitanam, cum omnibus Annotationibus, atque Additionibus, etiam à Reuerendis. D. Marco Antonio Episcopo Montis Marani, nec aliquid in ea deprehendi, quod sanctæ, & Catholicæ Fidei, aut bonis moribus repugnet; immo opus esse, censo impressione dignissimum, ac omnibus Ecclesiasticis tam in foro, quam extra forum versantibus, apprime vtile & proficuum; quippe qui fere nihil intactum reliquit, quod ad Praxim in eodem foro spectare potest, vsumq. sacrorum Præsulum: & omnia recte, ac docte concludere videtur, quæ Canonicos, Iurisperitos, aut Ecclesiastici fori Iudices quoquo modo instituere, & ad rectum sacri iuris vsum dirigere possunt. Quare in gratiam etiam omnium studiosorum typis mandari posse existimo, ac in fidem me subscripsi hac die prima Iunij 1609.

Idem qui supra Nicolaus Cassianus.

Imprimatur.

*Fr. Thomas Pallauicinus Bonon. Magister, & socius Reuerendissimi
P. Fr. Ludouici Ystella Sacri Palatij Apostolici Magistri, Ordinis
Predicatorum.*

S A N C T I S S I M O
A C B E A T I S S I M O P A T R I
P A V L O V.
P O N T. M A X.

ERV M gerendarum vsum, Beatissime Pater, quem Græco vocabulo Praxim nuncupamus, homini ad felicitatem nato mirificè convenire, præclare docuit sapiens ille morum institutor Plutarchus, cum virtutem in actione consistere definiuit. Et verò hominem pollentem oculis, carentem manibus; vigentem ingenio, destitutum actione; doctum theoria, imperitum praxi: illum ego non hominem dicam, sed monstrum propemodum miserabile. Perfectum autem virum tunc dixerò, cum & oculis perspicacem, & manibus videro bene utentem. Inde Moyses, ut tradunt Historici, prudenter fecisse legitur, qui de cuiusque integritate magis oculis quam auribus credebat. Videlicet praxis & opera ipsa sunt, quæ virum librent & probent, non ingenium, aut verba. Et frustra quis acutulum se iactet, nisi mentis industriam, manus, hoc est rerum vsum, & experimentum prodat. Nam quid est aliud homini frequens exercitatio, nisi gemina quadam manus? aut quæ ratione vel se tueri, vel alijs benefacere quispiam poterit, nisi practica quapiam methodo instituatur, vim mentis in omne officium humani generis publico bono exerere? Hæc ego mecum identidem expendens, cum

cernerem innumeros ferè libros quotidie prodire, qui ingenio tantum
acuendo, excolendoq. proficiant: visum fuit mihi Ecclesiasticam Pra-
xim instituere, quia potius quid agendum, quam quid contemplandum
sit, sacri Praefules facillimè cognoscerent. Neque prorsus immerito opè-
ræ me pretium fecisse existimaui. Eò enim concessisse mihi videbar,
quidquid in Amplissima Neapolitana Metropoli, in cuius tutandis iu-
ribus Fisci Patronus diu inseruieram, dignum obseruatione contigerat.
Nunc autem cum hoc ipsum, ut typis denuo excuderetur, accuratius
euoluerem, & veluti ad incudem reuocarem, agnouì demum, quam ve-
rè & grauiter Publius ille Mimographus dixerit: Discipulus est prio-
ris posterior dies: adeo occurrerunt multa quæ messem istam undique
locupletiolem fecerint. Multa itaque adieci, multa exposui; angusta
dilataui, confusa digessi: inde ut mihi intelligere facile fuerit, ingenia
hominum quorundam agris esse similia, qui cum diu ab agricolatione
quieuerint, sero postmodum cultu uberiores fruges ferunt. Hæc igitur
nostri Operis est ratio B. P. Illud vnum est reliquum, ut segetem istam,
qualiscunque ea sit, Tibi à me ex animo, & ex Voto propemodum de-
stinatam, in tuum, ut ita dicam, inferri horreum patiaris, & veluti
rem tuam Apostolico patrociniò tueare. Multa sanè me id sperare
posse suadent. Primum, quod hæc fruges, tuæ ferè sint, quippe in Ro-
mano, hoc est, tuo solo renatae atque auctæ. Deinde, quod priore suo
ortu ab hac Sancta Sede Apostolica benigne exceptæ, ad Excelsam istam
Petri Cathedram, atque adeo ad Te, qui in ea sedes, meritissimò redire
non dubitent; ut inde Solis istius veluti radijs maturata, saginandis
studiosorum animis securius prostant. Faue igitur B. P. & opellam
istam meam, atque meipsum ad tuos sanctissimos pedes prouolutum su-
scipere ne graueris. Interim ego Deum oro & exobsecro, ut Te nobis,
Vrbi, atque Orbi diutissimè seruet incolumem.

S. T.

Humillimus seruus.

M. Ant. Genuensis Episcopus Montis Marani.

PAVLVS PAPA VI.

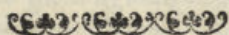
Ad futuram rei memoriam.

CUM, sicut accepimus, dilectus filius Iacobus Mascardus Typographus in Vrbe, quoddam opus, inscriptum Praxis Archiepiscopalis Neapolitana, auctore Reuerendis. D. Marco Antonio Ianuen. Neapolitano, Episcopo Montis Marani, diuersis Annotationibus, ac multis Capitulis nouis, & appendicibus ab ipso auctore adiectis typis eudere intendat, vereaturque, ne postquam in lucem prodierit, alii, qui ex alieno labore lucrum quarunt, hoc ipsum opus in magnum sui praeiudicium etiam typis mandari procurent. Nos eius indemnitati, ne ex impressione huiusmodi nimium dispendium patiatur, providere, ipsumque specialibus fauoribus, & gratiis prosequi volentes, & a quibuscumque excommunicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & poenis, a iure, vel ab homine quauis occasione, vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutum fore censes, supplicationibus eius nomine Nobis desuper humiliter porrectis inclinati; eidem Iacobo, eiusque hereditibus, & successoribus, & ab eo causam habentibus, vt intra decennium proximum a primae dicti operis cum Annotationibus, Capitulis, & Additionibus huiusmodi, dummodo a Magistro Sacri Palatii approbatum sit, impressione computan. & illo durante, nemo tam in Vrbe, quam in vniuerso Statu nostro Ecclesiastico medietate, vel immediate Nobis subiecto, opus supradictum sine speciali dicti Iacobi, aut heredum, & successorum, vel causam habentium huiusmodi licentia imprimere, aut ab alio, vel aliis sine dicta licentia impressum vendere, aut venale habere, seu proponere possit, auctoritate Apostolica, tenore praesentium concedimus, & indulgemus. Inhibentes propterea vniuersis, & singulis vtriusque sexus Christianidelibus, praesertim librorum Impressoribus, & Bibliopolis, sub quingentorum ducatorum auri de Camera, & amissionis librorum, & typorum omnium, pro vna Camerae nostrae Apostolicae, ac pro alia eidem Iacobo, & hereditibus, successoribusque, aut ab eo causam habentibus praedictis, necnon pro reliqua tertiis partibus accusatori, & Iudici exequenti irremissibiliter applicandis, & eo ipso incurrendis poenis, ne dicto durante decennio, opus praedictum cum Annotationibus, Capitulis, & Additionibus huiusmodi, aut quamlibet illius partem tam in magno, quam in paruo folio, etiam praetextu declarationum, siue, aliarum additionum tam in Vrbe, quam in reliquo Statu Ecclesiastico praedictis, sine licentia huiusmodi imprimere, aut ab aliis impressum vendere, seu venale habere, aut proponere quoquo modo audeant, vel praesumant. Quocirca per easdem praesentes mandamus dilectis filiis nostris, & Apostolicae Sedis de Latere Legatis, eorumque Vicelegatis, ac Praesidentibus, Gubernatoribus, Praetoribus, & aliis Iustitiis Ministris Provinciarum, Ciuitatum, & Locorum Status nostri praedicti, vt eidem Iacobo, successoribusque, & hereditibus, seu causam habentibus huiusmodi in praemissis efficacis defensionis praesidio assistant, quandoque a Iacobo, seu hereditibus, successoribusque, & causam habentibus praedictis fuerint requisiti, poenas praedictas contra quoscumque inobedientes irremissibiliter exequantur. Non obstantibus Constitutionibus, & Ordinationibus Apostolicis, & quibuscumque statutis, & consuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis; priuilegiis quoque, indultis, & litteris Apostolicis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, confirmatis, & approbatis, ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, vt praesentium transumptis, etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis, & sigillo personae in dignitate Ecclesiastica constitutae munitis, eadem prorsus fides in Iudicio, & extra adhibeatur, quae ipsis praesentibus adhiberetur, si forent exhibitae, vel offensa. Datum Romae apud Sanctum Marcum sub Anulo Piscatoris, die xvii. Augusti M. DCIX. Pontificatus Nostri Anno Quinto.

S. Cobellutius.

INDEX CAPITVLORVM

E excommunicatione ad finem reuelationis. Cap.1.	pag.1
De his qui reuelare, aut restituere tenentur. cap.2.	13
De materia c.Odoardus, de solut.late. cap.3.	21
De absolutione à iuramento. cap.4.	28
De absolutione ad cautelam. cap.5.	31
De remissione clerici ad curiā Ecclesiasticam late. cap.6.	35
De excommunicato puniendo ante annum. cap.8.	43
De clerico post delictum, vel relegationem effecto laico, & è contra, & de familia Episcopi, an gaudeat priuilegio fori. cap.9.	46
De testibus laicis cōpellendis à Iudice Ecclesiastico, & quomodo. c.10.	51
De laicis offendentibus cursores curiæ Archiepiscopalis, à quo sint puniendi. cap.11.	55
De exequutione facienda in bonis clerici reconuerti coram Iudice laico. cap.12.	56
De laicis fideiussoribus clericorum, à quo compellendi ad pœnam fideiussionis. cap.13.	57
De sponso nolente contrahere matrimonium, quō sit cōpellendus. c.14.	59
De muliere sequestranda, pendente lite super matrimonio. cap.15.	61
De liquidatione instrumentorum contra clericum, & obligatione per ipsum facta penes acta curiæ secularis. cap.16.	63
De visitatione late. cap.17.	67
De immunitate Ecclesiarum magis practicabilia. cap.18.	70
De denunciatione hæreticorum, & maleficorum latissime. cap.19.	87
Deputata ad certos pios vsus, an & quādo possint in alios cōverti. c.20.	98
De dispensationibus matrimonialibus magis practicabilia. cap.21.	101
De causis matrimonialibus magis practicabilia. cap.22.	108
De excōmunicatione, an & quando suspendatur per appellationē. c.23.	117
De excommunicatione plura magis practicabilia. cap.24.	121
De scriptura quando requiratur in sententia excōmunicationis. c.25.	132
De absoluto in foro conscientiæ, an debeat molestari in foro exteriori. cap.26.	134
De excommunicato inforDESCENTE vltra annum. cap.27.	135
De carceratione clericorum, habilitatione, recommendatione in carceribus, & alijs scitu dignis. cap.28.	137
De modo procedendi in delictis de iure canonico, & de denunciatore. cap.29.	143
De clericorum nobilium pœnis. cap.30.	147
De concubinarijs. cap.31.	149
De Episcopo exercente iurisdictionem in aliena diœcesi. cap.32.	150
De	

I N D E X

De purgatione canonica, an possit indici, quando adsunt indicia sufficien-	152
tia ad torturam. cap. 33.	154
De potestate magistrorum Ecclesiæ laicorum late. cap. 34.	162
De clerico agente coram iudice laico cum protestatione late. cap. 35.	168
De clericis deponentibus in iudicio seculari. cap. 36.	171
De imploratione brachij secularis . cap. 37.	172
De fisco, si appellet. cap. 38.	173
De constituto in minoribus, quando teneatur deferre habitum. c. 39.	174
De cursoribus curiæ Archiepiscopalis quam fidem faciant. cap. 40.	175
De domicilio clericorū, & quomodo declarentur ciues Neap. cap. 41.	177
De curatore, an debeat interesse, quādo clericus minor torquetur. c. 42.	178
De carceratis, tentantibus frangere carceres. cap. 43.	178
De Vicario Episcopi, an possit reconciliare publice pœnitentes. c. 44.	179
De alienante bona Ecclesiæ saluo assensu Papæ, & ante assensum tradente	
possessionem. cap. 45.	181
De hæretico reconciliato, non admittendo ad audiendas confessiones ; &	
quid in suspecto de hæresi qui abiuravit. cap. 46.	184
De non regularibus deferentibus habitum regularium. cap. 47.	187
De capellano infirmo, an teneatur per alios celebrari facere. cap. 48.	190
De Episcopo, an possit facere gratiam. & de sententia Vicarij, cum clau-	
sula, salua moderatione Episcopi. cap. 49.	192
De miraculis aliqua scitu digna. cap. 50.	194
De sacramentis ministrandis in Hospitalibus. cap. 51.	196
De diebus festiuis ab Episcopis indicandis, & de voto illorum in canoni-	
zationibus SS. cap. 52.	197
De processionibus. cap. 53.	200
De resignationibus beneficiorum. cap. 54.	205
De pœnis clerici committentis delictum in sede vacante. cap. 55.	207
De appellatione magis practicabilia. cap. 56.	213
De corporibus SS. quando possint transferri de loco ad locum. c. 57.	215
De oblationibus late. cap. 58.	221
De Vicario Episcopi an teneatur dare sindicatum. cap. 59.	222
De secundis nuptijs quando possunt benedici. cap. 60.	224
De alienatione rerum Ecclesiæ nonnulla practicabilia. cap. 61.	234
De sepulturis plura scitu digna. cap. 62.	241
De clericis negotiatoribus . cap. 63.	245
De clerico blasphemio. cap. 64.	246
De celebrantibus plures Missas eodem die . cap. 65.	247
De clerico beneficiato omittente recitare diuinum officium. cap. 66.	249
De sacerdote reuelante confessionem, & tentante mulieres ad turpia in-	
actu confessionis . cap. 67.	250
De Sodomitis. cap. 68.	252
De modo procedendi in causis fidei. cap. 69.	

I N D E X.

De causis delegatis plura frequentia in Praxi . cap.70.	269
De potestate Archiepiscopi latissime. cap.71.	271
De Concilio Prouinciali late. cap.72.	282
De clerico cōmittente crimen læsæ maiestatis, à quo sit puniendus. c.73.	285
De pœna fustigationis non imponenda clericis. cap.74.	286
De nonnullis statutis laicorum in Praxi occurrentibus non comprehendentibus clericos. cap.75.	291
De sententia lata contra alienantē lite pendente non demandanda executioni contra clericū, in quē fuit facta alienatio sine licentia Epī. 76.	297
Immunitate Ecclesiæ an gaudeat interficiens inimicum à tergo cum sclopo. cap.77.	299
Questione spiritali pendente corā Iudice Ecclesiastico poterit idē Iudex mandare Iudici laico, vt non procedat in causa principali. c.78.	302
De consuetudine Episcoporum disponendi ad pias causas de bonis decedentium ab intestato pro eorum anima. cap.79.	304
De fructibus non colligendis sine præsentia parochi, cui decimæ debentur. cap.80.	307
De percutiente leuiter clericum publice, an ab Episcopo absolui possit. cap.81.	308
De Ecclesia an teneatur renouare emphyteusim finita generatione, si velit pro se retinere. cap.82.	311
Varia de Iurepatronatus. cap.83.	316
Varia de Iurepatronatus. cap.84.	319
Varia de Iurepatronatus. cap.85.	322
De frigidis & maleficiatis varia . cap.86.	325
De matrimonio impuberum aliqua scitu digna. cap.87.	329
De matrimonio per metum contracto varia. cap.88.	331
Varia de assensu Apostolico circa alienationē rerum Ecclesiæ. cap.89.	339
De vtilitate requisita in alienatione rerum Ecclesiæ varia. cap.90.	343
De pauperibus habentibus plures filios ac debitoribus Hospitalium non constituendis illorum rectoribus. cap.91.	348
Varia dubia circa capellas alijs concessas in Ecclesijs. cap.92.	350
De Sanctissimo Sacramento an possit asseruari in Ecclesia non parochiali pro adoratione de licentia Episcopi. cap.93.	360
De monculo, an possit ordinari. cap.94.	361
De gratia an expiret morte Papæ. cap.95.	362
Canonicus Ecclesiæ non Cathedralis seruiens Episcopo an lucretur fructus cum abest à seruitio Ecclesiæ. cap.96.	363
Obligatio in forma Cameræ an habeat exequutionem coram Epō. 97.	364
De Episcopo successore an teneatur stare locationi prædecessoris. 98.	365
De scientia in beneficio simplici. cap.99.	366
De clausula, siue quouis modo. cap.100.	368
De statu attendendo in beneficijs . cap.101.	473

PRAXIS CVRI AE
ARCHIEPISCOPALIS
NEAPOLITANAE:

Auctore

MARCO ANTONIO

GENVENSE, NEAPOLITANO, I. V. D.

EPISCOPO MONTIS MARANI!

S V M M A R I V M.

- 1 **M**ONITORIA ad finem reuelationis quis concedere possit.
- 2 **M**onitoria ad finem reuelationis an concedere possit Episcopus homini nullius Diocesis.
- 3 **M**onitoria ad finem reuelationis non sunt concedenda pro qualibet re leui, & ibi practica Curiae Archiepiscopalis.
- 4 **M**onitoria ad finem reuelationis sunt concedenda in subsidium, & ibi late praxis Curiae, & quando in facto proprio sint concedenda, vel non.
- 5 **M**onitoria debent continere rem certam

A

Moni-

- 6 *Monitoria non debent esse infamatoria .*
- 7 *Monitoria non debent esse criminosa .*
- 8 *Monitoria sunt concedenda ad instantiam eius, cuius interest .*
- 9 *Monitoria non sunt concedenda ad instantiam excommunicati, vel notorij peccatoris .*
- 10 *Monitoria debent continere aliqua dierum interualla, & possunt concedi die feriata .*
- 11 *Monitoria possunt concedi sine citatione partis .*
- 12 *Monitoria non possunt impetrari sine speciali mandato .*
- 13 *Monitoria ad finem reuelationis si Episcopus deneget, an possit appellari .*
- 14 *Monitoria esse concedenda, vel non concedenda, est decretum interlocutorium .*
- 15 *Monitoria qui impugnatur, suspectus redditur .*
- 16 *Monitoria non compellunt deponere cum iuramento, & non faciunt puniri de falso contrarium deponentem in iudicio .*
- 17 *Reuelationibus receptis, quomodo procedendum .*
- 18 *Monitoria ad finem reuelationis non dicuntur statuta, sed mandata, & morte expirant .*
- 19 *Monitorijs an censeantur paruisse, qui reuelant ore tenus Episcopo sine scriptis .*

De excommunicatione ad finem reuelationis .

CAP. PRIMVM.

DE excommunicatione ad finem reuelationis, late tractant Probus in cap. 2. de constitut. in 6. Sylua Nuptialis in verbo, Monitoria, Nauar. in cap. inter verba. 1. r. quaest. 3. corollar. 66. Henriquez in summa, de excomm. cap. 18. Ego vero aliqua, quae in Curia Archiepiscopali Neapolitana quotidie practicantur, annotanda censui.

Primò

Primò notandum, quòd talia monitoria hodie non possunt concedere Parochi, prout poterant de iure antiquo
 2 ex consuetudine, vt in c. 2. de offic. ord.

Secundò notandum, plura esse consideranda in concedendis dictis monitorijs. Si verò plures graue damnum intulerint, licet non simul, sed separatim, & singuli parum acceperint, non continens peccatum mortale, quod reparari posset ex restitutione rei acceptæ, si fieret ab omnibus: vt si plures vineam deprædati sunt, potest concedi excommunicatio. Ita tenet Sotus in 4. distinct. 22. quaestio. 1. artic. 2. Medina de restitut. quaestio. 10. Petr. Nauar. de restitut. lib. 3. dub. 5. notab. 49. Henriquez de excommunic. cap. 17. §. 4. & quamuis pro quolibet peccato mortali excommunicatio ferri possit, cum tamen sit poena grauissima, iuxta gloss. & Doct. in cap. qua fronte. de appellat. quadraginta, vel quinquaginta aureorum, & ita in nostra Curia seruatur, quod non conceditur pro minori summa quam quinquaginta ducatorum. Idem seruat Summus Pontifex in rescriptis in forma, Significauit. Aliquando verò pro minori summa decem, viginti, vel triginta ducatorum, fuit in Curia nostra concessa, considerata paupertate petentis, quod totum Episcopi arbitrio relinquatur: Quæ monitoria possunt concedi etiam, quòd in foro exteriori non competat actio, argumen. l. fin. C. de fideicom. vel si sententia fori exterioris fecisset transitum in rem iudicatam contra actorem, dummodo fuerit iniusta secundum Innoc. & alios in cap. quia plerique. de immun. Eccles. etiam pro nudo pacto, quod obligat de iure Canonico, cap. 1. vbi omnes. de pactis, Nauar. cons. 6. de pactis; sufficit enim quod adsit peccatum mortale, ratione cuius potest Episcopus excommunicare omnes. cap. nouit. de iudicijs.

4 Tertiò notandum, quòd talia monitoria sunt concedenda in subsidium, quando veritas alio modo haberi non potest. Sotus d. quaestio. 1. artic. 2. Probus, Sylua Nuptialis, Nauar. vbi supra: colligitur ex Concil. Trident.

dicto cap. 3. & ex dicto cap. ad nostram : il. 2. de iure-
iur. Ideo conceduntur contra personas, quas orator prorsus
ignorat. Sic etiam dicitur in rescriptis Papæ in for-
ma, Significauit, quod si quis sciret occupatorem, vel
esset notus aduersarius, debet agere contra eum via ordi-
naria, & si agit, sed pendet lis, non debent fieri edicta
generalia contra aduersarium, licet si fiant teneant, sed
sunt iniusta secundum gloss. in cap. 1. vt lite non conte-
stata, Probum, & Syluam vbi supra: possunt tamen tunc
concedi monitoria contra testes, qui veritatem sciunt
negotij, super quo mouetur lis, si eorum nomina igno-
rantur, sed si sunt certi, potest fieri eis præceptum,
quod veritatem deponant sub poena excommunicationis
coram iudice laico iuxta Abbatem in d. cap. ad nostram.
Syluam Nuptialem, & Probum vbi supra, & hoc præ-
ceptum ex antiqua Curia Archiepiscopalis Neapol. ob-
seruantia fit laicis, vt remoto omni odio, gratia, amore,
vel timore deponant veritatis testimonium coram iudi-
ce competenti ratione peccati mortalis, iuxta cap. nouit.
de iudicijs: est enim peccatum mortale in testibus ta-
cere veritatem. cap. quisquis. 11. quæstio. 3. & ultra
supradictos Doctores, id tenet Franciscus Marcus decis.
Delfin. 864. non tamen solet fieri tale præceptum per-
sonis valde qualificatis, nempe titulatis, vel Consiliarijs,
pro quibus est præsumptio, vt nolint tacere veritatem
propter qualitatem personæ, sed eos Vicarius solet adi-
monere: sed si causæ grauitas aliud suaderet, contrarium
seruaretur. Et hæc sunt notanda, quia anno 1599. quidam
laici tentauerunt infringere hanc praxim; dicentes Curiam
Archiepiscopalem non posse laicos censuris compellere per
viam præcepti supradicti, sed non potuerunt. Ex hoc 3. no-
tabili inoleuit praxis Curia Archiepiscopalis, quod quando
pendet lis, & est datus terminus in causa, si non sunt citati
testes, conceduntur monitoria generalia contra testes,
quia adhuc possunt ignorari, verum si sunt citati non con-
ceduntur, sed fit præceptum testibus citatis, quod ve-

ritatem deponant coram eorum iudice, vt supra dixi, & tale præceptum fit non solum, quando pars scit testes esse verè informatos de facto, sed etiam si præsumat verisimiliter informatos, nempe si sint vicini, vel similes, & sufficit, quòd petens præceptum nominet testes, qui nolunt deponere absq; quod probet fuisse ab alijs vocatos in contestes, maxime quia tale præceptum fit in causis ciuilibus. Item practicatur, quod quando testes sunt citati, solet Vicarius concedere monitoria cum clausula, dummodo non recipiantur reuelationes testium citatorum, vel testes citati non comprehendantur in monitorio; sed quando testes fuerunt citati in numero copioso, puta triginta, vel quadraginta, solet Vicarius in totum denegare monitoria; quia non est verisimile, quòd à tot testibus pars non possit habere veritatem negotij. Item seruatur, quod post cõclusum in causa non conceduntur monitoria, præterquam ecclesijs, mulieribus, & alijs personis priuilegiatis, ceterisque quando eis conceditur restitutio in integrum aduersus omillas probationes. Item in causa appellationis conceduntur, quando est datus terminus ad non posita ponendum, dummodo capita non concernant articulos primæ instantiæ, vel directè contrarios, sed nouos iuxta Clem. 2. de testibus. Item seruatur, quòd quando heres petit monitoria contra scientes bona hereditaria, & pars opponit de inuentario, & propterea dicit non esse concedenda, quia veritas alio modo haberi potest, solet Vicarius concedere monitoria contra scientes bona hereditaria non contenta in inuentario. Item practicatur, quòd super facto proprio non conceduntur monitoria, cum non præsumatur ignorantia: verbi gratia: Titius mutuauit Francisco centum, postea petit monitorium contra scientes tale mutuum, non conceditur: quia aut testes non fuerunt præsentés, quando fuit factum mutuum, & tunc non est necessarium monitorium; quia non adfuerunt testes; aut testes fuerunt præsentés, & præsumitur, quod pars petens monitorium, cognoscat dictos testes, & sic, cum sint certi, non conceduntur monitoria generalia; sed fit præceptum supradictum testibus, quorum nomina pars exprimit. Possunt tamen, & solent concedi monitoria generalia contra testes, etiam in facto proprio, quando præsumitur obliuio; nempe si factum esset antiquum, iuxta Bart. in l. non fatetur. ff. de confessis; vel si factum esset valde implicitum, nam propter eius difficultatem, præsumitur obliuio. l. emptor. §. Lucius. ff. de pactis.

Bart. in d.l. non fatetur. vel quando factum non fuisset explicatum per se, sed per seruum, vel filium, aut Procuratorem, iuxta glos. in l. si res obligata. ff. de legatis primò; vel quando sumus in homine præpedito multis negotijs; quia etiam in facto suo proprio præsumitur ignorantia, vel quando quis fecit aliquid in mortis articulo; tunc enim homines ignorare solent, secundum Socinum in fallentia 175. vel quando tractatur de valore rei de præterito, & non de præsentis, iuxta eundem Socinum in d. fallentia, qui ponit omnes supradictas limitationes ad regulam, quòd ignorantia non præsumitur in facto proprio; vel quando magnitudo facti aliud suaderet; aut aliæ coniecturæ essent in contrarium, iuxta Abb. in c. ab excommunicato. de rescript. Item practicatur, quod si aliquis petit monitorium contra testes, qui fuerunt præsentis quando ipse dedit pignus Francisco, quod ille negat recepisse, non conceditur monitorium contra testes, qui sciuerunt consignationem pignoris ex supradictis, nisi præsumeretur obliuio; sed conceditur monitorium contra testes, qui sciunt apud quem reperitur dictum pignus, vt reuelent; vel si aliquid sciunt ex confessione partis.

5. Quartò notandum, quòd in istis monitorijs est exprimenda res, de qua agitur, & eius valor; nisi fiant pro Ecclesijs, locis pijs, Communitatibus, Vniuersitatibus, Collegijs, ac vniuersalibus successoribus, & tunc debet fieri in genere quædam designatio rerum, quæ non debet esse vaga, incerta, & inuersionis similis, vt colligitur ex constitutione Pij V. super modo expediendi rescripta, in forma, Significauit.

6. Quintò notandum, quod monitoria non sunt concedenda, si sint infamatoria alicuius particularis personæ. Sylua Nuptialis, & Probus vbi supra, ex c. i. cum sequent. 5. q. 1. Vnde in praxi numquam nominatur persona, quæ præsumitur rem detinere, neque dicitur in monitorijs, quicumque sciuerit fuisse talia bona furto subtrahita, reuellet; vel quis talia bona iniuste detineat; sed tantum cum modestia dicitur quicumque sciuerit apud quem reperiuntur talia bona, vel quis ea acceperit, reuellet, vel detinentes restituant. Item seruatur, quòd quando monitoria fiunt contra retinentes scripturas, vel scientes apud quem reperiuntur, ex quibus apparet aliquod debitum, non solent nominari omnes personæ, inter quas fuit debitum contractum; sed tantum solet dici, quicumque sciuerit, vel retinuerit scripturas, ex quibus apparet aliquid deberi Francisco, restituat,

tuat, vel reuelet: sed non exprimitur nomen debitoris, nisi causæ qualitas aliud suadeat. Exprimitur tamen in monitorijs simulatio alicuius contractus; verum quando reuelationes receptæ continēt infamiam, non conceditur copia reuelationum iudici laico; sed Curia solet concedere tantum nomina, & cognomina testium, qui reuelauerunt, quos compellet iudex laicus postea ad deponendū: dummodo non deponant super crimine, ex infra dicendis.

- 7 Sextò notandum, quòd non conceduntur monitoria, si sint criminosa, vt si contineant alicuius delictum, maximè si copia sit consignanda iudici laico, corā quo lis vertitur, tūm quia sunt infamatoria, tūm etiā ad euitandam irregularitatem. Nec protestatio, quòd iudex sæcularis procedat citra poenam sanguinis, iuxta c. 2. de homicid. in 6. suffragaretur Episcopo concedenti copiam, quoad irregularitatem euitandam; quia textus in d. c. 2. non procedit in agētibz causas alienas; sed tantum suas, vt ibi, per omnes. Et quia aliquando reuelationes non continent criminalitatem, sed illas obtinentes vtuntur ijs in criminalibus; solet Vicarius Neapolitanus, quando concedit copiam reuelationum, imponere poenam excommunicationis latæ sententiæ, parti, & iudici, si dictis reuelationibus vtantur in criminalibus. Conceduntur tamen quando coram iudice laico agitur de crimine ciuilitate, nisi continerent scandalum, vt euenit anno 1600. Nam quidam heres agebat contra legatarios coram iudice laico, vt priuarentur legato, quia maledixerant animæ testatoris, iuxta l. si inimicitia. ff. de his, quibus vt indignis. Et petebat dictus heres monitoria contra scientes aliquem ex legatarijs talis testatoris maledixisse eius animæ: quæ non fuerunt concessa, quoniam non poterat negari, quin continerent magnum scandalum. Sed hic quæritur, postquam Episcopus receperit reuelationes continentes criminalitatem, quas non potest tradere iudici laico, quid erit remedij, vt orator valeat bona sua recuperare? & videtur, quòd poterit detinens bona aliena per excommunicationem cogi ab Episcopo, vt exeat à peccato, & restituat, iuxta c. nouit. de iudic. vel declarari incurrisse excommunicationem generaliter latam contra detinentes talia bona, & non restituentes; quod fieri potest, etiam si compareat, & dicat se paratum stare iuri coram suo iudice laico competenti; cum in hoc casu alio modo prouideri non possit, nec in foro iudicis competentis aliquid probari, iuxta notata in 2. notabili. & Ecclesia potest adiri ratione peccati

cati mortalis, quando in foro exteriori non competit ius. iuxta Innoc. & alios in d. c. quia plerique. & in c. nouit. de iudicijs.

- 8 Septimò notandum, quòd, vt concedantur dicta monitoria, requiritur, vt is, ad cuius instantiam conceduntur, habeat aliquod interesse, propter peccatum, & iuxta d. constit. Pij Quinti, in qua fundatur Praxis Curiae Neapolitanae non cōcedendi dicta monitoria, nec procedendi ad aggrauationem excommunicationis, quando apparet oratorem non habere interesse. Sed quando conceduntur monitoria ponitur clausula: dummodo petentis interfit, in ducatis 50. Quando verò interesse non est clarum; sed speratur in euentu litis, quæ vertitur coram iudice laico, & timor est, ne bona dilapidentur, possunt concedi monitoria, pro habēdis testibus, & notitia bonorum; licet interesse non sit clarum. Regulariter enim in Curia Neapolitana conceduntur monitoria ad instantiam interesse prærendentium coram suo iudice competenti, licet sit dubium in Curia Ecclesiastica. Exemplum: si aliquis tamquā heres Francisci petat monitoria contra scientes, vel detinentes bona hereditaria, & pars opponat non esse heredē, debet prius docere se talem; sed si prætendat hereditatem coram iudice laico, & adhuc nō fuit declaratus heres, poterit obtinere monitoria cōtra scientes bona hereditaria, ad futuram rei memoriam, & ne dilapidentur bona propter interesse præensum; & quia postea posset declarari interesse. Solet etiam Curia denegare monitoria, quando est timor calumniae, vel falsitatis testium, vt si quis vellet scire solutionem magnæ quantitatis æris alieni, contenti in instrumento habente executionem paratam; nam magna præsumptio est, quòd si soluisset, fecisset sibi cassari instrumentum, & in similibus.

- 9 Octauò notandum, quòd ad instantiam excommunicati, vel notorij peccatoris, non sunt concedenda dicta monitoria. Sylua Nuptialis, & Probus vbi supra, ex glos. Abb. & alij in c. nouit. de iudicijs.

- 10 Nonò notandum, quòd semper in istis monitorijs ponuntur aliqua dierum interualla, iuxta c. sacro. de sentent. excomm. & c. constitutionem, §. statuimus. eodem titulo in 6. nisi facti necessitas aliud suadeat; tunc enim posset abbreviari terminus, vt in d. §. statuimus. & ibi Geminian. Franc. & alij. Et in Curia Neap. solet poni interuallum dierum sex inter vnā monitionem, & alteram. Et si vltra prædicta in cōcedendis illis, adsit aliquis stylus Curiae, est seruandus,

uandus, de quo poterit se informare iudex ab aliquo notario, vt dicit Sylua Nuptialis vbi supra. Et ista monitoria possunt cōcedi die feriata, cū tractetur de salute animarum, & sic pietas vrgeat. cap. conquestus. de fer. Franc. Marcus decis. Delfin. 690. In Curia verò Archiepiscopali nullus excommunicatur in festiuitatibus Natalis Domini, & Paschæ, vt fideles vacent deuotioni.

11 Decimò notandum, quòd in istis monitorijs non requiritur citatio partis, cū non tractetur de alicuius præiudicio; siquidem excommunicatio non ligat, nisi existentes in peccato mortali, & non peccantes non tangit. Sic etiam in absolutione à iuramento ad finem agendi, non requiritur citatio partis, cū parti non inferatur præiudicium, iuxta magis communem in c. 1. de iureiurando. Et quia est actus quasi pœnitentialis, vt dicit Ant. de Butr. in c. debitores. nu. 7. de iureiur. quod tanto magis procedit in istis monitorijs, quorum finis est, vt anima exeat à peccato; & ita seruatur in Curia Neapolitana, quod in concedendis monitorijs non citatur pars; quamuis quidam parum versatus in Curia Neapolitana scripserit fuisse solitum partem citari, quod tamen non vidi seruari; id enim non fuit necessarium; immo potest grauare partem in expensis pro decreto, quod monitorium concedatur, à quo iudices recti se abstinent. Bene verum est, quòd si pars compareat, & dicat, non esse procedendum ad monitoria, ex causis supradictis est audienda. Hic notandum, quòd impedit aggrauationem excommunicationis, si quis compareat, & dicat habere rem, de qua in monitorijs, sed sine peccato; seq. esse paratum stare iuri corā suo iudice laico. Card. in Clem. dispendiosam. num. 28. de iudicijs. Sylua Nuptialis vbi supra, Nauar. in d. c. nouit. not. 6. nu. 22. vbi dicit hanc exceptionem esse omnino admittendam ab Ecclesiastico iudice: quòd intelligo, nisi in foro exteriori non competeret actio, iuxta supradicta.

12 Vndecimò notandum, quòd ad obtinendum ista monitoria, requiritur speciale mandatum, & ita seruatur in Curia Neapolitana, ex Speculatore de Procuratoribus, vers. 18. vbi dicit in contrahenda excommunicatione requiri speciale mandatum.

Duodecimò notandum, quod quando impetratur à Papa rescriptum, in forma, Significauit, nō potest pars, ad cuius instantiam est expeditum rescriptum, formare alia capita, vltra expressa in rescripto; quia excommunicatio esset nulla, tanquam lata à Delegato, non seruata forma rescripti. Dominicus in cap. Romana. §. sed nec.

de sententia excom. in 6. Fel. in c. cum sit. num. 15. de appell. nisi in eo ad sit clausula, Latius arbitrio tuo, vel, Significantis. Quæ si desit, rescriptum est publicandum de verbo ad verbum, non alterando sensum, sermonem, nec verba dicti rescripti; sed pro idiotis potest publicari materna lingua, seu vulgari, vt rescripsit sacra Congregatio Concil. Tridentini Curia Archiepiscopali Neapolitanæ, annis non longe elapsis. & sic obseruatur. Quæ clausula raro ponitur in rescriptis; sed quando opponitur in formandis alijs capitibus, sunt considerata, quæ supra notauimus.

13 Decimotertiò notandum, quod si Episcopus à parte requisitus, vt decernat ista monitoria, sine causa deneget illa, potest appellari; nam licet in illis concedendis Episcopus procedat ex officio ratione peccati, in quo iudicis officium multum exuberat: Card. in d. Clement. dispendiosam. & pars instans dicatur stimulus instigans: Probus, & Sylua Nupt. vbi supra; nihilominus iudex, si denegat petenti impartiri suum officium nobile, iniuriam facit, & potest appellari. Bart. in l. 1. ff. de Iurisdictione omnium iudicum. Felin. in cap. per tuas. de testibus. Poterit etiam appellari, si detur brevis terminus ad reuelandum. Nauar. in consil. 11. de officio ordinarij.

14 Decimoquartò notandum, quod sententia, esse concedenda monitoria, est merè interlocutoria, vt latè probat Crauetta in conf. 181. & ideo reuocari potest, l. quod iussit. ff. de re iudicata; quinimo ipsa sententia excommunicationis dicitur mere interlocutoria, & non obstante partis contradictione, si est iniusta, reuocari potest. Abb. notab. in cap. sacro. num. 5. per illum textum, de sententia excommunicationis. Felin. in rubr. de sententia, & re iudicata. Idem censuit Curia Archiepiscopalis de decreto, non esse procedendum ad monitoria, vt sit interlocutorium, & reuocari possit; cum nullatenus participet de sententia definitiua, facit, quod sententia reiiciens probationes, nempe si declaret probationes esse illegitimas, & non clarè probantes in principali, est mere interlocutoria. l. fin. C. de sententia, quæ sine certa quantitate. & ibi Bald. num. 2. Roman. in Rubrica. ff. de re iudicata. num. 5. Est tamè menti tenendum, quod dicit Crauetta d. conf. 181. in hac materia,

15 quod pars, quæ impugnat monitorium, est suspecta; nam tutus in conscientia non opponit se monitorio. Sic etiam iudex redditur suspectus, quando parti se opponit. Glossa in cap. statutum. in prin-

- principio, in verbo, copiam. de rescriptis. lib. 6.
16. Decimoquintò notandum, quod ista monitoria non compellunt deponere cum iuramento; & possunt scribi manu propria; & quando postea reuelantes examinantur, ut testes in forma iudicii, non debent ipsis legi eorum reuelationes. Si verò contrarium deponant in iudicio, statur posteriori dicto cum iuramento. Nec possunt puniri de falso, iuxta late tradita per Felin. in c. cum in tua. de testibus, & Sylua Nuptial. ubi supra. Seruatur tamen in Curia Archiepiscopali, quod in causis magni momenti, instante parte, solent recipi reuelationes cum interrogatorijs partis. Si autem reuelantes nolint respondere interrogatorijs, potest illis, tamquam personis certis, fieri præceptum sub poena excommunicationis, ut veritatem deponant coram eorum iudice competenti. Quæ tanto magis procedunt, quando coram iudice laico non examinantur testes de nouo cum interrogatorijs. Dicit tamen Menoch. de arbitr. iud. casu 109. quod potest iudex competens cogere testes, qui reuelauerunt, ad respondendum absque relatione ad reuelationes. ex Bald. in l. fin. C. de testibus. & alijs. Est etiam menti tenendum, quod facientes falsam reuelationem etiam sine iuramento, grauiter puniuntur in Curia Archiepiscopali: & anno 1600. per Curiam Archiepiscopalem ob falsam reuelationem quidam laicus fuit fustigatus per Ciuitatem Neapolitanam: siquidem testis deponens falsum in iudicio sine iuramento, punitur poena falsi. Bart. in l. si quis legatum. ff. de falsis, & est communis. Clarus in §. falsum. num. 111. & laici deponentes falsum in Curia Archiepiscopali puniuntur per eam, ex l. nullum. C. de testibus.
17. Decimosextò notandum, quod receptis reuelationibus, si ex illis plenè constat, aliquem esse in peccato, non reuelando, vel non restituendo, potest Curia, repetitis prius testibus cum iuramento, ipsum citare ad dicendum causam, quare non debeat declarari incidisse in excommunicationem latam in genere: & si non allegat aliquid reuelans, potest declarari excommunicatus, & fieri ei præceptum, ut exeat à peccato. Idque de iure procedit per cap. nouit. de iud. cum ibi notatis, & ex pluribus adductis per Neuizanum ubi supra, num. 57. & 59. ad quem te remitto; quia in praxi non est in usu, in Curia Archiepiscopali procedere ad declarationem excommunicationis: solum enim conceditur copia reuelationum parti ad finem probandi coram iudice competenti. Esset tamen

tamen id seruandum, quando in foro exteriori non competeret actio, iuxta notata supra in secundo notabili. Indifferenter vero declarantur excommunicati laici, occupatores bonorum Ecclesiæ, iuxta Concil. Trident. cap. si quem Clericorum. sess. 22. de reform. etiam, quod laici negent, rem esse Ecclesiæ, iuxta cap. si Clericus laicum. de foro compet. Qui textus procedit, quando laicus conuenitur actione reali ad relaxandum, vel restituendum rem; non quando tractatur, an sit excommunicatus, vel non; licet in consequentiam veniat restitutio bonorum. Siquidem iudex laicus est penitus incompetens, quoad censuras. Bartol. in l. quoties. C. de iudicijs. Abb. in cap. tuam. de ordine cognit.

Decimoseptimò notandum, quod ista monitoria non dicuntur statuta, sed mandata generalia, vel specialia, lata ab homine, quæ morte, aut remotione concedentis ab officio expirant antequam incurratur in excommunicatione. Nauar. in Manual. c. 27. num. 2. cap. gratum. & c. licet. de officio deleg. quia postea opus erit absolutione. Gloss. Ost. Abb. & alij in cap. à nobis. il primo, de sententia excommunicationis. Idem dicendum, quando subditus efficitur alterius fori, iuxta tradita per Archid. in cap. 2. de constit. in 6. Præpos. & Franch. in cap. præterea. il 2. de appell. Si vero Episcopus per statutum proferret sententiam, semper durat; quia statuta Episcopi morte non expirant. Abb. in dicto cap. à nobis. cap. fin. vbi omnes de officio legati. Statuta tamen, quæ fiunt à Vicarijs, eorum morte, aut remotione ab officio, expirant: siquidem rectores terrarum, & potestates habentes iurisdictionem ad tempus, prout Vicarij, non possunt facere nisi quasdam ordinationes, pro tempore sui officij, quo finito expirant, vt dicit Bart. in l. omnes populi. ff. de iustitia & iure.

- 19 Decimo octauò notandum, quod scientes, & reuelantes Episcopo ore tenus, non satisfaciunt monitorijs; quia is, cuius interest, non potest ipsis vti. Nauar. consil. 5. de furtis. Idem fuit dictum in Curia, quando reuelationes fuerunt ritè receptæ, puta per Notarium non approbatum; quia Ecclesia illis vti non potest ad cogendum peccatorem, vt exeat à peccato. Non tamen reuelans tenetur suis expensis adire Episcopum absentem, vel alium, cui debeat reuelare, ex cap. si testes. §. venturi. 4. quæst. 3. Nauar. in dicto coroll. 66. num. 799.

Ultimò notandum, quod in Curia Archiepiscopali Neapolitana, quando

quando aliquis opponit de nullitate monitorij concessi à dicta Curia, non datur terminus ad docendum de nullitatibus; sed opponens auditur sine termino, & reuocatur, vel approbatur monitorium: nam vt plurimum nullitates opponuntur ad dilatandum; & vbi de salute animarum agitur, proceditur simpliciter. Archid. & Cardin. de Turrecremat. in cap. scriptum est. 6. q. 3.

S V M M A R I V M.

- 1 Principalis an teneatur reuelare, restituere, vel edere arma contra se.
- 2 Reuelare an teneantur, si non possunt probari, quæ sciunt.
- 3 Reuelare an teneantur, qui non possunt compelli ad testificandum, & quando tenentur, & an filius contra patrem spirituales.
- 4 Reuelare non tenetur, qui scit aliquem retinere rem, de qua in monitorio, sine peccato, vel illum, ad cuius instantiam fertur monitorium, non habere interesse. & num. 6.
- 5 Reuelare non tenetur, qui timet damnum sibi inferri ex reuelatione.
- 7 Reuelare an teneatur, qui tempore excommunicationis est impotens, absens, vel ignorans, & an quamprimum sciuerit, vel potuerit, sub eadem pena excommunicationis lata.
- 8 Reuelare non tenentur, quos pars, vel Iudex excommunicare non intendit.
- 9 Scire quis dicatur in materia monitoriorum, & an testis de auditu teneatur reuelare.
- 10 Testes inhabiles, quando probent, & teneantur reuelare.
- 11 Monitorium quando liget subditos alibi commorantes tempore excommunicationis.
- 12 Sententia excommunicationis quando liget futuros contumaces.
- 13 Excommunicari an possit ille cuius fidei testator commisit dispensationem quantitatis pecunie persone sibi in secreto significata.

De his qui reuelare aut restituere tenentur.

C A P. II.

- 1 EQVITVR, vt aliqua ponamus de his, qui in monitorijs comprehenduntur, & reuelare, restituere, aut exhibere scripturas tenentur. Et in primis offert illa vulgaris quæstio, an principalis teneatur reuelare, & possit compelli excommunicatione non solum ad restituendum, sed etiam ad reuelandum, se detinere rem, de qua agitur. In qua quæstione sunt variae opinioniones. Multi enim dicunt non teneri ad reuelandum: aliqui asserunt, quod principalis tenetur

tenetur reuelare, & comprehenditur in monitorio; quia intentio Ecclesiæ, & causa finalis excommunicationis est, vt quis exeat à peccato. cap. cum medicinalis. de sententia excommunicationis. in 6. cap. nouit. de iudicijs. Et non potest exire à peccato, nisi restituat, vel reuelet. Ergo potest excommunicari. d. cap. nouit. Limitant, quando ex reuelatione resultaret magnum damnum, in fama, vel persona principalis. Et id tenet Franc. Marcus decis. 648. vltra alios. Sed huic opinioni obstat, quòd nemo teneret se prodere, c. quis aliquando. de poenit. dist. 1. D. Tho. 2. 2. q. 69. artic. 1. Præterea principalis non videtur esse in peccato non reuelando; sed non restituendo: ergo excommunicari non potest, si non reuelet; sed tantum, si non restituat, c. nullus, c. nemo. 11. q. 3. Et ita tenent Nauar. in Manuali c. 17. num. 100. Toletus in summa. lib. 5. c. 27. in fi. Reuerendiss. Episcopus Lacedonen. D. Hieronymus Campanilis in suis doctissimis commentarijs, super ritibus Curiae Archiepiscopalis Neap. & proprie super ritu 3. Aliqui dicunt, quod principalis tenetur reuelare, & se prodere; quando præcedit diffamatio, vel semiplena probatio. Sylua Nuptialis latè in verbo, monitoria. n. 42. Alij adueniunt, quod dicta semiplena probatio debet esse notificata principali, quia hoc casu tenetur quis dicere veritatem contra se ipsum, iuxta Caietanum super dicto articulo 1. Diui Thomæ, Solum de ratione tegendi, membro 2. q. 7. Nauar. cap. 25. num. 36. Sed ista opinio licet in se videatur vera; tamen raro in praxi verificari potest; quia monitoria non conceduntur, nisi pro reuelandis occultis. Quapropter Curia Archiepiscopalis Neapolitana sequens opinionem negatiuam, numquam decernit monitoria contra principales non reuelantes; sed tantum contra principales non restituentes, & cōtra testes scientes occupatores, & non reuelantes. Non tamen principalis incurrit, quādo non tenetur restituere, vt si est effectus impotens ad soluendū. Abb. in c. significante. de pignoribus. nu. 3. Sylua Nuptial. vbi supra nu. 56. Vel quando ex restitutione ipsi immineret periculum maioris damni, vitæ, vel famæ. arg. c. officij. de poenit. Tenetur tamen tūc, si potest, occulte restituere, vel alio modo cum parte concordare saltē per interpositam personam, quæ nomen principalis taceat, vel ei remissionem debiti impetret. Pariter non tenetur restituere, quando retinet in compensationem iustam, vel alio modo nō est obligatus ad restituendū cum tunc non sit in peccato mortali, iuxta tradita per Nauar. confil.

fil. 38. de sententia excomm. & in Manual. cap. 25. num. 46. Nec principalis tenetur restituere, quando litigat in iudicio, & lis est dubia; quia in dubio præsumitur pro possessore. cap. ex litteris. de probat. sed debet expectare exitum causæ. Sed an aliquis teneatur edere scripturas contra se, & possit compelli censuris? Et veritas est, quod quando ex non exhibitione maneret in peccato mortali, tenetur illas exhibere, & potest compelli censuris. Ita Ant. Abb. Fel. Decius in cap. 1. de probat. Si enim favore fisci quis tenetur edere atma contra se, iuxta communem in d. cap. 1. tanto magis favore animæ, vt exeat a peccato. Et ita fuit iudicatum in Curia Neapolitana. Si tamen scripturæ nullo modo prodesse actori, non tenetur quis illas exhibere; secus si aliquo modo actorem releuarent, vel essemus in dubio. Ita Sotus in 4. distinct. 22. q. 1. art. 2. casu 3.

2. Secundò notandum, quod scientes non tenentur reuelare, quando id quod sciunt, probari non potest. c. plerumque. 2. q. 7. c. si peccauerit. 2. q. 1. cap. placuit. 6. q. 2. Gloss. in cap. sacerdos. de poenit. dist. 6. Præpos. in cap. nerui. 13. dist. Rip. de peste. de remedijs ad curandam pestem. nu. 224. Probus in d. c. 2. Quod intelligi debet, quando alicui præcipitur, vt denunciaret, non vt deponat tamquam testis; quia tunc tenetur dicere veritatem, etiam quod probari non possit etiam si iurasset non reuelare. cap. intimauit. de testibus. Ripa vbi supra, num. 128. Probus in d. cap. 2. Arnaldus Albertinus de secreto. num. 177. Nauar. in d. cap. inter verba. coroll. 66. num. 779. cum seqq. vbi dicit, quomodo cognoscatur an iudex præcipiat, vt reuelemus vti testes, vel vti denunciatores, quod primò sit recurrendum ad verba, iuxta l. non aliter. ff. de leg. 3. Si verò ex verbis id percipi non potest, intelligendum est monitorium, vt denunciemus tanquam testes in negotijs ciuilibus, tam cœptis litigari, quam non incœptis, quia in ciuilibus non agitur de punitione peccati. At in criminalibus si sunt incœpta, non sunt necessarij denunciatores, sed testes; & ideo vti testes tenemur occulta pandere: aut non sunt incœpta, & tunc vti denunciatores, cum in non cœptis sæpe quærantur denunciatores. cap. super his. de accus. Et ex his potest verbum, denunciare, accipi, pro testificari, & è contra, secundum subiectam materiam. arg. leg. in insulam. ff. de præscrip. verb. deducitur etiam ex prædictis, quod in Curia Archiepiscopali Neap. quilibet tenetur reuelare id quod probari non potest,

test, cum non concedantur monitoria in causis criminalibus, sed civilibus. Secundo tenetur quis prodere occulta, quæ probari non possunt, quando superiores præcipiunt illa ipsis reuelari tamquam patribus, & personis, quæ possunt prodesse, & non obesse: dummodo pro certo habeatur, quod procurabunt impedire delictum, aut damnum sine punitione, aut læsione aliqua. Glos. in d. c. sacerdos. de pœnit. dist. 6. & in d. cap. plerumque, & c. hoc videtur 22. q. 5. Albert. vbi supra num. 171. Ant. Syl. Tab. in verbo, familia. Sotus de ratione regendi, memb. 2. q. 2. Nauar. vbi supra nu. 783. Dicitur autem persona, quæ potest prodesse, & non obesse, non iudex, vt iudex; sed aliquis sacerdos, Episcopus, vel Dominus familiæ iuxta supradictos; præcedente tamen monitione fraterna; alias quis non tenetur: nisi ex monitione nulla, speretur emendatio. Tertio tenetur quis reuelare impedimentum matrimonij, etiam occultum, cum vnus testis sufficiat ad impediendū matrimonium, & sit plena probatio ad hunc effectum. cap. præterea. de sponsal. Nauar. in d. c. sacerdos. de pœnit. dist. 6. nu. 27. Gutier. lib. 1. questionum canonicarum. c. 12. nu. 29. Dicunt tamen non teneri, vbi ex reuelatione impedimenti sequeretur scandalum. Quarto hæretici occulti, & alij, committentes delicta in damnū Reipub. & proximi spirituale, vel temporale, sunt omnino denunciandi. D. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7. Innoc. in c. 1. de testibus cogendis. & est communis opinio, de qua testatur Royas in singulari fidei 2. nu. 19. Quinto Aduocati, Procuratores, Medici, quibus in secreto aliquid commissum est, non tenentur denunciare, nisi tractetur de præiudicio alicuius, & alia via prouideri non possit; nec quando posset prouideri est reuelandum plusquam sufficit; nec quod sufficit, quando maius damnum eueniret denunciato. Ita Nauar. vbi supra nu. 799. & in Manual. cap. 25. num. 43.

- 3 Tertio notandum, quod non tenentur reuelare, qui de iure compelli non possunt ad testificandū, vt sunt consanguinei, & alij enumerati in l. lege Iulia. ff. de testibus. nisi quando compelli possunt, nempe in aliorum defectum, iuxta glos in cap. quamquam. 14. q. 2. Ita Sylua Nupt. Probus, Nauar. vbi supra. Nec obstat quod semper ista monitoria conceduntur in defectum testium, & sic nulla videatur differentia inter priuilegiatos, & non priuilegiatos; nam licet ipsa monitoria non concedantur, nisi ad instantiam illorum, qui dicunt ignorare contenta in monitorio; tamen potest esse, quod priuilegiatus

uilegiatus sciat multos esse testes, qui possunt deponere, & quod sciat propterea se excusari. Quod si alij non deponerent, priuilegiatus tenetur reuelare, quis potest esse testis; quia licet non sit defectus testium ad probandum, est tamen defectus ad sciendum, adesse testes. Nauar. d. cor. 66. n. 818. qui testes postea possunt compelli ad deponendum. Hæc enim procedunt, dummodo non timeatur damnum graue in persona, fama, vel rebus priuilegiati, arg. dicti cap. officij. de poenit. Tenentur tamen filij spirituales semper reuelare, quia possunt esse testes contra patres spirituales. Fel. in c. cum Nuncius. de testibus: & est communis, de qua testatur Prosper Farinacius de testibus. q. 54. num. 198.

- 4 Quartò notandum, quòd qui scit aliquem rem detinere sine peccato, vel in compensationem, non tenetur illum prodere. Nauar. cap. 25. num. 49. Angelus in verbo furtum. Ripa, & Probus vbi supra. & idem intellige in omnibus casibus, in quibus non tenetur restituere, cum cesset peccatum, cuius ratione fertur excommunicatio. Item non tenetur quis reuelare, si scit illum, ad cuius instantiam fertur excommunicatio, non habere ius. Nauar. cons. 7. de sententia excommunicationis.

- 5 Quintò, nemo tenetur denunciare emendatum, vel emendandum ante correptionem fraternam, etsi iudex id præcipiat; nisi quando fraterna correptio non est necessaria, vt in crimine hæresis, proditionis, & aliorum, in perniciem Reipublicæ vergentium; vel quando non speratur emendatio: D. Thom. 2. 2. q. 73. art. 7. Syl. ver. denuntiatio. Sylua Nuptialis, Probus, Nauar. vbi supra. Nec debet reuelari debitor, q. est notus. Sot. in 4. dist. 22. q. 1. ar. 2.

- 6 Sextò, qui probabiliter timet sibi aliquod graue damnum spirituale, vel temporale, siue inimicitiam capitalem euenturam ex reuelatione, non tenetur denunciare; quia nec tenetur testificari. Bald. Felin. in cap. dilectorum. de testibus cogendis. Nauar. c. 25. num. 50. Hinc familia excusatur à reuelando. Syl. & Angelus in verbo, familia.

- 7 Septimò, non comprehenduntur subditi, qui tempore excommunicationis degunt extra territorium Episcopi excommunicantis. cap. 2. cum ibi notat. de constit. lib. 6. Nauar. cap. 27. num. 6. Sed quid si aliquis tempore excommunicationis erat impotens, absens, vel eam alio modo ignorauit, postea sciuit fuisse latam sententiam excommunicationis contra non reuelantes, an sit obligatus reuelare

quamprimum potuerit, sub eadem poena excommunicationis? Sot. lib. 4. dist. 22. q. 1. art. 2. casu 1. videtur tenere esse obligatum ad reuelandum, vel restituendum, sub eadem poena excommunicationis. Idem videtur affirmare Nauar. cap. 25. nu. 46. arg. c. cum dilectus. de dolo, & contumacia. cum ibi not. Sed contrarium dicendum est, quod non obediens, quam primum potest, non incidit in eandem sententiam excommunicationis, ex quo illa sententia fuit lata contra illos, qui fuerunt contumaces, iuxta c. nullus. & cap. nemo. 1. 1. q. 3. Inter quos non fuit iste, sed opus esset noua sententia contra istum nouum contumacem. Nec est verum, quod sententia excommunicationis habeat tractum successiuum; nam in continenti assumit vires in eum, contra quem fertur, secus si feratur per statutum: tunc enim comprehenduntur futuri contumaces; quia lex semper loquitur. l. Ariani. C. de hæreticis. not. Abb. in c. à nobis. el primo, de sententia excommunicationis.

- 8 Octauò, quos pars, vel iudex non intendit includere, non comprehenduntur in monitorijs. Syl. Nupt. & Probus vbi supra. Sotus de iustitia, & iure. lib. 5. q. 3. art. 1. Nauar. cap. 27. nu. 14. Vnde pater non præsumitur, quod velit filium, qui eius bona furripuit, excommunicari, nec maritus uxorem, & dicit notabiliter Sotus vbi supra; & ideo non comprehenduntur, quamuis teneantur ad restitutionem, quando graue est damnum. Hinc, si aliquis fraudulenter in Curia Archiepiscopali Neap. obtineret monitoriū, asserens fuisse sibi sublata bona valoris quinquaginta ducatorum, quod non obtineret, nisi pro tali summa, & reuera nō ascendebant ad dictam summam, non comprehenduntur scientes, vel retinentes in tali monitorio. Idem quando partes ex pacto distulerunt solutionem; quia iudex non intendit excommunicare, plusquam pars exigit, iuxta supradictos Doct. Et ex his potest inferri ad alia.

- 9 Nondò, scire dicitur, vt teneatur reuelare, qui cognoscit per vnum ex quinque sensibus corporis, l. qui testamento. ff. de testamentis. l. 1. in princip. ff. de his, quæ in testamento delentur, vel si aliquid nouit ex confessione partis. cap. hoc videtur. 22. q. 5. aut si id pro certo tenet ex aliqua iusta ratione. Innoc. in cap. cum causam. de iuramento calumniæ. vel de iusta credulitate; nam testis de credulitate probat, quando reddit iustam causam credulitatis, cap. quoties. de testibus. & in pluribus alijs casibus relatis per Felinum, & alios ibi: vel si audiuit ab aliqua persona fide digna.

iuxta

iuxta glos. sing. in l. à Titio. ff. de condit. & demonstrat. Si verò quis audiuit, sed ignorat à quo, non tenetur reuelare. Idem, si à personis non fide dignis; nam qui cito credit, levis est corde, cap. non solum. 11. q. 3. vel si audiuit à persona fide digna, verum scit, quod illa non plus nouit, quàm ipse, nec id audiuit ab eo, qui plus scit, quam vterque ipsorum; vel quando ille à quo audiuit, reuelauit; & quamuis testis de auditu regulariter non probet, vt notatur in l. testium. C. de testibus; tamen tenetur reuelare, à quo audiuit; quia poterit iudex ex officio interrogare illum à quo audiuit, qui fortè maiorem lucem afferet, & tutius esse reuelare censet. Franc. Marcus decis. 648. quia testes de auditu saltem faciunt adminiculum, & præsumptionem. Archid. communiter receptus, in d. cap. hoc videtur. 22. q. 5. In dubio autem, quando reuelans nescit discernere dictas qualitates in illis, à quibus audiuit, debet reuelare ex regula iuris, quòd tutior via sit eligenda. Nauar. d. coroll. 66. num. 787. & in Manuali cap. 25. num. 49.

- 10 Præterea inhabiles ad testificandum tenentur reuelare; quia eorum testimonium non omnino inualidum est: nam etsi non probent, faciunt tamen præsumptionem. glos. in cap. 1. in verbo, ad testimonium. de testib. in 6. & ibi Dominic. & Franchus, & eorum fides suppletur, ex magna fide contestis, iuxta communem in l. si quis ex argentarijs. §. cogentur. per illum tex. de edendo, & ex numero aliorum testium, iuxta glo. in l. testium fides. in verbo, numerus. ff. de testibus; vel in casu difficilis probationis: Bossius de indicatijs nu. 177. Suppletur etiam fides ex adminiculis, coniecturis, præsumptionibus, & verisimilitudinibus. Crauet. conf. 35. Farinac. de testib. q. 62. num. 345. qui testatur de communi opinione.

A N N O T A T I O.

- Nu. 7. Ibi, Non comprehenduntur subditi, qui tempore excommunicationis degunt extra territorium Episcopi. Declara hoc dictum nisi ante fori mutationem fuerint moniti sub pœna excommunicationis: quamuis postea tempore excommunicationis reperiantur alio transulisse domicilium. ita tenet glos. in c. præterea, el 2. de appell. in verb. impedire. vbi dicit, quod excommunicatio lata sub conditione, vt satisfaciam infra certum tempus, ligat, si pendente conditione efficiat alterius fori. sequitur Innoc. Abb. in d. cap. præterea. Ioan. Andr. in regula cum sunt. de reg. iur. in 6. in Mercur. Feder. de Senis conf. 97. num. 4. Marian. Socin. in c. sacro. num. 152. de sētent, excommun. qui testatur de communi, & nouissime Petrus Anton.

Lazarius in Tract. de monitor. sect. 4. quæst. 17. qui plures cumulat, quia per monitorij citationem perpetuatur iurisdictio. cap. proposuisti. de for. compet. & quamvis supradicti Doct. loquantur, quando fertur excommunicatio sub conditione, si intra tale tempus non fuerit satisfactum, & non quando tantum fit monitio sub pœna excommunicationis absque prolatione sententiæ conditionalis, tamen idem videtur dicendum, cum militet eadem ratio, nisi monitorium non peruenisset ad notitiam.

- 22 In eodem num. ibi, Sed opus est noua sententia, quæritur, quid si Episcopus intendat in sententia excommunicationis ligare futuros contumaces, & talis videtur præsumenda eius intentio, vt alij valentes parere post fulminationem sententiæ includantur? Respondetur, adhuc opus esse noua sententia excommunicationis, quandoquidem futuri contumaces per statutum excommunicari possunt, sed non per sententiam. glos. in c. Romana. §. caueant. de sent. excom. in 6. glos. in c. 2. de constit. eod. lib. 6. Francus in d. §. caueant. Couar. in c. Alma mater. 1. par. relectionis. §. 10. qui declarat, quod sententia excommunicationis generaliter possit ferri ab homine pro futuris culpis, ex rationabili causa, iuxta d. §. caueant. quam ipse existimat, quoties aliquod delictum in aliqua vrbe, vel prouincia frequentissimum sit, tunc poterit sententia excommunicationis ab homine generaliter ferri ad imitationem legis, & Canonis in eos, qui illud crimen commiserint; & ita praxim se habere testatur: quare inspicienda sunt verba sententiæ excommunicationis fulminatæ, & causa, alias futuri non comprehenduntur.

- 23 Quæritur, si testator vni suam voluntatem significauit, dicens, relinquo eam quantitatem illi personæ quam significauit Francisco, quid fieri potest, & statur ex voluntate testatoris dicto vnus. l. Theopompus. ff. de dot. prælegata. l. quem heredi. ff. de rebus dubijs. An hoc casu possit ad instantiam heredis præcipi sub pœna excommunicationis dicto Commissario, vt veritatem dicat de voluntate testatoris sibi reuelata. Respondetur affirmative, quia Commissarius est testis, ex quo tenetur iurare talem fuisse voluntatem defuncti, vt dicitur in dicta l. Theopompus. & testi certo potest fieri præceptum sub pœna excommunicationis, vt dicitur in praxi, num. 40. ex Abbate in cap. ad nostrum. el. 2. de Iureiur. & alijs. Et nota hunc casum, quia frequenter occurrere solet, & statur dicto vnus, tam respectu quantitatis, vt in dicta l. Theopompus. quam respectu personæ, cui legare voluit, vt in dicta l. quem heredi.

Quando autem possit concedi monitorium contra donatarios, vel legatarios, qui fidem præstiterunt testatori de restituendo bona filiis spurij testatoris, vel donatoris, tradit latè Petrus Antonius Lazarius in tract. de monit. sect. 3. q. 5. qui multa alia vtilia dicit in d. tract. ad quæ te remitto.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus habet beneficiũ, quod nõ potest cõueniri, nisi in quantũ facere potest.
- 2 Clericus non tenetur cedere bonis.
- 3 Clericus constitutus in minoribus, gaudet beneficio cap. Odoardus. de solut. Bene-

4. Beneficio, cap. Odoardus. renunciari non potest.
5. Beneficio, cap. Odoardus. de solut. non gaudet, qui non confitetur debitum.
Nec dolosus, num. 6.
Nec in delictis, num. 7. & an respectu interesse partis, & quid in multis, ibidem.
- Nec qui in ludo, vel luxuriose viuendo bona consumpsit, num. 8.
- Nec conuentus actione reali, num. 9.
- Nec pensionarius, pro pensione soluenda, num. 10.
- Nec laicus effectus Clericus in fraudem creditorum, num. 11.
- Nec Clericus negotiator num. 12. Et quid in obligato in forma Camera, aut condemnato per tres sententias conformes? vel quando debitum est iuratum num. 13.
- Nec quando creditor est pauperior, num. 14.
15. Clericus, quando non gaudet beneficio c. Odoardus, & luit in corpore, quomodo debet luere.
16. Clericus non potest carcerari pro debito ciuili; limita, quando est periurus, vel debitum descendit ex delicto, aut est suspectus de fuga.
17. Clericus an debeat detineri carceratus, pendente discussione super admissione ad beneficium c. Odoardus.
18. Paupertas Clerici est probanda, vt admittatur ad beneficium c. Odoardus, de solut. & quomodo probetur, & etiam Clericus tenetur indicare bona.
19. Beneficium c. Odoardus, an possit pluries obtineri.
20. Clericus debitor si potest, & recusat satisfacere, poterit carcerari.

De materia cap. Odoardus. de solut. latè.

C A P. III.

IREQVENS est in Curia Archiepiscop. Neap. materia c. Odoardus. de solut. quam breuiter, & succincte enucleare operæ pretiū esse duxi. Habet Clericus, qui dicitur miles celestis militiæ, ad instar militis armatæ militiæ, priuilegium, vt pro debito ciuili non possit conueniri, nisi in quantum facere potest. Gloss. in l. miles. ff. de re iud. quam sequuntur Bart. Alex. Ias. Ripa, Imola, Abb. Anchar. & idem Imol. in d. cap. Odoardus. Franchus in c. si Clericos. de sent. excomm. in 6. Felinus in cap. cum ex officio. de præscript. Couar. lib. 2. variarum resolut. cap. 1. Beat. de inope debit. cap. 17. Caccialup. de deb. suspecto, q. 5. hæc est magis communis opinio, quidquid voluerit Alber. in d. l. miles. Mathesila. not. 61. Si enim miles terrestris militiæ habet hoc priuilegium, ne militiam de-

- ferat; quanto magis Clericus, ne deferat seruitium diuinum, & ne in opprobrium totius status Ecclesiastici cogatur mendicare; sed relicto ei patrimonio sufficienti ad victum, aut redditibus beneficii, pro honesta vite sustentatione assignatis, admittitur ad iuratorium cautionem, de soluendo debita, cum peruenerit ad pinguiorem fortunā, d. c. Odoar. & c. peruenit. de fideiuss. Nec Clericus pro debito tenetur cedere bonis. Abb. Imol. Anchar. in d. cap. Odoardus. Couar. d. cap. 1. num. 9. Beat. d. cap. 17. num. 8. Prædicto beneficio, c.
- 3 Odoardus. gaudet Clericus, non solum in sacris, sed etiam in minoribus ordinibus constitutus, cum tex. loquatur simpliciter de Clerico; & Clericorum appellatione in fauorabilibus veniunt omnes addicti seruitio diuino, siue in minoribus, siue maioribus ordinibus sint constituti. Abb. in Rubr. de vita, & honestate Cler. & in c. 2. de cohabitatione Clericorū, & mulier. dummodo constitutus in minoribus alicui Ecclesiæ in diuinis seruiat. Non enim gaudere debent, qui minoribus ordinibus insigniri solent, vt vitijs, & criminibus liberius vacent, & Ecclesiæ non inseruiunt, vt dicunt Couar. d. c. 1. Ioan. Gutierrez de iuram. confirm. parte 1. cap. 17. Suarez in praxi 3. parte 2. tomi c. vnico. Menoch. de Arbitrar. casu 183. Prosper. Farinac. de carceribus, q. 27. nu. 69. Quemadmodum nec Clericus in minoribus gaudet priuilegio fori, si Ecclesiæ in diuinis non inseruit, aut beneficium non habet. cap. 6. sess. 23. de reformat. Concil. Trid. Et ita seruatur in Curia Neapolitana.
- 4 Amplia, vt Clericus non possit renunciare beneficio d. c. Odoardus. etiam cum iuramento, cum sit inductum in fauorem totius ordinis clericalis, ne cogatur cum dedecore mendicare. Ita Ost. Io. And. in d. cap. Odoar. Beat. Suarez. vbi supra. Quidquid dicat Gutierrez. d. cap. 17.
- 5 Declara primò, vt non gaudeat prædicto beneficio, qui non confitetur debitum, vt est expressum in d. c. Odoardus. & talis recognitio debiti potest fieri etiam post sententiam, vt tradit Afflict. in decis. 379. Brun. de cess. bonorum. q. 2.
- 6 Declara secundò, vt dolosus non gaudeat prædicto beneficio Verall. decis. 278. parte 1. Io. Bapt. Ferret. cons. 144. Hinc inferitur, quòd si Clericus tempore contractus sciebat se non esse soluendo, & falsò asseruit possidere idoneas facultates, & esse soluendo, ratione doli non debet gaudere, ex tex. notabili in l. pen. ff. de iure dotium. Secus si non asseruit habere idoneas facultates, ex reg. l. qui cum

cum alio. ff. de reg. iur. Idem in dolo, volente bonis cedere, dicit Brun. vbi supra q. 31. 4. q. princ. Infertur etiam, quod Clericus, qui in fraudem creditorum bona consumpsit, non debet gaudere dicto beneficio. Ioan. Ferret. vbi supr. ex l. si quis dolo. ff. de re iud. & l. etiam. §. licet. ff. sol. matr. sicut nec in hoc casu debitor admittitur ad cessionem, vt tradit Brun. q. 28. dict. 4. q. princ. Nec etiam gaudet Clericus dicto beneficio, si debita contraxit sub spe gaudendi dicto beneficio. Ferret. conf. prædicto. Nec etiam debitor hoc casu gaudet cessione bonorum iuxta tradita per Brun. vbi supra, q. 30. 4. q. princ. Nec etiam gaudet Clericus, qui bona occultat, vt dicit Beat. d. c. 17. num. 12.

- 7 Declara tertio, vt Clericus non gaudeat dicto beneficio in delictis; sed si non habet in ære, debet luere in corpore, ex reg. l. fin. ff. de in ius vocando, cap. finem litibus. de dolo, & contumac. quod procedit, quando poena pecuniaria est applicanda fisco ad vindictam publicam; secus, si pecunia sit soluenda parti ratione interesse; quia respectu dicti interesse, habet locum beneficium dicti capituli. Ita Io. Andr. & Abb. in d. c. Odoardus. Idem Abb. in d. cap. finem litibus. Couar. in d. cap. 1. Menoch. de arbitrar. casu 447. Et hæc est veritas, quidquid alij dixerint, quos refert Couar. d. cap. 1.

Subdeclara, quando pecunia soluenda parti, licet ex parte recipientis, detur ratione interesse; ex parte tamen soluentis est poena, nempe, si Clericus iniuste litigans, fuit condemnatus ad expensas, propter indebitam vexationem, si non potest soluere, luet in corpore. Abb. in d. c. finem litibus. num. 5. per illum tex. qui est clarus; Puteus decis. 56. lib. 1. Boer. decis. 349. Subdeclara 2. in mulctis, debitis fisco, ratione contumaciæ, vel liquidationis instrumentorum, aut obligationum penes acta inculatarum, alij suæ mulctis, in quibus Clericus gaudet beneficio d. cap. Odoardus. si quidem mulcta propter paupertatem in totum remittitur. Illicitas, ff. de offic. Presf. & non habens in bonis, non debet luere in corpore pro mulcta. Brun. vbi supra in 4. quæst. princ. num. 5. in fine. Clarus §. fin. quæst. 95. qui testatur de communi. Prosper. Farinac. de delictis. quæst. 18. num. 57.

- 8 Declara quarto, vt Clericus, si in ludo, vel luxuriose viuendo, bona sua consumpsit, non gaudeat beneficio c. Odoardus. ita Ferret. d. conf. 144. ex Bald. in l. 1. C. qui bonis cedere possunt.

- 9 Declara 5. in Clerico conuento actione reali; siquidem non gaudet, sicut nec maritus, Bartol. in l. maritum. ff. solut. matr. ita tenet Brun. 3. q. princ. num. 14. vbi pariter dicit, pensionarium non debere vti dicto beneficio contra eum, cui soluit pensionem: non enim æquum est quod dum beneficium obtinet, exceptione d. cap. Odoardus. vel alia, iuuetur. idem dicit Couarr. in d. c. 1.
- 10 Declara 6. in laico effecto Clerico, post debita contracta in fraudem creditorum. Beat. d. c. 17. num. 22. qui ex mente Io. Andr. & Abb. in cap. de obligatis ad ratiocinia, dicit, quod si debitor fuit carceratus, vel citatus, tunc præsumitur clericatus assumptus in fraudem: aliàs non. In dubio verò non præsumi fraudem, nisi saltèm creditor fuerit iactatus velle debitorem conuenire efficaciter, probat Farinac. de inquis. q. 8. numero 3.
- 11 Declara septimò in Clerico exercente illicitam negotiationem, qui, sicut priuatur priuilegio Clericali, quoad collectas; cap. fin. de vita, & honest. Cler. ita debet priuari beneficio d. cap. Odoardus. vt tenet Brun. vbi supra, q. 3. in princ. num. 15.
- 12 Declara octauò, secundum Gomesium in compendio vtriusq; signaturæ, vt non gaudeat obligatus in forma Cameræ, aut condemnatus per tres sententias conformes; vel quando in obligatione adest iuramentum. Sed contrarium tenet Couarr. d. c. 1. cum nulla congrua ratio assignari possit, quare in his tribus casibus Clericus gaudere non debeat prædicto beneficio, inducto in fauorem totius Ordinis Clericalis. Sequitur Beat. d. cap. 17. num. 6. & fuit obseruatum in Curia Archiepisc. Neap. in obligato cum iuramento. Et in obligato in forma Cameræ, tenet Galles. de obligat. in forma Cameræ, sexta parte, quæst. 7. Idem dicit Put. d. decis. 56. de condemnato per tres sententias conformes, cum remedium appellationis sit iuridicum, & non debet pœnam mereri, qui facit actum lege permittente, l. Gracchus. C. de adulterijs. nisi quoad expensas, vt sup. dixi.
- 13 Declara nonò, vt non debeat gaudere Clericus d. beneficio, quando creditor clericus est pauperior ipso debitore, quia in pari causa debet præferri ille, qui tractat de damno vitando, cum prima charitas incipiat à se ipso; sed cum neuter habeat vnde viuat, æquius est, creditorem præferri, qui repetit suum, quàm Clericum lucrari, vt his rationibus concludit Bart. in d. l. maritum. non debere maritum gaudere beneficio, vt non possit conueniri, vltra quam facere

facere potest, quando mulier est pauperima. *15* Quando verò Clerici debent luere in corpore iuxta supradicta, posse verberibus cædi, tenet Boer. d. decif. 349. allegat tex. cum Glos. in c. quia. 5. q. 6. Sequitur Farinac. de delictis, & poenis, q. 26. num. 12. Nihilominus Curia Archiepiscopalis Neap. solet ipsos relegare in Insulam: iudicis enim arbitrio remittitur, qualis debeat esse ista commutatio, l. 1. §. fin. ff. de poenis. Glos. & Doct. in d. cap. finem litibus. Farinac. in d. quæst. 26. num. 12. Quando verò poena soluenda est minima, non debet fieri talis commutatio in corporalem, iuxta æquiores opinionem Boer. d. decif. Tiraquell. de iudicijs in rebus exiguis, fol. 33. vers. 7. Ias. in §. pen. de action. licet in contrarium sit communis opinio. Clarus q. 95. sed prima videtur seruanda in foro Ecclesiastico, saltem de æquitate Canonica; vel poterit etiam debitor diutius in carcere detineri; & prædicta commutatio in poenam corporalem, poterit fieri etiam post sententiã; quamuis in ea nihil fuerit dictum de tali commutatione, vt dicit, & probat Thesau. decif. 232. etsi alterius opinionis sit Farinac. d. q. 26.

16 Ex beneficio prædicto, quod Clericus non potest condemnari, nisi in quantum facere potest, sequitur, quod pro debito carcerari non potest; id enim operatur hoc priuilegiũ. Aret. in l. alia. §. eleganter. ff. sol. matr. Franch. qui in specie loquitur de Clerico, in cap. si Clericos. de sent. excommun. in 6. Couarr. Beat. Caccialup. vbi supra, Farinac. de carcer. q. 27. num. 70. sed sequestrantur fructus beneficiorum, vel aliorum reddituum, relicta ei congrua portione. Poterit tamen carcerari Clericus pro debito, quando est periurus, quia debitum est iuratum, propter peccatum periurij, quod est graue, c. hoc videtur. 22. q. 5. Ita not. Afflict. in Constit. Regni, si quis Clericus. in 6. not. sub Rub. de clericis conueniendis. Brun. d. q. 3. princ. num. 17. & ad fundandum periurium, sufficit probare, quod tempus soluendi est elapsum. Felin. in cap. querelam, de iureiur. in princ. Poterit etiam carcerari Clericus suspectus de fuga; & tunc etiam ab ipso creditore capi potest, si aufugiat cum bonis. Abb. in c. cum non ab homine. de iudic. Brun. d. q. 3. Couar. & Farinac. vbi supra. & esse communem opinionem testatur Felin. in d. c. cum non ab homine. debet tamen, quanto citius poterit iudici præsentare, & si Clericus offert satisfactionem propriam, vel cautionem idoneam, debet relaxari; alias creditor est excommunicatus,

tus, iux. Bald. & Fel. in d. c. cum non ab homine. Item poterit carcerari pro debito proueniente ex delicto. Franch. notab. in c. dilectus. de appell. per c. 1. de deposito. Marf. in prax. §. attingam. nu. 70. Farinac. vbi supra. Poteſt quoque carcerari clericus obligatus in for. Camerae, vt per Farinac. vbi supra: quidquid dicat Couar. d. c. 1. Nam praxis ſe habet in contrarium.

- 17 Sed dubium eſt, an Clericus debeat detineri carceratus pendente diſcuſſione ſuper admiſſione ad beneficium d. c. Odoardus. & ex ſupradictis facile poteſt haberi reſolutio; ſiquidem, ſi Clericus eſt periurus, vel eſt ſuſpectus de fuga, carcerari poteſt; & poſtea cū cautione idonea poterit habilitari. Quod autem ratione inſtrumenti habentis executionem paratam, poſſit etiam carcerari ultra periurium, facit: nam cedens bonis, non poteſt carcerari. l. 1. vbi Bart. Bald. & alij, C. qui bonis cedere poſſunt: & tamen poteſt carcerari vigore talis inſtrumenti, iuxta Angel. in l. nemo. C. de exactor. tribut. lib. 10. & in l. alia. §. eleganter. ff. ſolut. matr. quem ibi ſequitur Paul. dicens; quod iudices irrident Baldum contrarium dicentem in d. l. 1. & verioreſſe opinionem Angeli, dicit Alex. ibidem. Nec dicitur tendere in damnum totius ordinis Clericalis, quod Clericus, pendente tali diſcuſſione, maneat carceratus. In Curia verò Archiep. Clerici, vigore inſtrumētorum prædictorum, & obligationum penes acta, carcerantur, quia ritus magnæ Curiae Vicarię 166. de liquidatione inſtrumentorū, eſt receptus in Curia Archiep. vt in conſtitutione 54. & ſi poſt carcerationem petunt admitti ad beneficium prædictum, manent carcerati, donec diſcutiatur, an gaudere debeant dicto beneficio. Quando verò petunt admitti ad d. beneficium, antequam carcerentur, Curia diuerſimodè ſeruauit. Sed non recedas à prædictis, vt poſſint carcerari, quando adeſt periurium, vel ſuſpicio fugæ. Et dicta procedunt etiam, quando à Papa impetratur reſcriptum ſuper dicto beneficio, quia in verbis diſpoſitiuis ſemper ſolent poni illa verba, Facias, vt de iure faciendum eſt; licet ſecus dicatur in narratiuis; & verba diſpoſitiua ſunt attendenda. Clement. 1. de præbendis. & quando debitor dicatur ſuſpectus de fuga, latè tradit Menoch. de arbitrar. caſu 87. lib. 2.

- 18 Præterea, vt admittatur Clericus ad d. beneficium, eſt probanda paupertas. Staphileus de litteris grat. & luſtit. fol. 159. Couar. d. c. 1. Brun. dicto tractatu, q. 26. vel per famam in vicinia; vel quia viſus eſt

est mendicare, vel alio modo, iudicis arbitrio, iuxta Gloss. in authentica, præterea. C. unde vir, & vxor. & tradita latè per Couarr. in lib. 2. variarum resolutionum cap. 6. & per Brun. d. q. 26. Nec probatur per solam assertionem petentis admitti ad beneficium; nā qui eam allegat, probare debet; Gloss. l. si vero. §. qui pro rei. ff. qui satisfacere cogantur, Afflict. latè decis. 377. Brun. d. q. 26. seruatur etiam in Curia Neap. quod Clericus tenetur ad instantiam creditoris indicare bona, quæ habet, vt possit gaudere dicto beneficio, sicut cedēs bonis tenetur indicare bona. Gloss. & Bart. in l. penul. ff. tit. noui.

19 Vltimò notandum, quòd semel admissus ad beneficium prædictum, non prohibetur iterum admitti, quemadmodum bonorum cessio potest reiterari. Paul. de Castr. in l. ex contractu. C. de bonis auct. iudicis possidendis, vbi etiam Salic.

A N N O T A T I O.

- 20 Aduerte, quòd licet Clericus non possit carcerari, nisi in casibus enumeratis in praxi, tamen quando fuit condemnatus ad soluendum; & potest satisfacere, si recusat, semper poterit carcerari. Ita notabiliter dicit Abbas in cap. 1. de deposito. cuius opinio est in praxi recepta: nam contra Clericos valentes soluere, & recusantes expediuntur litteræ exequutoriales in rem, & in personam.

S V M M A R I V M.

- 1 Absolutio à iuramento conceditur solum ad finem agendi in Curia Archiepiscopali Neap.
- 2 Absolutio à iuramento ad finem agendi conceditur sine partis citatione.
- 3 Absolutio à iuramento ad finem agendi conceditur in Curia Archiepiscopali Neapolitana, post periurium incursum, & quando. & ibi praxis Curia.
- 4 Absolutio à iuramento, concessa post periurium incursum, quando concedi non debebat, an sit nulla.
- 5 Absolutio à iuramento, si fuit concessa, & pars appellauit, potest absolutus, siue habilitatus agere, pendente appellatione.
- 6 Absolutio à iuramento, quando non concedenda.
- 7 Periurium, an incurratur, per solam libelli oblationem, vel per litis contestationem, remissive.
- 8 Absolutionem à iuramento an possit concedere Episcopus, quando est dubium, an sit concedenda.
- 9 Absolutio à iuramento, à quo Episcopo sit concedenda.
- 10 Absolutio à iuramento in Curia Archiepiscop. Neapol. conceditur exteris, etiam si iurauerint extra regnum.
- 11 Absolutio à iuramento potest impetrari sine mandato.

De absolutione à iuramento.

CAP. IIII.

SERVATVR in Curia Archiepiscopali Neapolitana, quòd absolutio à iuramento, siue habilitatio, non conceditur, nisi solum ad finem agendi, & experiendi de Iuribus suis, coram iudice competenti, non autem ad finem excipiendi, quod multis retro annis in desuetudinem abiisse, testatur Galleſius de obligatione in forma Camerae, parte 2. q. 2. Et conceditur sine partis citatione, ex stylo antiquo curiae, iuxta consilium Oldrad. 120. Afflict. in decisi. 120. qui testatur de magis communi, Galleſium ubi supra, Couar. lib. 1. variarum resolut. cap. 4. Si autem alibi reperiretur stylus contrarius, quod pars esset citanda, seruari deberet, vt latè tradit Ant. Gagliardus de absol. à iuramento. §. 1. Item seruatur in Curia Archiepiscopali, quòd aliquando datur absolutio, seu habilitatio à iuramento post periurium incursum, citata tamen parte, de qua vidi pluries dubitari: nam in tali casu ad Papam esse recurrendum, dicunt Feder. de Senis conf. 301. quia frustra. de vsuris. Anchor. conf. 198. datur enim materia peierandi, quam Episcopus vitare debet. c. si vero. de iureiurando. Abb. Felin. in cap. primo eodem titulo. Berous conf. 50. num. 64. lib. 1. Neuizanus conf. 23. Crauetta consil. 613. volumine 4. Ant. Gagliardus ubi supra. §. 4. num. 2. Verum ista conclusio Doctorum admittit aliquas limitationes, secundum quas procedit praxis Curiae. Et primo limitatur, quando periurus non perseuerat in peccato. ita dicit Abb. in d. cap. 1. notabiliter. ponens exemplum de eo, qui vendidit propter metum, & iurauit non contrauenire, quia licet peccauerit, contraueniendo, & inciderit in periurium, poterit tamen petere absolutionem, vt liceat sibi venire contra venditionem; hoc enim casu cessat perseuerantia in peccato, & imponi ei debet poenitentia de periurio. sequitur Fel. in d. cap. 1. Secundo limitatur, quando quis esset periurus absque dolo, puta, si debitor non soluerit in termino, ex dolo, sed ex culpa; vel si aliter excusatur à periurio, ratione necessitatis, vel difficultatis; quia poena apposta periuro, non habet locum, cessante dolo. Fel. in d. c. 1. ex Bald. in l. obseruare. §. proficisci. ff. de offic. Procons. num. 15. glos. in cap. breui de iureiurando. Tertiò limita, quando

quando intra terminum Iudex præcepisset iuranti, ne solueret; quia in euentu termini non incurrit periurium. Archid. in cap. auctoritatem. 15. q. 6. Felin. d. cap. 1. qui dat cautelam, quod ante aduentum termini, facta aliqua fide de turpitudine iuramenti, obtineretur præceptum: & quamuis Ant. Gagliard. d. cap. 1. num. 34. teneat contra Abb. circa primam limitationem, absque efficaci ratione; opinio tamen Abbatis est recepta in Curia Archiepiscop. Neap. à tempore antiquissimo, & practicatur, quod periurus petit absolutionem à periurio, & habilitationem ad finem agendi, allegans metum, vel læsionem, citatur pars, & datur terminus ad probandum læsionem, & compilatur processus via ordinaria, & probata læsione, vel metu, per sententiam definitiuam, periurus absoluitur à quibuscunque iuramentis per eum præstitis, ac etiã à reatu periurij, per ipsum incursum ad effectum agendi, & experiendi de iuribus suis, & iniungitur ei poenitentia salutaris pro periurio. Si vero quis nollet probare læsionem potest adire Summum Pontificem, & obtinere absolutionem. Sed quid, si concedatur absolutio à iuramento, post periurium incursum, quando non esset concedenda, an valeat? Petrus de Ancharano in d. consil. 198. dicit, quod aut periurium non fuit expressum Iudici, & absolutio non valet, per l. si prætor. ff. de iudicijs; aut fuit expressum, & tunc si pars non fuit citata est nulla; si verò fuit citata, tunc absolutio est iniusta, sed valet. Sequitur Felin. in d. c. 1. & secundum hanc distinctionem videtur intelligendum consilium Crauetæ 613. facit textus in cap. Pastoralis. §. verum. de appell. vbi iniusta absolutio ab excommunicatione valet; immo si

4 fuit concessa habilitatio à iuramento, & pars appellauit, habilitatus pendente appellatione potest agere; quia appellatio non suspendit pronunciatum, quando tractatur de ligamine animæ. Sic etiam appellatio non suspendit absolutionem ab excommunicatione, vt dicit notabiliter Felin. in rubr. de appell. post numerum primum. Et ita in praxi pluries obtinuisse dicit Vrsillus super decis. Afflict. 188. & pluribus rationibus probat Ant. Gagliardus vbi supra, §. 3. num. 32. Solet etiam dubitari, an semper ista absolutio sit concedenda, vltra supradicta de periurio; & conclusio sit, non esse concedendam, quando nihil prodesset, & futura esset nullius momenti, vt si iuramentum non ligaret, vel viribus non subsisteret, quia pars agens non adimpleuisset contractum ex parte sua. Neuizanus consil. 23. vbi dicit numquam concedendam esse

esse absolutionem, quādo parti potest esse consultum alia via: sequitur Ant. Gagliardus vbi supra, §. 1. num. 3. Item non debet concedi, quando appareret peti per calumniam, ex dictis per Iasonem in l. 1. ff. de officio Assessor. Neuizanus Galleus, Ant. vbi supra. Item non est concedenda non solum post periurium incursum, iuxta tamen prædicta; sed etiam quando tempus ita imminet, vt periurium incurratur. Neuizanus d. conf. 23. Ant. d. §. 1. num. 42. Afflict. decis. 31. qui testatur Curiam Archiepiscopalem Neapolitanam non fuisse solitam concedere citationem super absolutione à iuramento, nisi ad minus supersint 20. dies termini solutionis; dicit tamen Ant. vbi supra, prædicta procedere, quando ex culpa petentis absolutionem immineret periurium; secus, si nulla culpa intercessisset. Hodie verò in Curia Archiepisc. Neapolit. conceditur absolutio ad finem agendi, etiam si vnus dies termini solutionis superesset.

7 An autem quis dicatur periurus per solam libelli oblationem, vel per litis contestationem contraueniendo, vide Bal. in auth. habita. C. ne filius pro patre; & in l. si quis maior. C. de transact. DD. in l. Lucius. §. tres heredes. ff. ad Trebell. Alex. conf. 52. volum. 2. Ruin. conf. 181. vol. 1. Verall. decis. 233. par. 1. Sed est dubium, an possit Episcopus concedere absolutionem à iuramento, quando est dubium, an sit concedenda, vel non: & recurrendum esse ad Papam dicit Innoc. in cap. venerabilem. de elect. Fel. in d. cap. 1. Innoc. in cap. cum cōtingat. eodem tit. Verum communis opinio est in contrarium, quod possit Episcopus illam concedere, de qua testatur Ant. Gagliardus d. §. 4. & tenet Abbas in d. cap. venerabilē. respondens ad illum textum. idem Fel. in c. 2. de spons. Ant. de Butrio in cap. quanto. de iureiurando. Geminianus in cap. si. de foro competente, in 6. Sed aliud dubium est, à quo sit concedenda absolutio à iuramento, ab Episcopo in iurantis, vel eius, cui iuramentum præstitum est? & si ab Episcopo iurantis, an sufficiat, quod sit domicilij, vel originis, licet alibi sit celebratus contractus? Et magis communis opinio est, quod à quouis Episcopo iurantis sit concedenda, coram quo conueniri posset pro obseruantia contractus. Calder. conf. 1. de offic. ordin. & conf. 6. de iureiur. Lopus alleg. 10. Aretin. conf. 142. Couar. lib. 1. variar. resolut. cap. 4. num. 5. Capic. decis. 18. Ant. Gagliar. vbi supra §. 4. nu. 55. qui plura adducit pro hac communi opinione, maximè, quando non requiritur partis citatio, vt seruatur

10 in nostra Curia. Romanus in sing. 470. Est tamen notandum, quod
in Cu-

In Curia Archiepiscopali Neap. ex antiquissima obseruantia absol-
uuntur omnes exteri à iuramentis præstitis, etiam extra Regnum,
adeunt Ciuitatem Neapolitanam animo litigandi in Curia sæcula-
ri, & dicunt hunc actum esse quasi pœnitentialem. Ant. in c. debito-
res. num. 7. de iureiur. & vbiq̃ue locum esse pœnitentiæ. Notatur
11 etiam per Annam allegat. 83. Vltimò notandum, quod absolutio à
Iuramento non potest impetrari sine mandato, cum sit gratia, &
potest concedi absenti, & ignorant. Felin. d. cap. 1. iuxta notata in
cap. innotuit. de elect. & in c. si tibi. de præben. in 6. Debet tamen
sequi ratificatio intra terminum præfixum ad soluendum, aliàs in-
curritur in periurium; ratificatio enim debet fieri in tempore. Rom.
conf. 427. Miles in repertorio, in verbo, ratificatio. Ant. Gaglier.
latè loco citato, num. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Absolutio ad cautelam fit ab omnibus censuris, excepto interdicto generali.
- 2 Absolutio ad cautelam fit, quando prætenditur sententia nulla.
- 3 Absolutio ad cautelam habet locum in censuris latis ab homine, non à iure. li-
mita, vt ibi.
- 4 Absoluere ad cautelam non potest, qui directam absolutionem impendere ne-
quit.
- 5 Citatio partis an requiratur in absolutione ad cautelam.
- 6 Absoluendus ad cautelam an debeat aliquid probare.
- 7 Absolutio ad cautelam fit ex gratia.
- 8 Absoluere ad cautelam qui possint, & an delegatus.
- 9 Absoluere ad cautelam potest Archiepiscopus pendente appellatione ab Episcopo
ad Papam.
- 10 Absolutus ab excommunicatione, vt reducatur in eandem sententiam, an requi-
ratur causæ cognitio, monitio, & noua sententia.
- 11 Absolutio ad cautelam quomodo facienda.
- 12 Absolutio ad cautelam non potest impetrari sine speciali mandato.
- 13 Canonicus potest petere absolutionem ab excommunicatione pro concanónico,
sed non ad cautelam.

De absolutione ad cautelam.

C A P. V.

1 **D**E absolutione ad cautelam sæpissime in Curia Archie-
piscopali Neapolitana dubitari cōtingit. Propterea
aliqua circa eam annotanda censui. Primò notan-
dum, quod absolutio ad cautelam potest fieri ab om-
nibus censuris, excepto interdicto loci generali. De
excommunicatione habetur in cap. solet. & cap. venerabilibus. de
sententia

sententia excommunicationis in 6. & in c. per tuas. extra eod. de suspensione, in c. venerabili. eod. tit. & cap. Apostolicæ. de except. De interdicto, in cap. præsentis de sent. excomm. in 6. vbi prohibetur relaxari ad cautelam interdictum generale. Ioan. Andr. Io. Monach. Anchar. Dominicus, Franchus in d. c. solet.

2. Secundò notandum, quod absolutio ad cautelam non est concedenda, quando excommunicatio fuit iusta, neq; quando iniusta, quia litigat. c. 1. 11. q. 3. sed solum, quando dicitur nulla, ex quavis causa nullitatis, etiam exemptionis, & est aliquod dubium de nullitate; aliàs si ab initio constaret esse nullam, non conceditur, & si constaret esse nullam, statim fiet absolutio simpliciter, Ioan. Andr. Dominicus, Anchar. Franch. in d. c. solet. habetur in d. cap. venerabilibus. §. sanè. & quando petitur, debet exprimi causa nullitatis, cum sic dubitetur, an sit nulla, vel non, vt dicit Franch. in d. cap. solet. Couar. in cap. alma mater. de sententia excommun. in 6. 1. parte relectionis, §. 12. num. 6.
3. Tertiò notandum, quod absolutio ad cautelam habet locum in sententijs censurarum, latis ab homine; quia illæ possunt esse iniustæ, & nullæ, non in sententijs latis à iure; de quibus non est dubiũ, quod sunt iustæ, & validæ, nisi occurrat probabile dubium iuris, vel facti. Ita Ioannes Andreas, Dominicus, Anchar. in d. cap. solet. Idem in sententijs latis per statuta synodalia, prout in sententijs latis à iure, tenet Henricus de Bottis, de synodo Episcopi, part. 3. conclus. 13. num. 112.
4. Quartò notandum, quod qui non potest directam absolutionem impendere, nec potest absoluerè ad cautelam. Dominicus, & Franch. in d. cap. solet. & sic non potest Archiepiscopus Neapolitanus absoluerè ad cautelam à censuris Papæ reseruatis.
5. Quintò notandum, quod in absolutione ad cautelam, iuxta communem opinionem in d. cap. solet. est citanda pars, nisi periculum esset in mora. Sed in contrarium se habet obseruantia Curia Archiepiscopalis Neap. & ferè omnium Curiarum, vt non citetur pars: si tamen ipsa compareat, & dicat non esse concedendam absolutionem ad cautelam, propter manifestam offensam, esset audienda, & probare debet offensam intra octo dies. probatur in d. c. solet. Sed aduerte quod contrarium fuit determinatum in vrbe vt infra in annotatione super c. 86. proinde citanda est pars.
6. Sextò notandum, quod petens absolutionem ad cautelam debet summa.

summarie, & saltem semiplene probare nullitatem excommunicationis, de quacumque nullitate tractetur, etiam exemptionis. Rota in nouis, decis. 310. Dominicus Franch. in d. cap. solet. Couar. in d. c. 12. Fel. in c. Apostolica. de exceptionibus. & quando prætenditur nullitas, propter appellationem, quæ præcessit excommunicationem, est probanda appellatio ante excommunicationem, non vnus testimonio; nisi eo casu, quo iudex excommunicator dicat se non credere appellationem præcessisse excommunicationem; sed esse paratum dare absolutionem si ita sit, quod post appellationem fuerit lata excommunicatio. & deinde per vnum testem satis erit probare appellationem legitimam, vt dicunt Fel. & Couar. vbi supra; nihilominus in praxi seruatur, quod absque aliqua semiplena probatione nullitatis, fit absolutio ad cautelam. Vide annotationes super cap. 86.

7 Septimò notandum, quod absolutio ad cautelam fit ex gratia, & ad eam faciendam non potest compelli Archiepiscopus, vel alius, ad quem spectat. Ita Io. And. Dominicus, Anchar. Franch. in d. cap. solet. eamque potest concedere Archiepiscopus, antequam incipiat de causa cognoscere, dicto cap. venerabilibus. §. sed si ex causa. Vide annotationes prædictas.

8 Octauò notandum, quod absolutionem ad cautelam potest impendere ipse excommunicator, & eius superior, & non alius, iuxta magis communem in d. cap. solet. Potest etiam eam impendere delegatus Papæ, iuxta Archidiacon. in d. cap. solet. Abb. & Dec. in c. ad presentiam. de appellat. & ita se habere praxim, testatur Couar. d. §. 12. quamuis in contrarium sit communis, in d. cap. solet. Po-

9 test etiam Archiepiscopus, pendente appellatione ab Episcopo ad Papam, absolvere ad cautelam; quia dicta absolutio potest impendi absque causæ cognitione, solum præstita cautione de parendo mandatis Ecclesiæ, si apparuerit eum iuste excommunicatum; & quando non requiritur causæ cognitio, potest adiri Archiepiscopus, pendente appellatione ab Episcopo ad Papam. Ita Ant. de Butrio, & Card. Alexandr. notabiliter in cap. sollicitudinem. num. 1. de appellat. Potest etiam ordinarius absolvere testes excommunicatos ad cautelam, ad finem ferendi testimonium, cap. veniens. el secundo, de testibus. dummodo veritas alio modo haberi non possit, etiam si testis ipse non petat absolutionem, sed pars; quando tamen præteditur absolutio nulla, vt per Abb. & Fel. in d. c. veniens. &

talis absolutio potest fieri per Iudicem causæ, licet ille non excommunicauerit, vt latè tradit Felin. in cap. pastoralis. de officio ordinarij, num. 13. quinimmo, secundum opinionem Ioan. Monachi in d. c. solet. quam veriore putat Couarr. in d. s. 12. etiam delegatus Pape potest absolueret testes, ad finem ferendi testimonium; testis vero sic absolutus, facta depositione statim reincident in eandem excommunicationem sine alia monitione, & sententia, iuxta Ostien. Ioan. Andr. & cōmunem in d. c. veniens. de qua testatur Dec. cons. 145. vbi idem dicit procedere in quolibet absoluto cum reincidentia, plura adducens. sic etiam Canonicus absolutus, ad finem faciendi electionem, vt latè probat Felin. in cap. ad reprimendam. de offic. ordin. non autem absolutus pure, cum iniunctione satisfactionis, in qua si postea deficit, vt reducatur in eandem censuram, requiritur causæ cognitio, monitio, & noua sententia, sicut quando fertur excommunicatio. Idem si tractetur de reducendo male absolutum; vel de alia reductione, & hoc in sententia hominis, non canonis, in qua quis reincident ipso iure, cap. eos. de sent. excomm. lib. 6. Ita not. Rota in nouis, decis. 398. Abbas, & Felin. in d. c. ad reprimendam.

- 11 Notandum etiam, quod ista absolutio ad cautelam, fit cum cautione de parendo, si apparebit eum iuste excommunicatum, vt habetur in d. cap. solet. & in ea debet exprimi causa nullitatis, & sufficit vti verbo, relaxo, vel absoluo; secundum Ioannem, & Franch. ibi: & talis absolutus consequetur participationem, & communionem sacramentorum, & hominum, vt per omnes ibidem.
- 12 Vltimò notandum, quod ad petendum absolutionem ad cautelam, requiritur speciale mandatum. Rota in nouis decis. 42. quæ dicit, quod Canonicus potest pro Concanonico petere absolutionem, ab excommunicatione, sine mandato; non tamen ad cautelam. sequuntur Doct. in d. cap. solet.

S V M M A R I V M,

- 1 Clericus remissus ad Curiam Ecclesiasticam à Curia seculari vna cum actis, an possit constitui reus ex dictis actis, vel testes examinati coram Iudice laico sint prius de nouo examinandi.
- 2 Iudex peccat non legitime interrogans reum, nec reus cogitur dicere veritatem.
- 3 Confessio Clerici de delicto facta coram laico, facit indicium ad torturam contra Clericum in foro Ecclesiastico, si sponte facta fuerit.
- 4 Clericus debet remitti ad Iudicem Ecclesiasticum à iudice seculari, vna cū actis.

Copia

- 5 *Copia actorum qualis esse debeat, quando transmittitur à Curia seculari ad Ecclesiasticam vnà cum clerico, si clericus est inquisitus de delicto commissò cum socijs laicis.*
 6 *Remissio clerici cuius expensis fieri debeat.*
 7 *Iudex secularis remittens clericum ad Ecclesiasticum cum ignominia, debet puniri, & est excommunicatus.*
 8 *Clericus non declinans forumulare debet puniri.*
 9 *Episcopus non repetens clericum detentum à Iudice seculari grauitèr punitur.*

De remissione Clerici ad curiam Ecclesiasticam latè.

C A P. VI.

- 1 **ER VATVR** in Curia Archiepiscopali Neapolitana; quòd quando Clericus remittitur à Curia seculari vnà cum actis, constituitur reus ex actis factis coram iudice laico: & si vult habere dictos testes pro repetitis, proceditur ad vltèria, & ad sententiam; alias repetuntur, non tamen de nouo examinantur, antequam constituatur reus. Multi Aduocati pluries dixerunt id de iure fieri non posse; siquidem iudex peccat non legitimè interrogans reum; nec reus cogitur iudici non legitimè interroganti veritatem dicere: saltem debet præcedere infamia, semiplena probatio, aut expressa inditia. D. Thom. 2. 2. q. 69. art. 1. ad 2. & ibi Caietanus, & alij, Sotus de Iustitia & iure lib. 5. q. 6. art. 1. & 2. Nauarr. cap. 18. num. 58. & cap. 25. num. 36. sed acta facta coram iudice laico nullatenus probant contra clericum, cap. at si clerici. de iudic. Ergò ex dictis actis clericus constitui non potest, antequam de nouo examinentur testes. Secundò adducitur, quod non solum Ecclesiasticus non tenetur stare processui facto à iudice laico, iuxta omnes in cap. at si clerici. sed tenetur de nouo inchoare processum; aliàs non potest, nec procedere ad capturam contra clericum, nec inquisitionem formare ex processu fabricato à laico, vt dicit Ruin. conf. 7. vol. 5. n. 6. Sequitur Baiardus ad Clarum, q. 36. n. 53. In contrarium se habet antiquissima obseruantia Curia Archiep. Neap. quæ sola sufficeret; est enim rationabilis, & legitime præscripta, ad notata in c. fi. de consuet. & contraria obseruantia tenderet in magnam Reipublicæ perniciem: siquidem, cum clerici soleant detineri carcerati à Curia seculari per menses, & annos antequam remittantur, difficile esse de nouo capere informationes delictorum; sed

remanerent impunita, quod maximè euitare debent Episcopi, c. vt
 famæ. de sententia excomm. rarò enim possent haberi testes, qui in-
 terfuerunt delicto, & si haberentur, vt plurimum essent seducti ab
 inquisitis, neque multoties possent recordari tam bene eorum, que
 viderunt, prout deposuerunt in prima depositione coram iudice
 sæculati. Nec potest dici vllum præiudicium fieri reo inquisito;
 nam repetitio facta in eius faciem, sanat omnem defectum. Pro hac
 obseruantia adducitur doctrina Baldi in Auth. clericus. C. de Epi-
 scopis, & clericis. vbi dicit, quod Episcopus tenetur sequi acta corā
 iudice sæculari; ad instructionem tantum, non ad punitionem cleri-
 ci. Sequitur Lanfrancus decif. 399. & ita alibi in praxi seruari testa-
 tur Suarez in sua praxi 2. tomo, præludio 2. n. 12. Idē Bald. in l. eos.
 §. super his. C. de appellat. post Iacobum Butr. dicit quod talia acta
 facta coram laico proderunt ad aliqualem probationem, & in-
 formationem Iudicis Ecclesiastici, dummodo iudex laicus tempo-
 re informationis ignorauerit inquisitum esse clericum, aliàs si sciret
 iudex, deberet puniri. Sequitur Aufrer. in Clem. 1. de officio ordi-
 narij. vers. 2. principaliter quæritur. num. 21. fol. 14. Secundò addu-
 citur quod si clericus sit confessus delictum, non per vim, coram iu-
 dice laico, potest torqueri à iudice Ecclesiastico, si nolit perseuera-
 re in dicta confessione, iuxta veriore opinionem Doctorum, quā
 latè defendunt Aret. & Decius in d. c. at si clerici. quæ in Curia Ar-
 chiep. Neapolitana est vsu recepta; & successiuè ex actis factis co-
 ram Iudice laico potest constitui clericus, cum interrogatio ne-
 cessariò debeat præcedere torturam, & est clarum, dictam con-
 fessionem probari ex actis factis coram iudice laico; & sic dicta acta
 aliquid probant. Ad idem facit, quod iuxta Gloss. & Ant. de Butrio
 in d. c. at si clerici. acta facta coram iudice laico, probant contra
 clericum coram Ecclesiastico ad imponendam poenitentiam, cum
 leuiiores probationes sufficiant; minus ergo erit interrogare reum.
 Est etiam clarum, interrogationem debere præcedere poeniten-
 tiam, aliàs clericus inauditus condemnaretur. Nec est inconue-
 niens, quod ex actu nullo aliqui resultent effectus; nam inducitur
 declaratio voluntatis, l. fin. vbi Bart. ff. de rebus eorum. inducitur
 etiam consuetudo. Decius, qui plures alios effectus adducit d. c. at si
 clerici. Præterea nō est textus, qui dicat, quod acta facta corā iudice
 laico, non probent ad finem examinandi clericum coram Ecclesia-
 stico; textus enim in cap. at si clerici. dicit, quod acta facta coram
 laico

laico non probant contra Clericum ad condemnandum, vt notat Calderinus in conf. 12. de Iudic. non tamen dicit, vt neque ad interrogandum. notat etiam Dec. in l. magistratibus, nu. 10. ff. de iurisd. omn. iudic. Et ex his apparet, quam rationalis sit obseruantia Curie Archiep. Neap. Non obstant adducta in contrariū. siquidem doctrina D. Tho. & sequacium est intelligenda, quando habitu licet non actu adest semiplena probatio, ita quod sequuta repetitione adsit actu, & alio modo intellecta damnarentur omnes iudices. Ita seruatur in toto orbe, & Vrbe, etiam corā Papa, quod prius constituitur reus, & postea repetuntur testes, & iudex aliter faciens argueretur; quamuis testes nō repetiti dicantur esse nullius momenti. c. 2. de testibus. & vix faciant argumentum, seu præsumptionem. Dec. d. c. 2. Grammat. decis. 34. nō obstat conf. Ruini; nam verior opinio est, quod acta facta corā laico sufficiunt ad instructionem iudicis Eccles. Nec etiam obstat textus in d. c. at si clerici. quia, vt dixi, pocedit, vt talia acta non probent ad condemnandū, non ad constituendum Clericum. In causis verò Sanctæ Fidei, quando aliquis remittitur ad Curiam Archiep. vna cum actis factis coram iudice laico, antequam constituatur reus, solet Curia de nouo examinare testes; cum laicus sit iudex penitus incompetens super crimine hæresis etiam quoad laicos, c. vt inquisitionis. de heret. in 6. Notandū etiam, quod Clericus debet remitti a iudice laico ad Ecclesiasticum vna cū actis. Ita Iacobus Butr. & Bal. in d. l. super his. per illum tex. Aufrer. vbi supra. Insuper sciendum, quod si Clericus inquiritur de delicto commissio vna cū socijs laicis, debent transmitti omnia acta facta cōtra omnes; alias informatio esset imperfecta, si solū copia testium deponentium contra Clericū transmitteretur; cum ex depositionibus aliorum testium posset constare de innocētia Clerici; & ita fieri mandauit Fel. mem. Comes Lementiū huius Regni Prorex, cum suo Collaterali Consilio, anno 1600. mense Ianuarij, in causa Clerici Thomæ Pagani, inquisiti in magna C. V. de homicidio, & remissi ad Curiam Archiepisc. Et solet Curia secularis ostendere secretò D. Vicario nomina aliorum complicum Clerici inquisiti, quando supprimuntur in copia actorum, transmissa ad Curiam Archiepisc. quia processus adhuc est informatius cōtra socios laicos. Cuius verò expensis debeat fieri remissio Clerici, DD. dicunt, quod expēsis ipsius Clerici, qui tenebitur soluere expensas

custodū, & successiue actorum. Aufrer. vbi supra nu. 22. Boer. decis. 303. Couar. practic. quæst. cap. 99. num. 5. & ita seruatur in Curia Archiep. Neap. quod si Clericus esset pauper, erit remittendus expensis Episcopi, qui remissionem petit, secundum eosdem, vel expensis instigatoris, aut iudicis laici capientis, si non remisit quāprimum sciuit esse Clericū, iuxta Boer. d. decis. 303. Sequitur Carau. super ritu 235. Idem dicendum, quando scienter carcerauit Clericū. Talis vero remissio Clerici debet fieri sine ignominia; nam si remittatur cum mitra, vel cornu, aut tubis sonantibus, aut catena in collo, iudex esset puniendus, & diceretur committere vim publicā, l. lex Iulia. vbi Bart. & Alex. ff. ad l. Iulianā. de vi publ. & esset excommunicatus, vt dicunt Dominic. & Franch. in cap. si iudex laicus. §. fin. de sent. excomm. in 6. sequitur Carauit. super d. ritu, qui refert quendam Regentē Magn. Cur. Vic. fuisse priuatum officio, ex quo remiserat Clericum ad Curiam Ecclesiasticā cum catena in collo, quod dicit Carauita posse fieri, quando casus id requireret, sed rarò verificari potest: nam poterunt ligari manus, aut pedes, de quouis atroci crimine agatur. Neapoli seruatur, quod Clericus remissus per M. C. Vic. consignatur procuratori fiscali Curiae Archiep. vna cum copia actorum, qui habet curam illum conducendi ad Curiam Archiepisc. omni qua decet modestia. Notandum etiam, quod Clericus non declinans forum iudicis sæcularis, debet puniri arbitrio Episcopi. Bald. in l. 1. circa fin. C. de indic. vidui. tollenda. Aufrer. vbi supra, vers. tertio quæritur. num. 15. & in Curia Archiep. fuerunt ob hanc causam aliqui Clerici missi in exilium, ac etiam puniti de delictis, ob quæ declinauerant forum iudicis sæcularis, & hæc nota.

A N N O T A T I O.

- 9 Notandum singulariter, quod Episcopus non repentes Clericum de-
tentum à Iudice sæculari debet deponi, & si Clericus moriatur, tenetur
de homicidio. Cassaneus conf. 38. & in consuetud. Burgun. Rubrica
1. §. 5. si aucun. num. 73.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatus ante annū potest puniri, si cōtemnat excommunicationem.
2 Statutum Episcopi, quod excommunicatus quolibet mense soluat certam pec-
cunia quantitatem, est validum.

- 3 Episcopus potest accipere officialibus locorum, quod expellat excommunicatos.
- 4 Episcopus tenetur denunciare excommunicatos, ut ab alijs euitentur.
- 5 Excommunicati perseverantes in excommunicatione ultra annum, qualiter sint suspecti de fide?
- 6 Cedulones deturpantes, sunt suspecti de heresi.
- 7 Excommunicatus perseverans in excommunicatione per longum tempus poterit sepeliri extra locum sacrum etiam si penitens decedat.
- 8 Laicus quidam propter verba prolata in contemptum Ecclesie, & Sacerdotum, fuit fustigatus.

De excommunicato puniendo ante annum.

C A P. VIII.

PRACTICATUR in Curia Archiep. Neap. quod quando aliquis laicus excommunicatur per Curiam, antequam absoluitur, fit ei præceptum cum cautione idonea, quod contineat se domi, nec cum alijs conuersetur, donec fuerit absolutus, & in casu contraventionis exigitur poena. Quæ praxis fundata est optimo iure; siquidem excommunicatus non solum est suspectus de fide, si in excommunicatione perseveret ultra annum, ut in cap. 3. sess. 25. de reform. Conc. Trid. sed etiam ante annum potest temporaliter puniri, si excommunicationem contemnat. Ita Ioannes de Anania, & Fel. in c. postulasti. de homicidio. Couar. in cap. alma mater. de sent. excôm. in 6. in prima part. relect. §. 7. & dicit Bald. in l. 1. C. de malefic. & mathemat. quod contemnens excommunicationem minorem, poterit non solum spirituali, sed etiam temporali poena puniri, & quod Ecclesiasticus id facere possit; dicit etiam Abb. in c. grauem. de poenis, in quo tex. id clarè probatur; & dicunt Doct. valere statutum Episcopi, quod excommunicatus perseverans in excommunicatione quolibet mense soluat certam pecuniæ quantitatem. Ostien. in cap. ad aures. de simonia, quem sequuntur communiter Doct. ut testatur ibi Fel. & in cap. irrefragabili. §. ceterum. de officio Ordinarij. Rom. sing. 359. & poterit impediri absolutio, nisi prius solvatur dicta poena, quæ non exigitur pro absolutione, sed propter contumaciam; licet honestius sit, secundum Ostien. ubi supra, quod prius absoluitur; & postea exigatur; sed non necessarium iuxta Card. & Felin. in d. cap. aures. & talis constitutio est in Ciuitate Neap. quod perseverans in ex-

- in excommunicatione per mensem, soluat vnum florenum: & potest etiam (si opus est) implorari brachium saeculare pro captura personae, aut bonorum contra excommunicatum contemnente excommunicationem. Franc. Marc. decis. Delphinat.
- 3 660. probatur in d. cap. postulasti. & ibi notat Felin. & potest Episcopus praecipere officialibus locorum, & terrarum, quod expellant excommunicatos ab eorum locis, & terris, infra biduum; quod si non obedierint, potest interdicere dicta loca, ex Concil. Basiliensi relato à Couar. vbi supra in 2. part. relectionis. §. 5. nu. 5. Dicit etiam Franc. Marc. d. decisione, quod iudex saecularis potest capere excommunicatum, sicut bannitum, & ad instantiam iudicis Ecclesiastici expellere illum a terra, nisi satisfaciatur; quia aequiparatur bannito. Item debet Episcopus praecipere ludicibus sub poena excommunicationis, ne excommunicatum admittant, cap. decernimus. de sent. excommunicat. in 6. Potest etiam Episcopus in absolutione ab excommunicatione imponere poenam pecuniariam, conuertendam in pios usus. Simanch. de Cathol. instit. tit. 27. nu. 50. & Curia Archiepiscop. Neap. laicis, qui clericos percusserunt, fuit solita imponere in absolutione grauem poenam pecuniariam, applicandam pijs locis.
- 4 Tenetur insuper Episcopus denuntiare excommunicatos, nec potest dissimulare, vt probatur in c. curae. 1. q. 3. notat Abb. in cap. pastoralis. §. verum. de appellationibus, & ibi etiam Decius, Vgolinus de censuris Ecclesiasticis, tab. 1. cap. 21. §. 2. & ex praedictis patet, quod excommunicatus contemnens excommunicationem, potest temporaliter puniri, & successiue carcerari, & alijs poenis plecti: & clarè liquet, quàm rationabilis sit praxis Curiae Archiepiscop. Est tamen aduertendum, quod non omnis, qui non obedit sententiae excommunicationis, dicitur eam contemnere, vt dicit Dominicus in cap. de libellis. 20. distinct. sed contemptus ex coniecturis percipi potest. Felin. in cap. si quis. de maior. & obedientia. Et dicitur contemnere, qui monitus pertinaciter se ingerit, iuxta cap. si celebrat. de Cler. excommunicatio minist. non autem, qui ex aliqua causa particulari, nempe, ira, non paret superiori, secundum Felin. vbi supra. Dicitur etiam contemnere, qui in termino sibi praefixo per iudicem Ecclesiasticum, à quo fuit excommunicatus, non soluit debitum. Franc. Marc. d. decis. 606. ex c. ex publico. de conuersione

- fione coniugatorum, & qui scienter, id est sciens se esse excommunicatum, & dolose celebrat. Abb. in d. cap. grauem. vbi etiam dicit, quod, qui ante absolutionem petitam se ingerit hominum communioni, & qui longo tempore absolutionem non petit, iuxta d. cap. graue. dicitur contemnere censuram. Contra vero perseverantes in excommunicatione per annum, solet Curia procedere tamquam suspectos de hæresi leuiter, si non fuerint excommunicati in causa fidei; quia tunc habentur ut hæretici, cap. cum contumacia. de hæreticis in 6. Eymer. in 1. parte directorij, q. 47.
- 6 Procedit etiam Curia contra deturpantes, vel lacerantes cedulones affixos; quia videntur male sentire de potestate Prælatorum, & censuris Ecclesiæ, prout dicit Marcus Antonius Columna, relatus à Fran. Pegna in commentario 24. 3. partis director. inquisitorum: & tanto magis procedit contra illos, qui in contemptum excommunicationis audent dicere, Che scommunica, che scommunica?

A N N O T A T I O.

- 7 Aliud remedium reperitur ad terrorem excommunicatorum, quod si per longum tempus aliquis inobediens perseverauerit in excommunicatione, & postea moriatur contritus, & absolutus, in articulo mortis poterit, non obstante penitentia, & absolutione, sepeliri extra locum sacrum, exemplo D. Gregorij, qui monachum proprietarium, licet penitentem mandauit ad aliorum terrorem sepeliri extra Ecclesiam, ut in cap. cum ad monasterium. de statu monachorum. Idem de moriente in torneamentis habetur in cap. de torneamento. idem in cap. 2. de Raptor.
- 8 Ibi in fine, Che scommunica, Che scommunica? adde quod anno 1609. quidam laicus Montis Marani fuit inquisitus coram iudice Ecclesiastico de falsitate commissa in actu iudiciario coram ipso propter offensas aures, iuxta l. nullum. C. de testib. & ob hanc causam cum duceretur carceratus ad carceres Curia Episcopalis de ordine dictæ Curia, aufugit à manu familiarium, & post horam animo deliberato comparuit in platea publica, & in contemptum Ecclesiæ, & sacerdotum dicens nonnulla verba obscena, & actus minus decentes exercens, fuit publice fustigatus dictus laicus de ordine Curia Episcopalis Montis Marani, & condemnatus ad triremes pro dictis verbis, & actibus turpibus, in contemptum Ecclesiæ, & pro falsitate.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus si committat delictum, & postea ducat uxorem, punitur à iudice Ecclesiastico.
- 2 Relegatus à iudice laico, pendente relegationis tempore, si efficitur clericus, & fran-

- frangat relegationem, à quo iudice sit puniendus pro dicta fractura.*
- 3 *Clericus relegatus à iudice Ecclesiastico, si durante relegationis tempore efficiatur laicus, & frangat relegationem, à quo iudice sit puniendus pro dicta fractura.*
 - 4 *Clericus effectus in fraudem, nullo modo potest puniri à iudice laico, nec in persona, nec in bonis in Regno Neapolitano, ac etiam de iure communi iuxta veriore opinionem.*
 - 5 *Clerici in Regno Neapolitano conueniuntur coram Iudice laico in feudalibus, sed non in Emphyteoticis, quæ tenent à Regia Curia.*
 - 6 *Familia Episcopi an gaudeat priuilegio fori.*

De Clerico post delictum, vel relegationem effecto
laico, & è contra, & de familia Episcopi,
an gaudeat priuilegio fori.

C A P. IX.

CLERICVS si committat delictum tempore clericatus, & post delictum ducat vxorem, adhuc est puniendus à iudice Ecclesiastico; quia tempus delicti inspicitur. Bal. in l. affinitatis. C. communia. de success. Grammat. latè decis. 10. qui refert ita fuisse decisum in Sacro R. Consil. Item clericus, qui dum esset laicus, fuit relegatus à iudice laico, & pendente relegatione effectus est clericus, si frangat relegationem postquam assumpsit clericatum, non potest puniri à iudice laico pro fractura prædicta; sed est puniendus ab Ecclesiastico, cum sit nouum delictum commissum à persona, cuius status est mutatus, & effecta exempta, vt tradit doctissimus, & meritissimus sacri Consilij Neap. Præses Vincentius de Franchis decis. 395. dicit etiam Aluarus Velascus lib. consultat. tom. 1. consult. 48. nec teneri iudicem Ecclesiasticum hoc casu stare processui iudicis laici, qui posuit poenam relegationis. ad quem te remitto. Sed dubium est, an clericus relegatus à Curia Ecclesiastica, si durante relegatione efficiatur laicus, & frangat relegationem, possit puniri pro fractura prædicta à iudice Ecclesiastico, & duplicari poena. Alber. in l. meminisse. ff. de officio Proconsul. tenet, quòd non ab Ecclesiastico, sed à laico iudice condemnari debeat; quia est nouum delictum commissum à persona, cuius status reperitur mutatus, & effectus non subditus. Sequitur D. de Franch. d. decis. sed in contrarium se habet obseruantia Cur.

Archie-

Archiepiscopalis Neap. pro qua facit, quod mutatio fori post sententiam non mutat prioris iudicis iurisdictionem, l. cum quedam puella. ff. de iurisdictione omnium iud. sed iurisdictione iudicis Ordinarij durat, vt possit perpetuo suam sententiam tueri, & non obseruantes coercere, ne reddatur elusoria, l. i. ff. ne vis fiat ei. l. legi. l. harum. ff. si seruitus vendicetur. Glos. & Doct. in cap. quarenti. de officio delegat. ergo ad Ecclesiasticum pertinet; alias eius iurisdictione redderetur elusoria. Hinc delegatus, qui simul atque protulerit sententiam, functus est officio suo, & tamen habet annum ad illam exequi faciendum, & non obseruantes coercendum; vt dicit tex. in d. cap. quarenti. & ibi Ioannes Andr. communiter receptus in Glos. dicit, quod si delegatus misit victorem in possessionem pacifice, qui de nouo expellatur à victo, licet videatur noua iniuria, & nouum delictum, tamen quia respicit eius sententiam, & est sequela præcedentis facti, potest delegatus se intromittere, & defendere missum, quamuis functus sit officio suo, ne eius iurisdictione reddatur elusoria. Sic in casu nostro istud nouum delictum versatur circa inobedientiam, & inobseruantiam poenæ impositæ ab Episcopo; qui, si clericum potest punire laicum etiam effectum post delictum, tantò magis ad obseruantiam poenæ constringere. Præterea non potest negari, per inobedientiam, & inobseruantiam poenæ offendi iurisdictionem iudicis Ecclesiastici, qui condemnauit; ergo ad eum spectat punitio, licet aliàs non esset iudex, propter offensam iurisdictionem, vt dicit Paulus de Castro in l. additos. C. de Episcopali audientia. per illum textum, & iuxta tradita per eundem D. de Franchis decis. 147. ex l. nullum. C. de testibus. Nec est eadem ratio in laico effecto clerico post relegationem, propter omnimodam exemptionem personæ clerici, quia persona Clerici est exempta, vt non possit puniri à laico, etiam si assumpserit Clericatum in fraudem, secundum Ioannem Andream, & alios in c. 1. de obligatis ad ratiocinia. & poena exilij est corporalis, vt dicit Boss. in tit. de carceratis fideiuss. commit. nu. 7. Farinac. de delict. q. 19. num. 17. in fine, & exilium perpetuum dicitur poena capitalis. Suarez recept. opin. vers. capital. nu. 8. Farinac. loco citato. Ergo exilium duplicari non potest, & prædicta multo magis procedunt in Regno Neapolitano, in quo in nullo casu, nec in persona, nec in bonis potest Clericus à iudice sæculari molestari etiam propter turbatam iurisdictionem etiam propter offen-

offensas aures iudicis laici iuxta tex. in l. nullum. C. de testibus. qui tollit exemptionem, præterquam in causis feudalibus, vt testatur idem Vincentius de Franchis decis. 545. per capitulum Regis Caroli secundi quod incipit, item statuimus quod Clerici ad sæcularia iudicia, in quo fit mentio de cōuentione inita cum Sancta Romana Ecclesia. Afflictus, & Isernia in constit. Regni de personis, quod non procedit in rebus emphyteoticis, quas Clericus teneret à Regia Curia, quia pro illis esset conueniendus coram iudice Ecclesiastico, tantum in feudalibus, conuenitur coram laico, vt dicit not. Afflict. in const. Regni, si quis clericus. ita quod hodie de omnibus casibus positus per Cassan. in tit. des iustices. Rubr. 1. §. 5. in quibus laici cognoscunt contra clericos, nullo modo per Iudices laicos in Regno cognoscitur, vt dicit Vincentius de Franchis dicta decis. 545. & sic hodie per dictum capitulum Regni quod generaliter loquitur, est resoluta illa ardua quæstio, an clericus effectus post litem eximatur in illo casu à iurisdictione iudicis sæcularis, cum generaliter loquatur, & tantum excipiat casum feudi, ergo firmat regulam in alijs l. nam quod liquidè. ff. de penu legata cum alijs, & ita etiam lege Hispaniæ cautum esse tradit Velascus consult. 48. supra allegata, cuius legis vigore probat clericum effectum post relegationem fuisse iuste remissum ad Iudicem Ecclesiasticum, quamuis etiam circumscripto cap. Regni semper mihi verior visa fuerit opinio illa, quod Iudex sæcularis non potest procedere, nec in causa criminali, nec in causa ciuili contra laicum conuentum, postea effectum clericum quoniam si confugiens ad Ecclesiam post delictum animo fraudandi Curiam sæcularem gaudet immunitate quamuis remaneat laicus, & ad tempus in ea moretur; multo magis gaudere debet qui personam eius per ordinum susceptionem Deo consecrat, vt illi perpetuo famuletur. item facit tex. in c. comperimus. 14. q. 6. vbi res alterata, & consecrata non restituitur Domino. item textus notabilis in l. non distinguemus. §. sacerdotio. ff. de arbitr. vbi lite pendente sacerdotio assumpto, arbiter non amplius iudicat, alius tex. in l. qui cum vno. §. reus. ff. de re milit. vbi videtur casus expressus: nam reus capitalis criminis accusatus, si efficiatur miles non remittitur, sed à iudice militiæ iudicandus est; multo magis id procedere debet in effecto milite caelesti. item tex. in l. hos accusare. §. hoc beneficio. ff. de accusation. & in l. prætor eos. ff. de vacation. muner. ibi, sacerdotium

dotiū nacti sunt. & dicunt Doctores, quod res lite pendente si efficiatur sacra cessat vitium litigiosi, quemadmodum, si alienaretur causa dotis, l. fin. C. de litig. & dicit Abb. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ. vt lit. penden. quod sententia lata contra laicum si res perueniat ad clericum cum vitio litigiosi, non potest executio fieri per iudicem laicum, sed necesse est adire iudicem Ecclesiasticum, quod fuit in cons. Neapolit. receptum, vt dicit Vincentius de Franchis d. decif. 545. & latius infra dicetur. Facit Concil. Trident. cap. 4. sess. 23. de reformat. dum prohibet Episcopis conferre ordines ijs, qui fraude, vt fugiant iudicium sæculare, ordinari cupiunt: quæ prohibitio frustra fuisset facta, si fraus illos à iudicis sæcularis potestate non eximeret; deuenit enim res ad casum à quo incipere non potest, l. post finitam. ff. de suspect. tut. Nec obstat casus reconventionis cum tendat ad exclusionem debiti, nec etiam in casu nostro, quod mutatio fori post sententiam, non mutat iudicis iurisdictionem, quia non procedit, quando datur incapacitas iudicantis propter exemptionem clericorum supra probatam: neque obstat, quod in fraudem Reipub. vt euitarent poenam vltimi supplicij multi ordinarentur, quoniam satis est à sacris canonibus fuisse prouisum, præcipue à sacro Concil. Triden. vt Episcopi prædictos non ordinent, & magna diligentia circa ordines conferendos vtantur, subtiliter scrutando mores, & vitam, & in specie præcipit non ordinari eos, qui sæcularis iudicij fugiendi animo, & fraude ordinari cupiunt, d. cap. 4. Poterunt etiam laici post relegationem effecti Clerici grauitè à iudice Ecclesiast. puniri, & sic consultum erit Reipublicæ; nec mihi placet illa distinctio, quod poterit fieri executio in bonis, sicut contra confugientem ad Ecclesiam, quia in specie canones statuerunt, vt exempta persona clerici non possit in rebus molestari, cap. vnico. de cler. coniug. in 6. qui reddit rationem, ne per vnā viam concedatur, quod per aliam denegatur: & secundum hanc opinionem, quæ mihi vera videtur, dicit Io. Andr. in d. cap. 1. in disputationibus bis fuisse determinatum. Sed in clerico effecto laico secus est, quia iudex Ecclesiasticus est capax iurisdictionis in

nis in laicos, ut clarum est, & in eo procedit l. cum quadam puella. ff. de iurisd. omnium iud. Ad euitandum tamen differentias solet Curia Archiepisc. in sententia condemnationis exilij, vel relegationis, in casu fracture, ex nunc, prout ex tunc, apponere poenam carceris, triremium, vel duplicationis exilij. Sciendum etiam, quod licet aliqui DD. dubitent de familiaribus clericorum laicis an gaudeant privilegio fori, omnes tamen communiter concludunt, familiares Episcopi gaudere dicto privilegio fori, ex cap. fin. de officio Archidiacon. ubi omnes. Abb. in cap. 2. de foro compet. Antonius Capicius decis. 12. Thesaur. decis. Pedemont. 22. num. 6. Clarus in §. fin. questio. 35. num. 11. Viuius decis. 116. lib. 1. Prosper Farinac. de inquisit. questio. 8. num. 46. qui testatur de communi opin. Et Curia Archiepiscopalis Neapolit. est in hac quasi possessione, & anno 1594. fuit remissus ad Curiam Archiepiscopalem Iosephus Vinaccia laicus familiaris d. Curie, inquisitus in Magna Curia Vicarie de delictis commissis in hac ciuitate extra officium, quod gerebat. Processus est in banca de Rugerio.

S V M M A R I V M.

- 1 *Testes laici compelluntur censuris à Iudice Ecclesiastico, ad deponendum coram eo.*
- 2 *Iudex laicus tenetur compellere testes laicos ad deponendum coram iudice Ecclesiastico, ad requisitionem ipsius.*
- 3 *Testes laici quando possint carcerari, torqueri, & puniri per Curiam Ecclesiasticam.*
- 4 *Testis conuictus de mendacio, ex dicto alterius testis dignioris, an possit torqueri.*
- 5 *Socius criminis laicus torquetur à iudice Ecclesiastico, ad validandam eius depositionem contra clericum.*
- 6 *Aduocati, Notarij, partes, & alij delinquentes in actu iudiciario coram iudice Eccles. possunt ab ipso puniri.*

De testibus laicis compellendis à iudice Ecclesiastico, & quomodo.

CAP. X.

CLARVM est testes siue clericos, siue laicos posse compelli censuris per iudicem Ecclesiasticum ad perhibendum testimonium veritatis coram eo, iuxta cap. 1. cap. super eo. cap. peruenit. 1. & 2. cap. ceterum. cap. cum contra. de testibus cogēdis: siue in causa civili, siue in causa criminali. iuxta veriorē opinionem Ost. in cap. dilectorum. eodem tit. quæ est vsu recepta, vt testatur Foller. in praxi Canon. ver. testibus diligenter examinatis. Clarus in §. fin. quæst. 23. num. 19. Prosper Farinac. de testibus. quæst. 78. num. 116. Et ita seruatum fuit à tempore immemorabili in Curia Archiepiscopali Neapolitana, quod censuris compellit laicos ad ferendum testimonium in ea; & anno 1561. sub die 28. Decembris Sereniss. Philippus II. Hispaniarum Rex fidei, & auctoritatis, ac potestatis Ecclesiasticæ accersimus defensor per litteras directas Proregi Neapolitano mandauit non impediri testes laicos, quo minus in Curia Ecclesiastica censuris deponere compellantur: quinimmo asserentes Ecclesiam non posse compellere censuris laicos ad deponendum, videntur negare illud Euangelij Lucæ cap. 22. Ecce duo gladij hic: & iudices laici impediētes essent excommunicati in bulla Coenæ tamquam impediētes Episcopos iurisdictione Ecclesiastica vti. Et aduerte, quod in hoc cap. non agitur de testibus examinandis in causis Sanctæ Fidei, qui possunt ab Episcop. carcerari, & compelli sine dubio, cap. vt officium. de hæret. in 6. Bulla Pij V. Si de protegendis. Sed quia persèpe aliqui laici potius patiuntur censuras, quàm velint deponere in Curia Ecclesiastica, vel tardant accedere ad deponendum, donec excommunicentur, & interim non capiuntur informationes delictorum; immo destruuntur, in graue damnum Reipublicæ.

cæ, oritur dubium, an Episcopus possit implorare brachium
 sæculare, vt dicti laici renitentes deponere carcerentur,
 ad finem capiendi informationes, & Iudicem laicum no-
 lentem præstare brachium excommunicare. Et veritas est,
 quòd tale brachium præstari debet, ex cap. 1. de officio
 ordinar. in quo tex. habetur, quòd in inquirendo, vici-
 scendo, & iudicando scelera, possunt Episcopi implorare
 brachium sæculare, & sic etiam, dum inquirunt, sunt adiu-
 uandi à Iudicibus sæcularibus, & nolentes præstare bra-
 chium, possunt excommunicari, iuxta Innoc. & alios in d.
 cap. 1. equidem nimis iniustus, & inimicus Reipublicæ esset
 iudex laicus, qui statim requisitus ab Episcopo id negaret.
 & anno 1598. cum quidam clericus interfecisset quendam
 iuuenem in hac ciuitate, D. Fabius Riccardus Regius Con-
 siliarius, tunc Iudex criminalis Magnæ Curie Vicariæ, vir
 doctrina insignis, & summa laude dignus personaliter se-
 contulit ad Curiam Archiepiscop. Neapolit. & secum car-
 ceratum duxit dictum clericum, & omnes testes laicos veri-
 similiter informatos de homicidio, quos carceratos reliquit
 in carceribus Curie Archiepiscopalis, vt testimonium
 ferrent coram D. Vicario Neapolit. qui cum deposuissent,
 fuerunt à carceribus liberati. Hinc etiam, quando aliquod
 delictum committitur à clericis in carceribus Curie sæcula-
 ris, vel alio loco laicorum, non potest iudex Ecclesiasticus
 impediri, quin dicto loco informationem capiat ex eadem
 ratione, quia in inquirendo tenetur laicus præstare bra-
 chium Episcopo. & anno 1598. cum quidam clericus car-
 ceratus in carceribus Magnæ Curie, remissus ad Curiam
 Archiepiscopalem, antequam consignaretur Procuratori
 Fiscali Curie Archiepiscop. occidisset quendam laicum
 in dicto carcere Magnæ Curie, licet à principio fuerit
 per d. M. C. contradictum; tandem officiales Curie Ar-
 chiepiscopalis accesserunt ad carceres dictæ Magnæ Cu-
 rie, & ceperunt informationem: immo D. Ludouicus
 Acerbus tunc regens dictam Curiam vir meritissimus,
 ac timoratus libentissime permisit, quod officiales Cu-
 rie Archiepiscopalis compellerent testes laicos compe-
 dibus,

dibus, & arctioribus carceribus, & prout melius eisi videretur, ad deponendum veritatem super dicto homicidio. Et quando Curia Archiepiscopalis voluit examinare testes laicos carceratos in Magna Curia, aliquando misit officiales suos ad eam, & aliquando ad Palatium Archiepiscop. illos duci fecit, vt apparet in causa D. Galetij Portæ anno 1598. Aliud dubium est, quando testes laici possint carcerari, torqueri, & puniri per Curiam Archiepiscopalem, & veritas est, quod quando deponunt falsum, vel vtuntur fraude in depositione, ex l. nullum. C. de testibus. Afflict. decis. 219. Dicitur autem testis vti fraude in depositione, quando tacet veritatem, vel in loquendo versute, & non dicendo bene factum, vel non reddendo rationem scientiæ veram, vt eius dictum non probet, nempe, si vidit factum, & reddit rationem famæ, vt dicit Bald. notabiliter in dicta l. nullum. Hinc si
 4 ab alio teste digniore conuincatur, quod interfuit facto, poterit ratione mendacij torqueri. Bart. in l. vnus. §. iudex. ff. de quæstio. Boss. de tortura testium, num. 10. Prosper. Farinac. de testibus, quæst. 69. num. 21. qui alios adducit. Hinc testis vacillans, varius, aut contrarius, poterit torqueri iuxta l. ex libero. ff. de quæstio. vbi Bart. & late tradit Farinac. vbi supra, vel, si verisimiliter informatus de aliquo facto tacet veritatem, secundum Bald. in l. non solum. C. ad l. Iuliam. de adult. & l. dominus horreorum. ff. locati. vel si sponte se offert examini propter suspicionem; quia est suspectus de falso. Bar. in dicta l. ex libero. Boss. & Farinac. vbi supra, & in alijs casibus, in quibus testes vtuntur mendacio, aut fraude in depositione; quos diffuse recensent Boss. & Farinac. vbi supra. Et Curia Archiepiscop. ob prædictas causas carcerat testes laicos, & procedit contra eos; & quando reperit ipsos falsum deposuisse, solet condemnare ad triremes, & fustigari facere per ciuitatem Neapolit. Item Curia Archiepiscop. Neapolit. torquet laicos socios criminis, ad validandam eorum depositionem contra clericos inquisitos:

& ita

& ita quotidie seruat, & nouissime anno 1600. id seruauit cum quodam laico Hieronymo Bottone, qui deposuerat se spoliasse quendam defunctam de ordine cuiusdam presbyteri, qui laicus fuit in faciem dicti presbyteri tortus ad validandam eius depositionem. Pro hac obseruantia facit, quod concessa vna re, censentur concessa omnia, sine quibus perfici non potest, cap. praterea. de offic. deleg. l. 2. ff. de iurisdic. omn. iudic. sed laici in quacumque causa possunt compelli ad deponendum coram iudice Ecclesiastico, vt supra dixi: ergo possunt torqueri, vt depositio eorum valeat; alias frustra fieret depositio, nec tortura socio infertur ad poenam, sed ad eruendam veritatem, & ideo indultum consecutus potest torqueri. D. de Franchis decis. 459. nec potest hoc casu tortura inferri per iudicem laicum; quia acta facta coram laico non probant contra clericum, cap. at si clerici. de iudic. Item socius criminis torquetur, quia est infamis, quae infamia trahit secum suspensionem non dicendi veritatem, iuxta l. ob crimen. §. si ea rei conditio. & ibi Odofred. & alij. ff. de testibus; & sic poterit torqueri ob praedictam suspensionem non dicendi veritatem, iuxta supradicta. Praterea, iudicis laici tenentur adiuuare Ecclesiast. ad inquirendum contra clericos, vt supra dixi, ex d. cap. 1. de offic. ord. sed alio modo non probaret depositio laici socij criminis, nisi torqueretur ab Ecclesiast. ergo iudices laici non debent id impedire; alias possent excommunicari.

- 6 Poterunt etiam puniri à iudice Ecclesiastico Aduocati, Notarij, partes, & alij, qui aliquod delictum in actu iudicario coram eo committunt. Bart. in l. si quis obrepserit. ff. de falsis.

S V M M A R I V M.

Laici offendentes cursores Curiae Archiepiscop. Neapolit. exequentes eorum officium, puniuntur ab eadem Curia.

De laicis offendentibus cursores Curia Archiepiscopalis, à quo sint puniendi.

C A P. XI.

SERVATVR in Curia Archiepiscop. Neapol. quod laici offendentes cursores eiusdem Curia exercentes eorum officium, carcerantur, & puniuntur per eandem Curiam Archiepiscopalem, ratione offensæ iurisdictionis, quæ prorogat in eam iurisdictionem. Paulus de Castro in l. addictos. C. de Episcop. audient. per illum textum qui loquitur in specie, quando offenditur familia iudicis exequens suum officium; & licet hodie ille tex. non procedat contra clericos per notata in cap. 1. de noui oper. nunciat. & in cap. Ecclesie Sanctæ Mariæ. de constitut. ex eo tamen clare colligitur, quod ratione offensæ iurisdictionis, qui alias non erat iudex, efficitur iudex. Idem probatur in l. nullum. C. de testib. & tenet D. de Franchis decis. 147. licet in dicta decis. ex alia causa non fuerit facta remissio; & in hac possessione est Curia Archiepiscop. Neapolit. & nouissime anno 1599. carcerauit, & puniuit quendam venditorem chirothecarum, qui violentas manus iniecerat in cursores Curia exequentes poenam contra eum, ob non obseruationem festorum. & anno 1600. puniuit, & carcerauit alios offendentes cursores Curia, exequentes suum officium, & quotidie hanc exercet iurisdictionem. Idem tenet Alber. in l. quis forte. §. si quos. ff. de poenis. Boer. late decis. 9.

S V M M A R I V M.

- 1 Executio in bonis clerici reconuerti coram iudice laico, ac condemnati per ipsum, debet fieri per iudicem Ecclesiasticum, & non laicum.
- 2 Clericus in quibus casibus non possit reconueniri coram laico, remissive.

De exequutione facienda in bonis clerici reconuerti coram iudice laico.

C A P. XII.

- I** VANDO aliquis clericus reconuentus apud Iudicem laicum, fuit ab illo condemnatus, solet Vicarius facere præceptum iudicibus, & alijs, ne molestant in persona, aut bonis clericum, sine licentia ipsius Vicarij, sub pœna excommunicationis: & postea visa sententia, ac processu iudicis sæcularis, mandat executionem fieri contra clericum, idque ex illa veriori Doctorum opinione, quod Iudex laicus non potest exequi, nec in persona, nec in bonis clerici reconuerti; sed executio pertinet ad Ecclesiasticum, vt dicunt Abb. antiq. Imola in capit. postulasti. de foro compet. Ost. Marian. Socin. in cap. 1. de mutuis petit. & ibidem Clarius, Ant. de Butr. num. 20. in fine, Viuius decis. 46. volum. 1. facit textus notab. in cap. sæculares. de foro competen. in 6. & ibi Philipp. Franch. dicit nullam executionem posse fieri à iudice laico in bonis clerici; sed esse faciendam à iudice Ecclesiastico, & si persona clerici distringeretur, esset iudex laicus excommunicatus, cap. si quis suadente. 17. q. 4.
- 2** In quibus autem casibus clericus non possit reconueniri coram laico, vide Aufrer. de potest. sæcular. super Eccles. reg. 2. Mar. Soc. in d. c. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Laici fideiussores clericorum possunt conueniri coram Episcopo.
- 2 Laici possunt prorogare iurisdictionem iudicis Ecclesiastici, sine licentia suorum superiorum laicorum.
- 3 Laici carcerantur ab Episcopo, & alijs pœnis temporalibus constringuntur in causis coram ipso vertentibus.

De laicis fideiussoribus clericorum, à quo compellendi ad pœnam fideiussionis.

C A P. XIII.

- 1 E R V A T V R in Curia Archiep. Neap. quòd laici fideiussores clericorum, qui in foro Ecclesiastico se submiserunt, carcerantur per cursores prædictæ Curia, vt pœnam fideiussionis soluant; & eorum bona venduntur per eosdem cursores
- 2 sine licentia iudicis secularis. Pro qua obseruantia facit, quòd de iure communi laici possunt prorogare iurisdictionem Episcopi, & se eius foro submittere, l. si qui. l. Episcopale, C. de Episc. aud. vbi omnes; nec requiritur licentia superioris laici, Bart. in l. 1. §. & post operis. ff. de noui oper. nunciat. Franc. Marc. decis. Delphin. 82. incipiente, an Notarius, & dicit Ant. de Butr. in c. 1. de Iudic. per illum text. quòd pactum de respondendo coram iudice non suo factum in præsentia iudicis submittit, adeo quod non est locus pœnitentiæ. Præterea adducitur textus clarus in c. ex rescripto. de iureiur. vbi laicus fideiussor clerici conuenitur coram Episcopo, propter iuramentum præstitum in fideiussione, vt quotidie fit, & ibi id notant Abb. Ant. Imola, Petrus de Anchar. ad idem tex. in cap. fin. de foro compet. in 6. Quinimmo statuentes contrarium, essent excommunicati in bulla Cœnæ Domini, tãquam statuentes contra libertatem Ecclesiasticã; siquidem clerici non inuenirēt fideiussores, & in carceribus macerarentur; non enim Curia prædicta de facili solet admitte-

re fideiussore cle ricos, tùm, quia non possunt condemnari, nisi in quantum facere possunt, cap. Odoardus. vbi Doct. de solution. & diximus supra in cap. tertio, tum quia, cum clerici fideiussore carcerantur, seruitium diuinum omittitur, nec Curia admitteret fideiussore laicos, si ipsos compellere nequiret per seipsam, sed per viam implorationis brachij iudicis sæcularis, qui vellet vt plurimum videre processum, antequam illud præstaret, iuxta tradita in cap. 1. de offic. ord. & infra in c. 43. & proinde tale statutum prohibens clericis non prohibita eis à lege canonica, vel diuina, immo permiffa, dicitur esse contra libertatem Ecclesiasticam iuxta Abb. Ant. Imol. & Fel. late in cap. Ecclesiæ S. Mariæ. de constit.

3 Est etiam de iure verior opinio, quòd laici in casibus, in quibus possunt conueniri coram Episcopo, possunt carcerari, & alijs pœnis temporalibus puniri antequam excommunicentur. Dominicus, & Franchus in cap. cum Episcopus. de offic. ord. in 6. Felin. in cap. cum sit. de foro compet. Aufer. in Clem. 1. de offic. ord. in princ. vers. ex præmissis. Couarr. lib. pract. q. c. 10. & hodie est expressum in Conc. Trid. c. 3. sess. 25. de reform. Sic etiam Curia procedit contra non obseruantes dies festos, ad pœnam pecuniariam. Adest etiam in Regno capitulum 104. quòd Prælati criminibus Ecclesiasticis cognoscunt libere contra laicos, & puniunt eos, nec officiales laici possunt se intromittere.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsus, qui deflorauit sponsam, si nolit contrahere matrimonium cum ea, an possit per Episcopum compelli carceri ad contrahendum.
- 2 Sponsus nolens contrahere matrimonium, quando possit excommunicari.
- 3 Matrimonium metu iudicis contractum est nullum, & quando.
- 4 Excommunicatio iniusta causat iustum metum, & quando.
- 5 Matrimonium contractum sub conditione, si Papa dispensauerit, post dispensationem requirit nouum consensum.

De sponso nolente contrahere matrimonium,
quomodo sit compellendus.

C A P. XIV.

- 1 Sponsus deflorauit sponsam, & postea nolit eam ducere in vxorem, solet per Curiam Archiep. Neap. carcerari ad finem, vt contrahat matrimonium, prout tenetur, iuxta tex. in cap. 1. de adult. cum etiam hæc causa matrimonialis sit, an ille sponsus teneatur contrahere, nec ne? & solum ad Episcopum pertineat, cap. multorum. 35. q. 6. cap. auditis. de præscript. cap. accedentibus. de excess. Prælatorum. Couar. variarum relest. 2. part. cap. 7. §. 6. num. 8. & tam de iure antiquo, iuxta veriorum opinionem Dominici, & Franchi in cap. cum Episcopus. de offic. ordinarij in 6. quam post Concilium Tridentinum, cap. 3. sess. 23. de reform. possunt iudices Ecclesiastici ac debent in omnibus causis coram ipsis vertentibus, etiam civilibus, antequam ad censuras deueniant, carcerare laicos. Hinc patet, quam rationalis sit obseruantia Curia Archiepiscop. & posset id etiam seruare, quando non præcessit defloratio; sed solum promissio, vt sententia de contrahendo matrimonio habeat effectum, ex prædicto cap. 3. Concil. Trident.
- 2 Sed an possit sponsus excommunicari, si nolit contrahere matrimonium? textus in cap. ex litteris. il 2. dicit, posse compelli censuris. tex. in cap. requisit. eod. tit. dicit, quod monetur tantum. Doctores in dictis locis communiter concordant dicta iura, quod si adest iusta causa non contrahendi, puta odium tale superueniens, quod speretur potius scandalum, quam matrimonium, fiet monitio tantum, & ita procedit tex. d. cap. requisit. si vero non adest iusta causa non contrahendi, & tunc nolens contrahere excommunicabitur, & ita procedit tex. in d. cap. ex litteris. vt dicunt Ioannes And. Ant. Abb. Præpos. qui testatur de communi in dictis iuribus. Ledesma de Sacramento matrimonij, quæst. 46. art. 1.

Dicit tamen Io. And. in d. cap. ex litteris. quem sequitur Præpos. quod si post excommunicationem iudex videt eam non prodesse, & excommunicatum esse pertinacem, debet eum absolvere etiam nolentem.

A N N O T A T I O.

- Animaduertendum summo opere à iudice Ecclesiastico circa coactionem ad contrahendum matrimonium, quoniam si coactio fiat
- 3 quando non est facienda, ultra infelices exitus, quos parere solet, matrimonium etiam præcedentibus sponsalibus voluntarijs interueniente metu contractum est nullum. Abb. in cap. requisivit. de sponsal. etiam si per iudicem metus inferatur, ut ibi notat Cardinalis,
 - 4 & excommunicatio iniusta causat iustum metum, ut per omnes in cap. cum dilectus. de his quæ vi. Couar. in 2. par. 4. lib. decretal. §. 4. num. 11. qui intelligit quando superior adiri non potest pro remouenda excommunicatione, quod iudex arbitrabitur. Sed pulchrum dubium est, si sponsalia de futuro fuerint contracta inter consanguineos sub illa conditione, si Papa dispensauerit, an secuta dispensatione requiratur nouus consensus partium. In Rota Romana fuit dictum, quod sic, quia Papa dispensando, non censetur habere ratum, quod prius illicite gestum fuerat, sed solummodo impartiri licentiam contrahendi matrimonium, non obstante impedimento ipsi narrato, ex dictis per Cardinalem, & Abb. in cap. super eo. de condit. appos. & per Couar. in 2. part. 4. lib. cap. 3. num. 7. qui loquitur in fortioribus terminis, videlicet in sponsalibus per verba de præsentis contractis, sequendo opinionem Theologorum. Et hanc opinionem secuti sunt domini de Rota in vna Valentina matrimonij 21. Ianuarij 1578. coram Illustrissimo Blanchetto, & in vna Taurinensi sponsalium 2. Decemb. 1594. coram Gipsio, & in alia Abulensi. Notandum præterea sponso posse compelli ad contrahendū, etiam si sponsalia non fuerint iurata, quamuis quando non interuenit iuramentum, non debet Ecclesia de facili procedere ad compulsionem, tunc enim leuior causa sufficit ad dissuadendam coactionem. Abb. in cap. requisivit. in fin. & ibi Præpos. Gabriel. loc. cit. & fuit in Rota approbatum.

S V M M A R I V M.

- 1 Assignatio loci tuti puella, cui timetur inferri violentia, pendente lite super matrimonio, ad quem Iudicem spectet.
- 2 Mulier est ponenda in loco tuto, & honesto, quando propter seuitiam viri non potest cum eo habitare.

Mulier

- 3 *Mulier separata à viro auctoritate Iudicis, dicitur permanere in loco honesto, si moretur in domo patris honeste una cum matre, fratre, & alia sorore nubili. declara, vñ ibi.*
- 4 *Puella voluntas circa matrimonium est exploranda extra territorium Principis, quando Princeps est suspectus, ne metum inferat in contrahendo, & est adducenda ad aliud territorium expensis communibus.*

De muliere sequestranda, pendente lite super
matrimonio. CAP. XV.

VRIA Archiepisc. Neapol. obseruat, quòd, quando agitur in ea de matrimonio contrahendo, & est suspicio, ne puellæ inferatur violentia, & consensus eius non sit liber, ponit eam in aliquo loco tuto, nempe, conseruatorio mulierum, aut alio honesto loco, ad finem explorandi eius voluntatem, & aliter non concedit licentiam contrahendi. Ad Episcopum sanè spectat prospicere, vt matrimonia sint libera, cum coactiones malos soleant parere effectus, cap. requisivit. de sponsal. Pro qua obseruantia adducuntur tex. in c. cum locum. eod. tit. & cap. penul. de probat. in quibus locis mandatur iudici Ecclesiastico, coram quo vertitur lis, vt assignet locum tutum, & id in specie notat Ant. de Butrio in d. cap. cum locum. & alij. Præterea iudex causæ principalis est iudex incidentium, etiam si causa temporalis incidat coram Ecclesiastico. cap. de prudentia. de donat. inter virum, & vxorem. Antonius, Abb. & communis in cap. tuam. de ordine cognit. Et proinde ad Ecclesiasticum iudicem, qui principaliter cognoscit de causa matrimoniali, spectat cognoscere de incidenti, in quo scilicet loco puella sit collocanda ad finem tollendi violentias, & explorandi eius voluntatem. Item, cum Episcopus habeat iudicare de libertate consensus puellæ, poterit etiam iudicare de loco tuto, per quem peruenitur ad dictam libertatem consensus, ex reg. l. ad rem mobilem. l. ad legatum. ff. de procurat. Etsi verum amamus, in praxi difficile

- cile esset (tuta conscientia) cognoscere de libertate consensus puellæ; nisi idem iudex Ecclesiasticus ad quem spectat concedere licentiam contrahendi matrimonium, assignet locum tutum. Item Curia Archiepisc. Neap. assignat locum tutum, & honestum mulieri, quæ discessit à viro propter sæuitiam, nec potest illi consuli per cautionem, ex c. ex transmissa. de restitutione spoliatorum. & cap. litteras. eod. tit. vbi Gloss. in verbo, sufficiens.

V A N N A O T A T I O .

- 3 Notandum, quòd mulier separata à viro auctoritate Iudicis, non solum dicitur permanere in loco honesto, si moretur in aliquo monasterio, sed etiam si habitet in domo patris honeste vna cum matre, fratre, & alia sorore nubili, nec est reponenda in monasterio. Ita fuit decisa in Rota Romana, vt tradit Casar de Grassis decis. vnica, de diuortijs. Declara, nisi mater, & frater instent pro dissolutione matrimonij: in his enim causis multum exuberat officium iudicis, conf. matr. 47. num. 8. & ita fuit decisa in Rota in vna Romana matrimonij 29. Aprilis 1579. coram Illustrissimo Blanchetto.
- 4 Item fuit dictum in alia Ipporrigien. matrimonij 3. Martij 1589. coram Comitulo, puellam, de qua erat dubium, ne vi contraheret, esse adducendam ad ciuitatem Mediolani extra locum suspectum, propter Principis loci timorem, & in ciuitate Mediolani esse collocandam in aliquo monasterio non suspecto, vt exploraretur eius voluntas, an consentiat habere tale virum: & hanc adductionem esse faciendam impensis communibus ipsius sponsæ, & sponsi: quia negotium erat commune, & sponsus prætendebat contraxisse cum ea, cognouisse eam, & amborum intereat iudicari super validitate matrimonij, arg. l. 1. & 2. §. æquissimum. ff. ad l. Rhodiam. de factu. tunc autem sumptibus postulantis sunt productiones, & euocationes, quando causa non æque spectat ad omnes, prout in cap. mulieres. de iudic. lib. 6. & in l. quoniam. C. de testibus. vltra quod hæc promissio fiebat officio iudicis.

S V M M A R I V M .

- 1 Statutum laicorum, quòd instrumenta habeant executionem paratam, an sit seruandum in Curia Ecclesiastica contra clericum.
- 2 Praxis Curie Archiepiscopalis Neapol. super liquidatione instrumentorum.

Oblig-

- 3 Obligatio facta penes acta Curia secularis an habeat executionem paratam in Curia Ecclesiastica contra obligatum effectum clericum, ante incusationem.
- 4 Clericus, qui obligauit se in instrumento habente executionem paratam, si efficiatur laicus, an possit dictum instrumentum liquidari contra ipsum in Curia Ecclesiastica.
- 5 Clericus, qui fuit notarius Episcopi, effectus laicus, pro gestis tempore notariatus, tenetur respondere coram Episcopo.
- 6 Curia Archiepiscop. Neapol. non solet procedere ad liquidationem instrumenti census vitalitij pro capitali, ob non solutionem tertiarum.
- 7 Obligatio penes acta facta à laico in Curia seculari, si efficiatur clericus ante diem solutionis, non potest accusari in Curia seculari, nec exequi per Iudicem laicum.
- 8 Pactum de retrouendendo in censu vitalitio an sit licitum pro eodem pretio.
- 9 Venditor census vitalitij si superuixerit tanto tempore, quod fructus percepti excedunt solutum pretium, an contractus amplius sit licitus.

De liquidatione instrumentorum contra Clericum, & obligatione per ipsum facta penes acta Curia secularis.

C A P. XVI.

- D**ICIT Bar. in l. cunctos populos. C. de Sacr. fan. Eccl. quod si ex statuto laicorum, instrumenta habeant executionem paratam; debet tale statutum seruari in foro Ecclesiastico, contra clericum, cuius opinio reprobat à Baldo in d. l. cunctos populos. Ant. Abb. Felin. Dec. & alijs communiter in cap. Ecclesie Sancte Mariæ. de constit. Viuius decis. 326. lib. 2. dicit tamen Couarr. lib. practicarum quæst. cap. 8. num. 5. quod opinio Bart. procedit, quando statutum est factum à Principe, secus si ab inferiore. Sequitur Carauit. super ritu Magnæ Curia Vic. 166. num. 37. quod non credo verum. Quidquid

sit de iure; in Curia Archiepisc. Neap. seruatur dictus ritus
 M. C. V. 166. quod instrumenta liquidantur, & habent exe-
 cutionem paratam contra clericos in Curia Archiepiscopa-
 li, seruata forma dicti ritus, qui est probatus per constitu-
 tionem synodalem 54. Est tamen differentia, quod in Curia
 Archiepiscopali citatus super tenore instrumenti, si compa-
 reat, & alleget solutionem, & offerat cautionem de soluendo
 debitum, & poenam, nisi ostenderit satisfactionem, non
 carceratur, sed cum cautione prædicta datur ei terminus
 decem, viginti, & etiam 30. dierum, ad probandum solu-
 tionem; sed si alleget alias exceptiones, quæ in promptu
 non impediunt liquidationem, non auditur, nisi in vinculis,
 vel facto deposito; & quoad hoc, antiqua obseruantia Curie
 derogauit dictæ constitutioni 54. quæ concedit terminum
 comparenti ad probandum quidquid voluerit, contra in-
 strumentum, & ita seruatur tam in clericis, qui erant cle-
 rici tempore instrumenti, quàm in laicis, qui postea fuerunt
 effecti clerici quod nõ seruatur in M. C. V. Sed dubium est,
 si laicus se obligauit penes acta Curie secularis, & postea effi-
 ciatur clericus, antequam accusetur obligatio; an possit dicta
 obligatio accusari contra ipsum in Curia Archiepiscopali?
 & quod non possit accusari, facit, quod licet obligatio pe-
 nes acta calore confessionis factæ in iudicio habet executio-
 nem paratam, l. eum pro quo, vbi Angel. & Paul. ff. de in-
 ius vocan. id procedit in eodem tribunali, non in alio, vt
 dicit Bart. in l. i. ff. de officio Procons. Ant. in cap. fin. de
 confess. & dicunt Ifernina, & Afflict. in constitutione Regni.
 Baiulus, si furem. quod obligatio penes acta Curie non po-
 test accusari in alia Curia, nisi præmittatur citatio ad dicen-
 dum causam, quare ipsa obligatio accusari non debeat. In
 Curia Archiepiscopali seruatur, quod creditor accusat obli-
 gationem in Curia seculari, & præsentat litteras executoria-
 les D. Vicario, dicens non habuisse notitiam clericatus, &
 per Cur. Archiepisc. citatur clericus ad dicendum causam,
 quare non debeat exequi contra ipsum, vigore illius obli-
 gationis; qui si compareat, & alleget aliquas exceptiones,
 datur ei breuis terminis ad probandum, & proceditur sum-
 marie,

marie, ita quòd, si nihil probauerit, D. Vicarius mandat
 4 exequi contra clericum realiter, & personaliter. Aliud est
 dubium, pone, quòd aliquis, dum esset clericus, obligauit
 se in instrumento habente executionem paratam, & po-
 stea efficiatur laicus, an possit dictum instrumentum liquida-
 ri contra ipsum in Curia Ecclesiastica? & videtur, quòd sic,
 ex notabili doctrina Pauli de Castro in l. 2. C. vbi de ratio-
 cinijs agi oporteat. vbi dicit per illum textum, quòd cleri-
 5 cus, qui fuit Notarius in Curia Episcopi, si efficiatur laicus,
 pro gestis tempore notariatus tenetur respondere coram
 Episcopo: sic etiam, qui desijt esse mercator, pro gestis
 tempore mercaturæ conuenitur coram iudice mercatorum,
 & qui desijt esse scholaris, conueniendus est coram Recto-
 re, pro gestis tempore, quo erat scholaris. sed prædicta
 procedunt in gestis concernentibus officium, vel artem,
 quam quis gerebat, non in alijs, vt dicit idem Paulus in
 l. final. C. de iurisdictione omnium iudicum. & sic potest
 distingui in clerico, quòd pro gestis ratione officij, quòd ge-
 rebat occasione clericatus, possit liquidari in Curia Eccle-
 siastica instrumentum contra ipsum effectum laicum, pro
 alijs non. Item sciendum, quòd hodie Curia Archiepisc.
 Neapolit. non solet procedere ad liquidationem instru-
 menti census vitalitij pro capitali, ob non solutionem ter-
 tiarum, etiam si census esset constitutus ad rationem
 quatuordecim pro centenariò; sed tale pactum habet pro
 iniquo.

A N N O T A T I O.

Nu. 3. ibi, Realiter, & personaliter, sed an executio fieri possit per iu-
 7 dicem laicum, videtur quod sic, per decisionem Rotæ quintam de
 foro competenti, propter præuentionem per obligationem præce-
 dentem, ad notata per Ostiensem in cap. 1. de oblig. ad ratiocinia.
 quæ limitat quando clericus succedit laico, vt non possit exequi
 contra clericum, quamuis obligatio defuncti haberet vim rei iudi-
 catae, ex Mariano Soc. in cap. proposuisti. colum. penult. de foro
 competen. contrarium est verius, vt non possit executio fieri per
 Iudicem laicum, nec in persona, nec in bonis clerici, cum debeat
 præce-

præcedere accusatio, quæ laico effecto clerico fieret coram Indice incompetenti: & ita seruatur in Regno, & fuit decifum in Sacro Concilio, & probat Vincentius de Franchis decif. 656. in qua fuit reuocatum decretum magnæ curiæ Vicariæ, quæ iudicauerat, clericum, quoad diftrictionem personalem, effe remittendum ad Iudicem Ecclefiafticum, & quoad bona, effe procedendum in Curia, fæculari.

- Item notandum in fine dicti capituli, circa cenfum vitalitium, iuftam fuiffe Curia Epifcopalis resolutionem, vt non procedat ad liquidationem cenfus vitalitij pro capitali ob non folutas tertias; quandoquidem quatuordecim pro centenario eft magnum pretium, nifi recipiens effet multum fenex propter magnum periculum. In Hispania cenfus vitalitius non excedit decem pro centenario. Azeuedus in regia conftit. de cenfibus. poffet tamen fieri liquidatio in pœnam, quando debitoris mora in foluendo tertias nimis frequens effet: fed tunc aduertendum, iuxta Molin. de contractibus, tract. 2. difput. 389. quo loco admonet, in emptione vitalitij locum non habere pactum de retrouendendo, faltem æquali pretio quàm fuit venditus; quoniam quo plus eft tranfactum de vita, ad quam fuit emptus, pluresq. folutæ funt penfiones, eo minus valet. Nifi ergo, inquit ipfe, pactum effet, quod proportionem aliqua prudentis arbitrio ftatuenda minueretur temporis progreflu, quo cenfus effet redimendus, iniquus effet talis contractus. Sed quaritur de illo, qui emit ab Ecclefia ad vitam, & fuperuixit tanto tempore, quod fructus ab eo percepti excedunt folutum pretium, an fit amplius licitus talis contractus. Dec. in l. fratris. C. de tranfact. format hanc quæftionem, & concludit quod fic, propter incertitudinem, ex d. l. fratris. allegat Off. de reg. iur. in fuma, §. in alijs etiam cafibus, verf. de his qui emunt ab Ecclefis. Oldr. conf. 207. & alios, fed declarat notabiliter, vt conclusio procedat, dummodo venditio fuerit iufta, & facta fecundum probabilem, & verifimilem coniecturam vitæ, infpecta ætate, & qualitate perfonæ, tunc poterit index arbitrari contractum effe iuftum. In tali cafu dicit Decius multum facere, an perfonæ fit folita fœnerari, vt notat Oldr. d. conf. 207. Bald. confil. 18. lib. 1. & conf. 332. & lib. 4. conf. 414. Facit quod notatur per Gloff. in l. cum allegans. C. de vfuris. Bartholomæus Veronensis in tract. fumat. præfumpt. 22.

S V M M A R I V M.

- 1 Capitala regni contra turbantes poffeffiones non procedunt nullo dato violento fpolio.

Recur-

- 2 *Recurrens ad Curias seculares in causis ad forum Ecclesiasticum spectantibus est excommunicatus, & priuatur omni iure, in petitorio, & possessorio.*
- 3 *Recurfus ad Curiam secularem reddit clericum excommunicatum, & incapacem fructum beneficiorum.*
- 4 *Recurfus ad Curiam secularem improbat, etiam ad finem impediendi executionem mandati nulliter facti.*
- 5 *Recurfus ad Curiam secularem praesumitur obtentus ab eo, cuius interest.*

De visitatione late. CAP. XVII.

NOTANDA est singularis decisio Vincentij de Franchis praesidis Neap. 701. in qua pariter terminat capitula Regni Neapolitani, non procedere non dato violento spolio, & proinde fuerunt exclusi quidam pupilli, praetendentes fuisse expoliatos, ex quo eorum mater vendiderat quoddam eorum praedium personae Ecclesiasticae, cum nulla violentia fuisset illata.

Præterea notandum singulariter, quod recursus in causis beneficialibus & alijs Ecclesiasticis ad iudices laicos pro obtinendis inhibitionibus, & alijs impedimentis, est à iure reprobatus, cap. qualiter, & quando. de iudicijs. & recurrens est ipso iure excomm. cap. nouerit. cap. graue. de sent. excomm. in bulla Coenae Domini §. 16. & committit sacrilegium. Caietanus in summa, in verbo. excommunicatio. cap. 30. & sequent. & quod est notandum, cadit ab omni iure, tam in possessorio, quàm in petitorio, quod habet, seu praetendit in beneficio iux. constit. Innoc. IV. quæ incipit, Officij nostri. & ita fuit iudicatum in Rota Romana contra Abb. Sellarolum, vt testatur Farinacius cons. 68. num. 5. nec excusari potest ex traditis per Couar. pract. quæst. cap. 33. nu. 3. nam etiam si iudex Ecclesiasticus male procedat, non potest iudex secularis supplere negligentiam Ecclesiastici, qui ipso potestate, & auctoritate est maior, vt declarant omnes doctores in d. cap. qualiter, & quando. videlicet Ioannes Andreas, Abb.

Abb. antiq. Collect. Card. Anch. Butr. Abb. Imol. Barbat. sed illius negligentiam Ecclesiasticus supplet cap. Ex transmissa. cap. licet. cum sequenti, de foro compet. superioritatem autem iurisdictionis Ecclesiasticæ probant cap. solitæ. de maior. & obed. cap. denique. 96. dist. & Clem. Romani. de iureiur. & ita fuit consideratum, & resolutum per Rotam Romanam in vna Ofsens. coram Illustriss. Blanchetto 10. Aprilis 1595. & in alia Ofsen. canonicatus 1. Decemb. 1595. coram Domino Pegna fuit idem decisum, ac dictum bene fuisse declaratum excommunicatum quendam Paulum, ob recursum ad tribunal sæculare, qui obtinuerat inhibitionem iudici Ecclesiastico, ne appellatione pendente aliud innouaret, ac fuit dictum non esse attendendam copiosam turbam Doctorum, quibus ille Paulus defendebatur, asserentium licitos esse in quibusdam casibus recursus ad iudices sæculares: quoniam sacrorum Canonum auctoritas illis omnibus præponderabat, per quam etiam excludebatur prætensa antiquissima consuetudo nonnullarum prouinciarum, de qua testabantur Couarr. pract. quæst. cap. 35. Nauar. in Manuali cap. 27. num. 70. Menoch. de retinenda possess. remed. 3. num. 365. dicebatur enim talem consuetudinem tamquam improbatam, ac sacris canonibus inimicam, quæ clericos iurisdictioni laicorum supponit, non fuisse attendendam. cap. qualiter, & quando. vbi communiter Doctores, & Abb. num. 7. de iudicijs. Marian. Socin. in cap. si quis clericus. num. 28. & in cap. sane. num. 10. de foro compet. Rota decis. 10. de consuet. in antiquis. Ex his etiam Rotæ decisionibus, & alijs intendit dominus Farinac. in d. cons. 68. probare, incurrisse supradictas pœnas quendam Ferdinandum, qui lite pendente super beneficio sancti Petri coram Reuerendissimo Episcopo Caputaquensi, siue illius Vicario delegato Apostolico, inter ipsum, & quendam D. Nicolaum, declinando Ecclesiasticum expresse protestatus fuit de pendentia litis coram iudice sæculari, ad quem habuerat recursum. item in vna Leodien. Canonicatus die 11. Martij 1596. coram eodem Illustriss. Blanchetto fuit dictum, ad probandum recursum ad Curiam sæcularem; Rotam pluries fidem adhibuisse iuribus minus formiter extractis propter difficultatem illa extrahendi

- trahendi seruatis seruandis; & excommunicatū ob recursū non esse absoluendū: nisi prius constituto de paritione. Itē in alia Vlyssiponen. beneficij 16. Ianuarij 1598. corā D. Litta fuit declaratum, clericum, qui habuerat recursū ad Curia sēcularem pro impedienda executione iustitiæ ordinarij, incidisse in excommunicationem bullę in Cœna Domini, & fuisse effectum incapacem fructuum beneficij, & Capitulum non teneri ad aliquos fructus, ad notata per Doctores communiter in c. Pastoralis. §. verum. de appell. Puteus decis. 28. lib. 1. & in alia Brixien. clericatus die 26. Ianuarij 1598. coram Orano fuit dictū, recursū ad Curiam sēcularem esse improbatū, etiam ad finem impediendi executionē alicuius mandati nulliter relaxati, ac fuit dictū recursū ad Curiam sēcularem pręsumi obtentum ab eo, de cuius interesse agitur. ad Bart. in l. fin. ff. de quæstion.
- 4 Notandum etiam, quod Auctōr praxis, ex dictis in Praxi de remedio capitulorum Regni, & ex allegata, in annotatione decisione Vincentij de Franchis nō intendit, nec fuit eius intentionis disputare de validitate d. remediorū capitulorum, si sint approbata, nec ne à sacris canonibus, sed tantū retulit limitationem eorundem laicorum, stantibus eorum prætensionibus super validitate dictorum remediorum, quamuis dicta remedia vbique à Iudicibus Ecclesiasticis non tolerentur. & in Francia Prælati aduersus ea vtuntur excommunicatione, vt habetur in tractatu Bertrandi iurisdictionum in 2. art. laicorum, qui tractatus est impressus in fine tractatus de regalibus Regni Francię in responsione Prælatorum ad secundum articulum, seu caput datum corā Rege contra Episcopos, tāquam turbatores iurisdictionis hac via; nam Prælati responderunt, quod quando clericus turbat possessionem laicorum, innouat, impedimentū apponit, vel violentiam facit laicus est actor, & clericus est reus, & cum de iure, & consuetudine actor teneatur sequi forum rei non est irrationabile, si in talibus Ecclesia cognitionem habeat, alias sequeretur, quod iudices sēculares pro voluntate sua haberent cognitionē Clericorū pro eo, quod dicerent hoc, vel illud esse caput nouitatis. tanto magis, quia in talibus impedimentis, vel violentijs sunt prodita remedia de iure, nēpe interdicta, quæ sunt personalia, licet in rē videātur cōcepta. l. final. ff. de interdict. Præterea possent Episcopi clericos turbatos à laicis defendere extraiudicialiter censuris,

furi, & traherent laicos ad eorum tribunal, & ipsi iudices laici nihil possent dicere, & hoc modo turbaretur totus mundus, sed vt dictum est, Auctor non intendit de illorum validitate disputare, quia multa dici possent circa materiam visitationis, & procurationis. vide plura in Manuali Pastorum c. 34. & 35.

S V M M A R I V M.

- 1 Violantes immunitatem Ecclesie, an sint ipso facto excommunicati.
- 2 Immunitas Ecclesiastica an violetur, si extrahantur ab Ecclesia non rei delinquentes; sed alij in ea commorantes.
- 3 Absolutio ab excommunicatione ob violatam immunitatem Ecclesie, cui reseruata.
- 4 Bulla Greg. XIII. de immunit. Ecclesiarum forma, an sit seruanda à iudice laico, ubi notorium est confugientem ad Ecclesiam commississe delictum exceptuatum in ea.
- 5 Confugiens ad Ecclesiam, si ab ea extrahatur, non seruata forma bulla Greg. XIII. de immunit. Ecclesiarum, an iustificata captura exsequentibus probationibus, sit amplius Ecclesia restituendus.
- 6 Confugiens ad Ecclesiam, si non à iudice, vel eius familia, sed ab alijs extrahatur, puta à consanguineis offensi, an si de manu ipsorum à familia iudicis secularis capiatur extra Ecclesiam, sit etiam Ecclesia restituendus.
- 7 Confugientem ad Ecclesiam, si iudex non carcerauit, nec extraxit, nec extrahi fecit; sed solum extractum ab eius familia, sine eius ordine Ecclesie non restituit, vel mori fecit, an sit excommunicatus; & quid si mandauit extrahi.
- 8 Confugiens ad Ecclesiam, extractus per familiam secularem, an sit de necessitate restituendus eidem Ecclesie, vel satis sit si restituatur Episcopo.
- 9 Extrahens commorantes in Ecclesia, ad finem componendi pacem, & evitandi scandala, an incurrat excommunicationem latam contra violantes immunitatem Ecclesie.
- 10 Palatium Episcopi an gaudeat immunitate Ecclesie.
- 11 Clerici an gaudeant immunitate Ecclesie.
- 12 Sacerdotes quicunque vigore facultatum non possunt absolueri violantes immunitatem Ecclesie propter extractionem.

De immunitate Ecclesiarum magis practicabilia.

C A P. XVIII.

- 1 NNO 1597. plures Capitanei cum suis satellitibus ingressi sunt monasteriū S. Petri ad Aram, ciuitatis Neap. pro inueniēdo quodam deportato, qui aufugerat ab Insula quē non inuenientes, per vim à dicto monasterio extraxerunt

runt quendam puerum tãquam consciũ in quo loco moraretur, dictus deportatus, & carceratũ duxerunt ad carceres Curiaẽ secularis, vt deponeret, vbi idem reperiretur. Fuerunt omnes per Curiaẽ Archiepiscopalem declarati excommunicati, ob violatã immunitatẽ Ecclesiã, propter extractionẽ dicti pueri, ex quo in bulla Greg. xiiij. de immunitate Ecclesiarũ imponuntur ipso facto poenã, quã à iure sunt statuta contra violantes immunitatẽ, & libertatem Ecclesiã, & de iure violantes immunitatem debent excommunicari, c. miror. c. si quis contumax. c. quisquã. 17. q. 4. & quamuis bulla loquatur solũ de extrahentibus reos ibi (laicis reis) tamen dispositio penalis extenditur ex identitate, & maiortate rationis, quando, si non fieret extensio, sequeretur absurdũ, & esset absurdũ, quod rei non possent extrahi, & alij sic. Imola, in l. si vero. §. de viro. ff. soluto matr. Franchus in cap. 1. de temporibus ordinationũ in 6. Item quando duo casus æquiparantur in l. antiqua, lex noua loquens in vno, habet locũ in altero. Bart. in l. quod vero. ff. de legibus. Franch. & Imola vbi supra. & in c. definiuit. 17. q. 4. neque confugientes, neque cõmorantes in Ecclesia possunt extrahi. Præterea quando cõstitutio poenalis continet fauorem Ecclesiarum, fit extensio ex identitate rationis, iuxta Glossam notabilem in c. sciant. de electione in 6. Franch. in d.

2 c. 1. Sed fuit dubitatũ, à quo prædicti Capitanei, & satellites essent absoluedi, & videbatur, quod à summo Pontifice, postquã bulla prædicta refert se ad excommunicationẽ latã contra violantes libertatem Ecclesiasticã, quã est in bulla Coenæ Domini, cuius absolutio reseruatur Papæ, & relatum dicitur esse in referente cũ omnibus suis qualitatibus, Bart. in l. ff. si familia furtũ fecis. & in l. 1. ff. de arbitris. contrariũ fuit resolutum, quod absolutio spectaret ad ordinariũ; ex quo non reperitur expresse reseruata Papæ, iuxta regulam c. nuper. de sententia excommunicationis. & quando qualitas relati requirit specialẽ mentionem, prout est absolutio, quã debet expresse reseruari Papæ d. c. nuper. non includitur in dispositione referente, textus notabilis in c. penultimo, de iureiur. Gābarus de auctoritate legati in exordio, nu. 35. Præterea in bulla Coenæ Domini excommunicantur solũ statuentes contra libertatem Ecclesiasticã; nec omnes violantes libertatem Ecclesiã sunt excommunicati in bulla Coenæ, vt patet in c. vnico, de his, quẽ vi, metusque causa in 6. & sic omnes fue-

fuerūt publicè absoluti ante fores Ecclesiæ Metropolitanæ à D.
 5 Vicario Neap. Anno sequenti 1598. quidam assassinus interfecit
 quandam personā in via publica ciuitatis Neap. & postea confu-
 git ad Ecclesiam Parochialē Sanctæ Mariæ Aduocatæ, à qua fuit
 per vim estractū à consanguineis occisi, & aliquibus satellitibus
 Curia secularis, & eodem die corā iudice seculari confessus fuit
 commisisse dictum homicidium per assassinium; fuerunt per Cu-
 riam Archiepiscopale citati omnes iudices Magnæ Curia Vica-
 riæ, Aduocatus, & Procurator Fiscalis, ac etiā carcerarij, quate-
 nus deberent restituere dictum extractū Ecclesiæ prædictæ, vel
 procurare eius restitutionē, & non impedire respectiue, ad finē;
 quod si cōstiterit Curia Archiepiscopali à dicto delinquēte fuisse
 commissum delictum, exceptū in bulla prædicta, posset eidem
 Curia seculari consignari: qui non aliter parere curauerunt; sed
 post breue tēpus ipsum laqueo suspendi fecerunt, & sic per Cu-
 riam Archiepiscopalem fuerunt declarati excōmunicati omnes
 prædicti Iudices, Fiscales, carcerarij, satellites, & cōsanguinei oc-
 cisi, qui extraxerant dictum iuuenē à dicta Ecclesia. Et fuit per
 Curiam Archiepiscopalem resolutum, quod etiā si notoriè con-
 stet confugientem ad Ecclesiam commisisse delictū, exceptum
 in dicta bulla, adhuc est seruanda forma bullæ, quod Episcopus
 debeat prius cognoscere, si confugiens cōmisit delictū exceptua-
 tum; & postea consignare Curia seculari: siquidem licet noto-
 rium regulariter releuet ab onere probandi. c. vestra. de coha-
 bit. cler. & mulier. l. i. ff. ex quibus causis maiores: tamen non re-
 leuat, quādo probatio requiritur pro forma. Sarnensis in regula
 de publicandis resignationibus, q. 9. Parisius de resignatione
 beneficij, lib. i. q. 6. nu. 81. qui testatur de cōmuni, concludens,
 hac ratione publicationem resignationis beneficij esse faciendam,
 licet notoria sit resignatio, & hoc hodie patet in dicta bulla, in
 qua etiam quod confugientes commiserint delicta excepta in
 bulla, si Episcopus denegat licentiā extrahendi, potest Curia sæ-
 cularis ipsos extrahere, & deducere ad carceres Episcopi, vt ab
 eo cognoscatur, si delicta commissa sint excepta in bulla, & sic
 quāuis aliunde appareat, est seruanda forma bullæ. Itē fuit resolu-
 tum in Curia, quod si confugiens ad Ecclesiā fuit extractus, non
 seruata forma bullæ, & ex sequentibus probationibus appareat
 commisisse delictū, exceptum in bulla, nēpe, per confessionem
 extracti

extracti; nihilominus est facienda restitutio Ecclesie quia Ecclesia spoliata ante omnia est restituenda, c. conquerente. & c. item cum quis. de restitutione spoliatorum. & ita tenet Remigius de immunitate Ecclesiarum q. finali, Suarez in sua praxi, 1. parte, tomo 1. cap. 3. §. 3. num. 16. Item fuit dictum, dato, & non concessio, quod dicebatur à consanguineis occisi, ipsos solum sine satellitibus extraxisse dictum assassinum; sed satellites in via publica extra Ecclesiam de eorum manu extractum accepisse, & ad carceres Curia secularis duxisse, adhuc dictus extractus erat Ecclesie restituendus. Facit primo, quod confugiens ad Ecclesiam à nulla persona, siue publica, siue priuata extrahi potest; iura enim generaliter loquuntur, & generaliter sunt intelligenda, l. 1. §. generaliter. ff. de legatis præstandis. hoc patet in c. reum. in c. definiuit. 17. q. 4. & in l. 2. C. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt. quo præsupposito dicendum est, quod Ecclesie, quæ fuit spoliata, pro restitutione hominis ab ea extracti competit interdictum de libero homine exhibendo, vt dicit Bar. in d. l. 2. Abb. in cap. inter alia. n. 26. de immunit. Ecclesiarum: quod interdictum licet sit personale, est tamen in rem scriptum, sicut cetera interdicta, l. 1. §. penult. ff. de interdictis. & sic datur contra quoscumque detinentes, quamuis non extraxerint. Præterea faciunt adducta per Bart. in q. 6. incipiente, Lopus, vbi pluribus iuribus, & rationibus probat, quod carceratus in alieno territorio, vel in Ecclesia, prout in casu nostro, non potest pro alia iusta causa ad instantiam cuiuscumque recommendari in carceribus, nec detineri. sequitur Bal. in l. si. ff. de iurisd. omnium iudicum. & in cons. 90. volum. 5. Parisius cons. 101. vol. 3. Brun. de cess. bonorum, 11. q. 4. princ. Anton. Gomes. lib. variarum resolut. tit. de captura reorum. num. 4. non enim potest negari, quin talis extractus non sit sua libertate priuatus, ad quam ante omnia est restituendus, iuxta prædictos; est enim persona affecta, quæ ad quemcumque transit cum vitio, argumento l. si obducta. C. de furtis. §. furtiue. institut. de vsu. cap. & in bulla prædicta videtur expressum in illis verbis (extrahunt, capiunt, & incarcerant,) scilicet extractum, vt omnia verba operentur effectum, iuxta c. Pastoralis. de appell. vbi Ant. Abbas, Præpositus, Franch. & alij. Item fuit dictum in prædicto, & in alio casu, quod iudex, qui non carcerauit, nec extraxit, nec extrahi fecit, sed solum extractum ab eius familia sine eius ordine, Ecclesie non restituit, vel mori fecit, & tanto magis, si mandauit extrahi, incurrit

in excommunicationem, contentam in dicta bulla Gregor. XIII. quamvis in ea non fiat mentio de mandante, vel non restituyente, aut mori faciente extractum: siquidem si non comprehenderetur, de facili dispositio dictæ bullæ redderetur elusoria; nam, ut plurimum extractio solet fieri ab hominibus simplicibus, & ignaris, credentibus sacrificium offerre Deo in extrahendo delinquentem; & si iudices non restituerent, in vanum fuisset promulgata bulla: ergo est facienda extensio ad mandantes, vel non restituentes, ne dispositio reddatur elusoria, etiam si agatur de censuris, cap. si sententia. §. fin. & c. si ciuitas. de sententia excommunicationis in 6. vbi Franch. & Probus, Glossa notabilis in cap. quamquam. de vsuris in 6. Imola notabiliter in l. si vero. §. de viro. ff. solut. matr. Secundo, quia bulla excommunicat attentantes aliquid, præter, vel contra formam ipsius bullæ, quæ cum velit confugientes ad Ecclesias debere gaudere immunitate, nisi fuerit seruata forma bullæ, iudex non restituens videtur non præter, sed contra bullam facere, & attentare, maxime, qui mori facit extractum, cum reducat illum ad terminum, ut non possit amplius gaudere immunitate. Dicitur enim quis committere in legem non solum, qui contra eius verba facit; sed etiam qui contra mentem legis. l. non dubium. vbi Bart. & alij, C. de legibus. & quoad mandantem extrahi, non potest negari, quin saltem attentet præter formam bullæ, & sic incurrit in censuras. Præterea sunt ponderanda verba dictæ bullæ, ibi (quamvis dignitate præfulgeant) quæ non possunt verificari in extrahentibus, qui sunt personæ viles; sed necessario sunt intelligenda in iudicibus, mandantibus extrahi, vel non restituentibus. Anno sequenti fuit extractus per Curiam secularem ab Ecclesia Sanctæ Mariæ Refugij quidam iuuenis, qui in eadem Ecclesia furatus fuerat è capsâ cum plumbo, & visco quandam pecuniæ quantitatem, qui fuit postea restitutus Vicario Neapolitano, & fuit dictum satis esse, quod restitutio extracti ab Ecclesia fiat eidem Ecclesiæ, vel Episcopo, qui repræsentat Ecclesiam, c. scire debes. 7. q. 1. Bonif. in Clem. attendentes. §. hoc autem. nu. 17. de statu monach. Vnde in d. c. scire debes. dicitur, quod Episcopus dicitur esse in Ecclesia, & Ecclesia in Episcopo. idē habetur in c. 1. de reffit. in integr. in 6. vbi Gemin. Franch. & alij, & offensa facta Episcopo, dicitur facta Ecclesiæ. Clem. 1. de foro compet. vbi Card. & Bonif. & qui seruit Episcopo dicitur seruire Ecclesiæ, c. de cetero. de cler. non resid. & in cap. nouit. de iudicijs. ibi (dic Eccle-

siæ,

fiat, id est Episcopo) facit textus notab. in c. si quis contumax. 17. q. 4. ubi pro offensa facta Ecclesiae, ob violatam immunitatem, propter extractionem, pecuniaria poena ibi posita debet solui Episcopo, & ibi Archidiaconus. notat, ex cuius dictis dicit Ioan. Audr. in cap. quamquam. de cens. in 6. quod, quando iniuria fit Ecclesiae, seu eius loco, sufficit, quod satisfactio fiat Episcopo, inferens, quod restitutio facienda iuxta dictum cap. quamquam Ecclesijs. propter extractionem pedagiorum, satis est si fiat Episcopo. Ex his dicit Marianus Soc. in tractatu de visitatione lib. 11. in fin. quod restitutio facienda à visitatoribus, ex quo indebitam procuracionem, aut munera extorserunt contra formam, cap. 2. de censibus, in 6. sufficit, si fiat Episcopo, qui repræsentat Ecclesiam. non obstat, textus in cap. minor. 17. q. 4. quia Eccl. ibi potest intelligi de Episc.

- 9 Item resolutum fuit in Curia Archiepiscopali, quod extrahens commorantem in Ecclesia, ad finem componendi pacem, & evitandi scandala, incurrit in excommunicationem, contentam contra violantes immunitatem Ecclesiae; quia bulla prædicta prohibet fieri extractionem, pro quavis pace, & causa: & sic fuit restitutus Ecclesiae Montis Dei quidam nobilis Neapolitanus, qui prouocauerat ad singulare certamen alium nobilem, & donec veniret tempus statutum certaminis, se contulerat ad dictam Ecclesiam, ne à Curia seculari impediretur: quæ ad finem componendi pacem, ipsum extraxit; quia poterat alio modo obuiare scandalis, apponendo custos, vel adeundo Episcopum, qui prouideret. Item anno 1601. quidam carceratus, qui è manu familiarium confugit ad Palatium Archiepiscopale Neapol. fuit liber dimissus, tamquam gaudens immunitate Ecclesiae, iuxta cap. id constituimus. 17. q. 4. & communē, de qua testatur Couar. lib. 2. variarum resolut. c. 20. Eodem anno 1601. fuit restitutus domui furni Seminarij Neapolitani quidam homicida, qui ad eam cōfugerat, & proprie ad furnū se contulerat, ingrediens per ianuam magnam dictæ domus, quæ est à parte viæ publicæ, & non à parte Seminarij, quia non poterat negari, quin dicta domus esset Seminarij, & sic loci pii: quamuis per illam portam
- 11 pueri non ingrediantur. Præterea notandum, quod secundum magis communem opinionem Doctorum, clerici gaudent immunitate Ecclesiastica, de qua communi opinione testantur Couarr. lib. 2. variar. resolut. c. 20. Clarus §. si. q. 30. Prosp. Farinac. de carceribus, & carceratis, quæst. 26. num. 7. contrariam tamen opinionem

tenet Abbas in c. inter alia. de immunit. Ecclesiarum, & eam probat pluribus rationibus, præsertim, quòd si bene perpendantur canones, semper in eis fit mentio de laicis, c. reum. cap. constituimus. 17. q. 4. & in d. c. inter alia. & hanc Abbatis opinionem esse vsu receptam, testatur Diaz in praxi cap. 115. Clarus, Farinacius vbi supra, Nauar. in manual. cap. 25. num. 22. & ista opinio est etiam vsu recepta in Curia Archiepisc. Neap. quæ opinio est intelligenda, vt à iudice Ecclesiastico possit extrahi clericus, ad finem ipsum puniendi, non à iudice sæculari, qui nec clericum in minoribus posset extrahere, vt notat Nauar. vbi supra. Itē hodie videtur clare approbari opinio Abbatis in dicta bulla Greg. XIII. in qua fit mentio solum de laicis, ibi (vt laicis &c.) quæ bulla reducit omnes canones antiquos ad vnā formam, vt ex eius verbis apparet.

A N N O T A T I O.

Num. 3. Dicitur in Praxi, quòd Episcopus potest absolvere extrahentes reos ¹² confugientes ad Ecclesias: aliqui tenent contrarium ex decreto Clementis VIII. incipiente, Sacra Congregatio, anno 1601. quo reuocantur licentiæ, & facultates concessæ quibusuis sacerdotibus, tam sæcularibus, quàm regularibus, absoluendi à casibus Sedi Apostolicæ, & ordinarijs reseruatis; postea dictum decretum fuit moderatum, ac declaratum, vt prædicti non possint absolvere à quibusdam casibus, inter quos ponitur violatio immunitatis Ecclesiæ, iuxta terminos constitutionis Gregorij XIII. ex quo dicebant summo Pontifici hanc absolutionem reseruata: nihilominus tenendum, ad Episcopum pertinere absolutionem, vt dicitur in Praxi, nec obstat dictum decretum, quoniam loquitur de confessarijs, qui prætextu facultatum absoluebant, & non de ordinarijs, quinimmo in dicto decreto, & moderatione reseruatur potestas ordinarij, vt indicant verba clara: quare non debet fieri extensio, cum limitate procedat, quoad sacerdotes inferiores, nõ quoad ordinarios. ex vulgata regula l. in agris. ff. de acquir. rer. dom. Salua semper Sedis Apostolicæ determinatione. Præterea in dicto decreto reuocantur licentiæ absoluendi etiam à reseruatis Ordinarijs, postea in moderatione non declarat casum immunitatis esse reseruatum Sedi Apostolicæ: quinimmo excipit etiam iniectionem manuum in clericos, quæ non semper est reseruata Papæ. vt clarum est. Ergo non potest inferri, hunc casum esse reseruatum Papæ. Vera est igitur ratio allegata in Praxi, pro qua facit c. fin. de immunitate Eccles. in 6. vbi excommunicatio contra violantes libertatem Eccl. non est reseruata Papæ.

Et quia aliqua annotauimus de immunit. Ecclesiarum, quæ maximam dubitationem in iudicio Ecclesiastico attulerunt, non abs re esse putauimus, hic inferere bullam Greg. XIII. cuius tenor sequitur.

GREGORIVS Episcopus seruus seruorum Dei. Hac perpetua ualitura constitutione omnia, & quaecumque priuilegia, indulta, & gratias, tam per Sixtum V. ac Pium V. quam alios quoscumque predecessores nostros, aut nosmetipsos, Sedemve Apostolicam, eiusq. Legatos, super abducendis, vel extrahendis ab Ecclesijs, Monasterijs, Sacellis, domibus, regularibus, & secularibus, locisque sacris, aut religiosis, alijsq. in casibus à iure permissis hominibus certorum tunc expressorum, uel non expressorum criminum reis, aut fraudulētis decoctoribus etiā in odium certorum delictorum, & pro bono, pace, & quiete publica, & ex causis urgentissimis, ac necessarijs, &c. seu alijs quomodolibet concessa, &c. approbata, & innouata, ac usu recepta, litterasq. Apostolicas sub plumbo, &c. seu alijs quomodocumque desuper confectas, quarum tenores hic haberi volumus per expressis, &c. sublata penitus omni differentia, ita ad unam tantum formam reducimus, & moderamur, ut laicis ad Ecclesias, locaque sacra, & religiosa confugientibus, si fuerint publici latrones, viarumque grassatores, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, ac viatores ex insidijs aggrediuntur, aut depopulatores agrorum, quiue homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesijs, earumve cimiterijs committere non verentur. Aut qui proditorie proximum suum occiderint, aut assassini, vel heresis, aut lese maiestatis in personam ipsiusmet Principis rei immunitas Ecclesie non suffragetur. Sed uniuersis, & singulis uenerabilibus Patriarchis, etc. ceterisque Ecclesiarum, & monasteriorum, Prelatis secularibus, uel regularibus districtè præcipiendo mandamus, ut laicos in casibus prædictis delinquentes, ad eorum Ecclesias, Monasteria, domos, & alia loca supradicta sacra, seu religiosa respectiue confugientes, & in eas se recipiētes, atque morantes, qui prædicta delicta, eorumue aliquod iudicio suo commississe videbuntur, quando à Curia seculari fuerint requisiti, & quilibet eorum fuerit requisitus ministris, & officialibus Curia secularis absque irregularitatis nota, aut alicuius censuræ Ecclesiastica incursum tradi, & consignari curent, & faciant. Ne autem Curia secularis prædicta, & ministri facultate illos per se, & propria auctoritate extrahendi, & abducendi sibi olim (ut præfertur) attributa, & per præsentis reuocata, abutantur: volumus, dictaque auctoritate decernimus, & declaramus, ut Curia secularis, eiusq. iudices, & officiales ab Ecclesijs, monasterijs, locisque sacris prædictis laicum aliquem (ut præfertur) delinquentem in nullo ex casibus supradictis, sine expressa licentia Episcopi, uel eius officialis, & cū interuentu personæ Ecclesiasticæ, ab eo auctoritatem habentis, ad quos solos, & ad alios Episcopos inferiores, & si alias ordinarij, aut diocesis, tunc ad Episcopum uiciniorē deuoluatur hæc cognitio, & non ad alios, capere, extrahere, aut incarceratione non possint, nisi eo casu, quo ipse Episcopus, & dicta personæ Ecclesiasticæ requisitæ illos in delictis superius expressis culpabiles tradere, aut capturæ, & carcerationi interuenire, & assistere recusauerint, tuncq. reuerentia Ecclesie, & locis sacris debita memores prædictos delinquentes minori, quo id fieri poterit cum scandalo, & tumultu extrahere curēt. Quodq. delinquentes laici prædicti, postquā (ut præfertur) ab Ecclesijs, locisque sacris extracti, & capti fuerint, ad carceres Curia Ecclesiastica reponi, & inibi sub tuto, & firmo carcere, ac opportuna

custodia, data illis (si opus fuerit) per Curiam sacularem, detineri debeant, nec exinde extrahi, Curiaq. saculari predicta consignari, nec tradi possint, nisi cognito primum per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi vere crimina superius expressa commiserint, tumque demum de mandato Episcopi per Iudicem Ecclesiasticum Curia saculari quacumque appellatione postposita consignentur. De crimine vero heresis cognitio ad forum Ecclesiasticum tota pertineat, neque in ea Curia secularis se quoquo modo intromittat: sicuti etiam prohibemus, ne Ecclesiasticas personas seculares, aut cuiusvis ordinis, vel militie etiam Sancti Ioannis Hierosol. regulares quoquo modo, etiam vigore predictorum Privilegiolorum, Indultorum, aut concessionum, quae omnia ad terminos iuris per presentes reducimus, procedant, aut se intromittant; illasve ab Ecclesijs, monasterijs, domibus, locisque sacris, aut religiosis, & in casibus in hac constitutione expressis extrahere, abducere, capere, carcerare, aut cognoscere de criminibus, ad forum Ecclesiasticum pertinentibus, alias, quam de iure, & per privilegia eiusdem ordinis, aut militijs concessa permittitur, quomodolibet praesumant. Quod si quis quacumque dignitate, & auctoritate praeditus praemissorum, aut alio quocumque praetextu quidquam praeter, aut contra huius nostrae constitutionis tenorem attentare praesumpserit, declaramus eum ipso facto censuras, & poenas easdem incurrere, quae contra libertatis, iuris, & immunitatis Ecclesiae violatores per sacros Canones, & Conciliorum generalium, nostrorumque praedecessorum constitutiones sunt promulgatae. Sicque per quoscumque Iudices etc. sublata eis etc. Nec non irritum, etc. Non obstantibus praemissis etiam Sixti, & Pij V. quam aliorum litteris Apostolicis etc. quibusvis personis, quibusvis grauioribus, & urgentioribus causis, etc. concessae fuerint, tam illorum intuitu, etc. quam etiam, etc. motu proprio etc. ac per modum statuti, & legis perpetuae, & in vim contraetus, & fratrum nostrorum consilio, sub quibuscumque tenoribus, etc. derogatoriis derogatorijs, etc. nec non irritantibus etc. quae omnia, & singula, ac illorum tenores pro expressis habentes, quatenus praemissis in aliquo aduersentur etc. omnino, ac perpetuo tollimus, & abrogamus, ac ad terminos praesentis constitutionis quoad superius descripta dumtaxat reducimus: & volumus cuique de cetero suffragari, etc. publicata die 28. Mensis Maij à Nat. Domini 1591.

S V M M A R I V M.

- 1 Denunciare, vel accusare quilibet tenetur haereticos, maleficas, & committentes alia delicta, quae tendunt in perniciem Reipublicae.
- 2 Denunciatio haereticorum, Necromanticorum, & maleficorum, an sit facienda in scriptis, vel sufficiat oretenus denunciare non expresso nomine denunciatis.
- 3 Denunciator in causa fidei habetur pro teste.
- 4 Denunciari an debeant mulieres, quae simplicitate maleficia conficiunt.
- 5 Denunciari an debeant haeretici occulti.
- 6 Denunciatio haereticorum, & maleficorum, an debeat fieri, si sunt emendati.
- 7 Denunciationem haereticorum, & maleficorum an debeat precedere fraterna correctio.
- 8 Denunciatio haereticorum, & maleficorum, an debeat fieri cum periculo vitae.

Denun-

- 9 Denunciare parentes hæreticos an teneantur filij.
- 10 Denunciari an debeant leuiter de hæresi suspecti.
- 11 Suspecti de hæresi, vel Apostasia vehementer qui dicantur, & ibi plures numerantur.
- 12 Denunciari quando debeant detinentes libros hæreticorum.
- 13 Denunciari an debeant detinentes pentacula.
- 14 Denunciari an debeat mulier, quæ habet famam malefica, sed non operatur, nisi simplices superstitiones.
- 15 Malefica an dici possit, quæ semel maleficium fecit.
- 16 Denunciari an debeat hæreticus, qui accedit ad confessionem, animo peruertendi confessarium, & inducendi illum ad hæresim, & quid si vult abstinere ab hæresi; sed non reuelare complices.
- 17 Imagines verberantes, vel deturpantes, à quo iudice sint puniendi.
- 18 Meretricum tributum, siue Gabella improbatur.

De denunciatione hæreticorum, & maleficorum latissime. C A P. XIII.

IN REQVENS est in Curia Archiepiscop. Neapol. materia denunciationis hæreticorum, vel suspectorum de hæresi, strigarum, maleficorum, vel maleficarum mulierum, quam sub breuitate transcurram. Et in primis se offert communis DD. cōclusio, quòd quilibet tenetur accusare, vel denunciare iudici omnes committentes delicta, tendentia in perniciem Reipublicæ, vt sunt hæretici, rebelles, Necromantici, malefici, assassini, proditores ciuitatis, aggressores itinerum, & similes, & talis denuntiatio non debet esse fraterna, quæ tendit ad correctionem fratris; sed iudicialis, quæ tendit ad vindictam publicam, & parū differt ab accusatione. Naturali enim ratione quælibet persona, cum sit pars Reipublicæ, tenetur quasi pars toti, ei succurrere, vbi viderit illam contagione infici, vel sceleribus corrumpi, adeundo publicam potestatem; vt metu poenarum homines bene viuant, & bonum commune non perturbetur. ita S. Tho. 2. 2. q. 33. art. 7. & q. 68. art. 1. & ibi Salon, Vannes, Petrus de Aragonia, Sotus de iustitia, & iure lib. 5. q. 5. art. 1. & de ratione tegendi, membro 2. q. 6. qui dicunt D. Thom. sub nomine accusationis, comprehendere denūciationem iudicialem. Nauar. in manual. cap. 18. num. 58. Simanc. de Catholicis institutionibus, tit. 40. Royas de hæreticis, in singulari fidei tertio, Pegna in direct. inquisitorum, super c. qui alios. de hæret. De denunciatione vero hæreticorum

facienda habetur etiam in Bulla Greg. IX. incipiente, Excommu-
nicamus, & Bulla Innoc. IV. incipiente, Nouerit, & Bulla Nicolai
III. incipiente. Nouerit, in quibus præcipitur, excommunicari non
denunciantes hæreticos, vel de hæresi suspectos; quæ Bullæ sunt
positæ in fine directorij inquisitorum. Sed primū dubium est, quòd
2 sæpe accidit in Curia Archiepiscopali, an talis denunciatio hæreti-
corum, & maleficorum sit facienda in scriptis, cum expressione
nominis denunciantis, & subscriptione eiusdem, & non denunciās
sic, an sit absolendus à Confessarijs, & an sufficiat eam oretenus iu-
dici facere, sine expressione, & subscriptione proprii nominis, etiā
quòd denunciatio non redigatur in scriptis. Praxis Curia Archie-
piscopalis Neapolitanæ est, quòd tales denunciationes non reci-
piuntur, nisi denunciator cum iuramento examineatur, cum ex-
pressionem, & subscriptionem sui nominis, tamquam quilibet testis.
Quæ praxis licet aliquibus fuerit visa dura, iustissimis tamen ratio-
nibus fulcitur. Primò, quia accusatio debet fieri in scriptis, 2. q. 8.
c. accusatorū. propter poenam talionis à iure impositam; & etiam
illa præcipua ratione, quòd cum iudex sit medius constitutus inter
actorem, & reum, cuius memoria lubrica est, nec valet cuncta
verba vtriusq; partis memoria tenere vsque ad sententiam defini-
tiam, necessarium est scripturæ adminiculum. Ita S. Thomas d. q.
68. art. 2. vbi Caietanus, Vannes, Petrus de Aragonia, Salon; quæ ra-
tio militat in denunciatione iudiciali, tendente ad vindictam pu-
blicam, qualis debet esse ista, vt supra dixi, in qua fit iudicium cum
Fisco: ergo etiam ista in scriptis fieri debet. & ita tenet doctissimus
Sotus de iustitia & iure, d. quæst. 5. artic. 2. Secundo facit, quòd
3 in causis Sanctæ Fidei denunciator habetur pro teste, communis in
cap. in omni negotio. de testibus. & testium depositiones sunt scri-
bendæ, vt probet cap. quoniam contra. de probat. & qualitas perso-
næ, testis dictum, ac modus deponendi considerata sunt, l. 3. ff. de
testib. quæ sine scriptura non facile fiunt. Tertio, quia si nomen
denunciantis non prodatur, non posset succurri damno Reipubli-
cæ; siquidem iura damnant procedi ad inquisitionem per occul-
tas cédulas, cap. inquisitioni. de accus. & hanc opinionem tenet
etiam Lælius Zeccha de casibus reservatis, casu 2. colligitur ex Ey-
merico in 3. directorij inquisitorum, de secundo modo proceden-
di in causa fidei, per denunciationem, vbi ponit modum redi-
gendi in scriptis per Notarium denunciationem, & interro-
gandi

gandi denunciante[m] cum interrogatorijs, iniuncto ei silentio: & prædicta intellige, quod scilicet non sit obligatus denunciare in scriptis denunciare, quia poterit verbo denunciare; sed debet pati, quod denunciatio redigatur in scriptis, exprimat nomen suum, & cum iuramento super ea deponat, vt docet Eymericus vbi supra. Nec prædictis videntur obstare bullæ supradictæ, dum dicunt denunciationem posse fieri confessario; siquidem non simpliciter id concedunt, sed ita vt ad Prælati notitiam perueniat, quem nō prohibent (si opus fuerit) denunciatores cogere ad examen, nec dicunt denunciatores ad id non teneri, aut satisfecisse, quamuis nomen suum non prodat, & scribi sinat, & cum iuramento non deponat. Debent tamen confessarij hortari poenitentes, quod libenter denūcient tales personas cum magno eorum merito, vtilitate Reipublicæ, & animarum salute, ac etiam certos facere, quod eorum nomina numquā inquisitis de fide manifestabuntur, iuxta cap. statuta. §. iubemus. de hæreticis, in sexto. Prout anno 1600. fecerunt confratres societatis Sanctæ Mariæ, Succurre miseris, huius Ciuit. cum quodam Mauritio de Rinaldo de Terra Stili, qui cum fuisset ductus ad suppliciū pro tētata rebellionē, nec antea (quamuis acerrime tortus) voluisset reuelare complices, eorum hortatu eos propalauit, cum maxima Reipublicæ vtilitate. Secundum dubium an sint denunciandæ mulieres, & personæ, quæ ex simplicitate maleficia, & sortilegia conficiunt, quæ sapiunt hæresim, vel apostasiam manifeste, cum ignorent prohibitionem iuris. Veritas est, quod tales personæ non sunt denunciandæ, nisi prius fuerint monite; & si post monitionem non se correxerint, sunt denunciandæ. Ita fuit resolutum à nonnullis doctissimis viris, ptopter earum ignorantiam, & simplicitatem, quæ excusat à dolo. Glos. communiter recepta, in l. plagij. C. ad l. Flauiam, de Plagiarijs. l. igitur. ff. de liberali causa; & potest esse quod tales puellæ, & aliæ simplices mulieres prædicta conficiant absque peccato mortali, quia ea didicerunt à consanguineis, credentibus esse res optimas: ideo error esset eas in iudiciū deferre, ante monitionem.

- 5 Tertium dubium, an hæretici, & malefici occulti sint denunciandi, si eorum delicta probari non possint: quidquid dixerit Io. Andreas in c. nouit. de iud. quādo delicta tendunt in perniciē publicam, vt sunt prædicta, est omnino faciendā denuntiatio iudicialis, quamuis delictum probari nequeat, quia superior vigilabit; potest

& potest esse, quod contra predictas personas adsint alia denunciations, ex quibus de facili posset deueniri ad torturam, & ad alia iuris remedia, & succurri damno Reipublicæ, omni meliori modo, quo potest; ad quod quilibet tenetur S. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7. Royas latissime in d. singulari fidei 3. Caieta. Vannes, Petrus de Aragonia, Salon super D. Tho. 2. 2. quæst. 68. art. 1. Sotus d. lib. 5. art. 1.

- 6 Quartum dubium, an dictæ personæ sint denunciandæ, si sint emendatæ? Respondetur, quod, si pro certissimo habeatur, esse emendatas, non sunt denunciandæ: ita colligitur ex D. Tho. d. art. 7. & tenet Sotus d. art. 1. d. q. 5. Royas vbi supra nu. 32. vbi dicit, quod cum hominis iudicium sæpe fallatur, & difficile sit cognoscere correctionem talium personarum, quæ pluries fingunt se esse correctas, tutius, & rectius est denūciare, & licet alias emendatio probetur per confessionem sacramentalem, iuxta late tradita per Felin. in cap. testimonium. de testibus; tamen in hæreticis, maleficis, & alijs prædictis non est semper tuta ista experientia; sed arbitrio boni viri remitti debet; qui considerata qualitate personæ id iudicabit. Posset etiam præsumi emendatio, si consequuti fuissent Iubileum, aut accessissent ad Urbem pro cōsequutione indulgentiarum Anni Sancti, aut alio modo vere ostenderent signa emendationis. Declara, nisi hæreticus emendatus dogmatizando nocuisset Reipublicæ; quia est denunciandus, vt illi satisfaciat. Locatus in opere Iudicial. q. 1. qui ita intelligendus est.

- 7 Quintum dubium, an sit præmittenda correctio fraterna in denunciatione talium personarum? Respondetur, non esse præmittendam, nisi forte quis esset certissimus, quod sua admonitione sequeretur emendatio. Ita S. Thomas d. art. 7. Sotus d. art. 1. Royas dicto singulari 3. vbi loquendo de hæretico, censet tutius esse absque monitione denunciare. & dicunt Alphonsus de Castro lib. 2. de iusta hæreticorum punitione, cap. 2. & Iacobus Simancas, de Catholic. instit. tit. 19. & Royas d. singulari 3. nullam legem reperiri, quæ iubeat, hæreticum prius corrigi, & postea Iudicibus denunciari; nam Euangelium Matthæi xviij. dicit, Si peccauerit in te frater tuus: hæreticus autem non est frater, sed extraneus, & non peccat in te, sed in Deum, vt per plura probat Alphons. vbi supra. Sit tamen alia conclusio secundum Alphons. loco citato, quod si quis sciat, aliquem lapsum esse in hæresim, sed nescit, an sit

fit pertinax, tenetur illum corripere, priusquam iudici denunciet: nam oportet esse certum denunciatores de crimine illius, qui detinendus, vel accusandus est; nisi esset suspicio violenta: ait enim Sapiens Ecclesiast. 11. Priusquam interrogas, ne vituperes eum. Sed hæc correctio, & monitio non diu proroganda, ne forte damnum eueniat Reipublicæ, vt si vere hæreticus esset.

- 8 Sextum dubium, an debeat fieri talis denunciatio cum periculo vitæ? Conclusio sit negatiua; nisi hæreticus dogmatizaret in magnam Reipublicæ perniciem, vel malefica multum noceret Reip. animas seducendo, & corpora offendendo, vt si occidat pueros, & similia faciat: tunc succedit illud, quod quilibet pro patria tenetur ponere vitam, vt dicit Sotus de iustitia & iure lib. 5. q. 1. art. 6. & 7. & ita intelligendus est Royas; qui non distinguit in d. singulari 3.
- 9 Septimum dubium, an filij teneantur denunciare parentes hæreticos? & quid teneantur denunciare, dicunt Alphonsus de Castro d. lib. 2. in cap. fin. Palatius Rubeus in cap. per vestras. de donat. inter virum, & uxorem. §. 17. nu. 7. Royas d. sing. 3. nam si licet pro defensione Reipublicæ occidere parentes, l. minime. ff. de religios. & sumptibus funerum. tanto magis denunciare. Contrariam opinionem tenet Toftatus, relatus à Simanca d. lib. tit. 29. num. 44. qui eam sequitur, plura adducens, quod filius non teneatur denunciare parentes, nisi in duobus casibus. Primus, quando hæresis patris tendit in perniciem publicam, vt si alios doceret. Secundus, quando interrogatur filius à iudice; & hæc videtur veritas: sed hoc secundo casu filij non sunt cogendi ad deponendum contra parentes, quando alij testes haberi possunt, cum sint personæ privilegiatæ, quæ in subsidium cogi debent, vt dicunt Ostiensis, Io. And. Ant. & alij communiter in cap. 1. de testibus cogendis. notat etiam Nauar. in cap. inter verba. 11. q. 3. coroll. 66. num. 827. licet alia per ipsum dicta non placeant: sed opinio Simanc. & ita in facti contingentia practicauius in hoc secundo casu, quod non coegimus filium, ad deponendum contra patrem in causa hæresis; cum alij testes haberi potuissent.
- 10 Octauum dubium, an de hæresi suspecti denunciari debent, si leuiter, vel vehementer suspecti sint? Veritas est, quod suspecti de hæresi vehementer, vel violenter tantum, vt dicit Alphons. de Castro d. cap. 25. vnde leuiter de hæresi suspecti non sunt denunciandi; est enim levis suspicio, quæ oritur ex his, quæ raro contingunt,

gunt, & ex leuibus coniecturis, vt dicit Albert. de agnoscendis assert. q. 34. nu. 36. Eymericus in 2. parte directorij q. 46. Simanc. tit. 50. num. 23. & leuis suspicio non rationabilis, sed temeraria dicitur. D. Thom. 2.2. q. 60. art. 2. Sot. lib. 3. de iustitia & iure, q. 4. art. 3. Simanc. d. tit. 50. num. 28. Iacobo Menoch. lib. 1. de præsumptionibus, q. 7. num. 59. Immo periculosum est iudici, ob leuem hæresis suspensionem honestum hominem de fide interrogare, vt dicit Simanc. in d. tit. 50. num. 28. Pegna super dicta q. 46. directorij.

- 11 Nonum dubium, qui dicantur de hæresi, vel Apostasia suspecti vehementer? Respondetur, quod dicuntur, qui talia agunt, vel dicunt, ex quibus oritur argumentum concludens frequenter, & vt plurimum, talia facientes, vel dicentes esse hæreticos. Simanc. d. tit. 50. Eymericus d. 2. parte q. 56. & regulariter tales sunt contumaces in causa fidei, cap. cum contumacia. de hæreticis in 6. & tanto magis excommunicati in causa fidei quocumq; modo, iuxta Eymericum in d. q. 56. Impeditores Sancti Officij. c. vt inquisitionis. de hæreticis in 6. Contrahentes binas nuptias. Pegna super dicta q. 56. Comedentes carnes diebus prohibitis ab Ecclesia sine necessitate, quamuis aliquando id à voracitate prodire possit absque vlllo mentis errore. Pegna super q. 55. d. 2. partis directorij. Admiscentes sacramenta, vel sacramentalia in fortilegijs. Alphonsus de Castro d. lib. cap. 15. quoniam, nisi crederent, sacramenta, aut sacramentalia habere virtutem ad operationem maleficiorum, illa non adhiberent. Sequitur Pegna super q. 42. d. 2. partis directorij. Item illa fortilegia sapiunt hæresim manifestè, in quibus fortilegi, & diuinatores rebus sacris abutuntur, per dæmonum inuocationem. Barbatius conf. 55. vol. 1. quem sequitur Lucerna inquisitorum verbo, diuinatio, concludens eam diuinationem, quæ sit cum candela, vel aqua benedicta, ad sciendum furta, vel alia occulta, sapere hæresim manifestè. refert, & sequitur Pegna super d. q. 42. vbi idem censet, quando admiscuntur verba sacra in fortilegijs, vt Euangelium, Symbolum Fidei, Pater noster, Ave Maria, Psalmus aliquis Dauidicus, aut verba sacræ Scripturæ, seu aliæ sanctæ orationes. Item omnia illa crimina sapiunt hæresim manifestè, quæ præferunt aliquid, quod est hæresis manifesta, vt baptizare imagines, præfert, quod illæ sunt capaces sacramenti baptismi: Preces nefarias dæmonibus fundere, aut illis sacrificare, Idolis genu fle-

nu flectere, & similia, quæ sapiunt manifestam hæresim, & idololat-
 triam, vt pulchre per Pegnam d. quæst. 42. Simanc. tit. 30. num. 15.
 Item blasphemantes Deum hæreticaliter pluries, & frequenter in
 ludo, & extra ludum, & ad leuem turbationis motum, sunt suspecti
 de hæresi vehementer. Eymericus in d. q. 41. Dicuntur autem bla-
 sphemiæ hereticæ, quæ sunt contra articulos fidei (nempe Re-
 nego Dio, non credo à Dio, & similes;) Item inuocare dæmones
 ad ea, quæ non possunt facere sua potestate naturali; vt ad sciendū
 futura, sapit hæresim manifeste: secus si ad ea, quæ virtute naturali
 facere possunt, vt ad tentandum mulieres ad impudicitiam; nisi ista
 inuocatio fieret deprecative; quia tunc saperet hæresim manifeste,
 iuxta tradita per Eymericum in d. p. 2. q. 43. & ibi Pegna. Item ve-
 hementer suspecti de hæresi, vel Apostasia à fide, facientes pactum
 cum dæmone, fabricantes, aut fabricari procurantes anulum specu-
 lum, vel phialam, aut rem quamcumq; aliam magice, ad dæmones
 inibi alligandos, & ab illis responsa petunt, aut auxilium postulans,
 dæmonibus immolant, aut eos adorant, qui sunt ipso facto excom-
 municati per extrauag. Ioannis xxij. relata in directorio d. q. 43.
 Idem ex prædictis censeo de illis mulieribus quæ vidēt in speculo,
 & dant responsa alijs, vt fuit resolutum in Curia Archiepiscopali.
 Item verberantes Imagines Dei, & Sanctorum, vel in eas immundi-
 tias, aut lapides proijcientes, sunt regulariter suspecti vehementer
 de hæresi circa venerationem imaginum, Alphons. de Castro de
 iusta hæret. punit. c. 15. & hæc magis frequentia retulisse sufficiat:
 alia ponit Eymericus in d. q. 36. quem vide.

- 12 Decimum dubium ex præcedenti descendens, an retinentes li-
 bros prohibitos hæreticorum sint denunciandi, & ex Bulla Pij IV.
 incip. Dominici Gregis. contra tales procedi possit tamquam con-
 tra suspectos de hæresi? Et sit conclusio, quod non omnes detinen-
 tes libros prohibitos possunt dici suspecti, sed quos iustus iudex ar-
 bitrabitur, & ita intelligenda est dicta bulla: nulla enim suspicio ca-
 dit, si retinens esset homo probatæ vitæ. sicut de re furto subtracta
 reperta penes hominem bonæ famæ dicunt Baldus, Imola in l. ff.
 de hæred. inst. si nescit legere, si eos cum hæreditate, vel mercibus
 accepit occlusos, si inconsiderate legerit, si quamprimum sciuerit
 præsentauerit Episcopo, si sollicitè quæsiuit absolutionem, si parum
 legerit, si reprehendenti statim obtemperauerit. Idem quando li-
 bri scripti ab hæreticis nihil contra fidem continent, sed quæ ad

- Grammaticam, Medicinam, aut alias profanas artes spectant. hæc equidem arbitrio boni Christiani nullam, aut saltem leuem suspicionem præferunt: e contra si aduertens, aut sciens legeret, si totum, aut pluries, si reprehensus non facile, aut non statim obediuit monenti, si sciens retineat absque facultate, si non quæsiuerit absolutionem, si omnes passim legat, & sine delectu, si reprehensus tuetur factum, si inquirat vnde habere possit, aut curet sibi asportari, si non esse præsentandos, aut comburendos contendat, si absolutionem spernat; hæc enim sunt signa animi contumacis, & vehementem continent suspicionem hæresis, vt notabiliter dicunt Simanc. vbi supra tit. 38. num. 23. Menochius de arbitrarijs casu 374. Pegna latissime in directorio inquisit. super cap. fraternitatis. de hæreticis, fol. 93. Mascardus de probationibus conclus. 862. & ex his apparet, quando sint denunciandi, prout sunt suspecti vehementer, vel leuiter. Sed quid dicendum de detinentibus scienter pentacula, quibus Necromantici vti solent? & sit conclusio eos esse denuntiandos, nam suspicio vehemens est quod ipsis vtantur, vt experientia frequenter compertum est. Et anno 1599. fuit rescriptum à Sacra Generali Inquisitione Urbis, quod torqueretur super intentione, siue credulitate, & vsu quidam doctor bonæ famæ, qui scienter penes se retinuerat pentaculum, & cum fuisset tortus, & non confessus, abiurauit de leui pro retentione.
- 14 Vndecimum dubium, an sit denuncianda illa mulier, quæ habet malum nomen maleficæ, ad quam plures concurrunt pro maleficijs, & superstitionibus, non tamen apparet, quod fecerit aliquid sapiens hæresim manifeste, sed simplices superstitiones, nempe præcantationes pro curandis infirmitatibus, & similia. Concludendum est, quod sic, si pluries, & passim ad quorumcumque instantiam id faciat; non enim potest negari, dictam mulierem nocere Reipublicæ, alias decipiendo, & præstando malū exemplum credendi talibus superstitionibus: & clara est regula, quod omnia delicta, quæ tendunt in perniciem publicam, sunt denuncianda, iuxta suprad. Præterea, dictæ mulieres, vt plurimum solent facere actiones sapientes hæresim, vel apostasiam manifeste, & fingunt dicere orationes, & nolunt ab alijs videri; & in dubio tutior via est eligenda, c. iuuenis. de spons. maxime fauore fidei, & Republicæ.
- 15 Duodecimum dubium, an possit dici malefica (vulgo fattuchiarra) & sit denuncianda, quæ semel maleficium malitiosè, & ex certa scien-

ta scientia fecerit, & non pluries? Videtur quod sufficit, si semel id fecerit; quia quando delictum nominatur ab effectu, resultante ex actu, non sufficit semel actum fieri, & meretrix, quæ dicitur à merendo libidinis stipendia, requiritur quod cum pluribus peccauerit; sed quando denominatur ab actu, ut homicida, calumniator, tunc sufficit semel actum fieri, iuxta not. doct. Ripæ in cap. 1. de iudicijs, num. 96. sic malefica dicitur à maleficio, quod facit. In contrarium vero videtur esse communis usus loquendi, qui nō habet pro malefica, nisi exercentem hanc artē, & ad quam homines concurrunt pro maleficijs, & superstitionibus; & communis usus loquēdi præfertur proprię significationi vocabuli. Bart. Bald. in l. non dubium. C. de legib. Imol. in l. si vero. §. de viro. ff. solut. matr. Fel. late in proœmio Gregoriano. Quapropter arbitror non esse denunciandam mulierem, quæ semel maleficio fecit, aut superstitionem; nisi saperet hæresim manifeste; & simplicitas, aut alia iusta causa non excusaret.

- 16 Decimumtertium dubium, an sit denunciandus hæreticus, qui accedit ad confessionem, animo non confitendi peccata, sed pervertendi confessarium, & inducendi ad hæresim? Conclusio sit affirmatiua, quod est denunciandus; nam talis confessio non est sacramentalis; sed modus occulte dogmatizandi. Sotus de ratione regendi, membro 3. q. 4. Siluester in verbo, confessio. 3. q. 3. & 4. Graff. in decis. casuum conscien. lib. 1. cap. 23. num. 78. Sed quid, si quis confitetur se esse hæreticum, sed non vult abstinere; vel vult abstinere, sed non denunciare alios hæreticos? Archid. in cap. sacerdos. de poenit. dist. 6. dicit, quod potest denunciari alicui, qui possit prodesse, & non obesse; vel tutius est dicere Prælato, vigila super gregem tuum; sed mihi placet opinio, quando non vult abstinere, quod Confessarius ipsum denunciaret Inquisitori; nam confessio non est, quæ non fit sub spe veniæ ex dictis per Sotum, Siluestrum, & Graffum ubi supra. Secundo vero casu, quando non vult reuelare complices, placet opinio Archid. ut non fiat denunciatio Inquisitori, siquidem non militat eadem ratio vere non confitendi, licet non possit consequi absolutionem, & prædicta vera esse censeo, quidquid dicat Royas d. singul. 3.

- 17 Decimumquartum dubium, qualis debet esse ista denunciatio, facienda iuxta dictā constitutionē? Conclusio sit, quod debet esse iudicialis, & nō fraterna, & debet scribi iuxta tradita supra in princ.

Deci-

Decimumquintum dubium, quomodo debeat scire denuncia-
tor, vt cogatur tales personas denunciare, si de visu, vel auditu, aut
fama? In hoc dubio recurre ad notata supra in cap. 2. in fine, vbi di-
xi, quando quis dicatur scire in materia monitoriorū, vt teneatur
reuelare; quia illa seruanda sunt in denunciatione hereticorum, &
maleficorum.

A N N O T A T I O.

Num. 11. In fine quæritur, a quo iudice sint puniendi percutientes, abra-
den-
tes, aut deturpantes imagines Sanctorum? & hunc casum esse misti fori
tenent Hippol. in Pract. crimin. §. & quia. num. 25. Simancas de Catholicis
instit. tit. 35. Clarus §. fin. q. 68. & alij, nihilominus contrarium fuisse serua-
tum in supremo regio Consilio Hispaniarum cum quodam nouiter conuer-
so, qui imaginem Beatæ Mariæ Virginis lapide fregerat (nam fuit remis-
sus processus vna cum delinquente ad Inquisitores) tradit Azeuedus lib. 10.
Regiarum constitut. Hispaniarum tit. 1. l. 3. fuerat enim iste à tribunali in-
feriori ob talem causam condemnatus ad amputationem manus dexteræ,
& vltimum supplicium, & vt corpus in frustra diuideretur: & cum ap-
pellasset ad supremum Regium Consilium, fuit remissus ad Inquisitores, à
quibus postea fuit absolutus. & dictam remissionem ad iudicem Ecclesiasti-
cum iustissime fuisse factam probat Azeued. loc. citat. considerat enim, facto
sicut dicto voluntatem declarari. l. reprehendenda. & ibi Doctores C. de in-
stit. & substit. nihil enim refert voluntatem factis, vel verbis declarari, vt
per Specul. de success. ab intestat. §. 4. fractione tamen alicuius sanctæ Im-
aginis nonne patet, inquit ipse, frangentem malitiose, & irreuerenter vel-
le fateri imaginum vsum non esse necessarium, neque seruandum? sed si di-
cto tale quid assereretur, nonne hæresis esset, ex Concil. Niceno, & Triden-
tino? ergo & hæresis erit facto hæc perpetrari, licet expresse verbis non de-
clararetur. Si itaque hæc vera sunt, nulli alij quam Inquisitoribus, & iudici
Ecclesiastico cognitio competit. Item quia Græci appellauerunt hæreticos
fractores imaginum, multo magis his temporibus debemus iudicare vehe-
menter suspectos de illa hæresi olim damnata iuxta Simancam in Enchirid.
violatæ religionis. tit. 10. de effraCTORIBUS imaginum. Igitur per Inquisito-
res puniendi sunt; neque obstat quod pœna mortis non puniantur, prout per
iudices sæculares punirentur, quia satis est quod sufficienter puniantur alijs
pœnis, nempe fustigationis triremium, carcerum, infamiae, exilij, & alijs,
quas ius Canonicum admittit. & hæc nota.

Num. 15. ibi, meretrix, quæ dicitur, à merendo libidinis stipendia, hic obiter
18 quæro de dubio, quod aliquas personas non leuis auctoritatis in considera-
tionem adduxit, an licitum sit tributum, siue gabella, quæ singulis annis in
aliquibus locis à meretricibus exigi solet, & antequam ad resolutionem de-
scendam, quæritur vnde habuit ortum tale tributum, & qua ratione fuerit
inductum. Dicendum, quod primus, qui nouum vectigal ex lupanaribus
exigen-

exigendum statuit, fuit Caligula, ut in ipsius vita Tranquillus, & alij prodiderunt. Circa causam tributi Octavianus Vestrius in Praxi lib. 2. c. 14. dicit forte id processisse ex antiqua conventionione inter iudicem, & meretrices ipsas, quæ non habentes à lege actionem, qua possunt pro mercede suæ artis ob turpē causam agere, iudicem sibi hoc annuo censu conduxerunt, qui deficiente actione, quasi in subsidium suum impartiretur officium; quamobrem inquit ipse, videmus omnes meretrices ad hunc iudicem confluere, qui officio suo meretricias mercedes pro qualitate mulieris arbitratur, & passim de illis iure sibi præscripto ius dicit. hic erat Index Curia Sabelliorum in Vrbe, cui soluebatur tale tributum. Deueniendo igitur ad resolutionem, dicendum, non posse negari huiusmodi lucrum, & tributum esse detestabile, & præferre magnum scandalum apud Christianos, ut ex lucro meretricio, tanquam ex negotiatione licita aliquid exigatur: & huiusmodi lucrum Nicephorus lib. 16. cap. 20. Histor. Ecclesiastica, Vectigal, & portorium impurum, detestabile, absurdum appellat, & laudibus effert Anastasium, Imperatorem, qui illud omnino sustulit, quāvis Platina in vita Pontiani tribuat Alexandro. refert, & sequitur Nauar. in Manual. c. 27. nu. 195. quo loco asserit esse peccatum mortale quærere lucrum, vel tributum, ex meretrice, & fœda meretricum opera, & lucro: & Pius V. illud, tamquam abominabile in Vrbe Romana sustulit. Facit ad propositum textus sacra: scripturæ Deuteronom. 23. in quo Deus prohibet sibi fieri oblationem ex lucro meretricio, ibi: Non offeres mercedem prostibuli, nec pretium canis, illa verba, nec pretium canis, posuit ad maiorem declarationem detestationis fornicationis, & lucri meretricij. Narrat enim Iosephus Hebræus, aliquos dominos canum, quos habebant pro venatione, vel custodia domus, fuisse solitos locare illos ad cōeundum cum feminis canibus, ut catulos procrearent. huius lucri oblationem, prohibuit Deus ad exemplum, ut multo minus quæreretur lucrum ex coitu fornicario. Hæc plane illis contingebant in figura, ut ait Apostolus, quare, quod Imperatoribus, & Pontificibus tanquam abominabile sublatum fuit, deberet certe in alijs locis prohiberi. Non obstat ratio considerata à Vestrio, quia diuinat, & dato quod esset vera apud Christianos, non careret scandalo, conducere iudicem, qui compellat ad soluendum mercedem meretricibus.

S V M M A R I V M.

- 1 Deputata ad certos pios vsus non possunt deputari ad alios, sine auctoritate Pape, etiam cum auctoritate Legati à latere, etiam in melius, vel de consensu hæredis.
- 2 Deputata ad pios vsus quando possint in alios conuerti per Episcopum, ob impedimentum facti, vel iuris.

- 3 Legata ad pias causas, si sint pro non scriptis, vel caduca, an debeantur.
- 4 Deputata ad certos pios vsus, quando per Episcopum conuertuntur in alios ob impedimentum, an sit necessarius aliorum consensus, & quorum.
- 5 Relictum pro anniuersario, an possit impendi in aliud pro una vice.
- 6 Missarum numerus quando in synodo refranari possit per Episcopum, & quod Conc. Trident. non procedat in Missis impositis in fundatione beneficiorum.

Deputata ad certos pios vsus, an & quando possint in alios conuerti. C A P. XX.

- ACCIDIT sæpe, quòd testatores faciunt legata ad pios vsus, quæ non possunt deferuire pro vfi- bus destinatis; & aliquando Ecclesiæ pro earum necessitate, vel vtilitate vellent vti legatis ad alios vsus quam destinatos: quesitum fuit pluries in Curia Archiepiscopali Neap. an auctoritate Episcopi id fieri possit: & quia hæc materia est valde vtilis, & frequens, quantum è doctoribus colligere potui, in hoc caput redegì. Sit itaque conclusio, quòd destinata, siue relicta à fidelibus ad certos pios
- 1 vsus, non possunt in alios conuerti, sine auctoritate Papæ, textus clarus in Clementina quia contingit. de relig. domibus. Amplia, vt nec fieri possit commutatio à Legato de latere. Card. Imol. Bonif. in dicta Clem. Amplia etiam, si commutatio fieret in melius, iuxta veriore opinionem Lapi. Imol. Bonif. in dicta Clem. Abb. in cap. tua nobis. num. 4. de testamen. quia voluntas testatoris pro lege seruanda est, cap. vltima voluntas. 13. quæst. 2. Amplia etiam, si accedat consensus hæredis; quia non agitur de vtilitate ipsius, cui possit renunciare; sed de seruanda voluntate defuncti. Card. Imol. Bonif. vbi supra, Fel. in
 - 2 cap. cum accessissent. num. 19. de const. Declara primo, quando res legata non potest deferuire pro vsu destinato, impedimento iuris, vel facti, quia tunc potest fieri commutatio in alios pios vsus, auctoritate Episcopi. Ita Card. Imola, Bonif. & alij in dicta Clement. Innoc. Imola, Abbas in cap. nos quidem. per illum text. de testamentis. Felin. in d. cap. cum accessissent.

Rocchus de Curte, de iurepatron. in verbo, pro eo. Petrus de Vbaldis de Canonica Episcopali in septimo cap. principali; Soc. de oblationibus lib. 9. q. penul. Mandosius de signatura gratia, de commutat. vltimarum voluntatum. Circa quæ impedimenta notandum, quod si impedimentum facti est temporale, & speratur remotio impedimenti, vt, si testator legauit pro succursu Terræ Sanctæ, nec potest iri propter impedimentum facti, debet expectari tempus commodum, vt in cap. non est. capit. quod super his. de voto. Ita Petrus de Vbaldis vbi supra. Quod verò ad impedimentum iuris, idem Petrus distinguit, quod, si legatum est factum Ecclesiæ ad vsus honestos, quod de iure adimpleri non potest, tunc fit commutatio; aut ad vsus inhonestos, vt si relinquatur, vt in ea fiant ludi theatrales, qui prohibentur, cap. cum decorem. de vita, & honest. cleric. tunc legatum est inutile, & non fit commutatio. l. filius. ff. de conditionibus institut. Bart. in l. 1. ff. eodem tit. Dicitur etiam quid impossibile, quando requiritur dispensatio Principis; quia voluntas Principis habetur pro impossibili. l. apud Iulianum. §. fin. ff. de legatis primo. Imola in d. cap. nos quidem. Sed hic quæritur, quid si legatum ad pias causas sit pro non scripto, vel caducum, an adhuc debeatur? & veritas est, quod si principaliter sit relictum pro anima, nempe, pro maritandis aliquibus puellis pauperibus, tunc debetur; secus, si contemplatione personæ, vel collegij; tunc enim non debetur. Ita Bart. in l. pater. §. Tusculanus. ff. de legatis tertio. Abb. & Imola in c. nos quidem. Anchar. in d. Clement. quia contingit. Tiraquell. de priuilegijs piæ causæ, priuilegio 38. & sic per Episcopum potest fieri commutatio in alios pios vsus. Sed fuit dubitatum, an Episcopus possit hanc commutationem solus facere? & iuxta DD. requiritur consensus heredis, ex dicto cap. nos quidem ibi tecum. vbi Abbas, Petrus de Vbaldis, & Rocchus, vbi supra, si tamen heres nollet consentire, posset solus Episcopus. Fel. in cap. cum accessissent, de const. quem ita intelligit Rocchus, vbi supra. Dicit tamē Petrus de Vbaldis quod etiam requiritur consensus Ecclesiæ, cui legatur, ex l. legatum. ff. de usufruct. leg. & l. legatum. ff. de administr. rerum ad ciuitatem pertinētium. Et si nec Ecclesia, nec heres velle consenti-

- re, Episcopus solus id exequetur, ex Bart. in d. l. legatum. ff. de usufruct. legat. per l. i. C. de nuptijs. Si heres contradicat, & Ecclesia consentiat Episcopo commutare volenti, præualebit consensus Ecclesiæ, ad tuendam voluntatem defuncti, d. l. legatum. ff. de administ. rerum ad ciuit. Ita Petrus, vbi supra. Quando verò dubitaretur, an spiritualitas esset licita nec ne? recurrendum esset ad Papam, arg. cap. ad venerabilem. de electione. Declara secundo, vt possit fieri commutatio in alium usum per Episcopum ad tempus, & non perpetuo, & ex aliqua causa. Ita Marianus Socin. d. libello 9. per textum in l. i. C. de expens. iud. lib. 10. Vbi dicitur, quod legatum factum Ciuitati ad certos vsus, non potest perpetuo deputari ad alios, nisi de licentia Principis; sed potest cum licentia Præsidis ad tempus deputari. Idem videtur tenere Ant. de Butr. in cap. fin. de testamentis. sequitur Fel. in d. c. cum accessissent. dicens, quod legatum pro anniuersario, potest pro vna vice in aliud expendi, & postea redire ad solitum. Idem tenet Guliel. de Benedictis, in cap. Raynutius. de testam. in verbo, reliquit. num. 19. & per ista fuit resolutum in Cur. Archiepisc. quod redditus cuiusdam Capellæ, deputati pro Missis celebrandis, poterant pro vna vice conuerti in emptionem paramentorum pro d. celebratione. Declara tertio, vt possit fieri commutatio, accedente voluntate offerentis. Card. Imola in d. Clem. Fel. Soc. Guliel. vbi supra. Declara quarto, in relictis fratribus minoribus S. Francisci, quæ ex priuilegio possunt commutari in alios vsus; sine tamen scandalo heredum, vt in compendio priuilegiorum Mendicantium, in verbo, commutatio.

S V M M A R I V M.

- 1 *Pœnitentia iniuncta à Papa in dispensatione matrimoniali incestuoso viro, quod operam suam conferat fabricæ Ecclesiæ, an possit à delegato commutari in aliud pium opus, si vir sit persona nobilis, vel delicata.*
- 2 *Episcopus, quando possit diminuere pœnitentiam iniunctam à Papa.*
- 3 *Incestuosi, qui impetrauerunt dispensationem à Papa, an possint peracta pœnitentia publica contrahere matrimonium; præstita sola cautione per virum, de conferendo operam suam fabricæ Ecclesiæ.*
- 4 *Dispensatio matrimonialis concessa à Papa propter angustiam loci, an sit man-*

- mandanda exequutioni, si mulier in loco vicino sua patrie si parem inuenire possit.
- 5 Dispensatio est late interpretanda, quatenus verba sonant.
 - 6 Dispensatio matrimonialis ob incompetentiam dotis qualiter sit intelligenda, & quid si pater habet plures filias, an censeatur posse dotare unam, si non potest commodè omnes dotare, sed unam tantum.
 - 7 Dispensatione à Papa obienta super impedimento occulto post contractum matrimonium, an necessarius sit nouus consensus alterius coniugis, ignorantis impedimentum, & an forma Concil. Trident. de nouo requiratur.
 - 8 Impedimentum duplex cognationis habens tenetur utrumque in dispensatione exprimere.
 - 9 Dispensatio matrimonialis in 4. & 5. gradu non requiritur, & quid seruetur.
 - 10 Delegatus cui commissa est dispensatio matrimonialis, nihil potest percipere pro labore, neque esculenta, & poculenta, neque pro studendo processui, nec pro accessu, & quid pro transumptu, & quid in Notario.
 - 11 Raptus quomodo probetur in materia dispensationis matrimonialis.
 - 12 Consanguinitas an probetur per solam confessionem impetrantium dispensationem.
 - 13 Dispensatio matrimonialis non est facienda, si adest scandalum, quamuis omnia sint probata.
 - 14 Episcopus, coram quo mouetur lis super nullitate matrimonij an possit cognoscere de subreptione dispensationis matrimonialis iam facta à delegato.
 - 15 Consuetudo potest inducere, quod in quinto gradu matrimonium sit nullum quando oritur scandalum.
 - 16 Episcopus non cognoscit de subreptione dispensationis matrimonialis facta cum causae cognitione, nisi subreptio sit notoria.
 - 17 Episcopus cui commissa est dispensatio matrimonialis, si malitiose differat dispensare, & interim nascatur filius illegitimus, an succedat filius.

De dispensationibus matrimonialibus magis practica bilia. C A P. XXI.

REQUIRENTISSIMA est in Curia Archiepiscop. Neapolit. materia dispensationum matrimonialium, de qua multa à Doctoribus, signanter ab Henriquez de matrimon. cap. 3. Ego vero aliqua magis ad praxim accedentia hic inferere volui.

- 1 Et primò fuit dubitatum in Curia Neap. an possit delegatus, cui commissa est dispensatio matrimonialis, commutare poenitentiam iniunctam viro incestuoso, quòd operam suam confecerat fabricæ Ecclesiæ, si sit persona nobilis, vel delicata? Et quamuis Episcopus possit ex causa commutare poenitentiam iniunctam à Papa, iuxta Glos. in cap. tempora. 26. quæst. 6. Fel. Dec. & alios in cap. at si clerici. §. de adulterijs. de iudic. id procedit in foro conscientie, non exteriori, iuxta Dec. in d. §. de adulterijs. num. 31. tanto minus in delegato, qui tenetur
- 2 seruare formam commissionis. Nihilominus fuit dictum posse hanc commutationem fieri à delegato, siquidem dispensatio non astringit se ad fabricam tantum, vt indicant illa verba, vel alteri pio loco, quæ fuissent posita in genituo, non in dariuo, & re delata ad Urbem, fuit anno 1601. rescriptum Curie Archiepiscopali, posse fieri dictam commutationem. Item fuit rescriptum, quod incestuosi, qui impetrauerunt dispensationem, non poterant contrahere matrimonium peracta poenitentia publica, solum præstita cautione per virum de conferendo operam suam fabricæ Ecclesiæ, sed omnia expleri debent, & postea concedi licentia contrahendi. Fuit etiam per Curiam considerata illa dictio, tunc, solita poni in dispensatione, quæ denotat extremitatem temporis, l. 4. §. fin. ff. de condit. & demonstr. &
- 4 illa dictio, demum. Aliud est dubium, si dispensatio est concessa propter angustiam loci, an sit mandanda executioni, si mulier in alio loco insigni, vicino suæ patriæ, virum suæ conditioni parem inuenire posset? Videtur, quòd non, per tex. in l. hoc modo. ff. de condit. & demonstr. vbi censetur permisum quid fieri in loco prohibito, dummodo alibi commodè fieri non possit, & non aliter, & dispensatio est strictè interpretanda, cap. 1. & 2. de filijs presb. in 6. Contrarium fuit seruatum in Curia Archiep. Neap. cum in dispensatione non ponatur dicta cōditio; & licet sit strictè interpretāda regulariter, tamen est
- 5 late interpretanda, quatenus verba sonant, & natura verborum requirit. Dec. in d. §. de adulterijs. nu. 169. & etiā priuilegia simpliciter loquentia sunt simpliciter intelligenda, vt nō recedatur à vi verborum. textus notab. vbi Ant. in c. ad audientiā. de decimis; & potestas dispensandi est fauorabilis, & latè interpretāda, quando

quando nemini nocet. cap. fin. ubi omnes. de simon. & si Papa hoc voluisset expressisset, & contra eum, qui legem dicere potuit, larga est facienda interpretatio, reg. contra eum. de reg. iur. in 6. Cald. conf. 1. de affin. & consang. Non obstat tex. in l. hoc modo. quia ibi erat facta prohibitio quid faciendi in certo loco, in isto vero casu permissio. Circa dispensationem impetratam propter incompetentiam dotis est notandum, quod

6 sufficit defectus dotis, ad contrahendum cum illo, qui mulierem petit, & non cum quolibet sibi pari, ut probat Nauar. in cap. 22. nu. 88. Nec habetur ratio, quod puella speret magnam hæreditatem, quæ sibi de necessitate non debetur, etiam si sit materna. Nauar. conf. 19. de rescrip. sed quid si pater habens plures filias posset commodè dotare vnam; sed habita ratione dotis aliarum filiarum, non posset vnam dotare, an dispensatio sit subreptitia, si exprimat dotis incompetentiam? Dicendum est, quod non; nam illud dicitur fieri non posse, quod commodè fieri non potest, l. nepos Proculo. ff. de verb. signif. c. faciat. 22. q. 2. Non obstat dicta per Affl. in decis. 179. circa l. si. C. de dotis promiss. quia est diuersa ratio; nam potest prima filia dotari de bonis paternis, secunda de maternis. Notandum præterea, quod dispensatio impetrata ab vno coniugum, valet quoad alium, etiam ignorantem; cum dispensatio extendatur

7 ad connexa, & inseparabilia. Gloss. in cap. si quis in clero. 7. quæst. 2. & obtenta dispensatione super impedimento occulto, quod altera pars ignorabat, est necessarius nouus consensus amborum, etiam partis ignorantis, ad contrahendum de nouo; & ex stylo ponitur, de nouo præstito consensu. Nauar. in conf. 14. de sponsal. Est tamen subreptitia dispensatio, in qua narratum fuit oratores ignorasse impedimentum, si alter coniugum ipsum sciebat, neque talis dispensatio prodest alteri propter indiuisibilitatem, Nauar. in conf. 16. de consang. & affinit. & quando matrimonium fuit contractum in facie Ecclesiæ coram Parocho, & testibus, si detegatur impedimentum occultum obtenta dispensatione, potest de nouo contrahi sine Parocho, & testibus; notificata tamen alteri coniugi nullitate matrimonij, ex declaratione Pij V. Nauarr. in cap. 22. num. 70. Ledesma de matrimonio, quæst. 45. in fi. Henriquez de matrimonio, c. 3. §. 6.

- & tunc sufficit revalidari consensum matrimonij inter eos aliquo signo expresso, vel saltem per copulam habitam maritali affectu; nec est opus noua licentia Episcopi. Quando vero timetur scandalum, si mulier notificaret impedimentum occultum fornicariæ coniunctionis, satis est, si ipsa dissimulando persua-deat viro, dum beneuolus apparet, vt velit ex tunc ipsam habere pro vxore, sicut ex nunc ipsa pro marito illum acceptat; vel dicat marito se scrupulis angere de consensu legitimi matrimonij, & rogat maritum, vt de nouo renouet consensum.
- 8 Nauar. d. num. 70. & Henriq. d. S. 6. Item notandum, quod habens duplex impedimentum affinitatis, & consanguinitatis, debet vtrumque exprimere; alias dispensatio est subreptitia. Mandosius de litter. gratiæ de dispens. matrim. Idem, quando concurrunt impedimenta publicæ honestatis, & affinitatis, iuxta Gloss. communiter receptam in arbore affinitatis, quidquid dicat Gloss. in cap. non debet. de consang. & affinit. quæ est intelligenda, quando saltem tacite fit mentio de impedimento publicæ honestatis. Abbas, Præpos. in d. cap. non debet, Nauar. conf. 7. de consang. & affinit. Valet tamen dispensatio quoad impedimentum expressum; sed non potest habere effectum nisi obtineatur super alio; sicut potest quis absolui ab vna excommunicatione, alia remanente valida, iuxta Gloss. in cap. ex parte. de officio ordinar. Item notandum, quod electio semel facta de viro discreto, cui à Pœnitentiaria commissæ est dispensatio, non potest mutari; cum dicatur in Breui, Discreto per latorem præsentium eligendo; & iurisdictio delegata de persona in personam, etiam de consensu partium, prorogari non potest,
- 10 cap. p. & g. de officio delegat. Nauar. conf. 8. de consang. & affinit. Præterea notandum, quod in 4. & 5. gradu consang. vel affinitatis non requiritur dispensatio; quia computatio fit à remotiori gradu, cap. final. de consang. & affinit. sed ad tollendas murmurationes ignorantium iura, solet Curia Archiep. ad instantiam contrahere volentium declarare nullum inter eos adesse impedimentum, quin contrahere possint: quando vero impetratur dispensatio ab Vrbe in 3. & 4. vel 2. & 3. gradu, sufficit exprimere remotiorem gradum; sed debent postea obtineri litteræ declaratoriæ propinquioris gradus, ex bulla Pij V. incipiente, Sanctissimus. Ad hæc notandum est circa informationem

tionem raptus; quod rapta dicitur puella etiam volens, dum modo inuitis parentibus, vel tutoribus, l. i. C. de raptu virginum. & raptus sine violentia esse non potest: qui autem per munera data aut promissa persuadet puellae, ut domum exeat, & ad ipsum veniat, dicitur violentiam inferre. Nauar. cons. i. de rapt. ex Ang. in Auth. de leno. Dum dicitur, qui allexit uxorem alterius ad adulterandum muneribus, vel promissis, dici posse adulteratum fuisse illam inuitam. Idem arbitror, si dolose puellam ad se nolentem accedere per vicinam quis vocari fecerit in domo ipsius vicinæ, in qua ipse manens absconditus stuprauerit eam, quæ alias non accessisset ad dictam domum, si sciisset stupratorem ibi manere, ut raptus committatur; non tamen consideratur raptus sine stupro secuto Ang. in l. i. C. de rapt. Clarus in §. raptus. Mandosius de dispensatione matrimoniali. Nec consideratur in virgine ultro sequente, & adeunte virum, amore illius capta, licet stuprata fuerit, nisi persuasa muneribus datis, vel promissis, ut supra dixi. Nec, si fuerit stuprata: sed non ducta de loco ad locum. Doct. in d. l. i. neque si esset ducta per vim de vna camera ad aliam causa commodioris fornicationis. Mascard. in verbo, raptus. Nec de iure canonico consideratur in virgine desponsata, quæ causa contrahendi matrimonium inuitis parentibus accessit ad virum, licet ab eo stuprata fuerit, cap. fin. de raptor. sciendum etiam, quod in dubio mulier præsumitur rapta ab homine, nisi esset meretrix, ut latè per Mascard. ubi supra. Circa consanguinitatis gradum 12 probandum, solet dubitari, an probetur per solam confessionem impetrantium dispensationem, & videtur, quod sic; siquidem confessio facta in iudicio, plenè probat. l. i. C. de confessis. l. generaliter. C. de non numerata pecunia. Contrarium feratur in Curia Neap. ex regula, quod alleganti incumbit onus probandi. l. ei, qui dicit. ff. de probation. faciunt notata per Afflict. in decis. 377. & per Brunum, de cessione bonorum. quæst. 26. & tradita supra in cap. 4. num. 18. faciunt etiam illa verba dispensationis, Diligenter te informes; quæ non ponentur, si assertioni impetrantium standum esset. Quod verò ad probandam consanguinitatem per testes de auditu, requiruntur duodecim requisita in dictis testibus, quæ enumerantur in cap. licet

licet ex quadam . de probat. & latiùs per Farinac. de testib. q.
 13 69. num. 103. est tamen aduertendum, quòd quamuis omnia
 probata fuerint, si adest scandalum, dispensatio fieri non de-
 bet, ex regula, cap. nihil. de præscript. vbi latè Felin. quinim-
 mo Episcopus debet impedire matrimonium contrahendum,
 semper, quando est timor futuriscandali. Abbas notabiliter,
 in c. cum in tua. de sponsal. per illum textum. Felin. in d. cap.
 nihil. Vltèrius notandum, quòd si fuit facta dispensatio matri-
 monialis à delegato, & postea accusetur matrimonium coram
 Episcopo, potest ipse Episcopus cognoscere de subreptione
 dictæ dispensationis, vt si fuit expressum vnum pro alio: &
 ita fuit iudicatum in Curia Neap. ex Abbat. in cap. cum venis.
 14 sent. de iudicijs. Vltimo notandum, quòd magna diligentia
 debet vti delegatus, cui commissæ est dispensatio, propter an-
 gustiam loci, aut incompetentiã dotis; quia vt plurimum di-
 ctæ dispensationes solent esse subreptitiæ; & propterea solet
 aliquando Curia se informare ex officio, & non examinare te-
 stes a parte productos, maximè, quando personæ, quæ inten-
 dunt contrahere, sunt infimæ qualitatis, & locus non est valde
 angustus, nempe, Casale Afragolæ, aut oppidum Turris Octa-
 uæ. Notandum etiam, quòd quando impetratur dispensatio
 à Papa, dummodo augeatur dos, non admittitur in Curia Ar-
 chiep. vir ad constituendum dotem simpliciter super omnibus
 bonis suis; sed in specie debet ostendere, si habet bona, vt sit
 consultum vxori in casu eius mortis, ne de nouo indigeat tali
 dispensatione.

A N N O T A T I O.

Num. 17. In tantum hoc est verum, vt ratione scandali debeat impediri
 15 matrimonium, quod glos. singularis, quam extollit Abb. in cap. super
 eo. in verbo, consuetudo. de cognatione spirituali. voluit censeri vali-
 dum impedimentum ad contrahendum matrimonium intra quintum
 gradum ex consuetudine, quando oriretur scandalum in aliquo loco:
 & si contraheretur matrimonium esset nullum.

Num. 18. Vbi dicitur, Episcopum posse cognoscere de subreptione di-
 16 spensationis matrimonialis, idem dicit Bald. conf. 97. volum. 2. aduer-
 te, quòd contra determinationem Curie Archiepiscopalis facit, quod
 cum

eum delegatus nomine Summi Pontificis dispensauerit cum causa cognitione, non potest ordinarius se intromittere, nisi subreptio fuerit euident, ex confessione partis vel tenore bullæ, cap. 2. de confirmat. vtil. vel inutil. Abb. in cap. 1. eodem tit. Hieron. Gabriel. notabiliter hanc materiam declarans, cons. 182. quare intelligenda est Praxis, vt cognoscat Episcopus de subreptione dispensationis matrimonialis, quando presentatur ei dispensatio, & ipse debet adhibere causæ cognitionem; secus quando alius commissarius dispensauerit nomine Pontificis cum causæ cognitione, nisi euident, & notoria fuerit subreptio, ex d. cap. 2. de confirmatione.

Notandum præterea circa hoc caput dispensationis matrimonialis, quod 17 si ex dispositione testatoris non possunt aliqui succedere, nisi fuerint nati ex legitimo matrimonio, & quidam consanguinei de facto contraxerunt matrimonium, & postea impetrauerunt dispensationem à Papa directam Episcopo, qui cum eis dispensaret: si Episcopus malitiosè adhibuit moram, in dispensando, & interim filius natus est, qui natus esset legitimus, si Episcopus dispensasset, an talis filius succedat? Gregorius Lopez super l. 2. par. 2. tit. 15. Glof. 9. tenet, quod sic, cum dispensatio debita fuerit, argum. text. in l. intestato. §. 1. ff. de suis, & legitimis. & l. Herennius. ff. de statu hominum. Sed hodie Papa solet in dispensatione dicere, prolem legitimantes: sed nota doctrinam, quia poterit deferuire in aliquo casu.

S V M M A R I V M.

- 1 Lite pendente super matrimonio, quando possit interdici carnales commercium.
- 2 Lite pendente super matrimonio sunt præstanda uxori alimenta, & quando; & an repetantur; & si sint præstanda cum cautione.
- 3 Iudex Ecclesiasticus cognoscat de restitutione dotis.
- 4 Matrimonium quando separatur quoad thorum, & habitationem ex culpa viri, debet restitui dos, & donatio propter nuptias.
- 5 Testes contra matrimonium debent esse omni exceptione maiores, & an talis qualitas præsumatur.
- 6 Parentes quando sint idonei testes pro matrimonio filij.
- 7 Denunciator potest esse testis in causa matrimoniali, & quando.
- 8 Testes de auditu deponentes super consanguinitate, debent habere plura requisita.
- 9 Iuramentum suppletorium an possit deferri in causa matrimoniali.
- 10 Confessione coniugum quando stetur super impedimento matrimonij.
- 11 Sententia in causa matrimoniali an transeat in rem iudicatam.
- 12 Cause afferuntur, ex quibus matrimonium separatur quoad habitationem.

Furor,

- 13 Furor, & ebrietas quando sufficiant ad separandum matrimonium.
- 14 Separato matrimonio propter fornicationem, si coniux innocens adulterium committat an possit cogi redire ad coniugem.
- 15 Principales sunt examinandi in causa matrimoniali.
- 16 Fiscus auditur in causa matrimoniali in Curia Archiep. Neap. quando agitur de vinculo matrimonij.
- 17 Matrimonialis causa expeditur summarie.
- 18 Matrimonialis causa expeditur contra absentem, & quando.
- 19 Qui tempore denunciationum non accusauerunt matrimonium, quando admittantur ad accusandum.
- 20 Declaratio nullitatis matrimonij est petenda à Curia Archiepiscopali.
- 21 Causa separationis thori est ardua, & requirit probationes concludentes.
- 22 Lenocinium, & inductio ad peccatum, est iusta causa separationis thori.
- 23 Querele plures, maxime in officio Sanctæ Inquisitionis, præbent iustam causam separationis thori.
- 24 Testes matrimonij an debeant esse omni exceptione maiores, late discutitur.
- 25 Iuramentum suppletorium non desertur, nisi fuerit plusquam semiplene probatum, ponuntur exempla.

De causis matrimonialibus magis practicabilia.

C A P. XXII.

PROPOSITAM matrimonij materiam prosequendo, plurima in dies in iudicio Ecclesiast. occurrentia animaduertenda existimaui.

Primum quod lite pendente super matrimonio, non debet interdici carnale commercium, cap. laudabilem. vt lite pendente; dicit tamen ibi Ant. de Butr. quod quando ex probationibus euidenter apparet matrimonium esse nullum, & nil remanet, nisi sententia ferenda, potest interdici carnale commercium, propter euidentiam peccati, quod vitari debet; quem sequitur Imola. Et licet Barbatius in conf. 9. vol. 2. conetur impugnare hanc opinionem Domini Antonij, & contra eum asserat esse communem; nihilominus in Curia Archiepiscopali pluries vidi seruari opinionem Domini Antonij; ad euitandum enim peccatum cessant omnes apices iuris. Archid.

chid. in cap. scriptum est. 6. quæst. 3. Quando vero pendente lite super matrimonio, contrahitur secundum matrimonium, debet mulier sequestrari, & poni in aliquo loco, ex cap. tenor. de sententia, & re iudic. Lancellot. late de attentatis, c. 4. limit. 17. nisi matrimonium esset iam consummatum, & vir esset in quasi possessione mulieris. Puteus dec. 356. de spons. Lancell. vbi supra.

- 2 Secundo notandum, quod lite pendente super matrimonio, sunt præstanda alimenta vxori à viro, & litis expensæ. Afflict. decif. 10. Lancellot. dicto tractatu, cap. 4. limit. 11. quæ poterit decernere esse præstanda iudex Ecclesiasticus, Afflict. decif. 152. & debentur etiam appellatione pendente. Afflict. d. decif. 152. etiam si mulier non dederit dotem. Ioan. Baptista Ferret. consil. 34. lib. 1 nisi eam promiserit, & non soluerit. Crescent. de iudic. decif. 8. ex notatis per Alexan. in l. si cum dotem. §. si autem. ff. solut. matrim. vel quando mulier propria auctoritate diuertit à viro. Lancellott. vbi supra, qui ita firmat fuisse decifum in Rota: alias debentur vxori, etiam si haberet vnde viuere posset. Afflict. d. decif. 10. Ferret. d. consil. qui ampliat procedere, quando pater mulieris esset diues, & maritus inops. Lancell. vbi supra, ex auctoritate Rotæ declarat, vt procedat quando dos mulieris esset certa: prædicta verò alimenta non repetuntur. Afflict. d. decif. 152. Glos. communiter recepta in l. final. C. de Carboniano edicto; & propterea non esse præstanda cum cautione de non restituendo, dicit Ludouicus Molina, de primogenit. lib. 2. cap. 16. num. 41. sed dicit sibi melius videri, quod præstetur cautio de restituendo, quatenus de iure teneretur, prout tenet etiam Dominus de Franchis decif. 336. dicens in sacro Concilio fuisse solitum præstari cautionem de excomputando, vel restituendo, quatenus fuerit prouisum per sacr. Concilium; & ita vidi seruari in Cur. nostra Archiep.

- 3 Tertiò notandum, quod iudex Ecclesiasticus, qui cognoscit de causa principali matrimonij, cognoscit de restitutione dotis. cap. de prudentia. de don. inter virum, & vxorem; & ita seruatur in Curia Archiepisc. & potest cognoscere etiam post separatum matrimonium, cap. significauit. vbi Abb. eod. tit.

etiam

etiam si non fuit disputatum de matrimonio, iux. Innoc. & Abb. in d. cap. de prudentia. Et nota, quod quando matrimonium separatur, quoad thorum, & habitationem ex culpa viri, debet restitui dos vxori, vna cum antefato. Abb. in cap. fin. de adult. Dominus de Franchis decis. 244. Thesaur. decis. 130. & si vxor committit adulterium, perdit dotem, c. plerumque, de donat. inter vir. & vxor. nec vir tenetur eam alimentare. Abb. in d. cap. fin.

4. Quartò notandum, quod testes contra matrimonium debent esse omni exceptione maiores, cap. 1. de consang. & affinit. & talis qualitas est articulanda, & probanda; nam licet quilibet præsumatur idoneus; non tamen præsumitur omni exceptione maior. Bart. in l. 1. §. si quis neget. ff. quemadmodum testamenta aperian. & hanc opinionem esse magis communem. dicit Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 2. num. 11. Farin. de testib. q. 62. num. 6. & seq. si tamen talis probatio qualitatis fuerit omissa, potest recipi, etiam post publicatas attestations, & etiam ex officio iudex potest se informare de ea. Alciat. vbi supra; possunt tamen mulieres esse testes, etiam contra matrimonium, cap. super eo. il 2. de testib. & ibi Abb. Item parentes, dummodo paritas conditionis adsit, d. cap. super eo. & alij consanguinei, cap. videtur. qui matrim. accus. poss. iudex autem arbitrabitur, quanta sit eis fides adhibenda, iuxta qualitatem personæ, parem, vel dissimilem conditionem. Couar. de sponfal. 2. part. c. 18. num. 8.
7. Quintò notandum, quod denunciator in causa matrimoniali potest esse testis. Innoc. notabiliter in rubr. qui matr. accus. possunt. quod intelligitur, quando aliquis priuatus bona intentione, & conscientia motus iudici impedimentum denunciauit, vt iudex ipse ex officio inquireret; tunc enim iste poterit esse testis de veritate; vel, si sumus in publico officiali, denunciante impedimentum. Abb. in d. rubr. Farinac. de testib. quæst. 60. num. 72. & testes deponentes de auditu super consanguinitate debent habere duodecim requisita, quæ habentur in cap. licet ex quadam. de testib. referuntur etiam à Prospero Farinac. vbi supra. quæst. 69. num. 109. & dummodo deponant in antiquis excedentibus memoriam hominum; alias non
- 8.

non probant. Socin. conf. 47. lib. 4. Farinac. vbi sup. qui alios cumulat.

- 9 Sexto notandum, quod in causa matrimoniali, quamvis sit ardua, potest deferri iuramentum suppletorium, consideratis tamen circumstantiis. Ostien. in cap. mulieri. de iureiurando. qui ponit exemplum in muliere honesta, potente, & diuite, quæ petit aliquem in virum sibi inferiorem, vel æqualem, qui sæpius de stupro illam sollicitauerat, & probat per vnum testem omni exceptione maiorem, quod iste eam desponsauit. Abb. ibidem, qui latius distinguit, & loquitur etiam contra matrimonium.
- 10 Septimo notandum, quod confessioni coniugum super impedimento ad dissoluendum matrimonium contractum regulariter non statuitur. tex. est in cap. super eo. de eo, qui cognouit consang. vxoris suæ, vbi ambo cupiunt matrimonium dissolui; nisi cum eorum confessione concurrat fama. Abb. in d. cap. super eo. qui testatur de communi; si tamen alter coniugum, qui cupit matrimonium valere, fatetur impedimentum, tunc ei creditur, secundum Abb. ibidem; sed id esse verum, quando fama concurrat, sentit Aretinus conf. 82. Barbat. conf. 26. lib. 4. & iudicis arbitrio relinqui, qui animaduertet, an aliqua subsit coniectura, & suspicio fraudis, & collusionis, dicit Menoch. de arbitr. casu 103. vbi verò agitur de separatione thori, creditur confessioni vnus tantum contra se ipsum. Abb. vbi supra. creditur etiam confessioni ipsorum asserentium contraxisse sponsalia, & etiam ad dissoluendum illa, nisi vnus tantum confiteretur impedimentum, tunc ei non creditur, præterquam si ipse vellet sponsalia valere. Abb. vbi supra. creditur quoque ipsis coniugibus, si ambo fateantur matrimonium contraxisse; nisi talis confessio esset contra aliud matrimonium. Abb. ibidem, latè Menoch. vbi supra.
- 11 Octauo notandum, quod sententia in causa matrimoniali numquam transit in rem iudicatam. cap. lator. cap. consanguinei. de re iudic. c. fraternitatis. de frigidis, & maleficiat. ad finem, vt docto de errore, non possit reuocari, adeundo eundem iudicem per viam querelæ; non tamen remedio appellationis: quia si non fuit appellatum intra legitimū tempus, vel fuit bis
-lubs
appel-

appellatum, non potest amplius prætextu appellationis corrigi, aut emendari; sed solum per viam quærelæ. Gloss. not. in d. cap. fraternitatis. vbi Abb. Felin. in d. c. lator. Couar. in 4. decret. 2. par. cap. 8.

- 12 Nonò notandum, quòd plures sunt causæ, ex quibus matrimonium separatur quoad thorum, & habitationem. Prima est sæuitia viri, si male tractet vxorem, c. litteras. vbi Abb. de restit. spoliat. & non sufficit sæuitia præterita; sed timor futuræ. Grauis verò coniectura est futuræ sæuitiæ, si inter eos sit orta lis super maiori parte bonorum. Couar. dicta 2. par. cap. 7. §. 5. Separatur etiam, quando maritus insidiatus vitæ vxoris, vt si tentauit eam veneno occidere. Abb. in d. cap. litteras. Præpos. in cap. quæsiuit. de diuort. Thesaur. decis. 130. & his casibus cogendus est maritus, extra propriam domum in loco honesto vxorem alere. Bald. in l. 1. C. commun. de legat. Couar. vbi supra. Si tamen maritus offert sufficientem cautionem, non fit separatio, d. cap. litteras; nisi per cautionem non posset esse consultum.
- 13 vxori, vt per Gloss. ibi. & cap. transmissa. eod. titulo. Secunda causa est, furor, iuxta communem, de qua testatur Alexan. in l. si cum dotem. §. si maritus. ff. solut. matrim. quod intelligi debet, quando est adeo vehemens, vt periculum sit habitare cum coniuge furioso. Couarr. vbi supra. Thesaur. dicta decis. 130. Item fuit iudicatum in Curia Archiep. Neap. quando maritus solet inebriari, & ebrietas tendit in periculum vxoris. Tertia causa est, si alter ex coniugibus efficiatur hæreticus. cap. 2. de diuort. nec cogitur cohabitare coniux, si ad Ecclesiæ gremium redeat. Abb. in cap. de illa. de diuort. quando tamen fuit facta separatio iudicio Ecclesiæ. Alphons. de Castro de iusta hæret. punit. lib. 2. cap. 7. Couar. vbi supra. Quarta causa est, vitium Sodomix, iuxta veriorum opinionem Abbatis, in cap. maritis. de adult. qui testatur de magis communi, Couar. vbi supra. Quinta causa est, adulterium alterius coniugis, cap. significasti. c. ex litteris. cap. gaudemus. de diuort. Est tamen necessarium iudicium Ecclesiæ, ad faciendam hanc separationem, ex cap. plerumque. de donat. inter virum, & vxorem. cap. porro. de diuort. In quibus iuribus probatur, maritum propria auctoritate vxorem adulteram dimittere non posse; si tamen adul-

- adulterium vxoris esset notorium, posset vir propria auctoritate expellere vxorem, & vxori non competit interdictum recuperandæ, cap. significasti. de diuort. Couarr. vbi supra. Sed quando proponuntur causæ ignominiosæ, deberet iudex secrete.
- 14 to semotis arbitris ipsas audire propter aliorum scandalum, euitandum. Si tamen post factam separationem propter adulterium, coniux innocens fornicetur, communis opinio est, vt matrimonium reintegretur, saltem ex officio iudicis, vt dicit Abb. in cap. ex litteris. per illum textum, de diuort. Felin. verò in cap. lator. de sententia, & re iudicata. dicit communem opinionem esse, quod etiam iure actionis possit peti reintegratio. Ledesma de sacramento matr. super quæst. 62. D. Thom. ex mente D. Thom. in solut. ad 4. dicit de iuris rigore non posse conjugem post factam separationem à iudice cogi de nouo redire; nam quod semel definitum est, nulla debet iteratione retractari. cap. quod bene. 6. quæst. 4. Sed iudex ex officio id faciet, quando adest periculum incontinentiæ, & scandalum aliorum, & respondet ad dict. cap. ex litteris. quod in dicto textu fuerunt plura delicta, nempe, diuortium, machinatio ad separandum prius matrimonium, temerarius transitus ad secundum; quare in penam coactus est redire ad primum: propterea Curia Archiepiscopalis Neap. facit separationem arbitrio ipsius Curia. Et sequuta reconciliatione mulier recuperat dotem. cap. plerumque. de donat. inter vir. & vxor.
- 15 Decimò notandum, quod in Curia Archiepisc. Neap. semper in causa matrimoniali examinantur principales cum iuramento, & diligenter, ad eruendam veritatem. colligitur ex cap. tertio loco. de præsump. & quando petitur declarari matrimonium nullum, non statim conceditur terminus ad probandum; sed prius ostenduntur articuli ad videndum, si subsistunt, quæ probari prætenduntur, ne oriatur inter coniuges lis immortalis: & quando agitur de separatione quoad vinculum, auditur fiscus, qui stat pro matrimonio, non autem, quando agitur de separatione quoad thorum.
- 17 Vndecimò notandum, quod in causa matrimoniali proceditur lite non contestata, & summarie, Clementina, dispendiosam, de iudic. & proceditur contra absentem, ratione periculi
- H animæ,

- animæ, quando agitur de separatione quoad vinculum, cap. quoniam frequenter. §. porro. vt lite non contest. sed non si
- 18 agatur de separatione quoad thorum, cap. 1. eod. tit. Nec fit conclusio in causa; & possunt post publicatas attestations examinari testes super eisdem articulis, cap. attestations. vbi Prepos. de despons. impub.
- 19 Duodecimo notandum, quòd de iure, qui tempore proclamationum non denunciauit impedimenta matrimonij, non admittitur amplius ad accusandum; nisi denunciations probabiliter ignorauerit, vel iuramento firmauerit, quòd postea didicerit ea, quæ obijcit, cap. cum in tua. qui matr. accus. possunt; & quia Neapoli non solent frequenter homines in diebus festiuis audire diuina in Parochijs, & propter amplitudinem Ciuitatis, & multitudinem Parochiarum posset de facili esse ignorantia, non sunt passim repellendi denunciatores.
- 20 Decimotertio notandum, quòd si ciuis petat declarari matrimonium nullum, potest id petere in Curia Archiepisc. quamuis coniux sit alterius fori, cum nil petat ab alio, sed à iudice. Abb. in cap. ex parte. nu. 5. de restit. spoliat. & adest ritus Curia Archiepisc. Neap. 13. super quo multa adducit Reuerendissimus Dominus Hieronymus Campanilis Episcopus Lacedoniensis.

A N N O T A T I O.

- Animaduertendum, quod causa separationis thori dicitur grauis, &
- 21 ardua, & requirit probationes necessarias, & concludentes. Paris. conf. 54. num. 14. lib. 4. Rimin. Jun. conf. 174. nu. 17. lib. 2. & fuit decissum in Rota Romana, in vna Pap. matrimonij, die 27. Iulij 1594. coram Illustris. Pamphilio.

- Item annotandum, quòd si periculum mortis corporalis est iusta
- 22 causa separationis thori, multo magis periculum mortis spiritualis, quæ tanto est grauior corporali, quanto anima præstat corpori; nempe si coniux inducatur à coniuge ad peccatum mortale, & non potest ab inducendo retrahi: exempli gratia, in lenocinio mariti, qui vxorem ad peccandum cum alijs inducit. Ita fuit decissum in Rota Romana coram Illustris. Pamphilio, in vna separationis thori. 17. Maij 1593. ad l. si lenones. C. de Episcopali audientia. Nauar. pulchre in Manuali. c. 22. faciunt notata per summam Angelicam in verbo, matrimonium.

4. Sil. in verb. diuortium. & fuit alias resolutum in Rota in vna separationis thori, mense Martij 1574. coram Cardinali Serafino.

Item in vna Romana separationis thori. die 27. Ianuarij 1603. coram Illustrissimo Pamphilio fuit facta separatio, quoad thorum, propter plures querelas criminales, factas per maritum contra vxorem, etiam in officio sanctæ Inquisitionis, quæ probant odium capitale, & præbent iustam causam separationis, iuxta §. mitiores. auth. de nuptijs. DD. in capit. 1. de diuortijs. & fuit condemnatus ad restitutionem dotis, d. §. mitiores. cap. 1. vbi Abbas. de donat. inter virum, & vxorem. Sed prædicta intellige de querelis iniustis in officio S. Inquisitionis; quia si sunt iustæ, maritus est laude dignus, cum quarat salutem vxoris, & non debet impediri denunciatio hæreticorum timore separationis matrimonij.

Ardua est quæstio, An ad probandum matrimonium requirantur testes omni exceptione maiores, vel saltem magis idonei, quam alias requirerentur: & in Rota Romana in vna Tullensis matrimonij, 14. Ianuarij 1568. coram Oradino fuit dictum, quod quando non agitur de impugnando aliud matrimonium, sufficiunt testes ordinarij, & est verior, & magis communis opinio, quia non est recedendum à regula, quod ad probationem cuiuscumq. rei sufficiunt duo testes. l. vbi numerus. ff. de testib. cap. In nomine Domini. de testibus. & hanc opinionem, quod matrimonium non requirat testes omni exceptione maiores, tenuit Abb. in cap. super eo, el secundo. in tertio notab. de testibus. Aretin. conf. 13. num. 17. Alexand. conf. 146. nu. 19. lib. 5. & conf. 143. num. 6. volum. 2. Corn. consil. 17. num. 9. volum. 1. Felin. in cap. licet causam. num. 18. de probation. Dec. conf. 163. & 342. Ruin. conf. 149. num. 32. volum. 1. & conf. 150. num. 11. & nu. 16. eodem vol. Marfilius in l. de minore. §. plurium. num. 16. de quæst. Paris. conf. 15. num. 12. lib. 2. & consil. 159. num. 2. volum. 4. Socin. Iun. conf. 29. num. 27. volum. 2. Ferret. conf. 48. vbi late: neque obstat, quod plures doctores sentiant contrarium, quod requirantur testes omni exceptione maiores, vt Ant. Abb. Præpos. in c. 1. de consang. & affinit. Paris. conf. 53. num. 37. & conf. 54. vol. 4. Bertrand. conf. 122. vers. item non est omitendum. volum. 1. Marfil. 128. num. 17. Soc. conf. 86. num. 6. conf. 88. num. 8. volum. 2. Gratus conf. 2. num. 7. & num. 34. volum. 2. Salycet. conf. 3. num. 7. Ferret. conf. 81. num. 3. Aym. conf. 169. num. 2. Couar. lib. 4. Decret. par. 2. cap. 8. quæst. 12. nu. 7. quia respondetur, quod aliqui ex ipsis sunt sibi contrarij, & prima opinio melioribus rationibus fulcitur. Secundo respondetur, quod prædicti Doctores loquuntur, quando agitur de impugnando aliud matrimonium, vel dirimendum ipsum, vel saltem sunt intelligendi in hoc casu, quandoquidem omnes ferè mouentur, per tex. in cap. 1. de consang. & affinit. qui loquitur, quando agitur de dirimendo matrimonio, sed quando agitur de proban-

do matrimonio, non ad impugnandum aliud, & non concurrunt aliæ coniecturæ suspicionis, tunc sufficiunt testes ordinarij.

Et ultra regulam generalem d.l. vbi numerus, adducitur text. in c. 2. de clandest. despons. vbi contrahentes matrimonium clandestinum, non compelluntur ad eius obseruationem, si legitima probatio non apparet, ergo legitima probatio sufficit, & probatio legitima dicitur, quæ à legibus, & canonibus requiritur. Secundo, quia huiusmodi species probationis faciendæ per testes omni exceptione maiores solent specialiter exprimi, vt in proposita materia est textus in d.c. 1. de confang. & facit cap. licet ex quadam. de testibus.

Matrimonium ad finem vacationis beneficij probatur per duos testes, quorum vnus deponat de veritate, & de fama, alter de fama tantum, quia sufficit ad faciendum plenam probationem. Bald. in l. Galus. §. ille casus. ff. de lib. & posth. vbi Socin. num. 13. ultra quod ad probandum vacationem sufficit fama, vt per Mohed. decis. 77. ita fuit dictum in vna Calaguritana Thesauraria, decima Ianuarij 1578. de Grassis. & fuit obtentum coram Cantuccio in vna Pampilonen. de Allo.

Præterea notandum circa num. 9. quod iuramentum suppletorium, iuxta notabilem decisionem Boerij. 35. non facile defert Rota, maxime in causis magni momenti, & nisi sit plusquam semiplene probatum. Ponit exemplum Boerius, quando adfunt duò testes, quorum vnus non est integer, vel cum vno teste sint alia indicia, vel quando quis habet vnum testem, & pars aduersa subtraxit alium. Ioan. Andr. in cap. peruenit. de testibus cogendis. Puteus de iureiur. decis. 1. & 43. & fuit dictum coram Cardinali Seraphino in vna bonorum Dohanæ Salis, 5. Martij 1582.

S V M M A R I V M.

- 1 Declaratio excommunicationis, contenta in iure, vel in præcepto hominis, suspenditur per appellationem.
- 2 Excommunicatio, & alia censura, quando suspendantur per appellationem.
- 3 Absolutio ab excommunicatione non suspenditur per appellationem.
- 4 Absolutio ab excommunicatione facta, appellatione pendente, an sit nulla.
- 5 Excommunicatio non potest suspendi ad tempus.
- 6 Declaratio excommunicationis incurse, an possit suspendi absque appellatione.
- 7 Interdictum, quando suspendi possit.
- 8 Appellari non potest ab excommunicatione relaxata ad finem ferendi testimonium, vel ab interdicto suspensio.

De excommunicatione, an & quando suspendatur
per appellationem. CAP. XXIII.

HUIT dubitatum in Curia Archiep. Neap. si aliquis fuit declaratus ab Episcopo excommunicatus, ob contrauentionem præcepti sibi iniuncti sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, & post declarationem appellet, an suspendatur executio dictæ sententiæ declaratoriæ, ita vt non possint affigi
 1 cedulae; vel affixi sint remouendi. Fuit resolutum, per appellationem suspendi executionem sententiæ declaratoriæ excommunicationis incurse, contentæ non solum in iure, sed etiam in præcepto hominis. Ita dicunt Dominicus, Anchar. Franch. in cap. is cui. de sententia excommunicationis in 6. Idem Franch. in cap. pastoralis. §. verum. num. 27. de appellat. & cum ista materia suspensionis sententiæ excommunicationis sit frequens, eam sub breuitate transcurrere decreui. Sit itaque
 2 regula, excommunicationem, Interdictum, & suspensionem non suspendi per appellationem, d. §. verum. & d. cap. is cui. & c. ad hæc quoniam. de appellat. Declara primo in sententia declaratoria, vt supra dixi, & omnes concludunt in prædictis locis; vbi ponunt rationem diuersitatis, quare suspenditur declaratoria, & non sententia excommunicationis, sed si factum esset notorium; nec declaratoria suspenditur, cum tunc non liceat appellare, c. peruenit. de appell. Imola Ant. Abb. Franch. Præpositus in d. §. verum. Declara secundo, vt excommunicatus post appellationem non possit denunciari, quando per denunciationem plus ligetur. exemplum in c. tua. de sententia excommunicationis; nam ratio, cur denunciatio non impediatur, pendente appellatione, est, quia amplius non ligat, sed declarat, & declaratio nihil noui inducit, l. heredes palam. ff. de testamentis. Ita Ant. Imola, Franchus, Præpos. in d. §. verum. Nauar. in cap. cū contingat. de rescriptis. remedio 6. nu. 7. ex quo infert, quod post extrauagantem, Ad euitanda, quæ dicit, nullum vitandum, nisi denunciatum, non potest denunciari quis excommunica-

tus post appellationem; quia in plus ligatur, dum ab alijs vitatur. Sed salua auctoritate tanti viri, eius dictum non potest procedere; quia extrauagans non intendit in aliquo releuare excommunicatum, si non denunciatur; ergo non in plus ligatur, & D. Ant. auctor dictæ limitationis, & alij sequaces habuerunt respectum ad excommunicatum, ne magis ligaretur non ad alios. Declara 3. secundum Bald. & Præpos. in d. s. verum. & ista declaratio venit illatiue ex præcedenti; quod excommunicatus ob vnam causam, non possit ob illā causam amplius excommunicari; quia in plus ligaretur. Declara 4. quando aliquis fuit excommunicatus ignoranter; nam appellatio à tali excommunicatione a die notitiæ impedit denunciationem, & suspendit. Ita Ioan. Andr. Ostiensis, Imola, Franchus, Præpositus, in d. s. verum. Dominicus, Anchar. Franchus in d. cap. is cui. Declara 5. in delegato Papæ, qui si detulit appellationi, non poterit denunciare. cap. cum appellationibus. de appell. in 6. Si non detulit, tunc aut appellatio est recepta à superiore, & non poterit denunciare; quia censetur ab eo reuocata iurisdicção, c. pastoralis. s. præterea. de officio delegati, aliàs ante appellationem receptam à superiore, poterit denunciare, & etiam mandare Ordinario, quod denunciet. arg. cap. significauit. de officio deleg. ita Innocent. Anton. Imol. Franch. Præpositus in d. s. verum. & ita intelligo procedere decisiones Rotæ Achillis de Grassis 4. de sententia excommunicationis. Declara 6. quando quis excommunicatur post appellationem legitimam; quia excommunicatio est nulla, cap. licet. de sententia excommunicationis in 6. nisi excommunicetur ab eo, cui fuit commissā causa, appellatione remota, quia non est nulla. Abb. Franch. in cap. pastoralis. in princ. Declara 7. quando quis excommunicatur, sub conditione, vel in diem; quia appellatio interposita ante diem, vel conditionem etiam post decem dies, suspendit excommunicationem, cap. præterea. el 2. vbi omnes de appell. Dominicus, Ant. Franch. in d. cap. is cui. & nota, quod post Concil. Trid. potest appellari ab excommunicatione, licet sit interlocutoria; quia continet grauamen irreparabile, ex quo infamat, cap. infames. 6. quæst. 1. & producit multos alios effectus præiudiciales, de quibus per Sil. & alios

alios Summistas, in verb. excommunicatio. per Couarr. in
 cap. alma mater. de sententia excommunicationis. Nauarr.
 in Manual. cap. 27. nu. 17. Declara 8. vt non possit denunciari
 excommunicatus, si iudex ad quem, præcipiat, illum non de-
 nunciari, vel denunciari non excommunicatum; tunc non de-
 nunciabitur, nec audienda est pars; quia eius non interest, quod
 denunciatur excommunicatus, cum certum sit, quod non est
 cogendus ad satisfactionem, appellatione pendente. Si tamen
 interuenit manifesta offensa, audietur, cum in tali casu appella-
 tio non teneat, cap. consuluit. cap. peruenit. de appell. ita
 Off. Imol. Ant. in d. cap. pastoralis. Declara nono, in suspen-
 sione, & interdicto, latis in poenam per sententiam; quia suspen-
 duntur per appellationem; secus, quando in contumaciam,
 iuxta veriore opinionem. Abb. in c. sæpe. de appellat. quem
 3 sequitur Præpositus in d. §. verum. num. 16. Fel. in dicto cap. ad
 hæc. de appell. num. 18. Sed an, sicut non suspenditur excom-
 municatio per appellationem, ita non suspendatur absolutio ab
 excommunicatione? & veritas est, quod neque suspenditur ab-
 solutio, vt par ius ligandi, & soluendi. Ita Ant. Imola, Franch.
 in d. §. verum. Innoc. in cap. ab excommunicato. de rescri-
 4 ptis. Sed an absolutio ab excommunicatione facta, appella-
 tione pendente, sit nulla quemadmodum excommunicatio? &
 5 non esse nullam, dicit Franch. in c. fronte. de appell. Præterea
 notandum, quod excommunicationis sententia per iudicem,
 qui eam tulit, non potest suspendi ad tempus, Io. Andr. Anton.
 Abb. Imo. Præpositus, & communis, cap. ad hæc quoniam.
 de appellationib. sed requiritur formalis absolutio, cap. nuper.
 cap. cum desideres. de sententia excommunicationis; solum
 enim excommunicatus, subsistente legitima causa, potest absol-
 6 ui ad tempus; & post tempus reincidit in eandem excommuni-
 cationem, vt in cap. veniens. el 2. de testibus, Franchus in d.
 7 cap. ad hæc. Sed fuit dubitatum in Curia Archiepiscopali, an
 sententia declaratoria excommunicationis incurse, poterit sus-
 pendi ad tempus? & fuit dictum quod sic, & bis obseruatum,
 ex Imol. & Franch. in cap. dilectis filiis. de appellationibus;
 interdictum vero, si est locale, potest ab eodem Episcopo, qui
 illud tulit, suspendi ad tempus; & interim, si durante suspen-

sione, appelletur, erit suspensum, quoad usque durauerit appellatio. Interdictum autem personale suspendi non potest, nisi persona esset interdicta propter alterius delictum. Ita Ioan. Andr. Imol. Abb. Franch. & alij in d. cap. ad hæc quoniam, qui assignant rationem.

A N N O T A T I O.

- Notandum, quod quamuis, vt dicitur in Praxi, appellatio pendente
 8 conditione vel die impediatur excommunicationem, tamen si sententia excommunicationis sit relaxata causa ferendi testimonium, iuxta c. veniens. de testib. si interim appelletur, non suspenditur effectus excommunicationis, quia ista fuit quadam suspensio, non liberatio. Bal. in c. 2. de testib. cog. Idem dicit Bal. in l. 2. §. 1. ff. de verborum oblig. de interdicto suspensio. quod si appelletur, non tollitur effectus, quia suspensio fuit ad tempus per modum temporalis liberationis. sequitur Greg. Lopez. part. 1. tit. 9. l. 22.

S V M M A R I V M.

- 1 Cedulae an possint affigi contra excommunicatos, si comparent, & petunt absolui.
- 2 Excommunicari an possit ille, cui excommunicatio non est profutura.
- 3 Absolutio ab excommunicatione statim est facienda, & quando possit differri.
- 4 Percussor clerici quomodo debeat satisfacere clerico, antequam absoluat, & an in pecunia pro iniuria.
- 5 Aestimatio iniuria illata clerico percusso à laico an debeat fieri coram iudice seculari, vel Ecclesiastico.
- 6 Laicus si petat veniam, & offerat satisfacere clerico percusso, qui non vult ei reconciliari an possit absolui.
- 7 Percutens clericum coram Sanctissimo Sacramento, est absoluentus à Papa; & ibi alia exempla narrantur.
- 8 Officialis laicus percutiens clericum, etiam leuiter, est absoluentus à Papa, etiam si sit apparitor.
- 9 Clerici si adinucem se percutiunt, an omnes sint declarandi excommunicati, si vnus prius incepit.
- 10 Cedulae affixi contra declaratos excommunicatos, absoluentos à Papa, quando remouendi.
- 11 Participantes cum excommunicatis, quando possint excommunicari excommunicatione maiori, sine monitione nominatim facta.
- 12 Citatio personalis requiritur ad aliquem excommunicandum; quod limitatur pluribus modis.

13. Sententia censurarum an transeat in rem iudicatam.
14. Appellari post decem dies à sententia censurarum an possit.
15. Excommunicationem an incurrat ignorans statutum, in facto damnato.
16. Declaratio excommunicationis est facienda parte citata, quod limitatur in aliquibus casibus.
17. Excommunicatio, vel declaratio excommunicationis possunt fieri die feriata in honorem Dei.
18. Probationes imperfectæ coniunguntur, ad probandum censuras.
19. Citatus ad dicendum causam, quare non debeat declarari excommunicatus, si non comparet: declaratur excommunicatus in Curia Neap. propter causam principalem, ob quam citatus.
20. Sententia definitiva fertur contra contumacem, lite non contestata, ubi agitur de periculo animarum.
21. Excommunicatus est, qui aufert aliquid de manu clerici per vim, vel tenet eum per frenum equi: & alia exempla practicabilia.
22. Excommunicatus carceratus in Cur. Archiep. non expeditur, nisi prius absoluitur.
23. Absolutionem ab excommunicatione petens, an fateatur se esse excommunicatum.
24. Excommunicari non potest comparens paratus satisfacere.
25. Excommunicationis sententia potest ferri pro fructibus non liquidatis.
26. Officialis laicus quando censetur percutere clericum, ut priuatus, non ut magistratus.

De excommunicatione plura magis practicabilia.

C A P. XXIV.

- R**OSEQUENTES præmissam materiam excommunicationis, de qua licet plures adsint tractatus; nos tamen quæ magis opportuna, ad praxim conducibilia, in dies occurrentia, & in iudicio Ecclesiastico versantibus necessaria sunt, in præsentī, & præcedenti cap. elucidare non omisimus.
- 1 In Ciuitate Neapol. solent aliqui laici, præsertim magistri Ecclesiarum, dum eis aliquid præcipitur à Curia Archiepisc. spectans ad eius iurisdictionem, tentare omnes vias non obediendi Ecclesiæ: & quia magis timent affixionem cedulorum, quam ipsam excommunicationem, propter infamiam (nam excommunicati solent vocari hæretici, & tales largo modo dicuntur. Archid. & Gemin. in c. 1. de hæret. in 6.) antequam

quam affigantur cedulones, comparent in Curia, petentes absolui. Fuit dubitatum, an adhuc cedulones contra eos affigi possent? Videbatur, quod non; nam cedulones affiguntur, ut excommunicatus videns se ab alijs vitari aspiciens confusionem suam, erubescat, & conuertatur. cap. 1. de except. in 6. Clem. 1. de poenis. & ibi notat Anchar. num. 15. qui finis in excommunicato conuerso, petente absolutionem, cessat. Præterea excommunicatus est statim absoluendus, propter mala, quæ affert excommunicatio. Glos. communiter recepta in cap. qua fronte. de appellat. & sic frustra affiguntur, si statim absolutio sequi debet. Contrarium fuit pluries seruatum in Curia Archiepiscopali, non passim, sed contra aliquos temerarios, contra quos fuerunt affixi, donec satisfecissent, & essent absoluti, ut ipsi magis confunderentur, abstinere in futurum, & alij tererentur. Pro qua obseruantia facit textus in d. Clem. 1. §. & quia. in qua mandatur publicari excommunicatos, donec satisfecerint, & ibi addit Cardinalis Zabarella, & absoluantur. Idem tenet Abbas in cap. ea noscitur. per illum tex. not. 2. de sententia excommunicationis, dicens ad officium Prælatorum spectare denunciare excommunicatos, etiam nemine requirente, & eos vitari, facere donec satisfecerint, & fuerint absoluti. Item cedulones non solum affiguntur, ut excommunicatus conuertatur; sed ut alij ipsum euitent, donec fuerit absolutus. cap. curæ. 11. quæst. 3. Vgolin. de censur. tab. 1. cap. 21. §. secundo. Item excommunicatio dicitur medicinalis, non solum propter excommunicatum, ut conuertatur, sed ut alij de communitate terreantur, ut late probat Couar. in initio relect. cap. alma mater. de sententia excommunicationis lib. 6. & propterea dicunt Doctores, quod Episcopus potest excommunicare illum, cui excommunicationem non profuturam scit, ut alios terreat; nisi excommunicatus efficeretur deterior, Abb. in cap. ab excommunicato. de rescriptis. Felin. in cap. ad Apostolicæ. de except. & in specie expedire Reipublicæ publicare excommunicatos, dicit Petrus de Anchar. vbi supra, & expedit Reipublicæ aliorum delicta nota esse, l. eum, qui nocentem. ff. de iniurijs. Nec ex publicatione fit aliquod præiudicium excommunicato, cum declaratio nihil noui inducat. cap. pastoralis. §. verum.

- §. verum. de appellat. l. heredes palam. ff. de testam. & propterea etiam appellatione pendente fit denunciatio d. §. verum. & talis affixio prodest Reipublicæ; ergo fieri debet, ex regula, quod tibi non nocet, & alteri prodest fieri potest, & debet. l. 1. §. denique. ff. de aqua pluuiæ arcend. Gloss. in l. 2. ff. soluto matrim. tanto magis, quod res per sententiam erat effecta notoria. cap. cum olim. de verborum significat. Ant. in cap. vestra. de cohabit. clericorum, & mulier. Præterea, si ut magis confundatur, potest quis absolui coram multitudine gentium; & ex tali causa differri absolutio. Gloss. in cap. si quis autem. 18. dist. Idem erit affigere cedulones ad maiorem eius confusionem: & ex his patet responsio ad contraria. Non obstat, quod excommunicatus est statim absolueundus; nam sequuta absolutio, remouebuntur cedulones. Sed sunt aliqui casus, in quibus absolutio potest differri, etiam si præcedat satisfactio, puta, quando aliquis est absolueundus coram multitudine gentium, ut magis confundatur, si commiserit graue delictum, sicuti sacrilegium, ut diutius confundatur, aut, si multum deliquit, alias non debet differri absolutio. d. cap. qua fronte. Ita Gloss. not. in cap. si quis autem. dist. 18. inter quos potest connumerari contemptus Ecclesiæ.
4. Secundo notandum, quod percussor clerici, antequam absolueretur, debet satisfacere clerico. cap. parochianos. cap. ea noscitur. cap. quamuis. de sententia excommunic. Sed dubium est, qualis debeat esse ista satisfactio. Sunt opiniones in d. c. ea noscitur. aliqui enim dicunt, quod satisfactio versatur circa dāna, expensas, & interesse; sed quod clericus non debet petere æstimationem iniuriæ: alij dicunt, quod non sufficit flectere genua iniuriato, & petere veniam; sed ultra damna, æstimabitur iniuria, & satisfiet clerico in pecunia: & hanc opinionem tenent Ost. Ant. & probatur in cap. olim. de iniur. & damn. & in d. cap. ea noscitur. & cap. quamuis. dicit veriore esse Abb. in d. cap. ea noscitur. Card. Imola in Clem. 1. de poenis, & iniuriatus dicit, quod vellet potius tantum de suo perdidisse, quam hanc iniuriam pati; & Iudex postea taxabit secundum qualitatem, & quantitatem iniuriæ, & personæ iniuriatæ. cap. quod fieri. 3. q. 3. Speculat. de iniur. §. 1. Card. vbi supra. Aliud est du-

- 5 est dubium, coram quo Iudice fiet ista æstimatio iniuriæ; si coram sæculari, vel Episcopo? Respondetur, quod aut agitur ad pœnam, ratione sacrilegij; & potest agi coram Ecclesiastico; aut ad satisfactionem iniuriarum, & interesse; & tunc, aut per modum actionis, & coram Iudice sæculari; quia actor sequitur forum rei, cap. cum sit. de foro compet. aut per modum exceptionis, puta, quia laicus petit se absolui, & clericus opponit de satisfactione; & tunc coram Iudice Ecclesiastico, qui non absoluet, nisi satisfecerit. d. cap. parochianos. Ita Card. Imol. in d. Clem. 1. Colligitur ex Glos. in d. cap. parochianos. & licet actio iniuriarum duret anno; tamen per viam exceptionis est perpetua: & quodcumque laicus petit absolui, clericus potest excipere.
- 6 Anton. in d. cap. ea noscitur. Sed quid, si laicus petat veniam, & offerat satisfactionem, & clericus nolit ei reconciliari, an possit absolui? Videtur, quod satisfactio ita sit intelligenda, ut sequatur pax, cap. contingit. il primo. de sententia excommunicationis. Contrarium fuit seruatum in Curia Archiepisc. Neap. cum per laicum non steterit; immo clericus peccat, non ostendendo signa dilectionis particularis, & non grate recipiendo petentem sibi veniam. D. Thom. 2. 2. q. 53. artic. 8. & etiam hoc casu compelli ad ostendendum pacem, signis particularibus, alias excommunicari, vel alio modo constringi posse, probat Ludouic. Carbon. de pacificat. inimicorum. q. 26. habetur in cap. studendum. cap. dissidentes. cap. præcipimus. dist. 90. cap. 1. de treg. & pace. vbi Felin.
- 7 Tertio notandum, quod remittitur arbitrio iudicis, quæ dicatur grauis, vel levis percussio clerici, qui ex circumstantijs personæ, loci, & scandali id arbitrari poterit, cap. peruenit. de sententia excommunicationis, vbi omnes, qui faciunt mentionem de quadam extrauag. Ioannis xxij. incipiente, Perlectis, quam refert Nauar. c. 22. num. 91. adducens plura exempla, quæ ibi vide. In Curia verò Archiep. fuit iudicata grauis percussio facta cum baculo quinque, vel sex vicibus, licet non adfuerit suffigillatio carnis, vel vulnus. Item fuit iudicata grauis percussio in personam confessarii cuiusdam mulieris agonizantis, cuius guttur, quidam laicus fortiter manibus comprimebat, ita ut si ab alio non fuisset impeditus, ipsum suffocasset: ratione personæ dicti

dicti confessori, qui ultra integritatem vitæ erat superior in suo monasterio insigni; ratione scandali, quod fuit magnum in Ciuitate, nam dictus confessor accesserat ad domum dictæ mulieris pro commendatione animæ, & percussor, qui erat consanguineus mulieris, prætendebat, mulierem consilio confessorii fecisse quoddam legatum pium, in præiudicium consanguineorum: locus etiam percussus erat in consideratione iuxta l. vulneris. ff. de iniurijs. est enim percussio gutturis nimis periculosa. Fuerunt etiam considerata verba finalia d. extrauagantis, ibi (Admonentes, vt potius declares in dubio, percussorem esse grauem, & ab ea non posse absoluere, quam declarando leuem, occasionem præbeas lædendi statum Ecclesiasticum) & talis læsio considerabatur in illo casu; & sic absolutio fuit reseruata Papæ. Item fuit iudicata grauis percussio duorum clericorum, qui inuicem pugnis se percusserunt, sine sanguinis effusione, vel sugillatione carnis, coram Sanctissimo Sacramento, quod Illustrissimus, & Reuerendissimus Cardinalis Gesualdus Archiepiscopus deferrebat per Ciuitatem, in publica processione repositionis Sanctissimi Sacramenti, in Ecclesia Cathedrali Neap. in qua fuerat habita oratio quadraginta horarum; & fuerunt grauiter puniti.

- 8 Quartò notandum, quòd officialis laicus percutiens clericum, etiam leuiter, non potest absolui, nisi a Papa; si verò turbam arcedo irruentem, clericum non ex deliberatione, sed casu fortuito lædat, vel vim vi repellendo; tunc non est excommunicatus. text. est in c. si verò. el. primo. de sententia excommunicationis. qui textus procedit etiam in apparitore, vt pro leui percussione sit absoluendus à Papa, vt dicit ibi Gloss. in verbo, officialis. & ita fuit seruatum in Curia Archiep. Neap. Non enim tantā habent auctoritatem laici in clericos; sed illis debent, & summum honorem, & reuerentiam exhibere, maximè sacerdotibus, à quibus credunt non solum in terra, verum etiam in celo ligari posse, & solui, c. quis dubitet. 96. distinct. Quapropter perennibus laudibus est extollendus Illustrissimus, & Excellentissimus D. Franciscus de Castro huius Regni Prorex, qui sui genitoris vestigiis inhærens, numquam permisit secum loqui sacerdotes, nisi tecto capite. Plura exempla summæ reuerentiæ exhibitæ ab Impe-

Imperatoribus, & Regibus, Episcopis; & presbyteris, refert Bozius de signis Ecclesiæ, signo 86. concludens aduersus hæreticos ex d. magna reuerentia, nos esse verè ex Ecclesia Dei, reliquos autem hæreticos; nam hæretici negant huiusmodi honores esse præstandos Episcopis, & presbyteris. Piura etiam exempla contra hæreticos adducit Illustrissimus, & Reuerendissimus Cardinalis Bellarminus, ac nostra tempestate in Ecclesia Dei verè hæreticorum malleus de Romano Pontifice, lib. 1. cap. 7. ista namque nos ab hæreticis distinguunt. Quamobrem deplorandi sunt Principes sæculi (si qui sunt) qui minimè permittunt secum sacerdotes loqui, nisi capite detecto, & stantes, ipsis sedentibus; & in mensa sibi seruire: & hac de causa Curia Archiep. Neap. non permittit, quod sacerdotes sint secretarij Principum sæcularium, ne ab eis irreuerenter tractentur.

9 Quintò notandum, quòd si duo clerici inuicem se percutiunt; sed vnus prius incepit, & prouocauit, non sunt ambo declarandi excommunicati, sed solum, qui prouocauit, nisi alter excesserit modum in defendendo. Ratio est, quia prouocatus præsumitur repercutere causa defensionis. Felyn. late in c. significasti. de homicid. Marfil. consil. 137. num. 8. Clarus §. fin. q. 60.

10 num. 14. & in specie id tenet Card. cons. 42. Quando vero quis est absoluendus à Papa, si post declarationem factam in Curia Archiepisc. Neap. petat humiliter remoueri cedulones, solet ei concedi terminus vnus, vel duorum mensium, ad procurandum absolutionem; & interim remouentur cedulones, dummodo domi se contineat, & præstita cautione; quo termino elapso, si non præsentet absolutionem, de nouo affiguntur.

11 Sextò notandum, quod participantes cum excommunicatis ab eodem Episcopo, non possunt excommunicari excommunicatione maiori, sine trina monitione nominatim facta; secus si aliquis fuit declaratus excommunicatus à iure, vel ab alio Episcopo; quia tunc participantes poterunt excommunicari sine tali monitione speciali; & ita procedunt c. statuimus. il primo, & il secondo. c. constitutionem. de sententia excommunicationis, in sexto, vt dicunt Ioan. Andr. Dominicus, Franch. in d. c. statuimus. il primo. Abb. in c. peruenit. nu. 4. de appel. qui ponit exemplum in declarato excommunicato à iure. Franch. ibidem num. 8. & 9.

12 Septimò notandum, quod ad excommunicandum requiritur citatio personalis. Innoc. communiter receptus in cap. fin. de eo, qui mittitur in possessionem. Felin. in cap. cum sit Romana. de appellat. Couarr. in capit. alma mater. 1. part. §. nono, nisi excommunicandus dolo latitet; vel subterfugiat citationem personalem; vel alio modo absentia sit malitiosa, quæ præsumitur in clerico non residente, iuxta supradictos; vel, quando quis fuit semel citatus de persona. Felin. Couar. ubi supra, quia tunc sufficit citatio ad domum, vel per edictum; vel, quando monitio ad domum facta peruenit ad ipsius excommunicandi notitiam; quia citatio illegitima cum notitia subsequuta ligat, sicut citatio ab initio legitima. Clem. causam. de elect. Felin. & Couarr. ubi supra. Tiraquell. de retract. lib. 1. §. 9. Glos. 2. num. 4. vel quando quis fuit malè absolutus ab excommunicatione, & tractetur de reducendo eum in excommunicationem, tunc satis est, quod domi citetur, & moneatur. Rota in nouis. 399. Felin. & Couarr. ubi supra; vel secundum ritum Curia Archiepisc. Neap. 17. citatus bis domi, potest excommunicari: super quo idem quoque de iure posse procedere, firmat Dominus Hieronymus Campanilis.

13 Octauò notandum, quod sententiæ censurarum numquam transeunt in rem iudicatam, ad finem, ut non possint retractari per poenitentiam, & absolutionem, etiam post mille annos; & si excommunicatus efficeretur deterior, iudex ex officio inuitum absoluet. Ioan. Andr. in cap. 1. de sententia excommunication. in sexto. tamen quoad effectum, quod appellatio interposita post decem dies non sit admittenda, transeunt in rem iudicatam, ita quod appellatio non operatur effectum deuolutiui. Glos. Ioan. Andr. Ant. Abb. Felin. & alij, in cap. ad reprimendam. de officio ordinar. Franch. in cap. præterea. il secundo. de appell. Felin. in cap. lator. de sententia, & re iudic. Declaratur primo, ut possit post decem dies audiri excommunicatus per viam querelæ coram superiore; non tamen Archiepiscopo, qui non potest adiri per viam querelæ. Abbas in d. cap. ad reprimendam. Anton. Abb. Imol. Felin. in d. cap. lator. Et dicit Abb. antiq. in d. cap. ad reprimendam. quem sequuntur Ant. & Imol. quod excommunicatus, post decem dies potest requi-

- quirere Episcopum, qui excommunicauit, vt reuocet excommunicationem, tamquam iniustam; & si non reuocat, ab isto gra-
uamine potest appellari. Declaratur secundo, quando quis
14 fuisse excommunicatus sub conditione, si tale, quid fecerit, quia
ante conditionis euentum poterit appellare, etiam post decem
dies, licet in alijs sententijs non censurarum non possit appel-
lari ante euentum conditionis post decem dies. Ratio est, quia
sententia censurarum non retrahitur, sicut alia sententia.
Ita communiter tenent Doctor. in d. cap. præterea. vbi Franch.
testatur de communi.
- 15 Nonò notandum, quod secundum magis communem Do-
ctorum opinionem, in cap. à nobis. il primo. de sentent. excomm.
ignorantia pænæ statuti non excusat in facto, alias damnato,
puta furto, adulterio, & similibus; tamen excusat in sententia,
excommunicationis: quia in ea requiritur contemptus, qui non
cadit in ignorantem. Abb. & alij in d. cap. à nobis. Henr. de
Bottis, de synodo Episcopi. par. 3. concl. 13. Couar. latè in cap.
alma mater. de sent. excomm. in 6. §. 4. num. 8. & proinde ex-
teri non possunt declarari excommunicati in foro exteriori, nisi
quando præsumitur scientia, nempe, post duos menses in consti-
tutionibus Principum, & secundum arbitrium iudicis in statutis
inferiorum, quoad absentes; sed quoad præsentis statim, vt la-
tè tradit Felin. in cap. cognoscentes. num. 7. & 8. de constitut.
- 16 Decimò notandum, quod secundum communem opinionem
Doctorum declaratio excommunicationis debet fieri, parte
citata ad dicendum causam, quare non debeat declarari ex-
communicatus alias est nulla. Gloss. in Clem. præsent. in verb.
constiterit. de censibus. vbi Abb. Felin. latè in cap. Rodolphus.
de rescript. Adest etiam ritus Curia Archiep. Neapol. 3. De-
claratur primò, nisi declaratio fiat super excessu notorio. cap.
peruenit. il primo. de appell. & dummodo certum sit, non pos-
se competere aliquam iustam excusationem. Felin. vbi supra,
& semper est tutius citare; quia multa dicuntur notoria, quæ
non sunt. Imol. in cap. extirpandæ. de præbend. Declaratur se-
cundò, quando dubitatur de fuga citandi: quia tunc potest de-
clarari, omitta citatione. Abb. in cap. cum non ab homine. de
iudicijs. Felin. latè, vbi supra. Declaratur 3. quando præsuppo-
nitur

nitur factum pro indubitato, & quis declaratur excommunicatus, vt magis innotescat; vel vt hodie euitetur ab alijs; quia non est opus citare. Rom. consil. 482. incip. in casu præmisso. Felin. loco citato, qui alios cumulat.

- 17 Vndecimo notandum, quòd excommunicatio potest ferri die feriata in honorem Dei, secundum Feder. de Sen. cons. 11. & Franc. Marc. decis. Delph. 690. pariter denunciatio excommunicationis potest fieri die feriata in honorem Dei. Dominic. & Franc. in cap. felicitis. de poenis in 6. & proinde fuit iuste declaratus excommunicatus per Curiam Archiep. die feriata in honorem Dei quidam laicus, qui eodem die manus violentas iniecerat in cursorem dictæ Curia, clericum, exequentem suum officium.
- 18 Duodecimò notandum, quod licet in criminalibus probationes imperfectæ non coniungantur, ad imponendam poenam ordinariam delicti, Glos. in c. veniens. de testib. tamen ad imponendam poenam censurarum, seu ad probandam censuram coniunguntur: vnde fama cum argumentis sufficeret. Ita Dominicus, & Franch. in c. 1. per illum textum, de vsuris, in 6.
- 19 Decimotertiò sciendum, quòd in Curia Archiep. quando aliquis incidit in aliquam censuram, nempe, ob violatam immunitatem Ecclesiæ, vel alias causas, capta informatione, citatur ad dicendum causam, quare non debeat declarari excommunicatus ob prædictam causam; & si non compareret, non excommunicatur tamquam contumax, sed contra eum proceditur ad definitiuam sententiam, & declaratur excommunicatus ex causa, ob quam fuit principaliter citatus. Quæ praxis aliquibus fuit visa dura, ex regula iuris, quòd contra absentes, & contumaces, ex testibus, lite non contestata, receptis, non potest procedi ad definitiuam, toto tit. vt lite non contestata, cap. omnia. cap. absente. cap. absens. 3. quæst. 9. in contrarium est veritas; nam vbi de periculo animarum agitur, potest procedi ad definitiuam, contra contumacem, vel absentem, etiam ex testibus receptis, lite non contest. textus est notabil. in cap. quoniam frequenter. §. porro, vt lite non contest. Lap. singul. alleg. 10. Marian. Soc. in d. c. quoniam frequenter. fallen. 58. iuncta fallentia 8. Præpos. in cap. de accusationibus. 3. q. 9. & quando excessus est

fus est exemplaris, solet Curia Archiep. in prima citatione, siue monitorio, præfigere competentem terminum, ad dicendum causam, quare non debeat declarari excommunicatus; & quod infra eundem terminum, vel alium competentem valeat citatus allegare, deducere, & probare, quidquid vult, potest, & intendit, quare declarari non debeat cum comminatione, quod dicto termino elapso, si nihil deduxerit, prima die iuridica compareat, ad videndum se declarari excommunicatum, & pro excommunicato publice denunciari, cedulones decerni, & affigi per loca solita, & consueti ciuitatis, ipso ulterius non monito, nec citato, nisi quatenus opus fuerit, & expediet, & ad valuas Ecclesiæ Metropolitanæ. Vbi &c. Datum &c. Et postea ipso non comparente, instante Fisco, proceditur ad declarationem, & affixionem cedulorum.

- 21 Decimoquarto notandum, quod dicitur manus violentas iniicere in clericum, qui immediate, vel mediante instrumento, iniicit ei, aut rei ipsum tangenti; vt si teneat clericum per vestes, vel per frænum equi, cui insidet clericus, vt abire non possit, quo velit, aut aufert à clerico aliquam rem violenter; aut si occidat equum subtus clericum; vel deturpet ei vestes, aut laniet in eius dorso, vel eum includat in aliquo loco, aut abscindat cingulum ephippij; aut adeo furiosè persequitur, vt cogat se dare præcipitem in flumen, vel aliud discrimen, ad se liberandum. Innoc. & communis in cap. nuper. de sent. excomm. Petrus de Anchar. in cap. si clericos. eodem tit. in 6. Nauar. cap. 27. num. 67. Præterea sciendum, quod excommunicati, carcerati
- 22 in Curia Archiepisc. si petant expediri, non audiuntur, nisi prius petant absolutionem, & absoluantur; quia excommunicatus, etiam iniuste, non est audiendus, antequam absoluator, cap. per tuas. vbi Abb. de sent. excomm. & propterea carcerati solent petere absolutionem ad cautelam, quatenus sunt excommunicati; si quidem petens absolutionem, licet præsumatur excommunicatus, iuxta Glos. & Ost. in cap. venerabilem. de elect. tamen id procedit, quando petitur simpliciter absolutio; secus si ad cautelam. Abb. in d. cap. venerabilem. Mascard. in verb. absolutio. conclus. 13.
- 23

A N N O T A T I O.

Num. 1. Aduertendum, conclusionem auctoris de cedulonibus affigen-
 24 dis contra excommunicatos per sententiam, comparentes procedere,
 quando sententia fuit iam lata contra eos, & solum remanet affixio ce-
 dulonum, & opus est absolutione, vt possint affigi cedulones in casibus
 exemplaribus ad aliorum terrorē, & remanere affixi, donec sequatur ab-
 solutio: verum, vt idem auctor fatetur, in causis leuibus, & quando sen-
 tentia non est lata, non potest publicari excommunicatus comparens
 paratus satisfacere. Concordat decisio Rotæ Romanæ Achillis de Gräf-
 25 sis, decis. prima. de sent. excomm. in qua fuit dictum, quod licet sententia
 excommunicationis possit ferri pro fructibus non liquidatis, vel alia in-
 certa quantitate, & non relaxetur, donec fuerit satisfactum publice, vt
 per Rotam in nouis. 183. tamen quia illa fundatur in contumacia, fuit
 iudicatum comparentem offerentem se paratum satisfacere, non posse
 publicari, immo iudicarunt domini, maximam iniuriam fuisse illatam
 publicando; intellige itaque conclusionem auctoris, quando est iam la-
 ta sententia excommunicationis, & opus est absolutione, & in casibus
 exemplaribus maxime, vbi agitur de violando iura Ecclesiæ: & cum per-
 sonis, quæ solent parui pendere censuras, & magis timent affixionem,
 cedulonum, quam censuras, non cum alijs obedientibus.

Num. 8. Sed quomodo cognoscitur, quod officialis laicus percutit, vt
 26 priuata persona, non vt iudex, ad hoc, vt pro leui percussione possit ab-
 solui ab Episcopo? dicendum, quod iudex dicitur quasi ius dicens, cap.
 forus. §. iudex. de verb. signif. & propterea quando absque causæ cogni-
 tione infert iniuriam, non vt iudex, sed vt priuatus agere præsumitur.
 Ita Decius in l. vt vim. num. 28. ff. de iust. & iur. Menoch. cons. 107. num.
 21. & de recuperanda. remed. 8. num. 8.

S V M M A R I V M.

- 1 Scriptura requiritur in sententia excommunicationis, & in alijs censuris;
 & quid, si sit lata contra incertam personam.
- 2 Scriptura an requiratur in præcepto, de aliquid faciendo, sub pœna excom-
 municationis latæ sententiæ.
- 3 Scriptura an requiratur in sententia excommunicationis nulla, vel, qua
 non habuit effectum.
- 4 Scriptura non requiritur in sententia excommunicationis, lata per statu-
 tum; & quid, si per mandatum generale.
- 5 Scriptura non requiritur in sententia excommunicationis, quando copia
 Notarij, vel alia necessaria ad scribendum haberi non possunt.
- 6 Pœna suspensionis, contenta in c. 1. de sententia excommunicationis in sex-

to. non comprehendit Episcopos, nec poena, cap. sacro. extra eod. tit. & quid in Prælati regularibus.

De scriptura, quando requiratur in sententia excommunicationis. C A P. XXVI.

Cum Dominus Vicarius Neap. quodam die festo interesset choro in Ecclesia Cathedrali, quidam laicus, magister cuiusdam Ecclesiæ voluit eidem Vicario ibi esistenti consignare claves Ecclesiæ, & amplius in ea se non intromittere; quem Vicarius pluries monuit, ut pro tunc ipsas penes se retineret; quia nec tempus, nec locus id patiebantur; sed absoluto officio, benigne ipsum audiret. Et cum dictus laicus adhuc impudenter, & temerarie voluisset consignare claves in dicto loco, Dominus Vicarius fecit ei præceptum, ut sub poena excommunicationis latæ sententiæ, pro tunc dictas claves penes se retineret; qui laicus, relictis ibi clauibus, discessit, dicens, ego sum subditus Regi, cum maximo scandalo Canonicorum, & aliorum circumstantium, qui fuit postea per Curiam Archiepisc. declaratus excommunicatus, carceratus, ad plures poenas condemnatus, & publicè absolutus, in Missa conuentuali, in die Dominicæ, in eadem Ecclesia Metropolitana, & loco, in quo præbuerat scandalum. Fuit tamen dubitatum, an Vicarius propter excommunicationem latam sine scriptis esset suspensus, iuxta c. 1. de sent. excomm. in 6. qui textus procedit etiam in alijs censuris, & siue excommunicatio feratur in certam personam, siue in incertam, secundum tutiorem opinionem Ioan. Andr. Dominici, & Franchi in d. c. 1. Marian. Soc. cap. sacro. de sent. excomm. & in c. perpendimus. eod. tit. Vgolinus de censuris. tabula 8. c. 21. §. 1. licet contrarium teneant ibi Io. Monach. Archid. & Lap. alleg. 73. quando fertur in incertam personam, & d. c. 1. procedit, siue ad sit dolus, siue non; sed sufficit, quod stultè, fatuè, vel ex negligentia feratur, sine scriptis; nam id temerarie fieri dicitur, iuxta glos. in d. c. 1. in verbo, temerarius. quam communiter Doctores sequuntur. Sed dubium erat, quoniam textus in d. c. loquitur. de sent. excomm. & tamquam

poena

- poenalis, non videbatur extendendus ad præceptum de aliquid faciendo, sub poena excommunicationis latae sententiæ, quod non videtur sententia excommunicationis. In contrarium tamen est veritas, quia non potest negari, quin in præcepto contineatur sententia excommunicationis; & ita communiter videntur concludere DD. in d. cap. 1. dum ponunt exemplum de superiore regulari, qui fecit præceptum sub pæna excommunicationis latae sententiæ subdito suo. Sed dubitant DD.
- 3 quid si sententia, contenta in præcepto, non habuit effectum, quia subditus paruit; vel alias sententia lata non habuit effectum quia lata post appellationem? Lap. alleg. 73. tenet non esse locum poenæ dicti cap. 1. quando excommunicatio non habuit effectum; quem videtur sequi Dominicus in d. cap. 1. sed contrariam opinionem, tamquam magis tutiorem, tenent Ioan.
- 4 Andr. & Franch. in d. cap. 1. Non autem habet locum poena dicti cap. primi, quando excommunicatio fertur per statutum, ut dicunt Ioan. Andr. Gemin. Anchar. Fel. Franch. in cap. Romana. §. caueant. eod. tit. in 6. Et idem esse in mandato generali, quod habet vim statuti; tenet Lapus in d. alleg. 73. Potest poni exemplum, quando Vicarius Neapolitanus præciperet sine scriptura, ut omnes clerici accedant ad processionem, sub poena excommunicationis, vel suspensionis, ipso facto incurrenda. Idem censet Lap. d. alleg. quando excommunicatio fertur a prælato, non tamquam iudice, sed tamquam parte, pro defensione iurium, iuxta notata per Innoc. in cap. venerabili. de censib. & in c. sacro. de sent. excomm. Nec etiam habet locum poena prædicta, quando copia Notarij, vel alia necessaria ad scribendum haberi non possunt, & periculum est in mora, ut dicit Glos. communiter recepta in d. cap. 1. in verbo, temerarius. Et hac ratione fuit excusatus Vicarius prædictus à poena suspensionis. Declaratur etiam tex. in d. cap. 1. ut talis poena suspensionis non comprehendat Episcopos; quia non fit expressa mentio de illis, iuxta cap. quia periculosum. de sent. excomm. in 6. ut dicit Ioan. Monac. in d. cap. 1. Nec etiam procedit in Prælati regularibus, secundum Lapum in d. alleg. 73. Sed contrarium tenent in d. cap. 1. Ioan. Monac. Ioan. Andr. Off. Petr. de Anch. Dominicus, & Franch.

- 1 *Absolutus in foro conscientiae ab excommunicatione, an debeat inquietari in foro exteriori.*

De absoluto in foro conscientiae, an debeat molestari in foro exteriori. CAP. XXVII.

ITE pluries dictum, & obseruatum in Curia Archiep. Neap. quod si in iudicio appareat aliquem esse excommunicatum; sed constet iudici in conscientia, talem excommunicatum obtinuisse absolutionem in foro conscientiae antequam negotium deduceretur in iudicium, licet talis excommunicatus absolutus, in foro conscientiae tantum possit accusari, declarari, & puniri in iudicio iuxta glossam communiter receptam in cap. de his. de accusat. & tradita per Couar. in cap. alma mater. de sententia excommunicationis in 6. §. 12. num. 16. honestius tamen, & benignius facit iudex, si ipsum non inquietet, nec declarare excommunicatum in foro exteriori, nisi pars esset in iudicio, quae instaret; sed, si pars non adesset, non tenetur iudex illum declarare excommunicatum ex officio iudicis nobili, quod versatur circa publicam vtilitatem; quia illa non est in consideratione, postquam quis est absolutus, & in peccato non perseuerat. Idem tenet Nauarr. in consil. 51. de sententia excommunicationis. Idem Henriquez in summa, de irregularitate. cap. 20. & ita vidi pluries seruatum, vt dixi cum Ecclesiasticis, qui post excommunicationem, & absolutionem obtentam, in conscientia celebrauerunt ad euitandam irregularitatem, super qua in hoc casu solus Papa dispensat. Nauarr. cap. 27. num. 241.

- 1 *Excommunicatus, persistens in excommunicatione per annum, habetur pro confesso, & conuicto de delicto, pro quo contumax fuit excommunicatus.*
 2 *Testes an sint repetendi ad instantiam excommunicati per annum.*
 3 *Excommunicatus perseuerans ultra annum in excommunicatione, potest priuari beneficijs.*

- 4 *Contumax potest excommunicari, sine alia citatione.*
 5 *Excommunicatus si post annum admittatur ad defensiones, an recuperet beneficia.*
 6 *Condemnari ab Episcopo an possit contumax ad poenam delicti.*
 7 *Laicus excommunicatus ultra annum priuatur iure patronatus.*

De excommunicato infordefcente vltra annum .

CAP. XXVIII.

- E**XCOMMUNICATVS, qui per annum perseuerauit in excommunicatione, habetur pro confesso, & conuicto de delicto principali, pro quo fuit citatus, & non comparens excommunicatus; ita quod non est amplius audiendus, ex cap. rursus, & quicumque. 11. q. 3. Abb. Anton. Ripa, qui testatur de communi in cap. 1. de iudicijs. vbi dicunt Fiscum, & partem esse releuatos ab onere probandi delictum; posse tamen inquisitum alijs probationibus suam innocentiam demonstrare, secundum Ripam, & Butrium in d. cap. 1. & Menoch. late in tract. de arbitrarijs, centuria 6. casu 416. Ex his fuit dictum in Curia Archiepiscopali, non fuisse necessariam quandam repetitionem testium, factam ad instantiam excommunicati, qui perseuerauerat in excommunicatione per annum; si quidem repetitio testium sit ad probandam intentionem Filci, vt clarum est, & Fiscus est in probatis, vt supra dixi. Notandum etiam in praxi, quod excommunicatus pro quacumque causa, siue ciuili, siue criminali, habetur pro conuicto, & confesso, si perseuerauerit in excommunicatione per annum; ita quod, si propter delictum debebat priuari beneficio, priuabitur, si venit priuandus ipso iure, erit ipso iure priuatus, vel alia poena delicti imponetur; si vero non est determinata poena imponetur arbitraria; si vero perseuerauerit vltra annum, etiam in causa ciuili, potest priuari beneficiis. Ita, Abb. not. in d. cap. 1. num. 25. Menoch. latissime, vbi supra, qui alios adducit, & dicit arbitrio iudicis remitti, quantum temporis expectari debeat post annum, antequam deueniatur ad priuationem; Abbas vero, vbi supra, videtur sentire de triennio.

Fuit etiam in eadem causa dictum, contumacem posse excommunicari, sine alia citatione, vt dicunt Innoc. Ant. Abb. in d. cap. 1. de iudicijs. per illum textum: quamuis in Curia Archiep. de benignitate etiam contumaces soleant citari ad dicendum causam, quare non debeant excommunicari, & ad videndum se excommunicari, & pro excommunicatis denunciari.

A N N O T A T I O.

- Queritur si clericus excommunicatus post annum admittatur ad
 5 defensiones, an recuperet beneficia, tertio collata. Glos. in cap. rursus.
 11. quæst. 3. dicit, quod licet audiat de crimine quantum ad hoc,
 vt ostendat suam innocentiam; non tamen auditur, quoad hoc, vt
 recuperet bona, per l. 2. ff. de requir. reis. pariter clericus propter
 contumaciam priuatus beneficio post annum ex Bulla Pij Quarti, &
 Pij Quinti, si post dictum annum ex gratia admittatur ad comparen-
 dum, non recuperat beneficia tertio collata, nec bona confiscata, vt
 probat Prosper Farinacius consil. 14. Sed aduerte circa bullas prædi-
 ctas, quia sunt locales, & procedunt in Statu Ecclesiastico, vt possit fie-
 ri condemnatio in contumaciam, sed extra Statum Ecclesiasticum,
 attenditur ius commune, & ideo Innocen. in cap. qualiter, & quan-
 6 do. il secundo. de accusation. enumerat aliquas pœnas canonicas:
 postea dicit, quod ad prædictas pœnas contra absentem contumacem
 procedi potest, sed non ad depositionem, & alias pœnas, quæ sunt vs-
 que ad relegationem, allegat. l. absentem. ff. de pœnis. cap. decerni-
 mus. 3. quæst. 9. & Neapoli non est allegata consuetudo per Farinac.
 procedendi contra contumacem ad depositionem, sequitur Bernard.
 Diaz in Praxi. cap. 152. qui ponit aliud modum condemnandi cleri-
 cum absentem de crimine per citationem ad faciendam purgatio-
 nem canonicam, sed iste modus non est in vsu. Notandum præterea,
 quod cap. rursus. & cap. quicumque. 11. quæst. 3. procedunt, quando
 agitur de crimine criminaliter, vel ciuilitur, & non in causa merè ciuili,
 ita dicit Glosa notabilis in cap. contingit. de dol. & contumac. in verbo,
 7 non potest. quam extollit Abbas in cap. 1. num. 27. de iudicijs. Notan-
 dum vltius, quod laicus infordescens vltra annum in excommunica-
 tione potest priuari iure patronatus, & alijs iuribus, quæ obtinet ab Ec-
 clesia, sicut clericus beneficio. c. fin. de pœnis, vbi Abb.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopi non debent esse prompti ad carcerandum clericos.
- 2 Carcer infamat.
- 3 Carcerans iniuste clericum est excommunicatus.
- 4 Carcerantur quando clerici in Curia Archiep. Neap.
- 5 Cap. si clericos, de sententia excommunicationis in 6. non est in usu, quoad cautionem de stando iuri.
- 6 Habilitatio clericorum carceratorum quando facienda, vel non.
- 7 Recommendatio in carceribus quando facienda: & quid seruetur Neap.
- 8 Carcerare clericos, quando possunt laici.
- 9 Clericus carceratus, si discessit à Palatio, vel alio loco, pro carcere sibi assignato, & postea intra breue tempus reuertatur, an teneatur ad pœnam fideiussionis.
- 10 Presbyteri carcerati, an possint celebrare Missas, si sint habilitati per Palatium, vel Ciuitatem.
- 11 Interrogatoria possunt dari ab inquisitis testibus repetendis; & ibi Praxis Curia circa interrogatoria.
- 12 Interrogatorijs quando testes non teneantur respondere, & alia de interrogatorijs.
- 13 Testes, qui fecerunt confrontationem in faciem inquisiti, an sint repetendū cum eius interrogatorijs; & quid Neap. seruetur.
- 14 Episcopus potest mandare iudici laico, ut arrestet carceratum in suis carceribus pro causa pendente coram ipso Episcopo.

De carceratione clericorum, habilitatione, recommendatione in carceribus, & alijs scitu dignis.

C A P. XXIX.

- V** TILISSIMAM, & in Curia Archiep. Neap. frequentissimam carcerationis clericorum materiam, de qua sæpissime dubitatur, hoc loco pertractandam putavi. Est ergo primo notandum, quod sicut dicit Ioan. Andr. in cap. si clericos. de sententia excommunicationis in sexto. Episcopus non debet esse promptus ad carcerandum clericos; carcer enim

- enim infamat, & irreparabile damnum affert. Bald. in l. si clericus. C. de Episc. audien. & in l. 1. C. de in integr. restit. Paul. Ias. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. & infamat apud graues personas. Menoch. de arbitr. casu 87. omittuntur diuina officia, & scandalizantur laici, qui clericis solent esse valde infesti. cap. laicos. 2. q. 6. quoniam immo Episcopus iniuste carcerans clericum, est excommunicatus. cap. si clericos. de sententia excommunicationis in 6. debet namque contra ipsum clericum constare de delicto, saltem praesumptiue, iuxta Dominicum in praell. cap. si clericos. In Curia vero Archiep. seruatur, quod non proceditur ad carcerationem clericorum; nisi contra ipsos adsint probationes, sufficientes ad condemnandum, vel saltem ad torquendum; dummodo clericus non sit suspectus de fuga; nec sit timor, quod seducat testes, & destruat informatio; quia tunc ad finem formandi inquisitionem, habita aliquali informatione, carceratur, iuxta communem practicam Doctorum, de qua testatur Clarus in Praxi. §. fin. q. 28. quin etiam, quando Curia non potest molestare clericum neque citat ad informandum, seu (vt dicitur ad subiiciendum se examini super his, de quibus fuerit interrogatus, mouentibus mentem Curiae, & signanter super tali delicto; sed si Fiscus sperat ex depositione clerici augeri indicia contra ipsum, solet Curia citare clericum, non ad informandum, sed ad perhibendum testimoniū veritatis, tāquam testem; & si ex eius dicto Fiscus acquirit indicia, nempe ex mendacijs, vel alijs, remanet carceratus; alias non molestatur. si verò clericus ad morum correctionem detineatur carceratus per aliquot dies, etiam sine processu, non videtur Episcopus excommunicatus, cum temeritas, vel iniuria cesset, iuxta d. c. si clericos.
- 5 Notandum secundo, quod tex. in d. cap. si clericos. quatenus dicit, quod si clericus carceratus praestet cautionem de stando iuri, debet à carceribus relaxari, nisi excessus enormitas, aut alia rationabilis causa suaserit detinendum, hodie non est in usu in Curia Archiepisc. Neap. nec alibi quoad cautionem de stando iuri; sed solent rei inquisiti habilitari cum cautione, de tenendo Palatium, domum, aut Ciuitatem loco carceris. 6 Habilitari verò non debet conuictus, vel confessus, l. si confessus.

fessus. ff. de custod. reorum; nec indiciatus ad torturam, iuxta Bald. in l. si quis post. ff. de testam. & Bullam Pij V. incip. Licet ex iuris; nec qui aliàs aufugit. Paris. de Puteo de sindicatu. in verbo, carcer. c. 1. nec quando quis est repertus in flagranti crimine, aut delictum est notorium, & manifestum, etiamsi de poena pecuniaria agatur. Marsilius in praxi, §. attingam. nu. 5. & 6. Nec de iure in delictis grauissimis. l. nullus. ff. de custod. reor. quod etiam Iudicis arbitrio relinquitur: nam etiam in causis sanctæ fidei solet fieri habitatio ex infirmitate, vel alia causa Iudicis arbitrio. Menoch. de arbitr. casu 303. & in Curia Archiepisc. Neap. habilitantur in festis Paschalibus, & Natiuitatis Domini Nostri, inquisiti, etiã de delictis exceptis in l. 3. C. de Episc. audien. ex consuetudine Curia Archiepisc. Neap. & aliarum Curiarum, vt testatur Clarus §. fin. quæst. 46. num. 9. in hac enim habilitatione multum Iudicis arbitrio tribuitur iuxta Menoch. vbi sup. & Farin. latissimè de carceribus, & carcer. quæst. 33. num. 53.

- 7 Tertiò notandum circa recommendationes clericorum, carceratorum in Curia Archiepisc. Neap. quòd licet secundum magis communem opinionem doct. carceratus pro delicto non possit recommendari in carceribus pro debito, de qua testatur Brunus de cess. bonorum. quæst. 11. 4. quæst. princ. num. 33. & 35. id non seruatur in Curia Archiepisc. Neap. & ita tenet Bossius, de capt. reor. num. 91. Item secundum magis communem opinionem iniuste captus pro debito, vel delicto non potest arrestari pro alio debito, vel delicto. Brunus, & Farinac. de carcer. quæst. 27. num. 155. qui dicit hanc opinionem in Vrbe non seruari, nec etiam seruatus in Curia Archiepisc. sed solet dici: malè captus iuste detinetur; & liberati pro prima causa arrestantur pro alia; & ita etiam de iure procedere dicit Marsil. de bannitis, in verbo, capi. num. 5. quem sequitur Farinac. vbi supra. Quando verò captura fuisset iniusta ex parte Iudicis, nempe in Ecclesia; tunc aliud videtur dicendum. Præterea notandum, quòd de iure captus pro debito, non potest pro alio debito arrestari, nisi arrestans habeat super declaratione sui crediti sententiam Iudicis, & mandatum relaxatum, vt declarat Brunus in loco supra allegato; & ita etiam seruari in Vrbe

in Vrbe dicit Farinac. d. quæst. 27. numero 156. In Curia vero Archiepisc. seruari solet, quod debitor arrestatur pro debito, etiam quod creditor non habeat sententiam, & mandatum, quod debitum si confitetur debitor, non excarceratur, nisi soluat, propter confessionem factam in iudicio, quæ habet executionem paratam, iuxta Paulum de Castro in l. eum pro quo. ff. de in ius vocan. si verò negat debitor, aut illud probatur per instrumentum publicum, & relaxatur præstita cautione de stando iuri, & iudicatum soluendo; aut est probandum testibus; tunc præstatur solum cautio de stando iuri, si carcercatus est exterus, alias non, & liberatur à carceribus.

- 8 Quartò notandum, quòd laici carcerantes clericos sunt excommunicati, nisi quando de mandato Episcopi ipsos carcerant, vt in dicto cap. si clericos. vel 2. quando agitur de obuiando delicto committendo. Io. Andr. Abb. Felin. Decius, & alij communiter in cap. cum non ab homine. de iudicijs. ex Glossa in cap. 2. de hæret. & alijs. congestis per Farinac. de inquisitione, quæst. 8. num. 1. Capic. decif. 114. Hinc potest familia Iudicis sæcularis capere clericum de nocte incedentem, cum armis, cum præsumatur velle delinquere. Abb. in cap. vt famæ. de sententia excommunicationis. Couar. lib. pract. quæst. cap. 33. Nauar. consil. 39. de sententia excommunicationis. 3. quando clericus reperitur in flagranti crimine, tunc enim quilibet dicitur habere mandatum à lege capiendi malefactorem, l. raptores. C. de Episcop. & cler. l. capite quinto. ff. de adulterijs. Felin. in c. si vero. de sententia excommunicationis, vbi de communi testatur. Quartus casus, quando clericus potest impune offendi, vel verberari per laicum, vt degradatus, vel ad defensionem. Follerius in praxi canonica in verbo, vt si est sacrilegium. num. 18. ex Ioan. Andr. & Abb. in d. cap. cum non ab homine. Farin. vbi supra. Quintus casus est, quando agitur de delicto commisso, an clericus possit capi à familia Curie sæcularis ad effectum remittendi, & ducendi illum ad Iudicem Ecclesiasticum, & magis communis opinio est, quòd possit capi, quando tamen est suspectus de fuga; secus, si non est suspectus. Abb. Decius in d. cap. cum non ab homine. Felin. ibi num. 30. qui testatur de communi. Menoch. de arbitrarijs casu

180. Farin. vbi supra. num. 115. & tali casu potest laicus clericum carceratum detinere per spatium 20. horarum, & non ultra, iuxta d.l. capite quinto. ff. de adult. Felin. & Farinac. vbi supra. Item, vt procedat, quando non est copia Iudicis Ecclesiastici; quia, si potuit illum capi facere à Iudice Ecclesiastico, debet etiam in poenam amittere ius crediti sui. Ita Arnonus singul. 86. Farinac. vbi supra. In omnibus vero casibus, in quibus clerici possunt capi à laicis, debent duci ad Iudicem Ecclesiasticum sine ignominia; alias non euitatur excommunicatio, & vis publica. Boerius decis. 303. Couar. lib. pract. q. cap. 33.

9 Quinto notandum, esse dubium inter Doctores, si carceratus discessit à Palatio, vel alio loco, sibi pro carcere assignato, & intra breue tempus reuertatur, an dicatur contrauenisse fideiussioni, vt poena exigi possit ab ipso carcerato, & fideiussoribus. Carcerius in sua praxi criminali in 2. tractat. de indicijs ad torturam. §. tertium indicium est. num. 20. dicit isto casu fideiussionem non esse ruptam, nec fideiussorem ad poenam teneri, ex pluribus relatis per Farinacium de carceribus, & carceratis, q. 30. num. 70. Contrariam opinionem de directo tenet Vulpellus in responso 39. lib. 1. fundans se præcipue in contemptu Iudicis, cuius opinio verior videtur, & aliquibus rationibus comprobatur à Farinac. vbi sup. num. 77. ipse tamen putat non esse integram poenam exigendam, sed minorem summam ob Iudicis contemptum. Hic casus cum pluries euenisset in Curia Archiep. numquam vidi exactam poenam; sed carceratus fuit positus sub clauē, & non amplius habilitatus. Et etiam in hoc casu placuit Curia Archiep. sequi decisionem Gramm. 95. licet loquatur in alijs terminis, vt expectetur exitus causæ, ac etiam, vt possit poena exigi, quando carceratus discessit à loco sibi pro carcere assignato, & commisit aliquod delictum.

10 Sexto notandum, quod accusatus de simonia, pendente inquisitione, prohibetur celebrare Missas. cap. accusatum. de simonia. & inquisitus de quouis graui crimine concurrente infamia non debet celebrare, vt dicit Abb. in d. cap. accusatum. & in Cur. Archiepisc. seruatur, quod inquisiti de quouis delicto, habilitati per Palatium, vel per Ciuitatem, prohibentur cele-

celebrare, sed conceditur eis licentia à Vicario, quando delictum est leue, vel graue; sed constat de innocentia, licet adhuc causa non sit finita, dummodo non adsit scandalum.

- II - Septimò notandum, quòd testes examinati contra inquisitum, repetendi sunt cum eius interrogatorijs, si illa dare velit; alias non probant, ex cap. præsentium. de testib. in 6. cap. per tuas. de testib. vbi Doctor. & l. si postulauerit. §. quæstionis. ff. de adult. ad quæ danda debet citari. Papiensis in praxi de forma iuramenti testium, in verbo, citati. num. 1. Farinac. de testibus, quæst. 13. num. 25. & seruatur Neap. nam præfigitur terminus ad præsentandum interrogatoria, & pro illis formandis debet concedi copia articulorum. Innoc. Abb. & communis in d. cap. tuas. habetur etiam in ritu Curia Archiep. 29. & secundum Archid. in d. cap. præsentium. num. 7. potest pars interesse interrogationibus à Iudice faciendis; quod non seruatur in Curia Archiepisc. nec seruari in Vrbe, testatur Farinac. de testib. quæst. 73. num. 15. Insuper notandum iuxta Felinum in d. cap. per tuas. & Farinac. vbi supra, nu. 20. quòd, vt possint formari interrogatoria, sunt concedenda etiam nomina testium examinatorum. Contrarium tenet Bal. in l. fin. C. de edendo. Specul. de test. §. qualiter. Maranta in specul. part. 6. de actorum editione, nu. 60. & alij relati per Farinac. loc. cit. ad euitandum subornationē; & ita seruatur in Curia Archiep. cuius praxis talis est. Postquam inquisitus fuit constitutus, facta litis contestatione dantur ei defensiones, & præstatur per eum iuramentum de calumnia, & si habet testes Fisci pro repetitis, & legitime examinatis, conceditur ei copia omnium repertorum cum nominibus, & cognominibus testium, ad finem faciendi defensiones, nisi essent plures inquisiti, qui non essent in fortijs Curia, tunc, ne copia processus ei ostendatur, & publicetur processus, conceduntur solum capita, ad finem faciendi defensiones, iuxta tradita per Bossum de sententia, num. 85. Clar. in §. fin. q. 49. qui limitant, quando contumaces fuissent condemnati. Si vero inquisitus non habet testes pro repetitis, non publicatur processus, nec datur copia parti, vt etiam dicit Clarus in d. quæst. 44. sed si instat sibi concedi copiam repertorum, ad finem formandi interrogatoria, tunc conceduntur ei capita, vel copia
ipsum

ipſius Conſtituti loco Capitulorum, ſine nominibus, & cognominibus teſtium, cum termino dierum duorum ad formandum interrogatoria; quibus præſentatis, examinantur teſtes abſque præſentia inquiſiti; ſolum enim, ſi vult, poteſt videre iuramenta teſtium, ad quæ videnda citatur, teſtibus repetitis, conceditur ei copia omnium repertorum etiam repetitionis teſtium cum nominibus, & cognominibus, ad finem faciendi deſenſionem, præterquam ſi eſſent plures inquiſiti abſentes; quia tunc ſolum conceduntur capita, vt ſupra dixi; numquam tamen dantur deſenſiones teſtibus torquendis, ad eruendam veritatem, ob mendacium, variationem, aut contrarietatem; iuxta veriore opinionem Boſſi. de tortura teſtium. num. 34. Clar. ſ. ſi. quæſt. 25. aut ad validandam de poſitionem contra ſocios criminis.

12. Octauo notandum, quod teſtis non tenetur reſpondere interrogatorijs, ſuam turpitudinem continentibus, vt eſt crimen, infamia, excommunicatio, & ſimilia; ſed ſi contineant eius inhabilitatem ad teſtimonium, tenetur reſpondere, vt eſt paupertas, conſanguinitas, ſeruilis conditio, & ſimilia; & hanc eſſe communem opinionem Doctorem, ipſis relatis, dicit Felin. in cap. cum cauſam. de teſtib. nec etiam ex prædictis tenetur reſpondere, ſi ſit confeſſus peccata ſua vel non. Proſper. Farinac. vbi ſup. num. 54. ſi tamen teſtis confiteretur crimen, credetur ipſi. Felin. vbi ſup. Præterea non tenetur teſtis reſpondere interrogatorijs impertinentibus, incongruis, ſuperfluis, & extra articulos, & ſi dicat ſe nescire, talis de poſitio non vitiatur. Specul. de teſte. ſ. iam de interrogatorijs. Farinac. vbi ſup. late num. 84. In dubio vero interrogatoria iudicanda ſunt non impertinentia. Franch. in c. præſentium. ſ. 1. de teſtibus in 6. Si tamen teſtis eſſet alias ſuſpectus, poteſt interrogari de circumſtantijs non ſubſtantialibus; & quibuſcunque modis inquirenda eſt veritas per Iudicem, qui laborare debet, vt teſtem mendacijs, & contrarietatibus intercipiat. Gloſ. & communis in d. cap. cum cauſam. & Iudicis arbitrio remittitur, qui teſtis ſit ſuſpectus, ſecundum Bald. ibi, Farinac. num. 52. & interrogatoria an ſint impertinentia, ante omnia diſcuti debet, & non poſſunt admitteri, ſaluo iure impertinentium. Fel. in d. cap. per tuas. de teſtib.

testib. & in Curia Archiepisc. antequam præsententur, revidentur per Aduocatatum fiscalem, nec fiunt super articulis repulsæ, & qui illa dat, tenetur soluere mercedem Notario, vt patet ex ritu dictæ Cur. Archiep. 29.

- 13 Notandum nouissime, esse dubium inter Doctores, an testes, qui iurauerunt in faciem inquisiti, & fecerunt confrontationem, sint postea repetendi cum interrogatorijs inquisiti. Honde-deus cons. 101. quem refert, & sequitur Farinac. de testibus, quæst. 22. pluribus rationibus probat eos esse repetendos, illa potissimum, quod licet confrontatio suppleat defectum citationis, non tamen supplet defectum interrogatoriorum, cum quibus debent testes examinari in ciuilibus, & in criminalibus. cap. cum causam. cap. per tuas. de testibus. cap. præsentium. eod. tit. in 6. alias eorum depositio est nulla, vt per omnes in dictis iuribus. dicit tamen Farinac. fuisse in Vrbe resolutum, quod si reus non est sagax, sed rudis, nesciens facere interrogatoria testi, vel si fecit non perfecta, & præsertim si ius repetendi sibi cum interrogatorijs non seruauit, vel etiam si Iudex illum non monuit ad interrogandum testem, his inquam casibus non est deneganda repetitio: contrarium vero, si reus esset sagax, & monitus à Iudice ad dandum interrogatoria, dedit: ipse verò Farinac. tenet indistinctè faciendam esse repetitionem. Primo, quia interrogatoria formantur ab Aduocatis, & procuratoribus, nec reperitur homo tam sagax, qui possit talia interrogatoria ex improviso formare. Secundo, quia confrontatio fit vt plurimum, reo existente in secretis carceribus, quo casu, cum non sit bene de facto informatus, non potest bene interrogatoria formare, sed posset responderi satis esse, si dentur aliqua interrogatoria, concernentia substantiam negotij, ad quæ formanda poterit etiam Iudex adiuuare inquisitum; nam vt plurimum interrogatoria, quæ fiunt ab aduocatis, sunt captiosa. In Curia vero Archiepisc. vidi denegatam repetitionem in quibusdam delictis atrocibus, fere notorijs, quando ex repetitione potius sperabatur subuersio testium, & iustitiæ, quam indagatio veritatis, vt poterit videri in causa subdiaconi Hieronymi della Monica, condemnati de homicidio, anno 1598. Aliquando fuerunt moniti inquisiti à Iudice ad facienda interrogatoria in actu

actu confrontationis, iuxta resolutionem Doctorum Urbis, quæ videtur æqua, & rationabilis, & ita passim hodie seruatur.

A N N O T A T I O.

Num. 9. Notandum singulariter circa recommendationem in carceribus, quod Episcopus potest mandare potestati seculari, vt arresset carceratum in suis carceribus pro causa pendente coram ipso Episcopo, & tenetur secularis obedire, etiam si de iure municipali arrestum fieri non deberet. Ita Bal. notabiliter in consil. 91. sed pone in fin. lib. 5. Illustrissimus Cardinalis Tuscus in verb. Index Ecclesiasticus, conclus. 442.

S V M M A R I V M.

- 1 Delicta omnia sunt publica de iure canonico.
- 2 Laicus quilibet admittitur ad denunciandum delicta clericorum in Cur. Archiep.
- 3 Index Ecclesiasticus potest de iure canonico procedere ex officio, super omni delicto.
- 4 Adulterium clerici an possit puniri ex officio.
- 5 Denunciator non facit partem in iudicio.
- 6 Denunciator non est citandus.
- 7 Denunciator potest assistere in iudicio; & quid seruetur in Cur. Archiep. Neap.
- 8 Parochiani admittuntur ad faciendum partem in iudicio contra Parochum.
- 9 Denunciator habetur pro teste in qualibet causa, aliquibus concurrentibus.

De modo procedendi in delictis de iure canonico, & de denunciatore. CAP. XXIX.

- 1 **D**E iure canonico omnia delicta sunt publica, ita quod cuilibet de populo cōpetit accusatio. Gloss. in cap. infames. 6. q. 1. in verbo, fures. communis opinio, de qua testatur Clar. in praxi. §. 1. nu. 6. & in Curia Archiep. omnes admittuntur ad denunciandum quælibet delicta clericorum; siue sint clerici, siue laici, etiam inimici non obstante tex. in
- 2

- cap. cum P. Manconella: de accusation. cum distinctione, de qua ibi per Doctores, præsertim per Felin. & in cap. ex parte Adæ: de testib. idque ex antiquissima obseruantia, ad corrigendos mores clericorum: & solet dici, quod inimici delicta pandunt, sed habetur consideratio testium: & licet de iure canonico Iudex possit ex officio procedere super omni crimine, in iuxta communem, de qua testatur Marian. in cap. qualiter & quando. il secondo. de accusat. Clar. in §. fin. q. 3. idque feruetur in Curia Archiep. non tamen procedit ex officio super adulterio, absque querela viri, propter periculum mortis vxoris, si sciretur adulterium a viro, & propter infamiam viri, vt etiam dicit Diaz in cap. 65. in praxi canonica, qui limitat, quando adulterium esse publicum, & notorium, & maritus esset persona vilis, qui illud sciret, & paruipenderet; dicit tamen, quod quando adulterium est occultum, & maritus potens, possunt, & debent clerici puniri processu camerario, & familiarum disciplina corrigi, ac etiam relegari, sine expressione causa in sententia. Quod vltimum est valde periculosum, nec vidi in Curia feruari; posset namque processus camerarius, vel causa relegationis peruenire ad notitiam viri. Item ad tollenda scandala, & infamias familiarum, neque Curia procedit ex officio contra clericos, committentes quauis peccata carnis cum mulieribus, quæ habentur pro honestis, ad remouenda homicidia, quando verisimiliter à consanguineis timentur; alias secus. Circa denunciationes, quæ frequentes in Curia sunt, est menti tenendum, quod denunciator non admittitur ad faciendum partem in iudicio. Marant. in specul. 6. part. versic. & peruenitur al-
- quando per viam denunciationis. nec est citandus secundum Bald. in l. ea quidem. C. de accusat. qui dicit, quod potest tantum assistere in iudicio; & in Curia Archiepisc. solet admitti ad assistendum, tamquam fisco adherens, vel fisci coadiutor, & solum admittuntur ad faciendum partem in iudicio, qui habent interesse. Vidi etiam admissos ad faciendum partem in iudicio parochianos contra Parochum, cuius delicta denunciauerunt; quia eorum interest habere bonum pastorem. Abb. & Felym. in d. cap. ex parte Adæ. Sed solet dubitari an denunciator possit deferuire pro teste in qualibet causa, etiam quæ

non

non sit Sancta fidei, vel matrimonialis, iuxta tradita à nobis sup. in cap. 23. & 27. & veritas est, quòd in qualibet causa potest esse testis, aliquibus concurrentibus; nempe, quòd denunciator nullum commodum, laudem, vituperium, & dedecus sit reportaturus ex denunciatione, & petat correctionem fratris, non poenam ordinariam, vel aliud graue præiudicium denunciatio inferri. Ita Abb. notabiliter in cap. in omni negotio. de testibus. quem sequitur Aretin. Triuisan. decis. pulchre. Probant etiam in leuibus denunciatores publici, qui ex necessitate officij denunciant. Abb. vbi sup. Farinac. de testib. quæst. 60. num. 62. late.

- S. V. M. M. A. R. I. V. M.*
- 1 Nobiles clerici non mittuntur ad triremes in Curia Archiep. Neap. Limita in crimine falsi. num. 2.
 - Limita in causis Sancta Fidei. num. 3.
 - 4 Clericus, sicut quilibet nobilis non tenetur recanere palinodiam.
 - 5 Clerico non potest imponi poenitentia sollemnis, sed publica.
 - 6 Clericus propter honestatem, non debet fustibus cadi extra Ecclesiam.
 - 7 Clericus propter offensam, factam laico, non tenetur illi genua flectere.
 - 8 Clerici in Curia Archiep. Neap. tractibus chorda non afficiuntur in publico.

De clericorum nobilium poenis.

CAP. XXX.

- 1 ERVATR in Curia Archiepisc. Neap. quòd clerici, filij Doctorum, vel aliàs nobiles, non 2 condemnantur ad triremes, sed relegantur; vel 3 carceribus mancipantur; vel in exilium mittuntur; aut condemnantur ad ministrandum infirmis in aliquo hospitali; id enim debet seruare Iudex Ecclesiasticus, quia possent oriri scandala, vt dicit notabiliter Abb. in cap. grauem. de poenis. per illum tex. & nedum nobiles, sed etiam populares diuites, & honestiores ad poenas ignominiosas condemnari non debent. Bart. in l. capitalium. §. serui cæsi. ff. de poenis. Abb. in c. pastoralis. de officio delegat. tradit

Dom. Fabius de Anna, Regius Confiliarius, in suo consil. 34. In crimine vero falsi non habetur ratio nobilitatis, vt contigit anno 1597. fuit enim condemnatus ad triremes per septennium, quidam clericus nobilis, ex quo cum apochis falsis fuerat furatus à banco certam pecuniæ quantitatem, & nobilitas non alleviat pœnam falsi. Affli&. late decis. vlt. Tiraquell. de pœnis, causa 21. num. 23. sic etiam in causis Sanctæ Fidei non habetur ratio nobilitatis. Archid. in cap. qui contra. 14. q. 1. Felin. in d. cap. pastoralis. Tiraquell. vbi sup. num. 25. & in Curia Archiepisc. Neap. nobiles, siue clerici, siue laici mittuntur ad triremes pro causis Sanctæ Fidei. Conatur autem Curia pro posse non condemnare clericos ignobiles ad triremes; sed, si habent unde se alant, condemnat ad carceres; nam simpliciores solent scandalizari, conspiciendo clericos, maxime sacerdotes, remigantes in triremibus; est enim magna dignitas clericorum; & proinde clerico, qui alicui crimen falso obiecit, sufficit, si petat veniam, cap. clericus. 46. dist. non tamen tenetur recantare palinodiam, quemadmodum nec tenetur quilibet alius nobilis. Boer. cons. 4. num. 4. Petrus Placa in epitome delictorum, lib. 1. cap. 1. num. 24. Ignat. Lopez super cap. 66. praxis Diaz. Quidquid in contrarium dicat ipse Diaz, qui ab alijs reprobatur. Nec etiam clerico potest imponi pœnitentia solemnis: cap. confirmandum. cap. illud. 50. dist. pœnitentia verò publica sic. cap. sacerdos. de pœnit. dist. 6. cap. presbyterum. 18. dist. Rationem assignat Card. de Turrecremata in d. cap. confirmandum. Facit Concil. Trident. cap. 8. sess. 24. de reformat. & in Curia Archiepisc. clerici in causis Sanctæ Fidei solent abiurare de vehementi in Camera Vicarij, vel loco tribunalis, non in Ecclesia, quemadmodum laici. Item clericus propter honestatem, non debet verberibus cædi, extra Ecclesiam, sed in Ecclesia, & per clericum, vt dicit Abb. in cap. inter alia. de immunit. Eccles. Nec clericus propter offensam factam laico, tenetur illi genu flectere; cum istud non fieret sine iniuria clericali; sed debet satisfacere rationabiliter data pecunia, vel petendo veniam, vt dicit Anton. in cap. contingit. il primo. de sententia excommunicationis. nec in Curia Archiepisc. clerici tractibus

bus cordæ publice afficiuntur; & cum torquere reos clericos existimetur officium vilissimū, cursores Curia Archiep. qui sunt clerici, id non faciunt, sed laici, ex antiqua consuetudine, iuxta notata per Doct. in c. vniuersitatis. de senten. excommunicat.

S V M M A R I V M.

- 1 Concubiniarius etiam notorius non potest priuari beneficijs absque monitionibus iux. Conc. Trid.
- 2 Sententia priuationis beneficiorū contra concubiniarios non est festinanter proferenda propter fragilitatē hominum, sed cum magna consideratione.
- 3 Probatio debet esse concludens quando agitur de priuatione beneficij, & non sufficit per presumptiones.
- 4 Concubiniarius dicitur clericus, etiam si in domo proprie concubinam non retineat, si probetur carnalis commissio, & diffamatio.
- 5 Clericus propter simplicem fornicationem punitur arbitrio Iudicis, sed non priuatur beneficio.

De concubiniarijs. C A P. XXXI.

1

NIMADVERTENDVM, quod quamuis clericus concubiniarius notorius possit puniri absque aliqua monitione, ex cap. tua nos. de cohabit. cleric. & mul. & ibi Abb. tamen ad priuationem beneficiorum absque monitione perueniri non potest, iuxta cap. sicut. cap. si autem. eod. tit. Concil. Trident. sess. 25. cap. 14. de reformatione. ita censuit Rota Romana in vna Monasterij Sancti Mansueti die 27. Ianuarij 1597. coram Domino Penia, quæ est impressa inter consilia Farinacij conf. 80. in qua etiam Domini dixerunt, concubiniarios acri censura coercendos esse, ob tria potissimum mala, quæ in rempub. Christianam committunt. Primum, quia aliorum officium Ecclesiasticum vituperatur. Tertium, quoniam præstatur materia peccandi. Concil. Trid. d. cap. 14. tamen concluderunt, cum agitur de priuatione beneficiorum, non esse raptim, & festinanter sententias priuationis proferendas, sed propter fragilitatem humanam, & pronitatem in venereas voluptates, quarum occultis illecebris, velut acribus tormentis viri etiam sancti sæpe torquentur, pensanda esse diligenter pondera probationum. Concluderunt etiam domini, concubinatum non probari presumptionibus, sed esse probandum concludentibus probationibus, quando agitur ad pœnam priuationis,

- 3 nis, etiam si ciuilitur ageretur: quod regulariter verum est in omnibus delictis, in quibus agitur ad priuationem, veluti in simonia, vsura, & similibus. *Glos. in cap. veniens. el primo. vbi Abb. num. 4. & Decius num. 8. de testibus. Alciatus conf. 2. num. 41. lib. 1. Natta conf. 299. num. 15. lib. 2. & hanc sententiam Rota amplexa est in multis causis, vt testatur Penia in dicta decisione. Dixerunt etiam ibidem Domini de Rota, quod licet de iure ciuili, vt probetur concubinatus, requiratur continua cohabitatio, communis lectus, & mensa, iuxta Glossam in 1. Concubinam. ff. de concubinis. & Præpositum in Rubrica de sponsalibus, tamen Rota non sequitur hanc opinionem, secundum quam facile esset clericis concubinas domi non retinendo eludere pœnas à sacris canonibus latas contra concubinos, sed aliam, quam tenet Bernardus Diaz in Praxi cap. 80: de concubinarijs, vbi illum clericum concubinarium recte dicit, & esse putat, qui etiam in aliena domo notam feminam habet, cui solet carnaliter commisceri, si de consuetudine constet, & diffamatus est in sua, vel ipsius feminae vicinia.*
- 5 Item notandum, quod clericus pro simplici fornicatione debet puniri arbitrio Iudicis; non tamen pœna depositionis. *Glos. singularis in cap. Maximianus. dist. 81. & in c. lator. 2. q. 7. & est communis opinio, vt dicunt Dec. & Felin. in c. at si clerici. de iudicijs.*

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus potest exercere iurisdictionem contentiosam in aliena diœcesi, de consensu Diœcesani; & quid Neap. seruetur.
- 2 Episcopus non potest iudicare subditum inuitum in aliena diœcesi.
- 3 Curia Archiep. Neap. quando carcerat alienos subditos ad instantiam suorum Episcoporum.
- 4 Episcopus potest resistere delegato, quando non seruat cap. statutum. de rescript. in 6.
- 5 Iudici exequenti sententiam nullam potest impunè resisti.
- 6 Delegatus Papæ si delinquat in delegatione, quando possit ab Ordinario puniri.

De Episcopo exercente iurisdictionem in aliena Diœcesi. C A P. XXXII.

- 1 **C**OMM VNIS Doctorum opinio est, de qua testatur Abb. in c. nouit. de officio Legati, quod Episcopus potest in aliena diœcesi de consensu diœcesani exercere iurisdictionem contentiosam; & in Curia Archiepisc. Neapol. seruetur

- seruatur, quod quando Episcopi petunt licentiam exercendi iurisdictionem contentiosam in Ciuitate Neap. conceditur eis licentia, cum clausula, dummodo fiat specialis mentio dictæ licentiæ in vnoquoque actu ad remouendum præiudicium, quod oriri posset ex dicto exercitio. Est tamen notandum, quod dicta licentia non præiudicat subditis Episcopi petentis, qui, nisi consentiant, non possunt iudicari in aliena diocesi; & si fuerint citati, non tenentur comparere. Ita Io. And. in add. ad spec. in tit. de citatione. §. contra citationem. vers. item quod iudex. Soc. de cit. art. 18. q. 2. & est communis, vt dicit Abb. in d. c. nouit. si enim delegatus Papæ extra diocesim non potest iniustis partibus ius dicere. cap. statutum. §. in nullo quoque. de rescript. in 6. tanto minus Ordinarius. idem tenet Gloss. in c. vt litigantes. de officio Ordinar. in 6. & in Clement. vnica. de foro compet. in verb. indulgemus. Item seruat ipsa Curia Archiep. Neap. quod non carcerat alienos subditos, ad requisitionem suorum Episcoporum; nisi in litteris requisitorijs exprimatur, informationem delicti esse captam, & decretum fuisse, procedendum esse ad carcerationem, prout de consuetudine alibi à Iudicibus requisitis seruatur; quamuis de iure posset etiam videre processum, & postea carcerare, vt probat & testatur Rebuff. de litter. requisit. 2. tom. const. Foller. in constit. Regni Capitaneorum, num. 86. nec etiam tenetur Episcopus affigere cedulones; seu denunciare excommunicatos ab alijs Episcopis; aut ipsorum sententiam exequi, quando notorie sunt iniustæ, iuxta Gloss. Bonif. Anchar. & alios in Clementina vnica, de foro compet. Est etiam menti tenendum, quod licet Episcopus teneatur exequi sententiam delegati à Papa, etiam iniustam, quando post monitionem delegatus non vult acquiescere. cap. pastoralis. de officio deleg. tamen, si delegatus procedit notorie de facto, contra formam, c. statutum. de rescript. in 6. potest Ordinarius loci ei de facto resistere. Ita notabiliter Io. Andr. in d. c. statutum. §. final. quem sequitur Franch. Nauar. in cap. cum contingat. de rescript. remedio 4. num. 25. & cautela est, quod faciat prius protestationem, & postea poterit de facto resistere.

ANNOTATIO.

Num. 4. Concluditur in Praxi, Ordinarium posse resistere delegato pro-
cedenti de facto contra formam. cap. statutum. de rescript. in 6. Adde,
Innoc. in cap. si quando. de off. deleg. vbi dixit Ordinarium posse resi-
stere delegato, quando vellet procedere in casu non incluso in sua com-
missione, & ibi late Abb. facit Glossa notab. in cap. ex litteris. eod. tit.
que dicit posse resisti impune Iudici volenti mandare executioni sen-
tentiam notorie nullam ex defectu iurisdictionis; quimmo potest Epi-
scopus punire Indicem delegatum delinquentem in delegatione, sed
cum hac distinctione, quod aut delegatus deliquit in non procedendo,
& tunc quia solum excessit contra Papam in non parendo mandatis ip-
sius, non potest per alium inferiorem puniri; aut deliquit per se agendo,
& tunc potest puniri per Ordinarium loci, quia non convenitur, vt de-
legatus, sed, vt criminofus. Ita Ioannes Andreas & Abb. in cap. fin.
de rescript. sed dicit Ioan. And. se non credere, quod pendente causa,
coram eo possit conveniri coram Ordinario, saltem vt impediretur pro-
cedere in causa sibi delegata, nam respectu illius causæ duntaxat est
maior Ordinario. cap. studuisti. de off. deleg. convenietur itaque finito
officio.

S V M M A R I V M.

I. *Purgatio canonica an possit indici, quando contra inquisitum adsunt indi-
cia sufficientia ad torturam.*

De purgatione canonica, an possit indici, quando
adsunt indicia sufficientia ad torturam.

CAP. XXXIII.

I. **I**TEM dubitatum in Curia Archiep. Neap. an
reo inquisito possit indici purgatio canonica,
quando contra ipsum adsunt indicia sufficientia
ad torturam, vel sit inferenda tortura; & de iu-
re videtur verior opinio, quod possit indici ca-
nonica purgatio, per textum in c. inter sollicitudines. de pur-
gat. canonica. vbi dicitur, quod propter solam vehementem
suspicionē potest indici canonica purgatio, & vehemens suspicio
est suf-

est sufficiens indicium ad torturam. Card. in Clem. 1. §. sane. q. 22. de usuris. Albert. de agnoscend. assertionibus hæreticorum. quæst. 36. in fin. Simancas de Catholicis instit. tit. 65. num. 52. Pegna in 3. par. director. inquisitorum super q. 61. ibi, si quis ergo scienter est enim vehemens suspicio, quæ oritur ex grauib. indicijs, & animum Iudicis inclinat in vnam partem, cum aliquali, vel modica dubitatione, vt per Menochium de præsumpt. lib. 1. q. 7. Farinac. de indicijs ad torturam. quæst. 36. num. 181. Contrariam opinionem tenet Petrus Follerius in practica canonica, in vers. & si nec confessi, aut conuicti, num. 8. dicens non esse deueniendum ad purgationem canonicam, quando adsunt indicia ad torturam; sed reum debere torqueri: & Card. vbi supra, dicit, vehementer suspectum, antequam se purget, debere prius torqueri. quem sequitur Franch. Squillacensis, in tractatu de Fide Catholica. cap. 3. nu. 1. Prima opinio videtur de iure verior; sed secunda tutior, ad inueniendum, & puniendum delicta, & euitandam compurgatorum falsam depositionem, quæ hoc tempore faciliter fieri posset. Et cum hic casus accidisset in Curia Archiep. maior pars Dominorum Congregationis dictæ Curia inclinauit, quod si adessent indicia sufficientia ad torturam, non indiceretur purgatio; sed erat dubium de indicijs: postea causa alium finem accepit, quia inquisitus obtinuit gratiam ab Illustriss. & Reuerendissimo D. Archiepiscopo.

S V M M A R I V M.

- 1 Magistri Ecclesiarum laici quam potestatem habeant in Ecclesijs.
- 2 Administratio Ecclesie triplex; & qua competat laicis.
- 3 Laici magistri Ecclesiarum non possunt præesse Ecclesijs, nec se impedire de spiritualibus.
- 4 An possint deputare ministros Ecclesie.
- 5 An expellere presbyteros.
- 6 An possint esse æconomi.
- 7 An procuratores ad vendendum bona Ecclesie.
- 8 An collectores obventionum spiritualium.
- 9 An possint oblationes accipere de Altari, & esse custodes Altaris.
- 10 An esse operarij fabricæ Ecclesie.

An pos-

- 11 An possint habere loculos, sive capsas, pro excipiendis elemosynis.
- 12 Capsa pro colligendis elemosynis quando retineri possint.
- 13 Laici an possint per Episcopum prohiberi querere elemosynas, & quando.
- 14 Laici magistri Ecclesiarum an possint congregare artifices in Ecclesijs.
- 15 An possint facere processiones sine licentia Episcopi.
- 16 An disponente de mortuarijs.
An concedere alijs in Ecclesijs, Cappellas, Altaria, sepulchra, ibidem.
- 17 Concessa Cappella cum Iure patronatus, an intelligatur concessum ius
funerandi.
- 18 Sepulchra, & cappella quomodo vendantur.
- 19 Sepeliri cum maiori pompa, vel meliori cruce, vel in meliori loco Ecclesia,
non est spirituale, & an possit pro eo aliquid accipi.
- 20 Ecclesia an possit vendi ratione materiae.
- 21 Calices consecrati, reliquiae, & vestes sacrae possunt vendi ratione materiae,
& quando.
- 22 Laici an possint habere aliquod ius in Ecclesia, in sedibus, vel scamnis.
- 23 Sepulchrum unius familiae an possit alijs concedi, extinctis omnibus de
prima familia.
- 24 Magistri Ecclesiarum laici excommunicantur per Curiam Neap. si non
praestant elemosynam Praedicatori.
- 25 Episcopus potest compellere laicos ad hospitalitatem, elemosynam, & alia
opera pietatis.
- 26 Episcopus potest compellere censuris laicos ad vendendum frumentum, tem-
pore caritatis annonae.
- 27 Episcopus est exequutor Canonum, & Conc. Trid. & potest non observantes
canones excommunicare.
- 28 Sepultura, & Cappella vendi non debent.
- 29 Religiosus locus non efficitur de iure canonico per illationem corporis mor-
tui sine auctoritate Episcopi.
- 30 Terra ubi fuit Ecclesia, potest vendi in casu necessitatis.
- 31 Sedendi ius in sedilibus, & super sepulchris, quomodo laicis competat.
- 32 Nobilis defenditur in honorabili loco, si ibi sedere consuevit.

De potestate magistrorum laicorum latè.

C A P. XXXIV.

VONIAM in Curia Archiep. Neap. persape
audiuntur querelae contra laicos, magistros Ec-
clesiarum, qui tamquam earum domini attentant
facere, quae eis minime competunt: utile iudicavi
eorum potestatem, iuxta sacrorum canonum di-
sposi-

- 1 spositionem breuiter enarrare. Sciendum, quod laici etiam religiosi, nulla habent de iure facultatem disponendi de rebus Ecclesiasticis, siue in temporalibus, siue in spiritualibus. cap. bene. & ibi glos. late 96. distinct. cap. non placuit. cap. laicis. & seqq. 16. quæst. 7. cap. Ecclesiæ Sanctæ Mariæ. de constit. cap. cum laicis. de reb. Ecclesiæ non alien. cap. decernimus. vbi Doct. latissime de iudiciis. Dicit tamen Archid. in d. cap. bene. 16. q. 7. triplicem esse administrationem rerum Ecclesiarum; auctorizabilem, quæ est solius Episcopi; ministerialem, clericorum prouidentialem vero, seu sollicitudinis competere posse laicis; quod dictum alij sequuntur, præsertim Butr. & Abb. in d. cap. decernimus. vtque ad particularia descendamus. Primo, laici non possunt constitui, vt præsent Ecclesijs, vel clericis; vel se impediant de spiritualibus. Antonius, Abb. Fel. Dec. in d. cap. decernimus. & licet secundum Abb. ibi cura omnium temporalium possit demandari laicis, non tamen vt administrent nomine proprio; vel tamquam ius habentes; nec principaliter; nec ministerialiter, vt Abb. dicit ibi in 1. notab. Secundo, laici non possunt deputare ministros in Ecclesia, sed Episcopus. Innoc. in cap. cum venerabilis. in fine. de except. & ibi alij; & in Curia Archiepisc. nullus clericus potest adscribi seruitio Ecclesiæ; in qua sunt magistri laici, sine licentia Curia Archiepisc. sub censuris. Tertio, laici non possunt expellere presbyteros ab Ecclesijs. cap. contra sanctorum. cap. laici. cap. inuentum est. 16. q. 7. Quarto, laici non possunt esse oeconomi; nec administratores generales, & vniuersales Ecclesiæ, vt super Ecclesias, clericos, vel alia spiritualia potestatem habeant; particulares vero, & speciales oeconomi, syndici, vel procuratores constitui possunt. Ant. de Butr. post alios, notab. in d. cap. decernimus. dicit tamen ibi Abb. quod posset eis committi cura omnium temporalium, cum ex hoc non præsent Ecclesijs, vel clericis, nec impediant se de spiritualibus. Quinto, laici non possunt constitui procuratores ad vendendum bona Ecclesiæ. Butrius vbi supra; dicit tamen Abb. quod laicus potest constitui procurator ad vendendum vnâ rem tantum, non generaliter. Sequitur Dec. ibidem. num. 110. qui addit, dummodo constituatur ad vendendum cum certo, & limitato pretio; quia tunc videtur simplex exequutor: secus, si simpliciter constituatur, & quod

quod procurator constitutus ad vendendum bona Ecclesiæ, non videtur habere mandatum specialiter; nisi bona Ecclesiæ specificata sint. Sexto, secundum Butrium vbi supra, non potest laicus deputari collector obventionum spiritualium, pro quo facit tex. in cap. sanctorum. in cap. hanc consuetudinem. 10. q. 1. contrarium tenet Abb. ibi sequitur Decius num. 116. vbi dicit non ob stare dicta iura; quia in illis prohibetur, ne oblationes sint in dominio laicorum, & ne in ipsorum vtilitatem conuertantur: secus, si nomine Rectoris Ecclesiæ à laicis recipiantur, vt in vtilitatem Ecclesiæ, & clericorum conuertantur: non tamen debent laici oblationes positas in altari accipere, quamuis possint esse custodes altaris. Decius vbi sup. post Archid. & Domin. in d. cap. sanctorum. 10. quæst. 1. Septimo, laici non possunt deputari operarij Fabricæ Ecclesiæ. Butrius vbi supra num. 7. in quo, etsi Abb. Fel. & Dec. videantur contradicere; tamen illud fatentur, quod quando cum officio fabricæ habent etiam præminentiam super clericos, & habent potestatem distribuendi redditus inter clericos, & percipiendi, vt dicit Abb. esse in Ciuitate Senarum, tunc tale officium non potest cedi laicis, citra auctoritatem Papæ. Octauo, laici non possunt habere loculos pro recipiendis eleemosynis in Ecclesijs, cum oblationes debeant cedere ad vsum, & sustentationem clericorum, & sacerdotum, tex. clari in cap. quia sacerdotes. cap. sanctorum. cap. hanc consuetudinem. 10. q. 1. quin immo, nec clerici debent retinere capsas pro eleemosynis recipiendis, si scandalum generent. arg. cap. secundi. de custod. Eucharist. nempe, si cum reliquijs superpositis, vel chartis indigentiarum, quod prohibetur in Ecclesijs Ciuitatis Neap. Nono, laicis non debet permitti in Ecclesia, vel extra Ciuitatem quærere eleemosynas pro aliqua causa, nisi mature cognita per Episcopum, l. vnica. C. de mendicant. valid. lib. 11. vbi Io. de Platea, extendit ad clericos mendicantes, & alia pia loca, respectu quorum non ad iudicem sæcularem, vt in Gloss. ibi; sed ad Ecclesiasticum cognitio spectat. Bart. in d. l. vnica facit; quia mendicatio istorum, sine causa, & necessitate, concernit materiam peccati mortalis, ex subtractione, quæ inde resultat ijs, qui vere indigent. cap. pastor. 1. quæst. 2. Lucas de Penna ibid. & Neapoli excommunicantur ipso facto, quærentes eleemosynam pro

- 14 pro alijs sine licentia Curia. Decimo, laici non habent facultatem congregandi artifices in Ecclesijs. textus est in cap. decet.
- 15 de immun. Eccles. in 6. vbi Doctor. Vndecimo, laici non possunt facere processiones, quia sunt spiritualia, iuxta supradicta, & est tex in auth. sed nouo iure. §. laicis. C. de Episc. & cler.
- 16 Duodecimo, non possunt prædicti magistri laici disponere super mortuarijs, quæ annexa sunt spiritualibus. Abb. in cap. cum laicis. de reb. Eccl. non alien. num. 5. & proinde non possunt concedere capellas cum sepulchris, & iure funerandi, cum sit spiritualitati annexum, iuxta omnes in capitulo quanto. de iudic. & quia in tali concessione fit quædam translatio iurium Ecclesie, vt notat Nauar. in cons. 1. de sepult. qui licet loquatur in concessione sepulture, eius rationes militent etiam in concessione capellarum; sed sepulchrum cum iure funerandi à solo Episcopo concedi debet. Abb. in cap. abolendæ. de sepult. quinimmo concessa Ecclesia, vel Capella ab Episcopo, non intelligitur concessum ius funerandi, nisi expresse fuerit concessum. Archid. in cap. 1. de pactis in 6. Bonif. in Clem. dudum. §. huiusmodi. num. 11. de sepult. Rota verò diuersorum parte 1. decis. 222. & 223. concludit sufficere licentiam tacitam construendi sepulchrum, quæ colligitur, quando illud est in loco patenti, & Episcopus non contradicit, & tanto magis, quando Episcopus visitauit cappellam; & prædicta faciunt pro capitulo Ecclesie Metropolitanæ, quod habet priuilegium sepeliendi omnes mortuos Ciuit. & diocesi. qui non elegerint sepulturam; nisi habeant proprium sepulchrum: nam, si quis haberet concessionem capellæ, etiam cum iure patronatus, non potest in ea sepeliri, nisi expresse fuerit ab Episcopo
- 18 ei concessum ius sepeliendi. Sed hic obiter quæro, quomodo sepulchra cum capellis vendantur alijs, vt passim fieri solet, de quo vidi dubitari in Curia Archiepiscopali; non enim possunt vendi ratione iuris funerandi, quod est spiritualitati annexum, vt supra dixi; nec ratione terræ cœmeteriatæ, quauis consuetudine non obstante. d. cap. abolendæ. de sepult. Doctor. dicunt, quod possunt vendi, seu aliquid accipi, ratione situs, & dignioris loci, quod non videtur, quid spirituale, nec necessarium ad sepulturam; considerant enim quædam esse
- neces.

- necessaria ad sepulturam, nempe, terram cœmeteriatam, deputatam auctoritate Episcopi, officium, quod circa funus impenditur; & ista vendi non possunt; quædam vero non sunt necessaria ad sepulturam, nempe, quod cum maiori pompa sepeliatur; vel cum meliori cruce; vel non in fovea communi: sed in meliori loco, & situ Ecclesiæ: & ista non videntur spiritualia, & successiue aliquid pro eis accipi potest, maxime ex consuetudine. ita dicunt Petrus de Aragonia super diuo Thom. 2. 2. q. 100. art. 4. Sotus de iust. & iure lib. 9. q. 7. art. 1.
20. Decimotertio, non possunt laici artifices, quando relinquunt Ecclesias sibi concessas alijs artificibus, aliquid accipere ratione materiæ dictæ Ecclesiæ, quam suis impensis construxerant:
- 21 si quidem, licet calices, & alia vasa sacra ratione materiæ vendi possint in necessitate, c. aurum. 12. q. 2. & si vendantur Ecclesiæ non confracta, & si laico cōfracta. d. c. aurū. nisi laicus vellet illis uti ad vsū Ecclesiæ pro suo capellano, quia poterūt illi vēdi non confracta. Sil. in verbo, simonia. §. 12. & eadem ratione possunt vendi reliquiæ ratione materiæ metalli, & vestes sacræ. Sil. ibidem, & idem de vase ligneo, vel lapideo, deputato auctoritate Episcopi pro sepultura dicit Abb. in d. cap. abolendæ. tamen, Ecclesia consecrata, vel benedicta ratione materiæ nullo modo vendi potest. cap. ea enim. §. hoc ius correctum. 10. quæst. 2. Archid. Gemin. Præpos. & omnes in d. cap. aurum. qui assignant plures rationes diuersitatis inter Ecclesiam, & alia vasa sacra, & aliqui dicunt rationem esse occultam.
- 22 Decimoquarto, non possunt laici habere aliquod ius in Ecclesijs, in sedibus, vel scamnis inuito Episcopo; sed ex gratia, hoc illis permittitur, sicut ius patronatus, & ius funerandi. Abb. in d. cap. abolendæ. quinimo Episc. qui concessit ius funerandi potest concedere, quod vnus sepeliatur in sepulchro alterius, ex iusta causa. Archid. in d. cap. præcipiendum, 13. quæst. 2. Sil. in verbo, sepultura. §. 3.
- 23 Decimoquinto, etiamsi magistri laici haberent priuilegium à Papa concedendi sepulchra cum capellis, & iure funerandi pro se, & suis, non possunt sepulchrum familiæ vnus, extinctis omnibus de familia illa, alteri concedere, prout late probat Lambertinus de Iure patr. art. 5. q. princ. 3. lib.

- 24 Decimosexto, seruatur in Curia Archiep. quòd laici magistri Ecclesiarum, qui administrant bona Ecclesiae, & de redditibus Ecclesiae nolunt soluere mercedem prædicatori, excommunicantur ab ead. Curia Archiep. donec mercedem de redditibus Ecclesiae soluant; & ita fuit obseruatum anno 1600. cum quodam magistro Ecclesiae Spiritus sancti, huius Ciuitatis Neap. Pro qua excommunicatione lata (vltra alia) fuit consideratum; quòd licet laici tolerentur in administratione Ecclesiarum; primus tamen, ac præcipuus administrator, & dispensator reddituum Ecclesiarum est Episcopus. Archid. in d. cap. laicis. 16. q. 7. cap. præter hæc. 32. dist. cap. in canonibus. c. in sacris. & c. similiter. 16. q. 1. cap. de xenodochijs. de relig. domib. & cum dictus magister, qui pecuniam Ecclesiae conseruabat, nolisset ad mandatum Episcopi soluere mercedem prædicatori, impediuit dispensationem Episcopi; & sic potuit excommunicari, cap. dilecto. de sententia excommunicationis in 6. Secundo facit, quòd Episcopus habet iurisdictionem in laicos in concernentibus pietatem, officium charitatis, & humanitatis, ad quæ potest eos compellere censuris, nempe ad hospitalitatem, vel ad dandam eleemosynam, prout in isto casu. Ant. Abb. Imol. & communis in c. 1. de empt. & vend. Aufrelius in Clem. 1. de off. Ordinarij, de potestate Ecclesiae super laicos. num. 3. vbi dicit,
- 26 quòd hac de causa potest Episcopus compellere censuris laicos, ad vendendum frumentum tempore caritatis annonæ; facit etiam, quòd à tempore foundationis dictæ Ecclesiae fuit solitum prædicari verbum Dei, & præstari eleemosynam prædicatori de eiusdem Ecclesiae redditibus; & eleemosyna est præstanda ab ijs, qui tenentur, vel solent. d. Concil. Trid. cap. 4. sess. 24. de re-
- 27 form. & Episcopus est exequutor Concil. Trid. sicut & aliorum canonum, & potest transgressores punire. Clem. 1. de ætat. & qual. Rot. in nouis decis. 54. Card. & Anchar. in Clem. 2. de pœnis, idem Anchar. in d. Clem. 1. de ætat. & qual. Bonif. in Clem. præsent. de censib. num. 51. & probatur in supradictis Clem. 2. & præsent. & in c. 1. 18. dist. habetur clare in bulla Pij V. super confirmat. Conc. Trid. quæ incipit, Benedictus Deus, & sic pro exequutione decretorum Concilij potuit iuste excommunicare. Ex prædictis clare patet, quæ sit potestas istorum magi-

magistrorum laicorum super Ecclesiis, quidque Episcopus illis concedere possit; dummodo non habeant privilegium à Papa, cuius tenor inspiciendus est. cap. porro. de privileg. nec immemorabilis quasi possessio suffragatur laicis incapacibus spiritualium. Abb. in cap. quanto. de consuet. & liquet ex his, quod laici non possunt ordinare aliquid circa celebrationem Missarum, vel destitutionem clericorum, nec de aliis spiritualibus se intromittere, & tanto minus clericis imperare, quibus obsequendi tenet eos necessitas. c. non placuit. 16. q. 7.

A N N O T A T I O.

Num. 18. Quamvis secundum Petrum de Aragonia, & Sotum citatos
28 in Praxi pro digniori situ possit aliquid ratione Capellæ, & sepulchri accipi, maxime ex consuetudine, nihilominus si recte eorum ratio consideretur, videtur potius subtilis, quam substantialis; canones enim generaliter prohibent aliquid accipi pro loco sepulturæ d. cap. Ad abolendam. nec distinguunt an eligatur sepultura in meliori loco Ecclesiæ, vel alio, nec nos distinguere debemus l. de pretio. ff. de Publiciana. & hanc opinionem tenet Gregorius Lopez vir non levis auctoritatis super l. 1. tit. 13. par. 1. sequitur Molina de primog. lib. 1. cap. 24. num. 40. dicens frequenter id male servari, ac palliari solitum. quare concessio sepulchri, cum Capella debet fieri gratis, & patroni poterunt sponte dotare,
29 vel donare, & hoc pacto vidi confici instrumenta à Notarijs peritis, nam in instrumento testati sunt de spontanea concessione loci ex parte Ecclesiæ, & de spontanea dotatione Capellæ ex parte recipientis. Et hoc pacto cessat scandalum, & suspicio auaritiæ, & simoniæ, & hæc resolutio est conformis Glos. fin. in d. cap. abolendæ. communiter recept. quæ dicit, quod licet Clerici non possint aliquid petere pro loco sepulturæ, tamen si laici ex consuetudine laudabili aliquid solunt possint compelli ad illam observandam. iuxta cap. Apostolicam. de simonia. pulchrè Abb. in d. cap. abolendæ. Neapoli solvuntur grana 15. pro fouea, seu loco sepulchri: Romæ etiam extat talis consuetudo. ut dicit Hier. Gabr. conf. 40. Sed an possit vendi locus, in quo aliquis fuit sepultus extra Ecclesiam? & secundum leges efficitur religiosus, & vendi non potest. l. 2. ff. de relig. & sumpt. funerum. secundum verò Canones potest vendi, quia numquam locus efficitur religiosus per illationem corporis, nisi interueniat auctoritas Episcopi, iuxta Gloss. singularem in c. in Ecclesiastico. 13. q. 3. communiter recepta.

Num. 19. Adde D. Thomam 2. 2. q. 100. ad secundum, ubi dicit licere
30 terram, ubi quondam fuit Ecclesia, vendere, aut emere, in casu necessitatis, sicut materiam sacrorum vasorum.

Circa

Circa numerum 22. annotandum, quod patrono Ecclesie, qui sedem, ³¹ vel arcam sui honoris causa in Ecclesia habuit, & ab ea fuit deiectus, competit remedium recuperande. Franciscus Marcus quaest. 275. Menoch. de recuperanda. remed. 15. num. 44. quia patrono, quemadmodum ex gratia conceditur Ius patronatus sic ei ex gratia potest concedi, ut habeat sedem in Ecclesia, honoris causa. Ostiens. & Abb. in d. cap. abolenda. de sepult. Quinimmo in Rota Romana, in vna Calaguritana, praeminent. 26. Iunij 1590. coram Gipsio fuit dictum, esse manutenendos in possessione quosdam nobilissimos Dominos de Murga, ex quo per quadraginta annos fuerant in possessione sedendi in digniori, & altiori loco, in Ecclesia Sanctae Mariae; necnon ante alios offerendi primitias, & recipiendi pacem: quo fit ut absque facto, & culpa ipsorum, non potuerint dicta possessione spoliari, ad regul. Id quod nostrum est; & non est inconueniens, quod laico ex causa huiusmodi honores, & praeminentiae debeantur. Abb. in cap. nobis. in ultimo not. de Iure patronatus. Roch. eodem tit. in verb. honorificum. num. 99. maxime, quia eorum familia est nobilissima originem trahens, ut dicebatur, a Regibus Aragoniae; & dicit Ioannes Garzia de expensis, & meliorationibus. cap. 8. num. 51. laicos, quibus concessum est ius funerandi, quamuis sepulchrorum usum habeant, nos tamen ita illum possidere sedilia, vulgo, strati. ex Lamb. de Iure patronatus. part. 1. quaest. 11. art. 15. Sed si ex usu volunt sedere super sepulchris suis, illo iure vtendi prohiberi non possunt, nec nobilis vir, aut femina quemquam hoc usu sedendi super sepulchram suam spoliare debet, quod facere assolent superbe, nobiles, ut honorabilius sedeant; nam ipsis id permittendum non est; siquidem nobilis defenditur in honorabili loco, si ibi sedere consuevit. Ioannes Faber. in §. aliam. Instit. de bonorum possess. super Gloss. verbo, altiori loco. & haec nota.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus pro iniuria sibi illata, potest agere contra laicos, cum protestatione, citra poenam sanguinis.
- 2 Et, quid, si certo credat sequituram mortem.
- 3 Clericus in Ciuitate Neap. & Prouinc. non potest agere causas proprias, vel alienas, etiam in casibus à iure permissis, sine licentia Curie.
- 4 Clericus, an possit agere causas alias, cum protestatione, citra poenam sanguinis.
- 5 Clericus an possit agere cum protestatione, citra poenam sanguinis contra interfectorem fratris, & aliorum propinquorum.

- 6 Clericus cum protestatione, citra pœnam sanguinis, potest denunciare delicta, tendentia in Reipublica perniciem, vel graue damnum priuata persone.
- 7 Vel si reum in flagranti crimine reperiatur.
- 8 Et an pro iniuria facta Ecclesie.
- 9 Clericus agens contra laicum, cum protestatione, citra pœnam sanguinis, si habeat in animo, quod reus moriatur, sequuta morte, vel mutilatione, efficitur irregularis.
- 10 Episcopus an possit, & debeat concedere Iudici laico, vt exhumeret ab Ecclesia cadauer occisi, ad finem capiendi informationem delicti in genere.
- 11 Episcopus requisitus à Curia seculari, vt dicat, si talis inquisitus, & carceratus in eadem Curia sit clericus, vel non, potest id libere dicere.
- 12 Irregularis est, qui patitur se scribi pro te, in sententia mortis.
- 13 Statutum contra consanguineos clericorum, intuitu clericorum est contra libertatem Ecclesie.
- 14 Episcopus permittens pulsari campanam Ecclesie ad conuocandum populum pro persequendis malefactoribus, non est irregularis.
- 15 Ecclesia potest incastellari ad defensionem Reipublice auctoritate Episcopi.
- 16 Clerici an possint pugnare contra bannitos pro defensione patrie absque irregularitate.

De clerico agente coram iudice laico

cum protestatione late.

CAP. XXXV.

E iure clericus, pro iniuria sibi illata potest agere criminaliter contra laicum, cum protestatione, quod puniatur citra pœnam sanguinis, cap. Prælati. de homicid. in 6. etiam si certo sciat, Iudicem sæcularem processurum ad pœnam sanguinis, vt omnes ibi dicunt: & quia clerici pluries sub prætextu agendi causas proprias, vel alienas, in casibus à iure permixtis, nempe Ecclesie, propinquorum, & miserabilium personarum agunt causas alienas, in alijs casibus non permixtis, Concil. Prouinc. Neapol. cap. 22. de vita, & honest. cler. statuit,

quod

- 3 quoddam in Ciuit. & Prouinc. Neapol. nullus clericus possit in iudicio seculari, in quacumque causa agere, & procurare, & patrocinari, etiam in casibus à Iure permissis, sine licentia ordinarij, in scriptis obtenta, quæ non potest denegari in casibus à Iure permissis, alias Iudex grauaret, cum Concilium prouinciale non possit statuere contra ius. DD. in cap. sicut. de accus. sed sit ad cognoscendum causam, an sit concedenda. Fuit dubitatum in Curia Archiepisc. an possit concedi licentia clerico agendi in iudicio seculari contra interfectorem fratris, cum protestatione, citra poenam sanguinis? & videbatur, quod non; quia tex. in d. cap. Prælati. concedit licentiam clerico agendi cum dicta protestatione, contra malefactores suos, & non dicit suorum; & proinde omnes Doct. ibi communiter concludunt, quod dicta protestatio non suffragatur agentibus causas alienas, nec testi, nec Aduocato, nec Iudici. late Couar. in clem. si furiosi. de homicid. 2. part. §. 5. nisi, vt dicit Franch. in dicto cap. Prælati. sui essent serui, vel ancillæ, quia veniunt appellatione bonorum, pro quorum recuperatione licet agere cum protestatione. Idem in materia irregularitatis tenent Glos. Card. Imol. Bonif. in d. Clem. si furiosi. concludentes, occidentem aliquem pro defensione parentum, effici irregularem; cum dicta Clem. dicat, licere ex causa defensionis occidere suum inuasorem, non suorum. Contrarium fuit seruatum in Curia Archiep. Neap. & bene; siquidem iniuria facta vni, censetur facta omnibus de familia. Bart. in l. lex Cornelia. ff. de iniur. Bald. in l. 1. C. de rapt. virg. §. notab. Ant. de Butrio, & Felin. in cap. cum oporteat. de accusat. Et dicitur tractari de proprio interesse, quando iniuria est communis, ex quo illata est vni de familia. Dec. in cons. 133. nu. 4. Grammat. decif. 23. late: & successiue licet agere pro morte fratris, tamquam pro iniuria propria sibi illata. Idem tenet Nauar. de iniurijs; & damno dato. cons. 3. vbi concludit, patrem clericum posse agere contra interfectorem filij, cum protestatione prædicta. Idem Couar. in dicto §. 5. num. 4. ibi, aut saltem suis, & propinquis; & ex his patet responsio ad contraria, cum malefactores propinquorum dicantur eius malefactores.

- 6 Potest etiam clericus, cum prædicta protestatione, denunciare aliquod delictum, tendens in Reipublicæ perniciem, vel ad euitandum periculum imminens contra priuatum. Nauar. in cap. inter verba. 11. q. 3. coroll. 57. Couar. vbi supra. Potest pariter vti protestatione, non solum quando accusat, vel denunciat; sed etiam, si reum in flagranti crimine repperit, capiat, & iudici tradat. Franch. vbi sup. Socin. in cap. ad audientiam. de homicidio. non tamen pro iniuria facta Ecclesiæ, iuxta Abb. in cap. cum P. Manconella. de accus. quem intelligo, dummodo non redundet in damnum clerici, vt furtum.
- 9 Notandum etiam, quod clericus agens cum protestatione prædicta, si habet in animo, quod reus moriatur, secuta morte, vel mutilatione, irregularitatis notam non euadit, iuxta veriorum opinionem Ioan. And. Domin. Franch. in d. cap. Prælati. Nauar. in cap. 27. num. 226. nec obstat, quod sola voluntate irregularitas non contrahatur; quia cum voluntate concurrunt querimonia, & accusatio exterior, & dicta protestatio mendax, & fallax est, nec talis, qualem ius canonicum requirit, ad irregularitatis labem euitandam. Sequitur Ignatius Lopez super cap. 98. praxis Diaz. Sed aliud dubium pulchrum est, quod in Regno euenire solet, an Episcopus possit, & debeat concedere licentiam Iudici laico exhumandi corpus occisi ab Ecclesia, ad finem capiendi informationem delicti in genere. Veritas est, quod potest id concedere absque metu irregularitatis; siquidem ad id incurrendam hanc irregularitatem, quæ inducitur ex defectu perfectæ lenitatis, requiritur, quod actus, qui fit, sit causa proxima, directa in mortem, vel mutilationem; non causa remota. Nauar. cap. 27. num. 211. Sotus de iust. & iure, lib. 5. quæst. 1. art. 7. Couar. vbi supra. §. 5. Henriquez de irregular. cap. 12. §. 8. & actus ostendendi cadaver occisi, est remotissimus, & suapte natura non directus in mortem, vel mutilationem; eo magis, quod Episcopus nihil operatur, sed tantum permittit exhumari corpus, & capi informationem, & non omnis causa, sine qua non dicitur principalis, vt late tradit Nauar. in cons. 19. de homicid. cons. 16. de simon. & ita fuit statutum in Concil. Prouinc. Mediolan. 5. tit. de Ecclesijs, &

eorum cultu, vbi statuitur, ne occisorum cadauera à Iudicibus, vel Notarijs maleficiorum in Ecclesijs vlllo modo inspiciantur; sed eo illata exportentur; & huiusmodi inquisitiones, & omnia, quæ ad cædis cognitionem pertinent, à sacris locis reijciantur. Quapropter, cum possit Episcopus id concedere, dicendum est, quod omnino illud facere debeat; nam sicut Iudex Laicus tenetur Episcopi iurisdictionem adiuuare, & suum brachium illi præstare. cap. 1. de officio Ordinar. sic Episcopus tenetur præstare brachium Iudici laico; alias ad Metropolitanum appellari posset, iuxta Innoc. & communem in d. cap. 1. Equidem male faceret Episcopus, qui id denegaret, cum præ omnibus desiderare debeat, delicta puniri, & Ciuitatem malis hominibus purgari. cap. vt famæ. de sententia excommunicationis. Iudex vero laicus, sine licentia Episcopi exhumare præsumens, debet excommunicari, cum nullam in Ecclesia exercere possit iurisdictionem. cap. decet. vbi omnes, de immunit. Ecclesiarum in 6. & ex prædictis de causa proxima, vel remota, fuit resolutum in Curia, quod posset concedi Curia sæculari copia sententiæ depositionis, siue degradationis verbalis, & renunciationis habitus clericalis cuiusdam clerici inquisiti de homicidio in Curia sæculari, allegantis se esse clericum. Curia verò sæcularis negabat esse clericum ob prædictam depositionem, & renunciationem: siquidem, quod aliquis sit, vel non sit clericus, non est causa propinqua mortis. Facit text. in cap. si Iudex laicus. de sententia excommunicationis. in 6. vbi ad Episcopum spectat cognoscere, si aliquis est, vel non est clericus, siue aliqua limitatione, an sequatur postea mors, vel non.

A N N O T A T I O.

Quæritur an sit irregularis ille, qui patitur se scribi pro teste in sententia mortis, dum dicitur lecta lata coram tali presbytero, &c. & dicendum est, quod sic, per text. cum glos. & ibi Abb. & alij in c. sententiam sanguinis. nec clerici, vel monachi. Glos. in c. ex litteris. de excessibus Prælatorum. Anton. in tract. de irreg. 12. num. 6. Silu. homicidium 3. quæst. 2. Socin. in cap. ad audientiam. num. 139. de homicid. constitunt enim prædicti regulam, quod Iudex in causa mortis etiam iuste

procedens accusator, testis, & Notarius sciēter scribens, aut legens, dum publicatur sententia, aut dictans litteras pro sententia sanguinis, secuta morte, aut mutilatione membri, sunt irregulares: quæ regula non debet restringi ad eos tantum testes, qui inducuntur ad probandum delictum, cum nec canones, nec doctores hanc faciant distinctionem, quinimmo omnes concludunt, quod quicumque aliquo modo cooperatur Iudici procedenti in causa sanguinis, facto, præcepto, ope, auxilio, secuto effectu efficitur irregularis. Nauarr. cap. 27. num. 207. quare sicut dictans, aut legens sententiam, aut quid simile faciens, quia cooperatur morti, efficitur irregularis, ita etiam adhibitus in testem pro validando actu sententiæ; nam illa necessario legi, & publicari coram testibus debet, & hic non minus videtur cooperari iudicij: & ita fuit decisum in Rota Romana, in vna Iacensis Vicariæ 15. Iunii, coram Illustrissimo Platata. Idem dicit Maiolus de irregular. lib. 2. cap. 8. num. 4. quamvis nihil alleget, sed bene loquutus fuit, & ex hoc inferitur, quod testes præsentis publicationi sententiæ mortis non sunt irregulares, nisi in ea scribi se patiantur.

Item notandum circa numerum 5. grauamen propinquorum ad 13 afficere clericos, quod statutum dicitur contra libertatem Ecclesiæ, non solum si respiciat personas clericorum, sed etiam si tantum personas propinquorum, intuitu tamen clericorum. Ita Decius in c. Ecclesiæ Sanctæ Mariæ. num. 179. de Const. per notata per Angelum in l. 7. ff. ut in ius vocatus eat. vbi dicit, quod statutum grauans consanguineos clericorum, eorum intuitu est contra libertatem Ecclesiæ, quia clerici efficiuntur timidiore. Facit textus in cap. sciant cūcti. de elect. in 6. & in cap. quicumque. de sententia excommunicationis in sexto. excommunicantur offendentes, vel grauantes consanguineos Episcoporum, propter censuras ab illis prolatas in laicos. Idem dicit Bald. in l. final. C. de indic. vidui. rollen. de statuto mandante consanguineos clericorum in pœnam incidere, si clerici ipsi declinauerint iurisdictionem laicorum. & dicit Crotus in l. omnes populi. ff. de legibus, num. 94. quod statutum imponens pœnam consanguineis clericorum propter clericorum inobedientiam, non valet. & dicit Rota decis. 7. de renunciat. in nou. quod renunciatio beneficij facta propter liberationem fratris à carceribus, existentis in periculo vitæ, non valet, etiam cum iuramento, quia contumelia illata fratri meo, mihi inferitur. l. 3. ff. de liberali causa.

Notandum præterea circa numerum decimum, vbi dicitur, posse Episcopum 14 scopum permittere exhumari corpus interfecti, pro capienda informatione delicti in genere, cum non sit causa proxima, inferitur etiam, non incurrere irregularitatem Episcopos, vel Sacristas, qui nihil dicentes, vel agentes, sed laicorum arbitrio remittentes tolerant; quod laici pulsent campanas Ecclesiæ ad conuocandas gentes pro capiendis bannitis & alijs malefactoribus Rempubicam infestantibus: cum campana non

solum

solum sit signum horarum, sed etiam sit signum exeundi ad bellum, extinguendi ignem, congregandi capitulum, intrandi lectum, conuocandi parlamentum populi, gaudij, gratiarum actionis pro obtenta victoria, processionis in aduentu Episcopi, vel corporis Christi, salutationis Angelicæ, & aliarum rerum, &c. vt notab. dicit Abb. in cap. 1. de officio
 15 Custodis: sed an possit Episcopus permittere, quod turris Ecclesiæ, vel campanile, vel Ecclesia fortificetur, & incastelletur à laicis pro sustentatione status publici, vt defendantur Christiani boni à malis, Ostiens. Innoc. & Abb. in cap. cum Ecclesia. de immunitat. Ecclesiæ, dicunt quod sic, & ibi Abbas testatur de communi. Idem Bald. in l. 2. C. de summ. Trin. & fid. Cathol. dicit tamen Ostiens. in summa de immunit. Ecclesiæ. §. in quantum. quod hoc fieri debet auctoritate Episcopi, tempore necessitatis, & ad tempus, ita tamen, quod cessante necessitate, cesset incastellatio.

Sed an clerici possint sumere arma contra bannitos pro defensione
 16 reipublicæ, resolutio pendet ab illa questione. An clericis liceat pugnare proprijs manibus, interficere, & mutilare. Respondetur, quod ultra causam propriæ defensionis possunt pro defensione Reipublicæ, patriæ, aut ciuitatis, si illis pugnantibus conseruabitur, & non pugnantibus destruetur, aut capietur. Item si in naui vita clerici vna cum aliorum vita periclitetur, nisi ipse pugnet, quamuis dubia sit victoria, licite, potest pugnare, quia pro defensione propria.

Item Clericus ad defendendam vitam innocentis, posset nocentem, interficere, si id omnino necessarium esset, & tenetur sine suo notabili periculo.

Item tenerentur Clerici pugnare, quando id esset necessarium ad consequutionem iustæ victoriæ, à qua pax, & bonum commune Ecclesiæ pendet; ita quod nisi clerici pugnarent, vel non obtineretur, vel periclitaretur valde, illis verò pugnantibus obtineretur; tunc enim iure etiam naturali tenentur pugnare; & etiā iure naturæ tenentur pugnare in casu supradicto pro defensione Reipublicæ. Ita notabiliter tradit Caiet. secunda secunda q. 40. art. 2. sequitur Molina de iustitia, & iure tract. 2. disput. 108. qui testatur de communi opinione: & in omnibus casibus prædictis, in quibus Clerici iure naturæ sub lethali culpa tenentur pugnare, non incurrere irregularitatem, censeo vna cum Molina, disput. 109. quoniam si necessitas defendendi corpus excusat ab irregularitate, Clement. si furiosi, de homicidio. multo magis necessitas salutis animæ, cum sub peccato lethali teneantur, quidquid alij dicant in dicta Clem. quando pugnant pro defensione aliorum: nec Clementina, excludit defensionem sub necessitate peccati, & ex supradictis sequitur quod si patria sit obsessa à bannitis, qui intendunt innocentes interficere, possunt Clerici, si laicorum vires non sufficiunt pugnare contra bannitos absque peccato, & absque irregularitate, alias sine causa non pos-

ferent clerici proprijs manibus pugnare, sed tantum exhortari ad bellum iustum, & excitare milites ad victoriam, & pugnam in genere; modo in particulari non dicant interfice, aut mutila, sed fortiter age, ne succumbas, vel pugna strenuè pro fide, vel pro Ecclesia. Diuus Thomas secunda secundæ quæst. 40. artic. 2. ad tertium. cap. igitur. cum sequentibus. 23. quæst. 8. requiritur tamen consensus Papæ, quoad Prælatos, & Episcopi quoad Clericos, ut possint Prælati, vel Clerici interesse bello. D. Thomas d. art. 2. cap. reprehendenda. cap. quo casu. 23. quæst. 8. Sed Molina loco citato censet sufficere consensum præsumptum, quando bellum esset aduersus Ecclesiam, & fidei hostes, & respondet ad dictos duos canones, ut procedant, quando præsumptio erat voluntatis Pontificis in contrarium: illi enim vocati erant à Summo Pontifice, neque venire voluerunt, ut ad bellum proficiscerentur, & procedunt etiam, quando eorum præsentia necessaria non erat bono communi Ecclesiæ, quin potius decebat eos non interesse. Nauar. latè cap. 27. num. 21 i. cum sequenti. Molina loco citato, qui pulchre respondet ad d. Clem. si furiosi.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici contra laicos deponere non possunt, limita pluribus modis.
- 2 Et an super delicto in genere.
- 3 An ad repulsam; & an super negatiua.
- 4 An licentia Episcopi sit necessaria in casibus permissis.
- 5 Et quando non requiratur licentia.
- 6 Clerici an possint cogi deponere, in iudicio sæculari, & quando.
- 7 Licentia quomodo concedenda clericis, ut deponant coram Iudice laico.

De Clericis deponentibus in iudicio sæculari.

C A P. XXXVI.

SCIENTIA in Curia Archiepiscopali petitur licentia examinandi clericos in iudicio sæculari; propterea sciendum regulam esse, clericos contra laicos non esse in testes recipiendos, cap. testimonium. 11. quæst. 1. ubi Archid. & alij. Declara primo in ciuilibus. Archid. in cap. testimonium. Declara secundo, in causis criminalibus ad defensionem; nisi veniret imponenda pæna talionis. Felin. in cap. de cetero. de testib. aut in cri.

in crimine Ecclesiastico coram Ecclesiastico. Declara tertio, ut possit etiam in crimine contra laicum in iudicio seculari, ubi non venit imponenda poena sanguinis, sed agitur civiliter, vel ad poenam carcerationis, & similes. Archid. in d. cap. testimonium. Abb. & Felin. in dicto cap. de cetero. in defectum tamen aliorum, ut ibi dicit Abbas. Sed fuit dubitatum in Curia Archiep. an possit concedi licentia clerico deponendi in iudicio seculari contra laicum, quando venit imponenda poena sanguinis, super delicto in genere tantum, cum veritas per alios haberi non posset. Videbatur quod sic, ex notatis per Ferdin. Garciam in cons. crim. divers. 122. ubi dicit, posse clericum examinari contra laicum super aliquo actu, remoto à maleficio, licet ex eo maleficio inferatur; quia attendi debet, quod principaliter agitur, non quod in consequentiam. 1. si quis nec causam. ff. si certum petatur. & ponit exemplum in clerico testificante super recognitione hominis. Faciunt adducta per nos in precedenti cap. & delictum in genere videtur causa remota, non proxima. Contrarium fuit resolutum per Curiam, & fuit denegata licentia, cum in Curia seculari procederetur criminaliter contra quendam furem, & aderant plura indicia, solum desiderabatur probatio delicti in genere, ex quibus videbatur clericum esse causam propinquam, & non remotam mortis. Et contra Garciam tenet etiam Prosper Farinac. de testibus. q. 61. num. 73. Aliud est dubium, an possit clericus testificari in iudicio seculari ad repulsam. Caraita super ritu Magnae Curiae Vicariae 144. & Farinac. ubi supra, distinguunt, quod, aut repulsa concernit infamiam testium, & non debet deponere. facit c. 1. cum sequen. 5. quaest. 1. aut non concernit infamiam, nempe, si probetur, quod testes sunt consanguinei, vel amici accusatoris; aut inimici inquisiti; & tunc secus. In omnibus vero casibus, in quibus clerici possunt deponere coram Iudice laico, requiritur licentia Episcopi. Archid. in cap. quamquam. 14. quaest. 2. non tamen requiritur ex consuetudine, quando clerici assumuntur in testes in instrumentis, & quibuscumque contractibus. Farinac. ubi supra late. Nec obstat tex. in cap. super prudentia. 14. quaest. 2. siquidem procedit potius de honestate, quam de necessitate, ut dicit Felin. in d. cap. cum

- cum nuncius. Carauit. vbi supra. Si verò clericus deponeret coram laico sine licentia Episcopi, valeret eius testimonium. Abb. in d. cap. cum nuncius. & ibi Aret. & Felin. qui limitat in
 5 regulari, cum non habeat velle, nec nolle. nec etiam requiritur licentia tempore pestis; vel quando examinaretur idem superior, vel Prælatus, qui alijs concedit licentiam examinandi; aut si clericus insimul cum suo superiore examinaretur; quos casus congerit Farinac. vbi supra. num. 85. neque in Curia Archiepiscopali conceditur licentia deponendi clerico super negatiua, propter suspicionem falsitatis. Abb. in cap. cum Ecclesia Sutrina. de causa possession. & propriet. Boss. de defension. reor. num. 34. Clar. in §. falsum. num. 9. si tamen esset coarctata loco, & tempore, cessat suspicio falsi. Abb. vbi supra. & clericus, tam in causa criminali, quam in causa civili non potest
 6 cogi deponere in iudicio sæculari, nisi in defectum probationum. Præpos. in d. cap. testimonium. modus autem concedendi
 7 licentiam in Curia Archiepisc. talis est. Conceditur licentia tali clerico deponendi in Curia sæculari in tali causa; dum modo non deponat super articulis continentibus criminalitatem, infamiam, negatiuam, aut repulsam. Aliquando Vicarij voluerunt videre articulos originales, & in calce eorum concedere licentiam, designando propria manu articulos, super quibus clericus deponere habet, & iste modus est melior, & tutior, conuenit enim magis ordinario, quam Iudici laico videre super quo habet deponere clericus, & poterit melius Vicarius considerare supradicta, quæ non possunt sic bene exprimi in prædicta licentia tam generali.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex Ecclesiasticus ordinarius, vel delegatus censuris compellit Iudicem laicum, ad præstandam sibi brachium.
- 2 Iudex laicus tenetur præstare brachium Ecclesiastico, non viso processu, nec cognito de iustitia causa; nisi in aliquibus casibus.
- 3 Iudex laicus nunquam potest cognoscere de iustitia cause sententia Iudicis Ecclesiastici, quando ab eo solum petitur familia, & in causis sanctæ fidei.

De imploratione brachij sæcularis.

CAP. XXXVII.

- 1** **L**ARVM est, quod Iudex Ecclesiasticus Ordinarius, vel delegatus, possunt compellere Iudicem laicum ad præstandum sibi brachium, cap. i. vbi omnes. de officio ordin. Abb. Decius in cap. significasti. de offic. delegati. Nauar. in cap. cum contingat. de rescript. remed. i. & dicit Innoc. in d. c. i. quod Iudex laicus, cuius brachium imploratur, non potest cognoscere de iustitia causæ, vel sententiæ Iudicis Ecclesiastici, & videre processum: cuius opinio communis est, quam limitant Doctores, nisi Iudex laicus vellet videre processum ad finem se informandi, vt referat Iudici Ecclesiastico, qui sententiam protulit, vel in delictis mixti fori, vel quando imploratur brachium in extraiudicialibus, vel quando notoriè appareret sententiam esse iniustam. ita Ant. Imola, Abbas, Alciatus, & alij in d. cap. i. Vnum tamen est menti tenendum, quod quando Episcopus petit à Iudice sæculari solum vt sibi accommodet familiam, pro executione suæ sententiæ, tunc cum Iudex sæcularis non dicatur exequutor, sed solum accommodet familiam, non potest cognoscere de viribus sententiæ Episcopi. Ita notabiliter Alciat. in d. cap. i. num. 120. Suarez in praxi 2. tomo in procemio num. 9. Ignatius ad praxim Diaz c. 154. & pariter in causis sanctæ fidei numquam sæcularis, cuius brachium imploratur, potest cognoscere de iustitia causæ, vt dicunt Abbas, Anton. & Imola in d. cap. i. & adest bulla Bonifacij Octauj, quæ incipit, Dilectus filius, posita in fine Directorij Inquisitorum, & aliæ bullæ.

S V M M A R I V M.

- 1** *Fiscus de iure communi appellat.*
2 *Fiscus appellat in Curia Archiep. Neap.*

De fisco, si appellet. CAP. XXXVIII.

DE iure communi fiscus appellat. cap. cum clamor. vbi Innoc. Abb. & alij de testibus, Grammaticus decis. 14. Carauit. super ritu 147. Domin. de Fräch. decis. 270. Baiardus in addit. ad Clarum super q. 94. num. 24. Gabriel. conclus. 14. lib. 7. tit. de maleficijs; & ita fuit pluries seruatum in Curia Archiep. Neap. siquidem, quando aliquis fuit condemnatus per Curiam Archiepiscopalem, & appellauit ad Papam, & Iudex appellationis reuocauit sententiam Curiae Archiepiscopalis, Fiscus fuit solitus appellare, & impetrauit de nouo appellationem committi ad eius instantiam. Et nouissime anno 1600. cum quædam mulier carcerata, pro falsa depositione facta in dispensatione matrimoniali, condemnata per Curiam Archiepiscopalem ad fustigationem appellasset ad Papam, & delegatus reuocasset sententiam, Fiscus Curiae Archiepisc. de nouo appellauit, & post longam disputationem in Vrbe habitam ad eius instantiam fuit commissæ causa appellationis Reuerendis. Nuncio Neap. qui sententiam protulit.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus in minoribus non cogitur deferre habitum, & tonsuram, nisi in duobus casibus.
- 2 Clericus in minoribus constitutus, potest puniri, si non defert habitum clericalem decentem.
- 3 Peregrini clerici benigne tractandi.
- 4 Clerici itinerantes longo itinere possunt mutare habitum, laxare comam, intrare tabernas.
- 5 Episcopi, & Presbyteri itinerantes sunt inuitandi ad prædicandum verbum Dei, & consecrandam oblationem.
- 6 Peregrinantes clerici ad Papam non possunt excommunicari, nec contra eos aliquid innouari debet.

De constituto in minoribus, quando te-
neatur de ferre habitum.

CAP. XXXIX.

- I**TEM dictum in Curia Archiep. Neap. non pos-
se carcerari clericum, constitutum in minoribus,
qui sine licentia ipsius Curia dimisit habitum
clericalem, & incedit in habitu laicali, siquidem
de iure communi, clericus in minoribus consti-
tutus non cogitur deferre habitum clericalem. c. fin. de cler.
conjug. nisi causatiue, quatenus velit gaudere priuilegio clericalis,
vt ibi dicunt Ant. Abbas, & alij; vel si sit beneficiatus, per
cap. Ioannes. de clericis, conjug. & hoc casu potest etiam de-
clarari priuatus beneficio iuxta bullam Sixti V. Bene verum
est, si constitutus in minoribus vult deferre habitum clericalem
tenetur deferre decentem, aliàs potest puniri, quia deferre in-
decentem redundat in dedecus totius ordinis clericalis. Pro-
batur clare in Clementina 2. de vita, & honest. clericorum, &
ibi hoc notant Imola. Anchar. Card. Bonifacius.

A N N O T A T I O.

- Annotandum, ad officium Prælati pertinere, vt Clerici, siue in Ciui-
tate degentes, siue in itinere ambulantes, vestibus clericalibus decenti-
bus vtantur. c. nullus. & per totum 21. q. 4. & dicitur in c. Episcopi. d.
causa, quod sicut mulier orans in Ecclesia nō velato capite deturpat ca-
pit suum, iuxta Apostoli vocem, ita Sacerdos sine operimento, deturpat
Sacerdotium suum; verum cum clericis peregrinis debet mitius agi,
quandoquidem possunt habitum mutare in longo itinere. d. c. Episcopi,
ibi, longo itinere ambulauerint: & possunt etiam comā amplius solito
laxare, vt dicit Gloss. in c. si quis ex Clericis. de vita, & honestate cleri-
corum. referens, quod cum quidam reprehenderetur à Papa, quia non
deferbat tonsuram, & comam laxauerat, respondit his versibus: Tutius
vt peterem laici sub imagine Romam: Fas fuit, vt sinerem luxuriare comā.
Et ratione itineris possunt clerici intrare tabernas. c. clerici. dist.
44. quinimmo Episcopi, & presbyteri itinerantes debent honorari, &
in suo

in suo gradu suscipi, & tam ad verbum Dei prædicandum, quam ad consecrandam oblationem inuitari. c. Episcopi, vel presbyteri. 7. q. 1. intellige tamen de presbyteris notis, vel habentibus litteras dimissoriales. Debent igitur Clerici peregrini benigne tractari iuxta Deuter. 10. Amate peregrinos; & coerceri cursores infestantes clericos peregrinos. Eos etiam Papa protegit: nam excommunicari non possunt, dum Papam adeunt, nec contra eos aliquid innouari debet. c. 1. de cler. peregr.

S V M M A R I V M.

- 1 Birroarij non probant plene præterquam in leuibus.
- 2 Cursores Curiae Archiepiscopalis Neap. quam fidem faciant in suis depositionibus.

De cursoribus Curiae Archiepiscopalis quam fidem faciant. C A P. X L.

- 1 **D**OCTORES concludunt, birroarios, tamquam personas vilissimas non probare præterquam in leuibus. Bald. in l. fin. C. de edicto diui Adriani tollendo. & in l. etiam. & ibi Salicet. C. de testib. August. Berous late q. 84. Clarus in §. fi. q. 7. nu. 3. latissime Farinac. de testib. q. 56. num. 371. In Curia vero Archiep. Neap. quia cursores sunt clerici, cessat illa vilitas, & admittuntur ad faciendam plenam probationem etiam in causis grauib. Sanctæ fidei, nempe si deponant penes talem personam inuenisse libros hæreticorum, aut necromanticorum, & quod familiares Episcopi sunt idonei testes, dicit Bald. in d. l. etiam. Idem tenet Iosephus in decis. Lucensi 1. in Barisellis habentibus annexam iurisdictionem, in quibus cessat illa vilitas: est tamen habenda ratio cursorum, quorum aliqui sunt adeo maligni, vt eis credendum non sit.
- 2

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici alterius diœcesis noti possunt recipi ad ordines exercendos.
- 2 Clericis exteris an possit prohiberi ingressus, vel habitatio in aliena diœcesi, si nolunt exercere ordines.

Clerici

- 3 Clerici dicuntur membra honorabiliora populi.
- 4 Clerici in materia priuilegiatiua veniunt appellatione populi; nō in odiosa.
- 5 Episcopus, & Vicarius veniunt appellatione officialium populi.
- 6 Curia Episcopalis venit appellatione Curia ciuitatis.

De domicilio Clericorum, & quomodo declarentur
cives Neapolitani. C A P. XLI.

- 1 Clericus vnius diocesis non debet recipi in alia diocesi sine litteris commendatitijs proprii Episcopi ad ordines exercendos, sed tamquam laicus, si non vult exercere ordines, potest recipi. cap. fraternitati. vbi Abb. de clericis non resid. dicit tamen Innoc. in cap. cum iamdudum. de præben. quod istæ litteræ commendatiæ requiruntur pro ignotis, ij autem, qui sūt bene noti, siue sint clerici, siue laici, possunt absque huiusmodi litteris recipi. Sequitur Abb. in d. cap. fraternitati. dicens, quod clericus secularis, vel laicus, non sunt ita subiecti proprio Episcopo, quo minus possint domicilium transferre, & acceptare alibi beneficium, sine licentia Prælati.
- 2 Sed an Episcopus sine causa possit expellere alienum clericum commorantem in eius diocesi, sine litteris sui Episcopi, qui non vult exercere ordines, sed tamquam aduena ibi commorari, vel possit ei ingressum prohibere in eius diocesi? & videtur dicendum quod sic, quoad ingressum, ex Andrea de Isernia, & Afflicto in cap. primo de forma fidelitatis. vbi dicunt, quod Princeps potest prohibere exteris ingressum in eius regnum, licet postquam fuerint ingressi, non possint expellere illos sine causa; nihilominus contrarium est dicendum, vt sine causa non possit etiam denegare aditum ad eius diocesim. & hæc est verior opinio, quæ probatur. Primo ex iure gentium, quod est ius naturale, vel deriuatur à iure naturali: quod enim naturalis ratio inter omnes gentes constituit, id vocatur ius gentium: instit. de iure natur. gentium, & ciuili; sed apud omnes nationes habetur inhumanum, sine aliqua speciali causa hospites, & peregrinos non recipere, è contrario autem humanum, & officiosum, bene se ha-

se habere erga peregrinos, nisi male facerent. Secundo, à principio orbis cum omnia essent communia, licebat vnicuique in quam vellet regionem ire, & peregrinari, nec videtur hoc demptum per rerum diuisionem, numquam enim fuit intentio gentium per illam diuisionem tollere hominum ad inuicem communicationem: & certè temporibus Noe fuisset inhumanum. Tertio, pars belli est prohibere aliquos tamquam hostes à ciuitate, vel prouincia, ergo id non licet cum non hostibus. Quarto, omne animal diligit sibi simile. Eccles. 17. ergo videtur, quod amicitia inter homines sit de iure naturali, & contra naturam est vitare consortium hominum innoxiorum. Quinto, Matthæi 25. Hospes eram, & collegistis me. Sexto, quilibet tenetur diligere proximum, sicut se ipsum. Matth. 22. ergo non licet illum prohibere à patria sine causa. Septimo, de iure naturali communia sunt omnium, aqua profluens, via, portus, atque naues iure gentium vndecumque licet applicare, Instit. de rerum diuisione: ergo pariter videtur contra ius gentium, & naturale, prohibere alios innoxios à regionibus sine causa, & pariter non possunt prohiberi exteri exercere mercimonia, & negociationes apud alios sine damno aliorum: quia hoc etiam videtur ius gentium, vt sine detrimento ciuium peregrini mercimonia exerceant, & hanc veritatem his, & pluribus alijs rationibus probat Franciscus Victoria de Indis, relectione quinta.

- Annotandum, quod Clerici dicuntur ciues: immo membra
 3 populi honorabiliora, iuxta cap. duo sunt genera. 12. quæst. 1. cap. solitæ. de maior. & obed. & cap. duo sunt. 96. dist. Boerius de auctoritate magni Consilij, num. 13. Bald. conf. 241. lib. 3. & ciues loci, licet efficiantur clerici, non desinunt esse ciues, vt prius
 4 & dicuntur ciues privilegiati, quia quoad opera subeunda sunt exempti. Alexander conf. 41. lib. 7. vbi dicit, quod gaudent beneficio statutorum in fauorem ciuium. Idem dicit Abb. in cap. primo. de vita, & honestate clericorum. quod in materia privilegiatiua clerici dicuntur de populo, sed in materia odiosa secus, per textum cum Gloss. in cap. si sententia. de sentent. excommunicationis in sexto, cuius opinio est communiter recepta, vt testatur Felyn. in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ. de constit. num. 69. versic. tertio quæro non abs re. & quamuis regula sit, quod non
 subeun-

- subeuntes munera non gaudeant beneficio statuti; non procedit in clericis loci, qui licet non subeant munera secularia, subeunt spiritualia, orantes pro populo, & communicantes spiritualia, & dicit
- 5 Petrus de Anchar. conf. 33. quod appellatione officialium populi venit Episcopus, & Vicarius, & dicit Bald. in l. i. §. huius studij. ff. de iust. & iure. quod appellatione Curia Ciuitatis, venit etiam Curia Episcopalis, & quod stante statuto, quod nemo trahat aliquem Perusinum,
- 6 extra curiam Perusinam, non prohibetur trahi ad Curiam Episcopalem Perusinam, quia illa etiam dicitur Curia Perusina. Felin. multa dicit loco cit.

S V M M A R I V M.

- 1 Curator non interuenit, quando minor torquetur in Cur. Archiep. Neap. nec etiam, quando examinatur.

De Curatore, an debeat interesse, quando clericus minor torquetur. C A P. XLII.

- IN Curia Archiep. Neap. seruatur ius commune, quod datur curator minoribus 25. annis, non decem, & octo, secundum constitutionem Regni. Sed fuit dubitatum, an curator debeat interuenire, quando minor torquetur. Doctores in l. clarum. C. de auctoritate præstanda. diuersimode loquuntur, quos refert Afflict. decis. 208. & fuit dictum in Curia Archiep. Neap. esse receptam opinionem Saliceti in d. l. clarum. quod non
- 1 interuenit curator, quando minor torquetur, cum tortura inferatur ad indagandum veritatem, non ad sollemnizandum iudicium. Idem in alijs interrogationibus, quæ fiunt ad eruendam veritatem; & ita passim seruatur.

S V M M A R I V M.

- 1 Carcerati, tentantes frangere carceres, nam secuta fuga puniuntur arbitrio Iudicis.
- 2 Carcerati, qui tentauerunt frangere carceres Curia Archiep. Neap. non secuta fuga quomodo fuerunt puniti.

De carceratis, tentantibus frangere carceres.

C A P. XLIII.

- 1 NNO. 1601. mense Ianuarij, tres laici, carcerati in Curia Archiepisc. Neap. tentauerunt fugere è carceribus, & cum lima secuerunt fere integrum ferrum cancelli carcerum; sed à carcerarijs præuenti, non potuerunt aufugere; deinde omnes confessi fuerunt tentatam fracturam carcerum, & fugam. Fuit dubitatum, qua pœna essent puniendi, & fuit dictum hunc esse casum, l. in eos. ff. de custodia reorum. quæ loquitur, quando fractura esset tentata, sed non secuta fuga, iuxta verum intellectum Alberici, in d. l. eos. Boerius decis. 215. Bossius de carceribus, num. 50. & est magis communis opinio, de qua testatur Farinac. de carcerib. & carceratis. q. 30. num. 20. Fuit etiam dictum, veriore opinionem.
- 2 Doctorum esse, quod pœna tentantis frangere carceres, non secuta fuga, sit arbitraria, quam tenent Albericus, & Boerius ubi supra, Antonius Gomesius variarum resolut. tomo 3. cap. 9. de captura reorum. num. 11. Follerius in praxi criminali, ver. & si confitebuntur. num. 49. Farinac. latissime ubi supra, nu. 8. 9. & 25. & sic per Curiam Archiepiscopalem fuerunt dicti carcerati pro sola tentata, & nō perfecta fractura carcerum condemnati ad remigandum per decennium in triremibus, ultra pœnam delicti, pro quo prius detinebatur carcerati.

S V M M A R I V M.

- 1 *Vicarius Episcopi an possit reconciliare publice pœnitentes.*

De Vicario Episcopi, an possit reconciliare publice pœnitentes. C A P. XLIV.

- 1 VIT dubitatum in Curia Neapol. an Vicarius non Episcopus possit reconciliare publice pœnitentes; & fuit dictum posse, de speciali mandato Episcopi, ex cap. Aurelius. 26. quæst. 6. & Glos. in cap. 1. eadem caus. & quæst. Iacobus Sbrottius de

de offic. Vicarij lib. 2. quæst. 18. & ita seruatur in nostra Curia, quod Vicarius, cui solent demandari omnes casus, requirentes speciale mandatum, reconciliat publice poenitentes, qui abnegauerunt Fidem Catholicam; & alios publice poenitentes.

S V M M A R I U M.

- 1 Alienans res Ecclesie, saluo assensu Papæ, cum clausula, non aliter, nec alio modo, & ante impetratum assensum tradens possessionem, an incurrat in censuras, & poenas, contentas in extrauaganti, ambitiosæ, Pauli Secundi, de rebus Ecclesie non alienandis.
- 2 Notarius requisitus tenetur conficere instrumentum, alias potest puniri.
- 3 Notarius requisitus, ut conficiat instrumentum alienationis rerum Ecclesie, cum clausula, saluo assensu Papæ, an possit denegare confectionem instrumenti.

De alienante bona Ecclesie saluo assensu Papæ,
& ante assensum tradente possessionem. C A P. XLV.

INNO 1599. fuit dubitatum in Cur. Archiepisc. an quidam Rector Ecclesie esset excommunicatus, & incurrisset in alias poenas, contentas in extrauag. Ambitiosæ. de rebus Ecclesie non alienandis. ex quo alienauerat quoddam territorium dictæ Ecclesie, inconsulto Romano Pontifice; sed cum clausula, reseruato assensu Papæ, nec aliter, nec alio modo; & antequam impetratus fuisset assensus, tradiderat possessionem dicti territorij. Videbatur dicendum, quod non, propter illam clausulam, non aliter, nec alio modo, iuxta doctrinam Iasonis in l. 2. C. de iure emphyteotico, ubi voluit, quod emphyteota alienans in requisito domino emphyteoticam, rem cum clausula, saluo assensu domini, & postea illo non requisito, tradit possessionem, cadit à iure suo; ex quo est protestatio contraria facto; sed, si addit clausulam, non aliter, nec alio modo, ista clausula operatur, quod actus non valeat, & non

cadat à iure suo. & hanc esse communem opinionem dicit Grammat. decis. 49. In contrarium faciebat, quòd adhuc dicta protestatio, cum clausula, non aliter, nec alio modo, videbatur, contraria facto, vt dicit Bald. in l. 1. C. de his, quæ poenæ nomine. num. 56. tenet Consilium Neapolitanum, vt testatur Grammat. d. decis. 49. D. Vincentius de Franchis decis. 267. Re tandem delata ad S. D. N. Clementem Octauum, declarauit, dictum Rectorem incurrissè in poenas dictæ extrauag. ambitiosæ. & rescripsit Vicario Neap. quòd dictum Rectorem absolueret in vtroque foro à censuris, dummodo prius dictus Rector reuocaret alienationem, & reintegraret Ecclesiam in suo statu; aut saltem faceret pro suo posse, quò dicta Ecclesia reintegraretur, mouendo litem in iudicio; vel alia ad hunc effectum faciendo; & si prædicta facere non posset ante absolutionem, ad minus promitteret, & se obligaret quam citius prædicta facere; & quòd dictus Vicarius cum dicto Rectore dispensaret etiam super fructibus male perceptis, & reuolideret, titulum beneficij. & ita fuit rescriptum die 17, Decembris 1599.

A N N O T A T I O.

- Clarum est, quod Notarius requisitus, vt veniat ad conficiendum
 2 contractum, vel testamentum, debet venire, alias posset puniri; quia postquam est creatus Notarius, est effectus seruus publicus. Bart. in l. 1. §. 1. ff. fur. aduersus nau. caupo. stabu. Bald. in rubrica. C. de fid. instrum. & iudicis arbitrio punitur. Afflict. in constit. Regni Baiulos, num. 33. & dicit Bald. in l. prouidendum. C. de postulando, quod Notarius, qui ad mandatum Iudicis non vult conficere instrumenta, vel non vult esse rogatus, potest priuari officio notariatus. Sed quæritur,
 3 quid si Notarius rogetur, vt conficiat instrumentum alienationis rei Ecclesiæ, & dicat nolo interuenire, quia sum prohibitus sub poena scribere talem contractum, vt l. iubemus. §. in tabellionibus. C. de Sacros. Eccles. dicit altera pars, veni ad contrahendum, quia faciemus contractum prædictum conditionalem, si Papa consenserit, nec aliter, nec alio modo, an teneatur Notarius facere dictum instrumentum? Afflict. format hanc questionem in d. constit. Baiulos. num. 34. & respondet negatiuè, quod non teneatur Notarius: quia quod non potest fieri sine auctoritate Principis censetur impossibile. l. idem Iulianus.

nus. §. constat. ff. de leg. 1. l. 2. §. tractari. ff. ad Trebell. & licet dici soleat, quod non censetur impossibile, quando verisimile est Principem concessurum, vt quia concedere solet, vt dicit Petrus de Anchar. in Reg. Nemo potest. de reg. iur. in 6. & pro hoc videtur tex. in l. 1. §. permittitur. ff. de aqua quot. & aestiua, quem allegat Aret. in d. §. Constat tamen hoc. non procedit in Notario, qui habet legem expresse eum prohibentem, sub pœna expressa, quod non interueniat in contractu prohibito. Ita notabiliter Afflict. loco cit. qui idem censet, quando Notarius vocatur ad conficiendum instrumentum de re feudali, & ita debent facere Notarij, & non conficere instrumenta alienationis rerum Ecclesiæ, non impetrato assensu Papæ, quia tales contractus solent esse damnosi Ecclesiæ, cum consueuerit quandoque tradi possessio, & postea non impetratur assensus, vt dicitur in Praxi, in damnum Ecclesiæ, & animarum iacturam.

S V M M A R I V M.

- 1 Hereticus reconciliatus, est inhabilis ad audiendas confessiones.
- 2 Abiurans de leui, non prohibetur audire confessiones, & exercere ordines, & alia sacramenta ministrare.
- 3 Abiurans de vehementi, nunquam admittitur ad audiendas confessiones in Curia Archiep. Neap.
- 4 Suspectus de hæresi grauius infamatus debet suspendi ab officio & beneficio, donec se purgauerit.
- 5 Suspectus de hæresi post abiurationem debet manere suspensus ab officio donec cesset scandalum.
- 6 Suspectus de hæresi, qui abiurauit de vehementi, an possit impediri, quominus possessionem canonicatus in cathedrali.

De hæretico reconciliato, non admittendo ad audiendas confessiones; & quid in suspecto de hæresi, qui abiurauit.

C A P. XLVI.

- 1 TANTE ordinatione Sancti Officij, quod hæreticus reconciliatus numquam admittatur ad audiendas confessiones fidelium, de qua mentionem facit Locatus in opere Iudiciali Inquisitorum in fine, fuit dubitatum in Curia Archiepisc. an quidam sacerdos, qui abiurauerat hæresim de leui, esset admittendus

- ad audiendas confessiones fidelium; & re delata ad Sacram. Congregationem generalis Inquisitionis Sancti Officii in Vrbe, fuit rescriptum die 6. Martij 1596. dictum sacerdotem non esse
- 2 impeditum exercere omnes ordines, & sacramenta ministrare, ac fidelium etiam secularium confessiones audire, quamuis abiurasset de leui: qui vero abiurauerunt de vehementi, numquam
 - 3 admittuntur in Curia Archiepiscopali ad audiendas confessiones, quidquid dicat Nauar. in conf. 16. de hereticis.

A N N O T A T I O.

- Annotandum, quod grauer infamati, & suspecti de hæresi debent
- 4 suspendi ab officio, & etiam à beneficio propter criminis immanitatem, donec se purgauerint; purgatione vero recepta beneficiū eis restituendum est, verum debent manere suspensi ab officio, donec cesset scandalum. Ita habetur in cap. inter. de purg. canon. Amplia, vt beneficia sint restituenda post abiurationem, etiam si fuerint tertio collata. Ita habetur in decis. 1. de hereticis, Acchill. de Grass. in qua fuit dictum, restituenda esse beneficia ei, qui abiurauit, ex d. cap. inter. vbi Abb. columna secunda notat effectum purgationis purgatiuum, vt absoluitur, & restituantur beneficia, quia est tantum suspensio propter suspicionem hæresis, non priuatio propter hæresim, iuxta cap. cum secundum. de heret. in 6.
 - 5 Item fuit dictum in Rota Rom. in vna Grandicensis Canonicatus coram Comitulo. 20. Iulij 1587. & latè probatum, non potuisse Capitulum Cathedralis denegare possessionem Canonicatus cuidam, qui ante viginti annos publicè pœnitentiatus abiurauerat de vehementi, ex sententia inquisitorū hæreticæ prauitatis: nulli enim Canones inhabilitant ad beneficia illos, qui abiurauerunt de vehementi, & fuerunt publicè pœnitentiati. arg. Gloss. in cap. fin. de Iurepatr. immo cum constitutio canonica doceat suspectos vehementer de hæresi suspendendos esse vsque ad congruam purgationem, & condignam satisfactionem, infertur, ea peracta habiles permanere: detecta enim innocentia per iuramentum, aboletur illa prior suspensio. Simancas de catholicis instit. tit. 55. num. 3. Zanchinus de heret. cap. 20. num. 6. Non obstat, quod post purgationem durat infamia facti, siquidem solus Deus illam remouere potest. Ostiens. & alij in cap. ex tuarum. de purg. canonica. & sufficit esse sublatam, quoad illius effectus per purgationem, & emendationem. Abbas ibidem num. 2. & in cap. testimonium. vbi etiam Felin. num. 12. de testibus. non obstat, quod publica pœnitentia inducit irregularitatem. cap. ex pœnitentibus. cap.

illud

illud. & cap. placuit. 50. distinct. quia irregularitas contrahitur ex publica poenitentia, quae imponitur pro crimine, ut habetur in d. cap. placuit. & notat Archid. in cap. in capite. distin. 50. sed poenitentia non fuit imposita ob crimen, de quo se purgavit, sed ob scandalum, ut quos scandalizauerat verbo, aut facto, edificaret publice abiurando, & poenitentias humiliter acceptando, iuxta textum in cap. iter. de purgat. canon. vers. in poenam. & ut verus catholicus agnosceretur. cap. litteras. in fine. de praeump. Rota decis. 1. num. 8. de haeret. in antiq. Non obstat, quod speciale dicatur in crimine haerese, ut purgatus etiam post purgationem remaneat suspensus ratione scandali, ut notat Ostiens. Ioan. And. in d. cap. inter. & facit cap. nihil. de praescrip. quia praeterquam, quod illud ibi intelligi potest ex eo, quod ita Summus Pontifex voluit, pronunciando contra illum Decanum: Respondetur in casu proposito cessasse omne scandalum, non modo propter purgationem, sed etiam ex lapsu tanti temporis, quo virtuosè, & catholicè vixit, praedicando, sacramenta ministrando, ex quibus omne scandalum de catholicorum mentibus deletum est, ad textum in eod. cap. inter. cap. ferrum. 50. distinct. Felin. in cap. cum deputati. in princ. de iudicijs. quin etiam si populus adhuc non cessasset scandalizari, non videtur eius habenda ratio. cap. qui scandalizauerit. de reg. iur. non obstat suspicio recidiui, ad regulam, semel malus. de reg. iur. in 6. quia regula limitatur, quando constat de emendatione per triennium. Alciat. de praeump. reg. 2. praeump. 7. Rolan. conf. 63. num. 12. non obstat, quod condemnatum ex causa criminis publici comitetur infamia. cap. infamiae. §. porro. 3. quæst. 7. Specul. in tit. de testib. §. 1. & haerese est crimen publicum, cap. ius publicum. distinct. 1. & infamis non potest consequi dignitates. cap. infamibus. de reg. iuris in sexto. ita nec canonicatum in Cathedrali. Bald. in Margarita. in verbo, Canonicus. quia procedit respectu criminis declarati per sententiam, ut legitur in d. §. porro. & in l. Athletas. §. Calumniatores. ff. de his qui not. infam. & non obstat ei, qui ob solam suspicionem licet vehementem fuit poenitentiatus, & de ea se purgavit abiurando: quin etiam dicit Paris. consil. 2. num. 185. & 188. lib. 4. & Roland. consil. 63. num. 26. haereticum formalem, qui prima vice abiuravit, non effici inhabilem ad beneficia, cum retinere, & recuperare possit virtute reconciliationis Ecclesiae etiam ex misericordia factae, quae opinio licet esset examinanda; tamen in eo, qui abiuravit propter suspensionem, videntur supradicta omni carere difficultate. vide Bursatum consil. 14. lib. 1. Vbi pluribus comprobat, haeretico reuertenti omnia bona sua condonari, qui illa etiam à Fisco recuperat ex communi obseruantia, & omnes honores, & pristinas dignitates.

S V M M A R I V M.

1. *Mulieres religioſe in communi viuenteſ, more religioſarum, ſubſunt Epiſcopo, licet non faciant profeſſionem.*
2. *Habitus nouæ religionis in communi eſt prohibitus.*
3. *Episcopuſ poteſt prohibere laicis ne deferant habitum clericalem.*
4. *Eremitæ non permittuntur commorari in Ciuitate, & diœc. Neap.*
5. *Mimæ. & meretriceſ prohibentur deferre habitum Monialium.*
6. *Laici omneſ ſub pœna graui, viri vel muliereſ, non poſſunt deferre habitum regularium.*
7. *Meretriceſ debent deferre aliquod ſignum, vt diſcernantur à mulieribuſ honeſtiſ.*
8. *Veſteſ regularium ludo, & fraude gerenteſ, an compellendi ad religionem.*
9. *Clerici vagabundi poſſunt priuari beneficijs.*

De non regularibus deferentibus habitum regularium. C A P. XLVII.

- A**DERANT in ciuitate Neap. plura conſeruatoria puellarum, quæ more Monialium viuebant in communi; induebant habitum Monialium, non tamen faciebant profeſſionem; placuit Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſi. Archiep. Neap. ex iuſtiſ cauſiſ, prohibere dictiſ puelliſ veſteſ Monialium, vulgo dictaſ, li foccanni. De qua prohibitione fuit dubitatum an licite fieri poſuiſſet, & quòd fuerit licita, facit, quòd iſtæ muliereſ, quæ ibi perpetuo morari volunt more religioſarum, licet nullam faciant profeſſionem, ſubſunt Epiſcopo. cap. indemnitateſ. ſ. in prædicta. de electione in 6. & ibi Geminianuſ, & Franchuſ.
2. Ant. de Butrio in cap. 2. de foro competent. probatur clariuſ in Clement. attendenteſ. ſ. illaſ quoque. de ſtatu Monachorum, vbi Card. Bonif. In quibuſ iuribuſ patet, quòd Ordinarij ipſaſ viſitare poſſunt & eiſ providere; & ſucceſſiue formam, circa veſteſ dare. Præterea adducitur tex. in cap. 1. de relig. domibuſ in 6. in quo prohibetur habituſ nouæ religionis in communi, & peccant mortaliter facienteſ contra dictum cap. 1. iuxta Abb. in d. cap. 2. de foro competent. num. 11. verſ. immo nescio.

nescio. Item facit textus in cap. vt clerici. & ibi Abb. de regulis. vbi dicitur, quod non Monachi non possunt vti habitu Monachali. Ripa responso quinto. Item facit, quod dicunt Dominicus, & Franchus in cap. vltimo, de bigamis in 6. quod iudex Ecclesiasticus potest prohibere laicis ne deferant habitum, vel tonsuram clericalem, quod in ciuitate Neap. seruatur; sollet tamen Vicarius concedere licentiam deferendi habitum clericalem volentibus sumere ordines, per aliquot menses ante. Non permittit etiam Curia Archiep. in ciuitate, & dioec. Neap. morari Eremitas, qui vt dicit Glos. in cap. qui vere. r6. quest. 1. sunt sicut locustæ sine rege, & sine regula, ad nihilum obligati, & sola voluntate tenentur, & vt plurimum sunt nequissimi sortilegi, vt experientia docuit, & cum in ciuitate, vel dioec. Neap. inuehiantur, carcerantur, & præciso habitu, sit eis præceptum sub pœna triemium, de non accedendo amplius ad eam, & multoties fuerunt per Curiam verberibus cæsi, quando fuerunt reperti in locis inhonestis. Aduerte, quod si Eremitæ essent probatæ vitæ possent tolerari, cum multos Eremitas Sanctos legamus; & Praxis Curia Neapolitanæ procedit in Eremitis ignotis, quorum conuersatio non est nota, & sæpe fuerunt reperti delinquentes: & Eremitæ probi sunt laudandi, nec possunt dici sine Rege, cum sub sint Episcopo, vt dicitur in d. glos. in d. cap. qui vere, contra eos, qui dicebant illos esse quasi locustas: & Praxis Curia procedit contra vagos, & ignotos, qui vagantur per diuersa loca. De Eremitis multa notabilia dicit Boer. de auct. magni Conf. num. 11. & seq.

A N N O T A T I O.

Annotandum, quod de iure ciuili mime, id est ioculatrices feminae, & meretrices non debent induere habitum Monialium, i. mime. C. de Episcopali audient. & ibi dicit Glossa, quod hoc pertinet ad curiam Episcopi per tex. in authentico de sanctissimis Episcopis. §. finali, in quo text. est prohibitio magis generalis, vt omnes laici, maxime theatralia exercentes, viri & mulieres, habitum regularium deferre non possint, & Episcopus super hoc prouidere debet sub pœna graui corporali, & dicit Bald. in d. l. mime. meretrices esse cogendas portare aliquem habitum distinctum, vel aliquod signum, vt discernantur à mulieribus coniu-

- coniugatis. In Hispania ex l. Regia Parti 1. tit. 6. l. 3. 6. laicus Religionis habitum induens ludi, vel detrahendi causa flagellis caesus, à loco ubi id fecit expellitur; clericus vero poena graui à suo Pralato venit puniendus: & dicit Glossa in c. mulieres. 27. q. 1. quod ij, qui ludo, vel fraude, habitum religionis gerunt, ad eius obseruantiam coguntur ex c. Quod interrogasti. 17. dist. sed in Praxi Glossæ opinionem non seruandam credit Gregorius Lopez super d. l. 3. 6. quod puto verum, nam in c. quod interrogasti. est casus de muliere, quæ ingressa est monasterium, & professsa continentiam postea dixit velle nubere, & sicte intrasse monasterium, & professionem emisisse, nam Papa compellit ad Religionem. Possunt mulieres in domo ex deuotione portare habitum, vt sunt Bizzochara, quæ permittuntur de iure Canonico. Glossa in cap. Mulieres, 27. quæst. 1.
- 9 Circa finem ibi, Sunt sicut locustæ, adde singulariter, quod clerici vagabundi habentes beneficia non requirunt residentiam, propter solum delictum vagationis, possunt priuari beneficijs. Abb. in c. ex tua. de cleric. non residen.

S V M M A R I V M.

- 1 Capellani habens cum onere celebrandi missas, an teneatur illas per alios celebrari facere tempore infirmitatis.
- 2 Famulo infirmo an debeatur salarium.
- 3 Heres, cui incumbit onus soluendi legatum pro Missis celebrandis in tali Ecclesia, non potest deputare Capellanos.
- 4 Beneficiati moderni tenentur celebrare Missas, ad quas celebrandas sese obligarunt beneficiati antiqui, acceptantes legatum utile Ecclesie.
- 5 Episcopus non potest constringere heredes defunctorum, vt in funere conuocare debeant clericos Ecclesie parochialis tantum, exclusis alijs, donec eorum numerus impletus fuerit.
- 6 Episcopus non potest statuere, quod nullus admittatur ad cantandum responsoria pro defunctis, nisi examinatus fuerit circa Cantum.
- 7 Beneficiati oppidi participantes de decimis debent participare de onere administrandi sacramenta.
- 8 Decimas vt possint vna cum curato exigere beneficiati oppidi, requiritur consuetudo immemorabilis.
- 9 Deputatio Vicarij parochialis pertinet ad Episcopum.

De Capellano infirmo, an teneatur per alios celebrari facere. C A P. XLVIII.

- 1 **Q**UOD VBIUM est quotidianum in Praxi, an sacerdos possidens capellaniam cum onere celebrandi Missas, teneatur illas per alios celebrari facere tempore infirmitatis, & aliter non faciat fructus suos? & videtur dicendum, quod infirmitas eum excuset, per textum in cap. significatum. de præbendis. In oppositum facit, quod datum ob causam, repetitur, si adimpleri non potuit ob infirmitatem recipientis. l. si pecuniam. in principio. ff. de conditione causa data; sed redditus capellaniam principaliter dantur propter onus celebrandi Missas; ergo tempore infirmitatis debent per alios celebrari. Secundo facit, quod capellanus censetur locare operas suas, tamquam famulus; Gloss. in dicto cap. significatum. sed famulo infirmo non debetur salarium, iuxta veriorum opinionem Bartoli in l. si vno. §. item. cum quidam. ff. locati. Ant. Anchâr. Imola in cap. potuit. de locato. Franch. in c. vnico. §. qui vero. de cler. non resid. in 6. solum tenetur dominus famulo infirmo dare cibaria, ac modicas, & tenues expensas, nempe per octo, vel decem dies. Bart. in l. si cum dotem. §. si autem. ff. soluto matrimonio. Abb. in cap. 1. de clerico ægrotante. Couar. lib. 3. variar. resol. c. 13. & successiue capellanus infirmus per octo, vel decem dies ad summum poterit recipere redditus capellaniam pro se, & postea tenetur per alios celebrari facere Missas. & hanc opin. tenet P. Nauar. de rest. lib. 2. num. 210. dicit tamen, quod si infirmitas esset vnius mensis, vel ad summum duorum, non tenetur per alios celebrari facere; & pro maiori intelligentia distinguit quædam esse beneficia fundata ex decimis, & alijs redditibus principaliter ad sustentationem ministrorum, vt canonicatus, dignitates, & similia, quorum sustentatio magis necessaria est tempore infirmitatis, quam alio, & talibus beneficiatis debentur fructus tempore infirmitatis, etiam si essent distributiones quotidianæ. cap. vnico. de cler. non residen. in 6. quædam sunt beneficia prin-

cipa-

cialiter instituta ad onus celebrandi Missas, & secundo ad sustentationem ministrorum pro tempore, quo celebrant Missas, ut capellanæ, quæ habent talia onera, & illas habentibus non est cõueniens, quod tempore infirmitatis dentur redditus, ex rationibus ultimo loco adductis; quæ opinio Petri Nauar. videtur vera, & æquæ: crederem tamen spatium duorum mensium ad faciendum celebrari Missas per alios, quod concedit Petrus Nauar. esse nimis longum, sed sufficere sex, vel octo dies. Nec obstat tex. in d. cap. significatum. quia ibi aderat speciale statutum, quod non teneretur capellanus celebrare tempore infirmitatis.

Plura dubia circa celebrationem Missarum vide in Manuali Pastorum, c. 72. verum quia in hoc cap. agitur de onere peragendi diuina, propter mercedem, quæ recipitur, aliqua in Praxi vtilia annotanda censui, licet non omnia respiciant celebrationem Missarum, sed alia diuina.

Primum, quod facto legato pro Missis celebrandis in tali Ecclesia, non ex hoc sequitur, quod heres possit deputare capellanum, sed tantum curare debet, ut huiusmodi Missæ à Ministris Ecclesiæ celebrentur, nisi forte vellet vltra eleemosynam proprijs expensis ibi celebrari facere. est etiam intelligenda facultas faciendi ibidem celebrari Missas, & alia diuina officia, ut non stet priuatiue ad alios, ne minuat cultus diuinus. sed hoc non pertinet ad heredes. Ita fuit decisa in Rota Romana in vna Calaguritana capellæ 16. Ianuarij 1584. coram Cardinali Seraphino.

Secundo notandum, beneficiatos modernos Ecclesiæ teneri ad celebrationem Missarum relictarum, cum beneficiati prædecessores acceptauerint legatum quantitatis pecuniæ cum onere celebrandi Missas; quoniam cum huiusmodi onere transit obligatio ad successores, ad tradita in cap. significatum. vbi But. num. 12. ad finem. & Abb. num. 7. de præben. nisi legatum cessisset solum in commodum beneficiatorum, dumtaxat illius temporis, iuxta reg. qui sentit de reg. iur. in sexto. Verum quando sit legatum in vtilitatem Ecclesiæ, ut quia fuit liberata ab ære alieno, tenentur moderni beneficiati, quia successores tenentur ad soluendum debitum ex causa necessaria, vel ipsi Ecclesiæ vtili contractum cap. 1 & 2. de solut. Abb. in c. præsentium, de pignoribus. & tanto magis tenentur, accedente consuetudine prædecessorum celebrandi. ita fuit decisa in Rota Romana in vna Pampilonensis celebrationis Missarum. 16. Nouembris 1588. Coram Domino Comitulo.

Tertio

5 Tertiò notandum, non posse Episcopum statuere, quod nullus admit-
tatur ad cantandum responsoria pro defunctis, nisi examinatur, quia
sufficit quilibet cantus. Ita fuit dictum in vna Gerundensis statuti, die
27. Maij 1581. coram Orano. & in vna Calaguritana funeralium, coram
eodem Orano 22. Iunij 1590. fuit decisum, non posse Ordinarium astrin-
gere heredes defunctorum, vt in funere conuocare debeant clericos Ec-
6 clesie Parochialis tantum, exclusis alijs, donec eorum numerus fuerit
impletus; nam cum conuocatio ista respiciat priuilegium totius cleri,
vtique restringendo, aut moderando illam ad proprios Ecclesie clericos
libertatem Ecclesiasticam restringit. Silu. in verbo, immunitas, el se-
condo. sub num. 7. & in verbo, simonia. sub num. 11. & huiusmodi con-
suetudines tamquam scandalosas, & sacrilegas extorsiones detestatur
Sotus de iustitia, & iure. lib. 1. quæst. 6. artic. 2. vers. hic autem admonen-
di. neque interest, quod ius sepeliendi pertineat ad Ecclesiam paro-
chiale, quia aliud est ius, per quod quis compellitur sepeliri in paro-
chia, & aliud, per quod tollitur facultas vocandi alios clericos; nisi prius
adimpleto numero beneficiatorum parochialis. faciunt notata in cap.
vestra. de locato.

7 Notandum præterea, quod cum primitiæ, & decimæ percipiantur ra-
tione sacramentorum, si diuidantur inter presbyteros, diaconos, & alios
clericos, vtique de onere participare tenentur, quæ de illis participant
iuxta Reg. qui sentit. de reg. iuris. in sexto. neque obstat probatio spon-
tanei seruitij, nam etiam sponte id dicitur, quis facere, ad quod tenetur,
vt probatur ex Arist. 3. Ethicorum. & ita fuit dedisum in Rota in vna
Toletana primitiarum. 22. Aprilis 1587. coram Domino Seraphino, &
fuit laudata constitutio synodalis, iniungens onus ministerij beneficiatis
8 participantibus de primitijs. Quæ autem consuetudo requiratur, vt
beneficiati alicuius oppidi possint vigore consuetudinis participare de
primitijs, & decimis. quando Ecclesia habet rectorem, penes quem re-
sidet cura animarum, & in vna Tolena primitiarum. 22. Iunij 1579. co-
ram Bubalo fuit decisum, requiri consuetudinem immemorabilem, cum
ius resistat, nam Curatus habet intentionem fundatam de iure in deci-
mis, & primitijs. cap. statuimus. 16. q. 1. c. d. nobis. c. cum in tua. c. cum
contingat. de decimis.

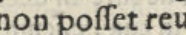
9 Notandum denique, quod Rector Parochialis infirmus non potest
deputare Vicarium, sed munus deputandi pertinet ad Episcopum, sed
posset ipse deputare ad modicum tempus. Ioan. And. & Franchus in c. cū
ex eo. de elect. in sexto. & fuit dictum in vna Hispalen. iurisnominandi
decima Octobris 1583. coram Seraphino, sed in ecclesijs non curatis se-
cus est. Lopus alleg. 5. nu. 8. Butrius conf. 3. Paris. conf. 50. lib. 4. & proin-
de dixerunt Domini de Rota, quod cum beneficiati Ecclesie habeant
curam celebrationis diuinorum, consequens est, vt omnia sint sub eorū
cura, & regimine, & quod ministros, necessarios deputet. Vnde in Eccle-
fia Ca-

ſia Cathedrali multa pertinent ad ordinationem Archidiaconi, & aliorum, extra. de officio Archid. per totum. & de officio Sacriſtæ, & de officio Cuſtodis.

S V M M A R I V M.

- 1 *Episcopus poteſt diſpenſare cum depoſito verbaliter; & in quibus caſibus.*
- 2 *Episcopi ex generali conſuetudine, & quaſi poſſeſſione faciunt gratiam de omnibus delictis, præcipue Archiep. Neapolitanus.*
- 3 *Sententia Vicarij, cum clauſula, ſalua moderatione, & commutatione Episcopo, valet; & ita ſeruatur Neap.*
- 4 *Casus vehementis ſuſpicionis hæreſis, vel apoſtaſia, referuntur Pontifici in Curia Archiep. Neap.*
- 5 *Episcopus poteſt facere indultum illis, qui aliorum delicta detegunt.*

De Episcopo, an poſſit facere gratiam, & de ſententia Vicarij, cum clauſula, ſalua moderatione Episcopo. C A P. XLIX.

- 1 OTANDVM eſt in Praxi, quod Episcopus poteſt diſpenſare cum depoſito verbaliter ab adulterio, infra iuxta cap. at ſi clerici. §. de adulterijs. de iudicijs, vbi Abbas, Felinus, Decius, &
- 2 communis, & etiam in caſibus expreſſis maioribus adulterio, vt in inceſtu, ex communi in dicto §. de adulteris. Item licet de iure communi Episcopus non poſſit facere gratiam de poena delicti ſecundum aliquos, vnde
- 3 non poſſet reuocare exulem, vt dicit Diaz in praxi, in verbo, in exilium mitti. Foller. in praxi Canonica, in verbo, & ſi committi. nu. 123. tamen de conſuetudine, & quaſi poſſeſſione, in qua manuteneantur Episcopi, hodie faciunt gratiam de omnibus delictis; & ita obſeruant Archiepiſc. Neap. ſed ad maiorem cautelam in Curia Archiep. Vicarius in ſententia ſemper ponit clauſulam in fine, ſalua moderatione, & commutatione Illuſtriſſ. Archiepiſc. quæ ſententia valet. Baldus in auth. interdiciamus. C. de Episcopis, & clericis. Felinus in c. qualiter, & quando. el 2. §. ad corrigendos. de accuſat. Quæ clauſula ponitur etiam in ſenten-

- sentētijs causarum Sanctæ fidei, quamvis multoties resolutiones dictarum causarum ab Vrbe mittantur; si quidem casus vehementis suspicionis hæresis, vel apostasię Curia Archiepisc. Neap. solet deferre Sanctissimo Domino, tamquam negotia maiora, iuxta cap. maiores. de baptismo; cum voto tamen Congregationis eiusdem Curia. Item solet Archiepisc. Neap. concedere indultum illis, qui alios delinquentes reuelauerint; nam Iudices ordinarij possunt bannitos rebannire, & remittere ex prædicta causa. Bart. in l. ambitiosa. ff. de decretis ab ordine faciendis. per l. omnes. §. fin. ff. de re militari. Farinac. de inquisitione. q. 14. qui plura adducit.

A N N O T A T I O.

Circa numerum tertium, vltra consuetudinem Archiepiscopalem Neapolitanam, qua Archiepiscopi faciunt gratiam de omnibus delictis, id etiam de iure procedere tenet Alba conf. 64. num. 76. facit quod dicit Bart. in l. relegati. ff. de pœnis. quod non solum Princeps, & Ciuitates non recognoscentes superiorem possunt restituere bannitos ad patriam, sed etiam alia, si habent potestatem statuendi; sed Episcopi possunt condere statuta, vt clarum est, & habetur per omnes in cap. fin. de offic. leg. & habent merum, & mixtum imperium. Miles in repertorio, in verbo, Episcopus. & Episcopus est maior præfecto prætorio, vt dicit Bologn. conf. num. 4. & Episcopi dicuntur Illustres secundum Ostiens. & Abb. in cap. cum causam. il secondo. de iuramento calumniæ. itaque sunt maiores alijs ciuitatibus recognoscentibus superiorem, & dicit Paris. conf. 141. num. 25. vol. 4. quod dispositio Papæ excipiens Principes, includit & Principes Ecclesiæ, cum in terris teneant locum Apostolorum. cap. quorum vices. dist. 68. quare si Principi temporali competit facere gratiam, iuxta c. l. 4. & Episcopis competere debet, maximè in delictis, in quibus possunt dispensare: nam licet eis dispensare etiam post sententiam, & remittere pœnam. Abb. in c. nisi specialis. in fin. de off. deleg.

S V M M A R I V M.

- 1 *Miracula fiunt in instanti, & sunt ex omni parte perfecta.*
- 2 *Animal venenosum, vel fulmen, si tangat vitrum consecratum, quid de illo sanguine faciendum est.*
- 3 *Testes singulares non probant miracula, & tenentur reddere causam scientiæ, etiam non interrogati; nec probant, si dicant, scio quia vicinus.*

De Miraculis aliqua scitu digna. C A P. L.

Igitur dictum in Curia Archiep. Neap. non esse miracula, quæ dicebantur fieri in quadam Ecclesia ciuitatis Neapol. virtute cuiusdam imaginis Beatæ Mariæ; ex eo, quia plures personæ, quæ per longum tempus fuerant infirmæ, cum ad dictam Ecclesiam accessissent, statim receperant sanitatem; quoniam ex attestationibus medicorum apparebat, non fuisse in totum libertas ab infirmitatibus, & miracula sunt ex omni parte perfecta; numquam enim Christus aliquem sanauit, quem non in totum liberauerit ab infirmitatibus mentis, & corporis, vt dicit diuus Augustinus in can. sunt plures. & ibi Card. de Turrecremata, de poenit. dist. 3. Diuus Thomas in 3. parte sum. quæst. 44. art. 3. in solut. ad secundum argumentum, vbi dicit miracula fieri subito, in instanti, & perfecte, & illum cæcum, de quo habetur Marci 8. non recepissem statim visum, propter eius infidelitatem, secundum Chrysost. vel secundum Bedam, quem Christus vno verbo totum simul curare poterat, paulatim curauit, vt magnitudinem humanæ cæcitatibus ostenderet, quæ vix, & quasi per gradus ad lucem redit. facit tex. in cap. maiores. §. vbi adhuc. de baptismo. Non tamen poterat negari, quin essent gratiæ, quarum quotidie infinitum numerum misericors Deus nobis elargitur intercessione Beatæ Mariæ, & aliorum Sanctorum. Nec obliuioni tradendum censui quod anno 1600. fuerunt pluriæ magnæ fere per totam hiemem in ciuitate Neapolitana, & æstate lues hominum maxima. Et cum sequenti hieme incepissent de nouo pluriæ, & secundum Astrologos, ac signa cælestia expectarentur maiores his, quæ fuerant anno præcedenti, Neapolitani inuocauerunt Diui Ianuarij huius ciuitatis Patroni, & protectoris patrociniū. Cuius caput cum sanguine processionaliter, & magna deuotione per ciuitatem detulerunt, vixque inceperunt deferre, cum mox serenitas magna facta est, quæ durauit per plures dies; nec sterilitas, aut mortalitas sequuta fuit, prout anno præcedenti. Anno 1601. quædam mulier lethaler cum baculo vulnerata à fratre in capite, vt omnia ossa capitis appa-

apparerent, & existimaretur mortua, fuit ab illo spoliata vestibus, & proiecta in profundum puteum absque aqua, profunditatis 96. palmorum, in quo sic vulnerata, sine vestibus, tempore hiemali, mēse Martij, absq; cibo, & potu per multos dies permansit, & inuocatione Beatę Marię de Carmelo à dicto puteo extracta fuit, ac post paucos dies perfectam sanitatem recepit, cum magna admiratione fidelium, & gratiarum actione. De qua gratia fuit capta informatio in Curia Archiepiscopali per me. eodem anno, in Ecclesia Sanctę Crucis ciuitatis Neapol. dum sacerdos celebraret Missam, & sumpsisset Sanctissimam Hostiam, antequam sumeret sanguinem, cecidit de cælo fulmen, capellam. & altare diruens, comburensque partem corporalis sub calice prostrati, nec tetigit sanguinem, neque sacerdotem offendit, quod magna Dei misericordia factum fuisse patet: sacerdos de nouo consecrauit sanguinem, Missamque perfecit. Fuit autem dubitatum in Curia, quid de illo sanguine faciendum esset, & an deberet sumi ab aliquo sacerdote: & fuit dictum, quod fulmen solet vinum, & alios liquores, quos attingit, efficere pestiferos, & venenosos, vt dicunt Chrysostomus lauellus super meteora cap. 4. tract. 8. in resolutione 7. dubij. Conciliator in suo tract. de venenis. Et quamuis esset dubium, si fulmen tetigisset sanguinem; tamen propter vehementem suspicionem, ne tetigisset, fuit per Curiam resolutum, quod dictus sanguis minime sumeretur, sed reponeretur in aliquo vasculo, & cum sacris reliquijs conseruaretur, iuxta doctrinam. Diui Thom. in 3. part. quæst. 83. art. 6. ad 3. in fine, qui id faciendum dicit, quando aliquod animal venenosum cadit in calicem. Est etiam notandum circa miracula, quod non probantur per testes singulares. Archid. in cap. nec mirum 26. quæst. 5. Abb. in consil. 42. & testes deponentes de miraculis, debent etiam non interrogati reddere causam scientiæ. Bald. in l. solam. C. de testibus, nec probant, si dicant, scio quia vicinus, vt probat Mascard. de probat. conclus. 1064. Et diligenter examinari debent, & de singulis circumstantijs respondere, Abb. & alij in cap. venerabili. de testibus. & Episcopi cauti, quando miracula fieri dicuntur virtute sacrarum imaginum, statim mandant operiri imagines, ianuas Ecclesię claudi, impe-

diunt concursum hominum, donec diligens capiatur informatio, & veritas habeatur, cum consilio Theologorum, & iurconsultorum, iuxta Conc. Trident. sess. 25. de inuoc. & venerat. Sanctorum.

S V M M A R I V M.

- 1 *Sacramenta quis debeat ministrare existentibus in hospitali, Parochus, vel presbyter inseruiens hospitali.*
- 2 *Cura animarum, & potestas administrandi sacramenta possunt præscribi, & per quantum tempus.*
- 3 *Matrimonia celebrata à Parocho putatiuo ex communi errore, an sint inualida, & de nouo contrahenda.*
- 4 *Opinio vnius Doctōris pro matrimonio præualet communi opinioni.*

De sacramentis ministrandis in Hospitalibus.

C A P. LI.

- S**OLET dubitari, an eo ipso, quod est fundatum hospitale, possint ministrari sacramenta infirmis à presbyteris seruientibus in hospitali. Et veritas est, quod non; sed à Parocho, in cuius parochia situm est hospitale; nisi id fuerit legitime præscriptum; siquidem cura animarum, & potestas administrandi sacramenta, etiam absoluendi à peccatis, possunt præscribi, & consuetudine induci. probatur in Clem. quia contingit. §. ceterum. de religios. domib. vbi Gloss. Card. Imol. Anchar. requiritur tamen spatium quadraginta annorum ad inducendam hanc præscriptionem, vt ibi dicunt Paulus, Card. & Imol. & ex his fuit dictum in Curia in simili casu, quod in quadam Ecclesia ciuitatis Neapol. in qua adest conseruatorium puellarum, non poterat matrimonium dictarum puellarum celebrari à Sacrista dictæ Ecclesiæ, sed à Parocho fieri debebat; nisi priuilegium Papæ esset in contrarium.

A N N O T A T I O.

Dubium est notabile, Sacrista conseruatorij puellarum, per decem, vel plures annos, non tamen quadraginta, interfuit tamquam proprius
 3 Parochus nonnullis matrimonijs puellarum, postea Episcopus declarauit id spectare ad Parochum, in cuius parochia situm est conseruatorium. Quæritur, an matrimonia ante declarationem prædictam contracta, fuerint inualida, ita vt de nouo sint contrahenda? & videtur fuisse omnino inualida, quamuis communiter ille Sacrista fuerit reputatus proprius Parochus; quoniam ad hoc, vt communis error faciat ius, & gesta ante detectum errorem non sint retractanda, duo requiruntur; quasi possessio; & titulus, siue auctoritas Superioris, licet postea detegatur alius defectus, vt habetur in l. Barbarius. ff. de officio pratoris. Ita tenet Baldus in l. 2. C. de sententijs. Innoc. Abb. in cap. nihil. de electione. vbi dicunt gesta per Prælatum intrusum non habentem titulum, ex communi errore non effici valida. Iason, qui multos cumulat in d. l. Barbarius, num. 48. concludentes gesta à tabellione, qui communiter reputabatur tabellio, cum non haberet titulum, esse inualida: & in specie ex prædicta conclusione Doctorum matrimoniu celebratum à Parochoputatio sine titulo esse inualidum, non obstante communi errore tradit Sanchez, de matrimonio. lib. 3. disput. 22. quæst. 5. Cum igitur Sacrista non habuerit titulum parochiæ, videtur, quod ex communi errore absque titulo matrimonia contracta non sint toleranda.

Nihilominus in casu proposito contrariam opinionem censeo veriorrem. Primo siquidem, licet supradicta opinio, quod requiratur titulus, innitatur magna turba Doctorum: nihilominus contraria opinio, quod gesta à Notario putatio sine titulo sint valida, habet pro se grauissimos auctores, quamuis numero pauciores. Eam tenet Bart. cuius auctoritas est magna in d. l. Barbarius, vbi Albericus dicit hanc opinionem de consuetudine obseruari, & Fulgosius dicit, quod licet contraria sententia in disputando verior videatur, tamen sententia Bartoli est humanior, & videtur in iudicio tenenda. sequitur Bald. sibi contrarius in l. non ignorat. C. qui accusare possunt. Angelus in authent. de tabellion. in princ. & in l. 2. ff. ad Maced. & conf. 140. Quidam Matthæus, & Ioannes Faber in §. sed cum aliquis. Institut. de testam. quos refert Tiracuellus post ll. connubiales, Gloss. 8. num. 153. Habet itaque ista opinio grauissimos auctores pro se: ergo sequenda est in fauorem matrimonij, ne dissoluatur, ex reg. Ostiens. in cap. si vir. de cognatione spirit. vbi dicit: trado istud, pro regula certa, & sana, quod ubicumque magistri per suas Glossas soluunt matrimonium, nec ius expressum inducunt, si inuenias aliquem contrarium scribentem, illi adhæreas. itaque secundum
 4 Ostiensem opinio Doctoris singularis, vbi agitur de matrimonio susti-

nendo, præfertur communi opinioni. Sequitur Ioannes Andreas, Abb. ibi idem dicit in cap. fin. de sententia, & re iudicata. sequuntur Antonius Cardinalis in d. c. si vir. Felinus in c. 1. de constitut. column. penult. vers. tertio limita. & in cap. 1. column. 2. vt lite non contestata. Cum itaque Bartoli opinio sit probabilis, & benignior, sequenda est ad finem, vt matrimonia contracta sustineantur.

S V M M A R I V M.

- 1 *Episcopus an possit indicare festa in synodo sine consensu populi.*
- 2 *Episcopi presentes in Curia interueniunt in canonizatione Sanctorum, & dant votum.*

De diebus festiuis ab Episcopis indicandis, & de voto illorum in canonizationibus SS.

C A P. LII.

QUÆRITVR, An Episcopus in Synodo possit indicare festa obseruanda de præcepto absque consensu populi. Abb. in cap. fin. de ferijs, quem sequitur Imola; & Barbat. dicit esse acquirendum populi consensum per textum in d. c. fin. ibi, cum clero, & populo. & quia agitur de præiudicio populi, & Episcopus non potest statuere in præiudicio aliorum. c. vestra. de locato. declarat, vt sufficiat populi præsentia, absque contradictione. Dicit etiam contradictionem populi non esse attendendam, quando populus non habet legitimam causam contradicendi, vt quia Episcopus vult inducere obseruationem alicuius Sancti, qui traxit originem ex illo loco. Contrariam opinionem tenet Antonius de Butrio, vt non requiratur populi consensus, quia in his, quæ tendunt in animæ fauorem quilibet est subiectus Episcopo. cap. cum sit. de foro competenti. cap. nouit. de iudicijs. cap. per venerabilem. qui filij sint legitimi. & hæc est verior opinio, quam late comprobat Casaneus in Catalogo Gloriæ mundi, tertia parte, consil. 48. nec Abb. respondet dictæ rationi Antonij de Butrio. Non obstat c. fin. de ferijs, quia non probat, quod Episcopus debeat indicare festa cum clero, & populo, sed quod festa, quæ duxerint Episcopi veneranda, celebrentur à clero, & populo; & prædicta intelligit de San-

- de Sanctis canonizatis ab Ecclesia, quia solus Papa canonizat
- 2 Sanctos, cap. 1. de Reliq. & vener. Sanctorum. Bene verum est, quod in canonizatione Sanctorum Papa publicè in Consistorio requirit Vota Episcoporum, qui reperiuntur præsentes in Curia; & ita fuit obseruatum anno præterito 1608. in canonizatione Sanctæ Franciscæ Romanæ. Facit Glossa in cap. Anastasius. in verbo, consilio. dist. 18. tradit etiam Cassaneus d. part. 3. conf. 50. & Episcopi sunt in hac quasi possessione ex voluntate Summorum Pontificum.

S V M M A R I V M.

- 1 Archidiaconus quando præferatur Archipresbytero in delatione Sanctissimi Sacramenti, & alijs functionibus.
- 2 Bulla Greg. xij. super præcedentia in processionibus.
- 3 Confraternitates laicorum anteneantur accedere ad processiones.

De Processionibus. C A P. LIII.

VAERITVR, quis debeat præcedere ex canonicis, prior in Data, vel prior in possessione, licet sit posterior in Data: & dicendum est, canonico, qui prius accepit possessionem, deberi præcedentiam in stallo, in Choro, voce in capitulo, & alijs: ratio est, quia honor iste datur antiquiori canonico propter eius maiora onera, quæ in Ecclesia subiit, per tex. in l. 2. C. de officio magistri officiorum. ibi, vel labor prolixior fecerit antequam, & per tex. in l. fin. C. de tyronib. lib. 12. ibi: Nisi cui & laborum assiduitas, & stipendiorum prolixitas suffragantur. Gloss. not. in cap. fin. in verbo, antiquiores. ibi: Sed & tempore, quo in Ecclesia militauerint. faciunt plura adducta per Casan. in Catal. Glor. mund. part. 4. confid. 76. & part. 11. confil. 17. & ita ex prædictis fuit decisum in Rota Romana in vna Vicentina præcedentiæ 27. Aprilis 1594. coram Gipsio. nec ad rem facit, quod primo loco prouisus licet in possessione posterior præferatur secundo loco prouiso, c. eum cui.

de præben. in sexto. & iuxta latè tradita per Gloss. in c. si soli. in verbo, infirmitatem. de concessione præbendæ in 6. quoniam id procedit in iuribus, quæ simul cum ipsa re transferuntur: sed non in illis prærogatiuis, & præeminentijs, quæ coherent personæ, & illam sequuntur, cum ratione alicuius qualitatis ei conceduntur, vt in proposito casu propter maiora onera consideraerunt Domini de Rota. & hæc nota.

Item quæritur, an Archipresbyter præferatur Archidiacono absente Episcopo in celebratione Missarum in diebus solemnibus, delatione Sanctissimi Sacramenti in eius festo, benedictione Candelarum, Cinerum, Palmarum, & alijs huiusmodi actibus, & functionibus sacerdotalibus: & videtur quòd sic, in textu claro in cap. officium. de officio Archipresb. vbi absente Episcopo huiusmodi munia ad Archipresbyterum pertinent. Quare Doctores constituunt regulam, quod Archidiaconus præcedit Archipresbyterum in administratione, sed Archipresbyter præcedit Archidiaconum in diuinis. Glossa in cap. primo, de officio Archipresb. Felin. in rubrica de maiorit. & obedientia. Boerius latè in tract. de auctoritate magni cons. num. 73. & hæc est veritas, quæ tamen recipit notabilem limitationem, vt non procedat quando Archidiaconus est in presbyteratus ordine constitutus, tunc cum sit par etiam in ordine, & maior in administratione, debet præcedere Archipresbyterum in prædictis functionibus, nisi consuetudo obstaret. Ita dicit Ostien. in cap. primo, de officio Archipresb. quem sequuntur Ioannes Andreas, Antonius, Abb. Card. Anchar. Bellam. qui dicit hoc esse menti tenendum: & est communis opinio, quæ fuit à Sacra Congregatione rituum approbata, etiam si Archidiaconus esset sacerdos ex deuotione, non ex necessitate Ecclesiæ: ita pluries determinauit, & principaliter in vna Regienfis 9. Decembris 1600. his verbis. Censuit Congregatio, Archidiaconum dictæ Ecclesiæ, qui prima dignitas post pontificalem existit, & sacerdos nunc est, non quidem ex obligatione, sed ex sua voluntate, & deuotione in decantatione missarum in diebus solemnibus, delatione Sanctissimi Sacramenti, benedictione Candelarum, Cinerum, & Palmarum, & alijs huiusmodi actibus, & functionibus sacerdotalibus, Episcopo absente, præferendum esse Archipresbytero, neque

que allegatam consuetudinem, quæ legitimè probata non fuit, eidem Archipresbytero ad excludendum Archidiaconum sacerdotem in casu de quo agitur, suffragari. Idem fuit determinatum inter Archidiaconum Sanctæ Agathæ, & Decanum, qui erat secunda dignitas, die 23. Martij 1602. Idem in vna luuencensi die 17. Nouembris 1607. Idem in vna Barensi die 19. Ianuarij. & fuit dictum, prædicta munia absente Archiepiscopo, vel impedito, spectare ad primam dignitatem, vel ea impedita, ad secundam, & successiuè ad tertiam, vel quartam, & omnibus dignitatibus absentibus, vel impeditis, ad primum, vel secundum Canonicum, dummodo in festo Sanctissimi Corporis Christi ipsa prima dignitas, vel primus Canonicus præsens Missam cantet: quod si præsens fuerit, & cantare noluerit, illa dignitas, vel Canonicus Sacramentum deferat, qui Missam celebrauit. Quod verò ad distributionem Missarum, & Vesperarum infra annum, seruandam esse consuetudinem Ecclesiæ. Idem anno 1609. in fauorem Archidiaconi Viterbiensis sacerdotis fuit dictum. Placet tamen hoc loco referre bullam Gregor. XIII. super præcedentia in processionibus, quæ talis est.

Gregorius Episcopus seruus seruorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

EXPOSCIT, & infra. De nobis attributa potestatis plenitudine volumus, & Apostolica auctoritate decernimus, quòd quicumque ex dictis Fratibus mendicantibus inter se de præcedentia huiusmodi contendentes, aut confraternitatum prædictarum, inter quos lites, & cause præmissorum occasione orta iam sint, seu oriri contigerit in futurum, qui in quasi possessione præcedentia, seu iuris præcedendi sunt, ij, (quibuscumque reclamationibus, protestationibus, appellationibus, & alijs subterfugijs prorsus remotis, & cessantibus, & postpositis) in processionibus tam publicis, quam priuatis præcedere debeant: quando vero non probetur, aut non
 3 constat de quasi possessione præcedentia huiusmodi, inter fratres quidem mendicantes ij, qui antiquiores in loco controuersie, inter Confratres vero inter se litigantes ij, qui prius saccis vsi sunt, in processionibus, tam publicis, quam priuatis præcedere debeant: ita vt, si contigerit noua monasteria, aut domos alicuius ordinis mendicantium erigi in loco, in quo alterius ex dictis

mendicantibus monasteria, aut domus prius erecta, & instituta sint, ille ordo, qui prius monasterium, seu domum in loco habuerit, precedat.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficia coram Ordinarijs, quibus ex causis resignari possint.
- 2 Resignatio beneficij clerici scandalosè viuentis, sine alia causa ab Ordinarijs recipi potest.
- 3 Beneficia tria, non sufficientia ad victum, sine dispensatione obtineri non possunt.
- 4 Pœna nulla imponitur Ordinario, admittenti resignationem sine causa; sed resignatio est nulla.
- 5 Beneficia resignata coram Ordinarijs non possunt ab ipsis conferri suis, vel resignantium consanguineis, vel familiaribus.
- 6 Beneficia lite pendente, an resignari possint, quando inquisitus per sententiam veniret priuandus beneficio.
- 7 Resignationem beneficij non potest recipere, qui ex priuilegio confert.
- 8 Permutatio beneficij ex qua causa fieri debet.
- 9 Beneficia coram Papa possunt resignari appellatione pendente à condemnato ad priuationem beneficij, etiam data scientia impetrationis factæ à Papa.
- 10 Impetrans beneficium possessum ab homicida absque dispensatione Apostolica, non tenetur probare homicidium probationibus clarissimis, prout in causa criminali, sed prout in causa ciuili.
- 11 Fructus quomodo diuidantur inter resignantem, & resignatarium, & inter heredes defuncti beneficiarij, & successorem.
- 12 Annus à quo mense computetur.

De resignationibus beneficiorum. C A P. LIV.

VOTIDIE dubitatur, quando Ordinarius possit recipere resignationes beneficiorum? super quo emanauit bulla Pij V. incipiens, *Quanta*, anno 1568. quam substantialiter referam. Præcipitur enim in ea, resignationes quorumcumque beneficiorum esse nullas, & irritas, si ab Ordinarijs

recipiantur, sine aliqua ex infrascriptis causis; nempe, si resignantes sint.

- 1 Senio confecti. Qui vero dicantur senes, remittitur arbitrio boni viri. Menoch. de arbitrarijs, casu 59. qui considerata qualitate

litate personæ, iudicabit senem 50. 60. vel 70. annorum; & consideratis etiam oneribus beneficij. Parisius de resignatione beneficiorum, lib. 5. quæst. 6.

Aut valetudinarij. Quod etiam remittitur arbitrio Iudicis. Menoch. casu 60. num. 5. eod. lib. & est communis. Parisius ubi supra, & dicta infirmitas debet esse frequens, adeo ut beneficia non possit muneri sibi iniuncto satisfacere. Geminianus in c. 1. clerico ægrotante, in 6.

Aut corpore impediti. Ut sunt leprosi, paralytici; laborantes scabiei specie, quam Physici Drioram vocant; Apoplectici, habentes morbum comitalem; lunatici; laborantes morbo Gallico, qui producit vlcera; habentes chiragram continuam, vel frequentem, siue manum tremulam.

Aut corpore vitati. Ut sunt cæci, claudi, habentes manum mutilatam, crus abscissum, vel adeo contractum, ut sit opus ligneo pede. Gibbosi, habentes pedem fractum cum magna deformitate, iuxta Archid. in cap. hinc etenim. distin. 49. & tandem secundum Parisium, ubi supra diminuti qualibet parte corporis notabili.

Aut crimine obnoxij. Exemplifica in casibus in quibus clerici sunt priuandi beneficijs, arg. cap. nisi cum pridem. de renun. ut sunt homicidæ, simoniaci, adulteri, concubinarij, qui post monitiones non resipiscunt, sustinentes excommunicationem per annum, vel ultra, iuxta Abb. & alios in cap. 1. de iudicijs. Periuri, Felin. in cap. ex parte. de rescriptis. Blasphemi cap. si quis per capillos. 22. quæst. 1. & similia delicta committentes.

Censurisque Ecclesiasticis irretiti. Ut sunt excommunicati, suspensi, vel interdicti, iuxta cap. quærenti. de verbor. signif.

Aut qui nequeunt Ecclesiæ, vel beneficio inservire. Ut sunt omnes irregulares, exules, & similes. Potest etiam poni exemplum in eo, qui habet cappellaniam in Ciuitate Neapolitana; & obtinuit beneficium, requirens residentiam in alia dioecesi, & non potest commode inuenire substitutum, qui celebret Missas in d. cappellania, ut sæpe contingit in hac ciuitate; quia poterit admitti resignatio cappellaniæ, cum id dicatur fieri non posse, quod commode fieri nequit, l. nepos Proculo. ff. de verbor. signif.

Aut

- 2 *Aut non debent Ecclesiæ, vel beneficio inferuire . Vt sunt, qui turpiter, & scandalose viuunt, qui licet possint seruire, tamen propter scandalum non debent; & tales posse priuari, dicit Concil. Trident. sess. 21. de reform. cap. 6. & ex scandalo inducitur irregularitas. Ostien. & Abb. in cap. cum de tua. de corpore vitiat. vel alij, qui in seruitio Ecclesiæ præbent scandalum; vt sunt lunatici, patientes stomachi languorem, siue vomitum, illitterati, imperiti, quibus dandos esse coadiutores, dicit Concilium Tridentinum, de reform. sess. 21. d. cap. 6.*
- 3 *Aut ingressuri religionem, vel matrimonium contracturi, si statim re ipsa id exequantur . Sponsalia vero non sufficiunt, & si Episcopus admittat resignationem illius, qui ingressus est religionem, non potest illud conferre ante professionem, iuxta cap. beneficium. de regul. in 6.*
- Qui etiam ob capitales inimicitias nequent, vel non audent in loco beneficij commorari . Istæ sunt causæ, quæ ponuntur in d. constit. Pij Quinti, nulla tamen imponitur pœna Ordinarijs, admittentibus resignationes sine causa, vel aliqua ex prædictis; sed tantum resignatio est nulla, vt optime aduertit Parisius vbi supra . Imponitur tamen in d. bulla pœna Ordinarijs, conferentibus beneficia, ex prædictis causis resignata suis, vel resignantium consanguineis, affinibus, familiaribus; etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationum; vt sint suspensi à collatione beneficiorum, & officiorum, electione, præsentatione, confirmatione, institutione; & quoad Capitula, & conuentus, imponitur suspensio à diuinis, donec à Papa absolutionis beneficium consequantur; & collationes talibus factæ sunt nullæ, & irritæ . Debent tamen Ordinarij animaduertere, quod constituti in sacris, si volunt ex prædictis causis resignare beneficia, debent habere vnde se alant; nisi ingressuri sint religionem, vt in d. bulla Pij V. continetur .*
- 6 *Notandum etiam in materia resignationis beneficiorum, quod frequenter in Curia Archiep. Neap. dubitari solet, an beneficia possint resignari, inquisitione pendente, quando inquisitus veniret priuandus beneficijs in sententia, tam coram Papa, quàm coram Ordinario . Dicunt aliqui, quod possunt resignari simpliciter, etiam post conclusum in causa; etiam appellatione pen-*

pendente à sententia priuationis: non tamen ad fauorem alterius, quando testes sunt recepti, & nihil restat, nisi sententia ferenda, & dicit esse communem opinionem Parisius d. tractatu, lib. 3. q. 16. nec quando inquisitus sciuit impetrationem factam à tertio de suo beneficio; quia tunc non potest renunciare in fauorem alterius. Ita Parisius vbi supra, ex Butrio conf. 43. Boer. decis. 205. Lancell. de attentatis, cap. 5. num. 10. latissime D. Campanilis super ritu 6. Cur. Archiep. qui multa dicit, sed vide Annotationem.

7 Notandum etiam, quòd laicus, qui ex priuilegio habet potestatem conferendi aliqua beneficia, vt est Rex in hoc Regno, non potest recipere resignationes beneficiorum, vt dicit Card. in Clem. 1. de renunciat. vbi etiam Imola, nec immemorabilis suffragatur laico incapaci. Io. Monachus, & Io. Andr. in cap. 2. de prabend. in 6. Paris. lib. 7. q. 10. & sic anno 1599. D. Cæsar Foglia Rector S. Angeli ad signum fuit coactus resignare d. beneficium in manibus Illustrissimi & Reuerendissimi Card. Archiep. licet ei fuisset collatum à Prorege, & fuit dictum non esse verum, quod dicit Parisius d. q. 10. quod Proreges Regni Neapolitani ex priuilegio recipiant resignationes, quia non reperitur tale priuilegium.

8 Circa permutationem beneficiorum, ex qua causa fieri debeat: Respondetur, quod propter necessitatem, vel vtilitatem Ecclesiæ. cap. quæsitum. de rerum permutat. & ibi Abb. testatur de communi: expedientia autem personarum, & vtilitas sola personarum etiam sufficit. cap. cum vniuersorum. vbi Glossa in verbo, vtilitati, & Abb. eodem tit.

A N N O T A T I O.

9 Circa numerum nonum animaduertendum, in Rota Romana haberi pro indubitato, quod beneficia possint resignari appellatione pendente à condemnato ad priuationem beneficij, & possunt resignari ad fauorem, etiam si habeatur notitia collationis factæ per Papam in casu priuationis: quare in vna Canonatus Legionensis, decimaquinta Februarij 1593. coram Illustrissimo Arigonio fuit dictum, resignationem Canonatus factam post appellationem à condemnato ex diuersis criminibus in pœnam perpetui carceris, & deportationis, & priuationis

Canonicatum, & omnium beneficiorum, & admissam appellatione pendente, fuisse validam, & impetrantem à Sede Apostolica esse excludendum. Antonius de Butrio in consil. 43. num. 42. Crescent. decis. 6. num. 3. de renunc. nec potest dici, huiusmodi resignationem esse in fraudem collationis factæ, tanquam de canonicatu vacante per priuationem, & merito non esse admittendum, ad tradita per Butrium in d. consil. 43. quia Butrius loquitur in resignatione facta in manibus Ordinarij, etiam post habitam notitiam de collatione facta à Papa; secus vbi tractatur de resignatione facienda in manibus eiusdem Pontificis: & pendente iudicio nullitatis, & iniustitiæ, non potest dici vacare canonicatum per priuationem. Antonius August. decis. 3. lib. 1. Put. decis. 30. libro primo.

10 Sed hic obiter quæro de casu pulchro, cum fuerit aliquid dictum, de impetratione beneficij à Papa propter delictum: pone, quod aliquis impetrauit beneficium à Summo Pontifice, certo modo, ex quo qui illud obtinebat ante impetrationem commiserat homicidium, nec impetrauerat dispensationem; An homicidium debeat probari, prout in criminalibus, probationibus luce meridiana clarioribus iuxta l. fin. C. de probat. vel satis sit probare, prout in causa ciuili, & beneficiali, & sic in leuioribus. Et in Rota Romana fuit iste notabilis casus decisus in vna Casalensis, seu nullius Præposituræ 9. Iunij 1597. coram Giffio, & fuit dictum, quod impetrans beneficium vacans, quod possidebatur ab homicida, absque impetratione dispensationis, tenetur probare homicidium, sed prout in causa beneficiali, non criminali, in qua requiruntur probationes luce meridiana clariiores. Et die quarta Iulij 1597. fuit declarata causa ciuilis non obstante inscriptione, quia non agebatur criminaliter ad pœnam, sed tantum ad probandum vacationem.

11 Quæritur de dubio quotidiano, si resignetur beneficium, quomodo fiat diuisio fructuum pendentium inter resignantem, & resignatarium? Ista quæstio dependet ab illa, quomodo sint diuidendi fructus inter heredes beneficiati defuncti, & successorem. in qua communis opinio est, quod cum beneficiatus æquiparetur usufructuario, fructus ante obitum collecti pertineant ad hæredes, pendentes vero ad successores, l. si usufructuarius. ff. quibus modis usufructus amittatur. Gloss. & Doct. in cap. si propter. de rescript. & in cap. præsent. de officio Ordin. in sexto. Contrariam opinionem tenet Albericus in l. diuortio. num. 12. ff. soluto matrimonio. vt pro rata sint diuidendi ex ratione d. l. diuortio. propter onera, quæ sustinet beneficiatus, cum beneficium detur propter officium. cap. fin. de rescript. in 6. Et hanc opinionem veriorē censet Couar. lib. 1. variarum resolutionum. cap. 15. num. 12. sequitur Abendanus responso 5. num. 1. & veriorē etiam censet Molina, de primogen. lib. 3. cap. 11. num. 4. eamq. frequentissime in forensibus

con-

controuersijs receptam uidisse testatur, & quidem rationabilis videtur, & eam Couar. extendit ex eadem ratione ad renunciantē beneficium Ecclesiasticum, & ante cum idem tenuit Andr. Barolus in l. 1. C. de annonis ciuilibus lib. 11. sequitur Paris. de resignat. beneficiorum, lib. 1. q. 6. num. 80. ubi approbat opinionem Couarr. præsertim in beneficijs curatis, & requirentibus residentiam propter curam, & ministeria exhibita: sed Ioan. de Platea in d. l. 1. C. de annon. ciuilibus. tenet post Albericum in d. l. diuortio. omnes fructus pertinere ad subrogatum, & dicit esse casum expressum in authen. vt clerici. qui recedunt, alijs pro eis subrogatis, & quia renunciatus fuit in culpa renunciando, exemplo vxoris quæ dat causam diuortio. §. verò. in authent. vt liceat matri, & auia. sed tene opinionem And. Baroli: non enim potest considerari culpa in eo, qui aliquid facit iure permittente. l. Gracchus. C. de adulterijs. & resignatio beneficij permittitur sine causa coram Pontifice, & cum causa coram Episcopo: declara in clericis, qui sine iusta causa se absentant: nam subrogatis debentur fructus, & ita loquitur dicta authen. vt Clerici. vt ibi dicit Gloss. vel si clericus priuetur beneficio propter culpam, argum. vxoris. & ita intelligo opinionem Ioannis de Platea. quod vero ad fructus non pendentes, communis est conclusio, quod pertineant omnes ad resignatarium, de qua testatur Parisius loco citato. Quare pro rata temporis diuidendi sunt fructus. Sed quæritur quando annus incipiat, & à quo mense computetur? in iure, in pluribus casibus, hoc est expressum; vt in feudo cap. 1. hic finitur. l. in fideicommissario. l. Herennius. ff. de vsuris. Et in alijs dicendum, attendendam esse consuetudinem, quia cessante annus à die Natiuitatis Domini computabitur; sic enim annus simpliciter sumptus semper cõputandus est. textus in Extrauag. 1. §. Nos de omnipotētis Dei. de pœnit. in extrauag. communi. & in extrauag. quemadmodum. eod. tit. Gloss. ordin. in extrauag. vnica. de censibus. in verbo, datam. Rota decis. 17. de iudic. in antiquis pulchrè. & decis. 2. de verb. signif. etiã in antiq.

S V M M A R I V M.

- 1 *Pœna Clerici committentes delictum sede vacante, sed condemnati ab Episcopo successore, an pertineat ad Nuntium Apostolicum.*

De pœnis clerici committentis delictum in sede vacante. C A P. LV.

- 1 VAERITVR, si sede vacante clericus cõmittat delictū, vel tēpore prædecessoris Episcopi, & postea à successore confiscentur bona clerici, nēpe propter falsam monetā, iux. l. 2. C. de falsa moneta. vel ob alios casus in iure expressos: an dicta

an dicta confiscatio pertineat ad Nuntium Apostolicum, quasi tempus delicti inspicere debeat, vel ad Episcopum condemnantem? Petrus, Cinus, & Bald. in l. fin. ff. de iurisd. omnium. Iudicum, dicunt esse attendendum tempus delicti, quoad poenas percipiendas, & sic deberentur Nuntio. contraria opinio est verior, quod poenae exactio pertineat ad illum, cuius tempore condemnatus fuit. Ratio est, quia poenae fiscales ante factam condemnationem non debentur. Bald. sibi contrarius in l. fin. C. de fructibus, & litium expens. Imola in l. diuortio. §. si vir. vbi Franciscus de Aretio ff. solut. matr. Guidopapa. decis. 535. Rebuff. in l. 3. C. de suscepto & Arca. lib. 10. Bertrand. conf. 214. Tiraquel. qui plura cumulat de retract. convention. §. 5. Gloss. 4. num. 21. Molina de primogen. lib. 4. cap. 11. num. 20. late; nisi condemnatio tempore primi facta fuerit, & executio tempore secundi, vel condemnatio tempore primi facta fuisset, & causa per appellationem penderet, nam quamvis sententia postea confirmetur, poena tamen primo, cuius tempore condemnatio facta fuit, non autem secundo, cuius tempore fuit confirmata, debetur: vel nisi essemus in casibus, vbi poena ipso iure commissa est, tunc cum condemnatio non ad poenae acquisitionem, sed solum executionem, & declarationem necessaria sit, consequens est, vt primo non secundo debeatur. Ita Rebuff. Tiraquell. Molina in loco cit. Boer. decis. 5. & nota, quod non loquimur hic de poenis pecuniarijs, quæ, vt fuit dictum in praxi, etiam sede vacante, Camera Apostolicæ non debentur, sed locis pijs applicandæ sunt, iux. Concil. Trident.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellans habet annum, & ex causa biennium, ad prosequendum appellationem; nisi Iudex à quo abbreviet terminum.
- 2 Iudex à quo potest plures terminos assignare appellanti.
- 3 Et quos assignet Curia Archiep. Neap.
- 4 Apostoli quomodo concedantur in Cur. Archiep. Neap.
- 5 Iudex à quo, qui non detulit appellationi, an possit præsfigere terminum appellanti ad prosequendum appellationem.
- 6 Inhibere quando possit Iudex ad quem Iudici à quo, & praxis Curie Archiep. Neap.

Iudex

- 7 Iudex à quo, cui presentatur appellatio, & nihil respondet, censetur deferre appellationi; & ibi praxis Curia Archiep. in admittendis appellationibus.
- 8 Appellationi notorie friuola non est deferendum.
- 9 Secus, si est dubium, an sit friuola.
- 10 Appellationi friuola est deferendum post inhibitionem.
- 11 Iudex ad quem in appellationibus, quem ritum seruare debeat.
- 12 Iudex appellationis potest confirmare sententiam nullam Iudicis à quo: etiam si fuerit nulla ex defectu iurisdictionis.
- 13 Appellationem à tortura non admittit Curia Archiep. Neap. & quare.
- 14 Clericus non potest torqueri, nisi sit infamatus de crimine: quod non seruatur in praxi.
- 15 Tortura in clericis non debet esse ita seuera, sicut in laicis.
- 16 Iudices reprehenduntur, qui exquirunt noua genera tormentorum.
- 17 A sententia desertionis potest appellari.
- 18 Deserta appellatione an possit peti executio sententiae coram Iudice à quo.
- 19 Iudex ad quem, an possit confirmare sententiam Iudicis à quo, vel infirmare, aut reformare quando appellatio est deserta.

De appellatione magis practicabilia.

CAP. LVI.

- A**PPELLATIONIS materia, quæ longe, lateque diffunditur, in innumeris libris tacta reperitur; mihi vero quædam pauca in Curia Archiepisc. in dies occurrentia subnectere placuit. Et primo notandum, quod appellans de iure habet annum, & ex causa biennium ad prosequendum appellationem, nisi Iudex à quo, breuiorem terminum statuerit; nam illo elapso, deseritur appellatio. cap. cum sit Romana. cap. personas. de appellat. Propterea sciendum, quod Iudex à quo, potest præfigere plures terminos appellanti.
- 1 Primus ad iter arripiendum versus Urbem. cap. peruenit. el. 2. eod. tit. Secundus ad præsentandum se coram Iudice ad quem. d. cap. personas. Tertius ad recipiendum apostolos, & si in termino non comparet, deseritur appellatio. Clem. 2. eod. tit. Quartus, ad præsentandum se coram Iudice ad quem, cum apo-

- apostolis, qui terminus, si est competens, deferitur appellatio. Bald. in l. præses. C. eod. Franch. in d. c. personas. Quintus, ad prosequendum appellationem. c. ad hæc. eod. tit. Franch. ubi sup. Sextus, ad prosequendum appellationem, & ad faciendum fidem de prosequutione, quo casu non deferi appellationem, tenet Feder. conf. 28. sed talis assignatio operabitur vnum notabilem effectum, quod si appellans, iusto impedimento cessante non faciet fidem coram Iudice à quo, de sua prosequutione, & præsentatione infra terminum sibi assignatum, cui non contradixit; tunc poterit Iudex à quo, statim mandare suam sententiam exequutioni; nec retractabitur per viam attentati, sed pendeat à futuro eventu ipsius appellationis. sequitur Franch. ubi sup. Sed quid si in termino prædicto ad faciendum fidem Iudex comminetur, quod appellatio sit deserta? Lap. in Clem. 1. eod. tit. tenuit deferi. Contrarium. Anchar. Imol. in d. Clem. Franch. ubi supra: non tamen potest præfigere terminum ad finiendam ipsam appellationem, vel ad redeundum cum litteris impetratis; quia esset imponere legem superiori. Ita not. Franch. qui omnes istos modos enumerat in d. cap. personas. In Curia Archiep. Neap. seruatur, quod appellanti statuitur terminus dierum decem ad recipiendum apostolos, decem ad arripiendum iter, & se præsentandum conspectui Apostolico, & aliorum decem ad faciendum fidem Domino Vicario, de diligentia in impetratione rescripti, cum comminatione, quod si defecerit in vnoquoque termino, appellatio habeatur pro deserta; & à multis retro annis ita seruatum fuit, vt dicit Oliua super ritu Cur. Archiep. 35. & non assignatur hodie terminus, prout in d. Ritu, quod si appellans ostenderit aliqualem diligentiam per litteras alicuius commorantis in Vrbe, solet assignari alius terminus dierum quindecim ad faciendum fidem prædictam, & pro apostolis Curia Neap. concedit appellanti copiam sententiæ, quod exprimit D. Vicarius, quando admittit appellationem, videlicet: qui Dominus Vicarius appellationem admisit, & mandauit pro apostolis concedi appellanti copiam sententiæ, cum termino prædicto.
- 3 Sed difficultas est, an Iudex, qui non detulit appellanti, possit

possit præfigere terminum ad prosequendum illam, & verior opinio est, quod sic. Domi. in cap. 1. & in cap. cum appellationibus. de appellat. in 6. & ibi Anchar. Zabarell. in Clem. 1. eod. tit. q. 28. Io. Andr. in d. cap. 1. & in cap. personas. cap. sæpe. c. cum sit Romana. extra eodem, Franch. late in d. cap. personas. Colligitur ex Specul. §. sequitur. eod. tit. probatur in dd. iuribus in quibus ponitur regula, quod Iudex a quo, potest præfigere terminum appellanti, sine distinctione. Felin. in c. cum Bertoldus. de re iudic. latissime Suarez in Praxi 6. part. tom. 1. cap. 1. nec obstat tex. in cap. ex eo. de regulis iuris in 6. quia, procedit, quando quis impugnatur in utilitatem propriam, tunc ex eo, quod impugnauit non potest commodum consequi, sed appellatio non rejicitur à Iudice in sui fauorem, sed in utilitatem appellantis, & in commodum Reipublicæ, ut citius finiatur lis, ut bene aduertit Suarez, ubi supra.

6. **Secundò** notandum, quod circa appellationes est obseruandus tex. in c. Romana. de appellat. in 6. quacumq; consuetudine etiam immemorabili, stylo, vel priuilegio in contrarium non obstantibus, aliter inhibitiones processus, & inde secuta, sunt ipso iure nulla. Ita statuitur in Concil. Trid. cap. 7. session. 22. de reform. & propterea animaduertendum circa inhibitiones, quod ut notant Innoc. Dominic. Franch. & alij in d. cap. Romana. ex illo tex. Iudex ad quem, non potest inhibere Iudici a quo, nisi prius incipiat de causa cognoscere, quando fuit appellatum ab interlocutoria, & quando a definitiua, nisi prius cognouerit fuisse appellatum intra decem dies, & propterea, ut ibi dicit Io. Andr. cauti appellantes deferunt copiam sententiæ; sed quando appellatio est prohibita a definitiua, nisi in certis casibus, tunc prius debet incipere de causa cognoscere. Ita præcipit dd. deducunt ex d. c. Romana. §. si vero. §. quod si obijciatur. & sequent. In Curia Archiep. Neap. olim statim fiebat inhibitoria, ut in Ritu 36. hodie vero in causis a Papa delegatis seruat Ritu, & statim inhibet, & iuste, ex adductis per Oliuam super d. Ritu.

7. **Tertio** notandum, veram esse doctorum opinionem, quod quando appellatur a sententia Iudicis, & præsentatur ei appellatio, ac petuntur apostoli, si Iudex nihil respondet, censetur

deferre appellationi, & non potest amplius in causa se intro-
mittere. Ita Glos. Card. Imol. Bonifac. in Clem. quamuis. de
appellat. Lap. allegation. 24. vbi Mandosius dicit esse commu-
nem, Franch. in cap. ab eo. de appellat. in 6. Solet tamen Vic.
Neap. cui præsenteretur appellatio, mandare ipsam intimari parti
ad dicendum, an debeat admitti, si, vel non, & interim non
censetur admittere appellationem. Item seruat, quod quando
appellatio non est admittenda, solet incipere a negatiua, dicens,
non admisit, nisi si, & in quantum alias ab affirmatiua, ex dictis
per Franch. in cap. sæpe. 2. not. de appellat. de qua Praxi facit
etiam mentionem Lucas Pætus, de iudiciaria formula, lib. 5. nu.
10. dicens illam parum operari ex not. per Felin. in cap. cum
contingat. num. 13. de offic. delegat.

- 8 Quartò notandum in Praxi, quòd Iudex a quo, potest, & de-
bet non admittere appellationem notorie friuolam, text. in c.
cum appellationib. de appellat. in 6. late Lancellot. de atten-
tatis limitat. 6. cap. 12. vbi infinitos cumulat; sed id procedit,
quando appellatio est notoriè friuola, alias in dubio est ei de-
ferendum, nec appellatione pendente debet fieri exequutio.
- 9 Glos. in l. qui restituere. §. fin. ff. de rei vendic. Ias. in l. præ-
ses. ff. de re iudic. Dec. in cap. cum sit Romana. num. 8. de
appell. & in cons. 28. num. 2. & 83. num. 6. Afflict. in constit.
appellationum tempora. num. 39. Lancellottus vbi supra, qui
adducit plures limitationes ad regulam, quod appellatio friuo-
la non est admittenda, inter quas ista est notabilis, vt sit admit-
tenda post inhibitionem Iudicis ad quem, dicens ita fuisse
in Rota decifum, ne sub clypeo inhibitionis iniustæ Iudices
contemnant inhibitiones, & diu litigetur, an inhibitiō sit iusta,
vel non.

- 10 Quinto notandum, quòd Archiepiscopus in ordinatorijs te-
netur seruare Ritus Curiae Metropolitanae, in decisorijs Ritus
Curiae Suffraganei. Ant. in rub. de consuetud. Felin. in cap. su-
per his. num. 13. vers. & pro hac parte. de accus.

- 11 Sexto notandum in Praxi, quòd Iudex ad quem, potest con-
firmare sententiam Iudicis à quo, ex quauis causa nullam, etiam
ex defectu iurisdictionis. Alex. not. in cons. 111. vol. 5. Achil.
de Grassis decif. 4. de sent. & re iud.

- 12 Septimo notandum, quod quamuis cognitio, an appellatio sit calumniosa, vel non, spectet ad Iudicem ad quem; tamen, cognitio, an appellationi sit deferendum, vel non, spectat ad Iudicem à quo. Franch. in cap. constitutus. num. 19. & cap. de Priore. de appellation. Farinac. vbi supra, qui testatur de comuni; numquam enim Curia Archiepiscopalis procedit ad torturam, nisi manifesta adsint indicia contra reum, cum in ea semper adsint Iudices peritissimi, & integerrimi, quales hodie sunt Curtius Palumbus Vicar. generalis, Horatius Venetia, & Stephanus Quaranta, Canonici Metropolit. Eccles. Neap. qui ob iustitiæ zelum, integritatem, singularem probitatem, eximiam doctrinam, nec non ceteras virtutes, quibus clarere dignoscuntur, summa cum prudentia, exactaque diligentia iudicis officium exequentur. Et vt obiter aliqua de clericorum tortura dicamus, sciendum, quod iuxta opinionem Abbatis antiqui in c. 1. de deposito. qui est communiter receptus, clericus non potest torqueri, nisi sit infamatus de delicto, de quo inquiritur, quamuis contra ipsum adsint alia iudicia; sed in contrarium se habere praxim, dicunt Bossius de indicijs. num. 103. Clarus in §. fin. q. 64. & ita seruatur in Cur. Neap. quod non requiritur diffamatio, si adsint alia indicia ad torturam. Sciendum præterea,
- 13 quod iuxta Abbatem in cap. cum in contemplatione. num. 6. de reg. iur. tortura non debet esse ita seuera in clericis, sicut in laicis, vnde non debent secundum ipsum supponi equuleis, vel fidiculis, seu corrigiatis: & Curia Archiepiscopalis clericis infert tormentum funis absque paruis funiculis, & quando delictum est atrox, solet mandare quassari funem, vel affici aliquibus tractibus chordæ, aut appendi aliquod onus in pedibus, & abhorret noua genera tormentorum; reprehenduntur enim,
- 14 Iudices, qui exquirunt noua genera tormentorum. Ant. Gomefius lib. 3. variar. resolut. cap. 13. num. 15. Pegna in 3. par. Director. super q. 6.
- 15 Vltimo notandum in Praxi, quod à sententia desertionis appellationis potest appellari. Bart. in l. 2. C. de Episc. audien. Philippus in c. ex ratione. nu. 80. de appellat. Verum ad euitandos circuitus, Angel. in l. si contra. C. de appell. dat cautelam, quod quando qui obtinuit sententiam, deprehendit, quod appellatio

est desertam, modus est, ut adeat Iudicem à quo, ad quem spectat executio, & petat, ut sententiam exequatur; & si appellans compareat, & opponat de pendentia appellationis, duplicabitur, non esse appellatum, vel non formiter, aut appellationem desertam: Iudex à quo de isto incidenti se informabit; & confitto de non appellatione, vel desertione, non declarabit appellationem desertam; sed suam sententiam exequetur absque alio decreto. Idem tenet Franch. in d. cap. ex ratione. num. 99. qui dat cautelam in contrarium, quod appellans adeat Iudicem ad quem, & petat inhiberi Iudici à quo prosequatur appellationem coram ipso Iudice ad quem: & si opponatur de desertione, replicetur de impedimentis, & petatur in integrum restitutio, tunc Iudex ad quem, poterit cognoscere, & pronunciare, appellationem non esse desertam, & reuocare per viam attentati executionem factam per Iudicem à quo.

A N N O T A T I O.

Num. 16. Quæritur, an Archiepiscopus, ad quem fuit appellatum, possit confirmare sententiam Iudicis à quo, quando appellatio fuit desertam ob non prosecutionem, & videtur quod non, ex Clem. si appellationem. de app. ubi appellatione desertam impeditur prosecutio appellationis: & ibi dicit gloss. quod sententia confirmationis erit postea lata à non suo Iudice. Stylus Rotæ Romanæ est in contrarium, quod Iudex ad quem, potest confirmare sententiam Iudicis à quo, appellatione desertam. de quo stylo testatur Vitalinus in d. Clem. si appellatione. quamvis ipse teneat contra stylum, quem stylum defendit Sarnensis in Reg. de trienn. q. 54. & ita fuit decisum in vna Seguntina Canonatus 11. Octobris 1562. coram Robusterio, & habetur decis. 14. de app. in nou. Verum circumscripto stylo verior opinio est, quod aut est certum tempora instantiæ fore lapsa, & tunc non poterit pronunciare, aut est dubium, an appellatio sit desertam, & est reuocatum in dubium coram Iudice appellationis, & tunc poterit pronunciare. Ita Bald. in l. eos. C. de appell. additio. ad decis. Rotæ 14. de appell. ubi dicit, quod ex solo cursu temporis non constat nisi biennium sit elapsum, nam ante biennium poterunt interuenire impedimenta, quorum probatio, vel reprobatio facto consistit, & ideo dubium est. Idem tenet Franc. in c. ex ratione. num. 29. de appell. qui sequitur Imolam procedit itaque opinio Glossæ l. eos. quando ex actis constat appellationem esse desertam.

- 1 Corpora, & reliquia Sanctorum; an possint de loco ad locum transferri.
- 2 Corpora aliquorum sociorum Sancti Ianuarij sunt condita sub altari maiori Ecclesie Cathed. Neap.
- 3 Corpora defunctorum quando possunt transferri.
- 4 Reliquie Ecclesie, an possint ab Episcopo, vel Rectore Ecclesie alijs concedi, vel donari absque licentia Pape.
- 5 Reliquias surripientes committunt sacrilegium.
- 6 Reliquias in Processionibus debent portare Diaconi.

De corporibus Sanctorum, quando possint transferri de loco ad locum. CAP. LVII.

- D**ICIT text. in cap. corpora. de consecrat. dist. 7. corpora Sanctorum de loco ad locum nullus transferre præsumat sine consilio Principis, id est, Pape, vel Episcopi, & sanctæ Synodi, id est, canonicorum, vt ibi declarat Archidiaz. qui text. intelligitur de corporibus Sanctorum, traditis perpetuæ sepulturæ, & tunc neque de loco ad locum intus eandem Ecclesiā possunt transferri, sine prædicta auctoritate, vt tenet Nauar. consil. 9. de sepultur. alia vero corpora Sanctorum, non tradita perpetuæ sepulturæ, aut reliquiæ alicuius sancti, quæ asseruantur in capsulis, & deferuntur in processionibus, non subiacent dispositioni d. c. corpora. Gloss. & Doct. ibi, Sil. in verb. reliquiæ. & Nauar. in loco citato, & sic anno 1597. Illustriss. &
- 2 Reuerendiss. Archiep. ex iusta causa accommodandi Ecclesiam, transtulit altare maius Ecclesie Metropolit. Neap. quod erat situm quasi in medio cupulæ, prope parietem dictæ cupulæ, in quo altari aderant, & insunt corpora aliquorum Sanctorum, sociorum Beati Ianuarij huius Ciuit. Patroni, & Protectoris. Sic etiam corpora aliorum defunctorum tradita perpetuæ sepulturæ non sunt transferenda de loco ad locum, sine licentia superioris, & ex iusta causa ruinæ, vel alia. l. i. l. humanū, C. de relig. & sumpt. funer. nisi fuissent deposita in aliquo loco, tunc possunt alio exportari, l. si necdum. C. eod. & ita hodie seruatur.
 - 3

A N N O T A T I O.

- Quæritur, An Episcopus, vel Rector Ecclesiæ possint alijs concedere, vel donare reliquias suæ Ecclesiæ absque licentia summi Pontificis, & videtur quod sic ex cap. Corpora Sanctorum. de cons. dist. 1. vbi dicitur, corpora Sanctorum posse de loco ad locum transferri de licentia Episcopi, & Cardinalis de Turrecrem. in d. cap. corpora. in specie sequendo Vgonem dicit, per illum textum non prohiberi, quod reliquiarum aliquarum, quæ sunt in Ecclesia, non possint concedi alicui sine consensu Papæ, vel Episcopi; sed tantum prohiberi, quod corpora Sanctorum, quæ in aliqua Ecclesia tamquam sepulturæ perpetuæ tradita sunt, sine consensu Papæ, aut Episcopi non transferantur ad alium locum: & sic videtur quod Episcopus, & Rector possint alijs particulas reliquiarum concedere, quando non sunt traditæ perpetuæ sepulturæ sine licentia Papæ, & quando sunt traditæ, de licentia Episcopi. In contrarium facit, quod Episcopus sine auctoritate summi Pontificis prædia Ecclesiæ, & omnia mobilia pretiosa alienare non potest, extrauag. Pauli 2. de reb. Eccl. non alien. multo minus videtur posse alienare reliquias Sanctorum, quæ sunt res Ecclesiæ pretiosissimæ, per quas, vt dicit sacrosanctum Concil. Trid. de Inuocatione, Veneratione, & Reliquijs Sanctorum, multa beneficia à Deo hominibus præstantur, sacrilegium committunt, qui reliquias Sanctorum furantur, nisi quando illas surripiunt à locis Sarracenorum, vt dicunt Archid. & Turrecrem. in d. c.
- 6 Corpora. & vasa, in quibus reliquiarum portantur, dicuntur sacra, quæ à Diaconis saltem in processionibus deferri debent, vt dicit Glos. notab. in cap. non liceat. dist. 23. & in magna veneratione habendas esse, & alijs non extra capsam ostendendas esse, nec passim, statuerunt canones cap. 2. de Reliq. & Vener. Sanctorum. videtur itaque absurdum, posse ad libitum alijs concedi reliquias, quas canones in summa veneratione habendas esse statuerunt. Et hæc est veritas, quod requiritur licentia Papæ, & ita seruatur de stylo Curie Romanæ, & Sanctissimus Pontifex Paulus V. qui hodie feliciter regit Ecclesiam, quando concedit licentias extrahendi particulas reliquiarum a diœcesibus Episcoporum, ponit clausulam, dummodo non extrahantur particule de Reliquijs insignioribus, nec de muro clausis, & cum consensu Episcopi. Caneat igitur Episcopus, vel Rector, ne sine tali licentia alijs reliquias concedat: non obstat cap. Corpora. vbi sufficit licentia Episcopi, etiam quando corpora sunt tradita perpetuæ sepulturæ, quia procedit, de Iure antiquo ante extrauagantem Pauli 2. in qua prohibetur alienatio mobilium pretiosorum inconsulto Romano Pontifice; nam ante illam poterant etiam aliæ res Ecclesiæ alienari auctoritate Episcopi c. sine exceptione. 12. q. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Oblationes factæ Imagini alicuius Sancti, depictæ in pariete domus priuati, cui debeantur.
- 2 Imago Sancti, depicta in pariete domus priuata persona, quando destrui possit de ordine Episcopi, vel sine.
- 3 Oblationes factæ capella, an debeantur Rectori Ecclesie, vel beneficiato.
- 4 Legatum factum capella confraternitatis Corporis Christi cui debeat.
- 5 Legatum factum Sanctis, an debeat Ecclesijs illis dedicatis, vel Ecclesijs, in quibus sunt recondita corpora Sanctorum.
- 6 Legatum factum canonicis, cui debeat.
- 7 Episcopus, si celebrat Missam in parochia, cui debeantur oblationes.
- 8 Oblationes factæ in consecratione Ecclesie, cui debeantur.
- 9 Oblationes quæ fiunt in consecratione Episcopi, cui debeantur.
- 10 Oblationes debite Rectori in die Dominico, & Episcopo in festiuitate Sancti, cui debeantur, si festum occurrat in Dominico.
- 11 Oblationes, quæ fiunt in Missa de sponso, quæ celebratur à paroco in aliena parochia, cui debeantur.
- 12 Purificatio mulierum post partum, benedictio ouorum, & domorum, ad quem spectet.
- 13 Oblationes, quæ fiunt in Iubileo, vel anno Sancto in Ecclesia Cathedrali, an pertineant ad Episcopum, vel ad Archiepiscopum, qui exercet curam animarum.
- 14 Legatum factum monasterio intelligitur de monasterio patriæ testatoris.
- 15 Legatum factum Ecclesie, si sunt plures in Ciuitate, debetur pauperiori, & in dubio monasterio montalium.
- 16 Legatum factum Canonicis ducentorum aureorum pro celebratione Missarum, an possit diuidi statim inter Canonicos, vel sit conuertendum in annuos redditus, ut in perpetuum celebrentur Missæ, & anniuersaria.

De oblationibus late. C A P. LVIII.

- D**E oblationibus, quæ fiunt in fidelibus Ecclesijs, & alijs locis, solet dubitari: de quibus aliqua succincte dicemus. Et primo solet dubitari, cui quærantur oblationes, factæ alicui imagini depictæ in pariete domus alicuius personæ priuatæ? & magis communis opinio est, quod non domo priuata, nec Ecclesie Cathedrali, sed quærantur Ecclesie parochiali, in cuius parochia situs est paries, & Ant. Abb. Imol.
- 1
 - 2

Imol. in cap. pastoralis. de his quæ fiunt à Prælatiſ fine conſenſu Capit. Marian. Soc. de oblation. libel. 18. q. 6. vbi teſtatur de communi, facit d. cap. paſtoraliſ. & cap. quoniam. de decimis. in quibus iuribus patet, quòd parochuſ habet fundatam intentionem ſuper oblationibus, quæ fiunt intra parochiam. Dicit etiam eſſe communem Troiluſ Maluet. de oblation. in 4. dubio, col. 6. niſi offerens obtuliſſet contemplatione domini domuſ, puta ſi talis eſſet pauper, vel taleſ oblationeſ in píoſ uſuſ conuertebat, tunc illiuſ domini efficerentur oblationeſ. Item ſi ex tacita voluntate, vt ſi offerens ſciebat dominuſ domuſ ex conſuetudine conuerti in ſuaſ neceſſitateſ, vel in píoſ uſuſ. Nec obſtat. cap. hanc conſuetudinem. 11. q. 1. quia loquitur de oblatis in Eccleſia, non in loco profano: quod ſi daretur ignorantia inofferente, vel non poſſet apparere de voluntate offerentis, tunc non acquirerentur domino domuſ. Ita Marian. Socin. vbi ſup. & dicit Ang. in l. in rem. §. Item quæcumque. ff. de rei vendic. & in ſua diſput. incip. In reſulgenti deliciarum Palatio. Quod ſi imagini donaretur peſ, aut brachium, quod illi deficiebat, tunc eſt domini illiuſ domuſ, quia corpus principale trahit ad ſe illam partem, vt in d. §. Item quæcumque. Refert Felin. in cap. dilectuſ. de offic. Ordin. Sed an poſſit Epiſcopuſ compellere dominuſ domuſ, vt deſtruat Imaginem? eſt dicendum, quòd non, cum in ſeptima Synodo fuerit ſtatutum, imagineſ Sanctoꝝ poſſe detineri in priuatiſ domibꝯ, & vijs publiciſ, vt refert Simanc. de Catho. inſtit. tit. 33. de Imaginibꝯ. quòd ſi populuſ abuteretur dicta Imagine, vel eſſet periculũ idololatriæ, poſſet Epiſcopuſ illam deſtrui facere, idque ſine ſcandalo populi, & offenſione Sanctoꝝ faciendum eſt. Simanc. vbi ſup. not. dominuſ vero domuſ poſſet Imaginem delere, frangere, & abradere. Soc. d. c. 18. quòd intelligo, dummodo non fiat in contemptu, & ſine populi ſcandalo, ex reg. quod nihil cum ſcandalo fieri debet. cap. nihil. vbi late Felin. de præſcript.

- 3 Secundo quæritur, cui quærantur oblationeſ factæ, capellæ exiſtenti in aliqua Eccleſia, Reſtori ne Eccleſiæ, an Capellano beneficiato dictæ capellæ. & veritaſ eſt, quod debentur Reſtori non beneficiato altariſ, ſiue Capellæ, niſi relinquantur intuitu ipſiuſ

ipsius altaris. In dubio autem oblationes quæ fiunt in aliquo altari, præsumuntur fieri intuitu Ecclesiæ. Ita Abb. in c. 2. de successione. ab intest. Marian. Socin. d. libel. 18. q. fin. Felin. in d. c. dilectus. & ex cōiecturis percipi potest, cuius intuitu fiant oblationes: nam si in ipso altari adesset Imago alicuius Sancti, vel titulus Sancti, cuius intuitu fierent oblationes, debentur altari, non rectori Ecclesiæ. Felin. vbi supra.

4 Tertio quæritur, cui debeatur legatum, factum capellæ, in qua est confraternitas corporis Christi? hanc quæstionem ponit Durandus, de arte testandi tit. 6. cautel. 7. dicens, quod legatum debetur Ecclesiæ, & sic rectori, non confraternitati; nisi testator exprimat confraternitatem, ad not. per Doct. in l. statue. ff. de usufructu. quod videtur verum, nisi appareat ex coniecturis offerentem voluisse offerre confraternitati, vt quia confratres tradunt matrimonio puellas, vel faciunt alia opera pietatis.

5 Quarto quæritur, cui debeatur legatum factum Ecclesiæ, quæ non reperitur in dioecesi? & deberi Ecclesiæ Cathedrali, dicunt Lap. alleg. 18. Felin. in d. cap. dilectus.

6 Quinto quæritur, cui debeatur legatum factum aliquibus Sanctis, Ecclesijs, illis dedicatis, sub eorum inuocatione, vel Ecclesijs, in quibus sunt recondita corpora dictorum Sanctorum? & deberi Ecclesijs illis dedicatis, licet alibi sint corpora, nisi in ciuitate non adessent Ecclesiæ sub inuocatione ipsorum, tenet Afflict. decis. 244.

7 Sexto quæritur, cui debeatur legatum factum Canonicis? & deberi ipsis Canonicis, non Ecclesiæ, dicit Gloss. in cap. 12. q. 2. Ant. Abb. in c. requisisti. de testam. Socin. qui dicit esse communem in l. 2. ff. de reb. dubijs. Couar. d. cap. requisisti. num. 10. quod si fiat ab extraneo alicui Canonico, debetur illi soli, iuxta omnes supradictos, & legatum factum Canonicis est diuidendum inter eos eo pacto, quo cetera ipsius Capituli bona diuidi non solent, vt plus vni, quam alteri detur, iuxta solitum. Imol. in d. c. & de legato facto Canonicis non debetur quarta Episcopo. Couarr. vbi supra.

8 Septimo quæritur, si Episcopus celebrauerit Missam in parochia, in qua Missa fiant oblationes, cui debeantur? Marian. d. lib. 18. quæst. fin. dicit, quod licet oblationes, quæ fiunt in paro-

- parochia, vel intra parochiam alicuius etiam in Missa, sint Parochi; tamen fallit, quando celebraret in parochia Episcopus; nam tota sua diœcesis intelligitur eius parochia. cap. 1. de raptor. ita concludit ex Ostien. de parochijs. §. in quibus. ver. quid ergo si Episcopus. vbi Ost. limitat, quando consuetudo esset in contrarium, vel nisi Episcopus in vno loco nimis longam traheret moram, & nimis frequenter celebraret. Idem putat Ost. in Archiep. celebrante Missam, dum visitat prouinciam; sequitur Marian. vbi sup. concludens etiam oblationes factas in consecratione Ecclesiæ pertinere ad ipsum Episcopum. ex cap. peti. 18. quæst. 3. Idem dicit de oblationibus factis in consecratione Episcopi, vt debeant esse Episcopi, non assistentis.
- 9 Octauo quæritur, pone, quod consuetudine, vel statuto oblationes, quæ fiunt die Dominico, debeant esse Prælati, & in festo principali debeant esse Episcopi, si festum principale occurrit in die Dominica, debeant esse oblationes? Bald. in l. 3. ff. de tutelis. dicit, quod oblationes, quæ fuerunt factæ contemplatione Dominicæ, cedunt Prælato, aliæ cedunt Episcopo. Sequitur Marian. d. q. fin. qui dicit oblationes factas ab alienis parochianis, censeri factas ratione festiuitatis, à proprijs parochianis esse dubium cuius contemplatione fiant, sed eas esse diuidendas. Et ex his potest resolui alia quæstio, quod oblationes, quæ fiunt in Missa de sponso, quæ celebratur à paroco in aliena parochia, debent esse celebrantis, cum eius contemplatione dentur.
- 10 Et ex dictis in princip. huius cap. quod parochus habet fundatam intentionem super omnibus oblationibus, quæ fiunt intra parochiam, videtur dicendum, quod licet purificatio post partum non sit actus necessitatis, sed deuotionis, c. vnic. de purificat. post partum. & proinde videtur, quod ab omnibus sacerdotibus, etiã regularibus expleri possit, tamẽ quia in ea fit quædam oblatio candelæ in honorem oblationis factæ per Beatam Virginem, turturum, vel columbarum: super quibus oblationibus parochus habet intentionem fundatam, quod ad ipsum solum, non ad alios sacerdotes spectet purificare mulieres post partum; & absurdum esset quod in vna Ecclesia fieret purificatio,

catio, in alia oblatio, seu alteri sacerdoti; non enim perficeretur ille actus deuotionis purificationis. Item benedictio nuptiarum est de consilio. c. 1. sess. 24. de reformatione. Conc. Trid. vt probat. Nauar. cap. 22. num. 83. & tamen a proprio parcho fieri debet. d. cap. 1. Idem videtur dicendum de benedictione ouorum, & tanto magis domorum, cum fiat extra Ecclesiam in parochia, in qua non possunt se intromittere regulares; sed habenda est ratio consuetudinis legitimæ introductæ, iuxta cap. si. de consuetud.

A N N O T A T I O.

Quæritur de oblationibus, quæ fiunt in Iubileo, vel anno sancto, seu Iubilei in Ecclesia Cathedrali, an pertineant ad Episcopum, vel Archiepiscopum, qui exercet curam animarum. Hæc quæstio fuit discussa in Rota Romana in vna Beneuentana Spolij 2. Decembris 1585. coram Orano, & fuit decisum, oblationes factas anno Iubilei spectare ad Archipresbyterum Ecclesiæ Cathedralis Beneuentanæ, non ad Archiepiscopum; quoniam cum Archipresbyter habet curam animarum, & administrationem sacramentorum, habet consequenter in omnibus oblationibus de iure communi fundatam intentionem cap. cū in tua. c. dudum. c. quoniam. de decimis cap. Pastoralis. vbi omnes de his quæ fiunt à Prælati: idque priuatiue ad Episcopum. Abb. in c. quoniam. 1. not. de decim. & in cap. 1. in fi. de successione ab intest. Maluet. de oblat. 4. dub. num. 401. Ferret. conf. 143. num. 4. in fine. fuit etiam dictum in eadē causa die 19. Iunij 1587. ad Archipresbyterum spectare impensas pro luminibus, & quod possit Archiepiscopus augere summam luminum rationabiliter iuxta temporum qualitatem, & Archipresbyter teneatur, dummodo possit deducto victu.

Item notandum, quod quamuis legatum factum Canonicis, vt dicitur in Praxi, censeatur factum non intuitu Ecclesiæ, tamen intelligitur relictum Collegio siue Capitulo, non autem singulis personis. Ita tenet Cardinalis in c. requisisti. de testam. quæ inuestigatio est utilis: nam si singulis intelligatur relictum, inter Canonicos æqualiter diuidi debet, si autem Collegio, eo modo diuiditur, quo reliqua ipsius Collegij bona diuiduntur, vt plus vni Canonico quam alteri tribnatur, secundum statuta, & consuetudinem Ecclesiæ. Imola, & Couar. in d. c. requisisti, & hanc esse veriore opinionem tradit Illustrissimus Cardinalis Mantica de coniect. vltim. volunt. lib. 8. tit. 21.

Item relictum monasterio simpliciter, intelligitur de monasterio patriæ ipsius testatoris. Paris. conf. 24. num. 4. vol. 3.

Item

Item relictum Ecclesie, si plures sint Ecclesie in ciuitate ipsius testatoris, debetur pauperiori. §. si quis in nomine. in auth. de Eccles. tit. Ex quo sequitur, quod in dubio magis intelligitur relictum monasterio Monialium, quam Monachorum, quoniam masculi possunt melius sibi
 15 prospicere, & ideo monasterium Monialium censetur pauperius. arg. l. quisquis. §. ad filias. C. ad l. Iul. maiest. & dicit Cinus in l. cum multa. C. de donat. ante nupt. & magis monasterio mendicantium, quam non mendicantium. Ioan. Andr. in c. 1. de testam. in 6. sed predicta procedunt, nisi coniectura essent in contrarium; vt si parochus Ecclesie sancti Petri relinquat centum Ecclesie sancti Petri, nam debetur Parochiali, licet in ciuitate sint alie eiusdem nominis. Abb. in c. indicante. de testam. late Illustrissimus Mantic. d. tract. vbi supr. tit. 6. qui alia ponit circa hanc materiam.

16 Sed casus notabilis est, de quo saepe vidi hæsitari, si fiat legatum Canonice Ecclesie ducentorum aureorum, vel alterius magne quantitatatis pro Missis celebrandis pro anima defuncti, an intelligatur, quod dicti aurei conuertatur in redditus, & in perpetuum celebrentur Missae, & anniuersaria pro anima defuncti iuxta quantitatem reddituum, vel possint statim Canonici post mortem testatoris diuidere inter se dictos aureos, & celebrare Missas iuxta eleemosynas solitas dari pro celebratione Missarum. & censeo, dictam pecuniam legatam esse conuertendam in annuos redditus, nisi ex coniecturis aliud appareret, quoniam quando testatoris voluntas est ambigua, & respicit pietatem, benignior interpretatio & magis verisimilis sequenda est, ac illud quod credibile est testatorem cogitasse l. in testamentis, la prima. ff. de condit. & demonstr. l. cum in testamento. ff. de reb. dub. late tradit Illustrissimus Card. Mantica d. tract. lib. 3. tit. 2. & magis vtile est testatori, quod in perpetuum celebrentur Missae, maxime accedente consuetudine generali, quod non solet legari magna quantitas nisi pro anniuersarijs perpetuis, secus autem si esset modica quantitas, vel si fieret legatum ab aliquo Principe, vel alia persona valde diuite, qui solent legare annuos redditus pro anniuersarijs perpetuis, vltra eos aliquam magnam quantitatem centum, vel ducentorum aureorum pro Missis celebrandis statim post eorum mortem: nam secundum consuetudinem regionis interpretatur voluntas testatoris, l. si seruus plurium. §. fin. ff. de leg. primo. l. cum delanionis. §. item cacabos. & ibi glos. ff. de fund. instructio. cum alijs, & fideicommissum recipit interpretationem a consuetudine patrie, vt intelligatur eo modo, quo relinqui consuevit. Tradit Paris. cons. 7. num. 40. & cons. 50. num. 41. vol. 3. late Cardin. Mantica d. tract. lib. 6. tit. 8.

S V M M A R I V M.

- 1 Vicarius Episcopi, an teneatur dare sindicatum.
- 2 Moyses non redarguit Aaron coram populo propter dignitatem Ecclesiast.
- 3 Episcopus quando visitat monasteria, non debet introducere laicos.
- 4 Generalis ordinis, vel alia eminens persona, sindicari non debet.

De Vicario Episc. an teneatur dare sindicatum.

C A P. LIX.

I

N Vicarius Episcopi teneatur dare sindicatum? videtur, quod sic, ex l. vnica, C. vt omnes Iudices, tam ciuiles, quam criminales. In contrarium se habet consuetudo, & ita expresse declarauit Greg. XIII. in quadam bulla, anno 1578. directa clero, & communitati Tarentin. siquidem cum communitas, & clerus prætenderent Vicarios Archiepiscopi esse obnoxios sindicatui, Greg. XIII. respondit his verbis, Statuimus, & mandamus, quod Vicarij, & officiales, siue generales, siue particulares, etiam foranei nuncupati, per eundem Archiepiscopum, siue eius pro tempore successor in d. Ecclesia Tarentina, siue eius dioecesi deputati, vel deputandi, ad aliquem sindicatū nullo modo teneantur, aut eidem sub quouis prætextu sint obnoxij. & hæc bulla reperitur impressa in lib. de antiq. Tarent. in fin. fol. 222. De Vicario Capituli sede vacante, dicit Concil. Trid. cap. 16. sess. 24. de reform. quod tenetur reddere rationem administrationis nouo Episcopo.

A N N O T A T I O.

Notanda est bulla Gregorij XIII. qua Vicarij non tenentur ad sindicatum, quoniam alibi reperiebatur dispositum contrarium, vt in constitutione Regni Hispaniæ lib. 3. tit. 7. l. 4. quā defendit Azeuedus: sed ipse forte nō vidit præfatam constitutionē, Iure optimo fultam propter dignitatem Vicariorum, qui coruscant radijs dignitatis Episcoporum, & propter dignitatem Ecclesiasticā: etenim personæ qualitas operatur, vt præsumptio sit, iuste iudicaturos. textus notat. in l. 1. circa med. ff. de officio præfecti prætorio. tradit notabiliter Bar. in l. ambitiosa. n. 27. ff. de decretis ab Ord. facien. maxime attenta appel. & reuera sindicatus ten-

tenderet in magnum dedecus personarum Ecclesiast. quibus laici solent
 2 esse valde infesti, c. laicos. 2. q. 6. Vnde legitur de Moyse, quod Aaron
 propter peccatum vituli publice coram populo non redarguit, vt do-
 ctiores considerant, propter dignitatem Ecclesiasticam. Esset plane
 exemplo Cham, detegere verenda patris, & maledictionem incurrere,
 vt dicit tex. in c. sententia. 2. q. 7. & in tota illa quaest. prohibentur
 laici accusare clericos propter frequens odium discolorum erga illos,
 & ob eandem causam non potest Episcopus laicos introducere, quando
 visitat monasteria, ad correctionem faciendā, vt dicit glos. in c. vt iux-
 ta. de off. Ord. & supra fuit dictum c. 21. non posse Praelatum in visita-
 tione proponere edictum, vt quicumque aliquid scit contra Rectorem
 Eccl. denunciaret, ex eadem ratione pro conseruanda fama Clericorum,
 esset plane in sindicatu eos constituere tamquam signum ad sagittam.
 Sancta itaque & iusta est constitutio Gregorij XIII. Pariter Genera-
 lem ordinis, & alios in eminenti dignitate constitutos non debere sin-
 dicari probat Cephal. conf. 39. & haec nota.

S V M M A R I V M.

- 1 Nuptiae secundae quando possint benedici, & quid Neapoli seruetur.
- 2 Consuetudo valida in Sacramentalibus.
- 3 Nuptiae secundae benedicuntur, quando alias non fuerunt benedictae.
- 4 Benedictio secundarum nuptiarum est prohibita, etiam si non fiat viuentis
 prima coniuge.
- 5 Benedicens secundas nuptias punitur arbitrio Iudicis.

De secundis nuptijs, quando possunt benedici.

C A P. L X.

1 **D**ICIT tex. in cap. vir autem. de secund. nupt.
 quod secundae nuptiae non sunt benedicendae,
 etiam si vnus coniugum fuerit primo loco bene-
 dictus, quem tex. Panor. intelligit, etiam si viduus
 ducat virginem. S. Tho. in 4. dist. 42. q. 3. in fin.
 dicit, quod possunt benedici, quando ducitur virgo, alias non.
 sequitur Sil. in verbo, nupt. 1. Gloss. in d. cap. vir autem. dicit,
 quod stante consuetudine, quando ducitur virgo, possunt be-
 nedici. sequitur Nauar. in cap. 22. num. 83. qui intelligit opi-
 nionem D. Tho. procedere stante consuetudine, quae potest in-
 ducere, vt benedicantur nuptiae; etiā quando vidua ducit virgi-
 nem,

- nem, vel viduus viduam. Neapoli seruatur, quòd quando mulier tantum est virgo, iteratur benedictio omnium: consuetudo enim valet in Sacramentalibus, vt firmat Nauar. vbi sup. per c. de trina. iuncta Gloss. & de consec. d. 4. & c. 2. de temp. ordin. Sed quid si omnes sint vidui; sed non fuerunt alias benedicti, possunt de nouo benedici? d. cap. vir autem à contrario sensu. Nauar. vbi supra. Neap. si vidua non fuit benedicta, iteratur benedictio omnium; secus si vir tantum.

A N N O T A T I O:

- Animaduertendum, quod Ioannes And. ex pœna graui suspensionis ab officio & beneficio, & adeundi Sedem Apost. impositam in c. 1. de secundis nuptijs. contra sacerdotem benedicentem secundas nuptias, arbitratus fuit, illum textum procedere, cum viuent prima vxore Sacerdos benedicit secundas nuptias in odium dicti criminis. & eius opinionem sequitur lex Regia Hispaniæ part. 4. tit. 12. l. 2. in qua dicitur posse semper benedici secundas nuptias, tertias, & quartas, ac vltiores, & affertur ratio, quia istæ benedictiones non sunt sacramenta: sed potius orationes, quæ dicuntur super sponso, & propterea cum non sint sacramenta, nulla videtur fieri iniuria, cum non reiteretur Sacramentum. Nihilominus in cōtrarium est textus in c. vir autem. eod. tit. dum dicit, cum alia vice benedicti sint; & communis opinio Canonistarum, & Theologorum est in contrarium, à quibus non est recedendum: est tamen attendenda consuetudo, vt dicitur in Praxi. Verum circa pœnam impositam in d. c. 1. suspensionis ab officio & beneficio, notandum, quod non infligitur ipso facto, vt ibi notat Ostien. & non est semper benedicens mittendus ad Sedem Apost. vt dicit Abb. qui tenet pœnam d. c. esse arbitrariam, attentis circumstantijs, & consuetudine loci. sequitur Menoch. de arbit. casu 417. qui testatur de cōmuni: supradicta vero Ioan. And. consideratio deseruit, vt leui pœna sacerdos puniatur.

S V M M A R I V M.

- 1 Extrauagans Pauli II. de rebus Eccles. alie. est vsu recepta in Ciuitate, & diœcesi Neap.
- 2 Alienatio rerum Ecclesie fieri non potest sine consensu Papæ; etiam in casibus alias à iure permissis, nisi iuxta formam extrauag. Ambitiosa.
- 3 Terrule, & vincola Ecclesie possunt alienari sine solemnitate, & quæ tales sint.
- 4 Mobilia pretiosa quæ dicantur.

Solita

- 5 Solita concedi in feudum, vel emphyteusim, quæ dicantur.
- 6 Et in quibus casibus non possint de nouo concedi.
- 7 Fructus, & alia bona Ecclesiæ, quæ seruando seruari non possunt, alienantur inconsulto Papa, & quæ talia sint.
- 8 Pecunia an connumeretur inter mobilia, vel immobilia.
- 9 Et quid si sit destinata ad emptionem immobilium, vel redacta ex venditione immobilium, aut posita in banco.
- 10 Locatio bonorum Ecclesiæ per triennium permessa, & quando ultra.
- 11 Commissarij alienationis Eccles. quid aduertere debent.
- 12 Vtilitas Ecclesiæ in concessione rei Emphyteotice solita concedi quando considerari debeat.
- 13 Nepos an representet patrem, & admittatur una cum patruo ad emphyteusim Ecclesiasticam.
- 14 Alienari non potest sine solemnitate magna quantitas pecuniæ, quæ est in proprietate Ecclesiæ, non in fructu.
- 15 Locatio prædij Ecclesiæ ultra triennium est nulla etiam pro triennio.
- 16 Fructus prohibentur alienari ultra triennium ab Ecclesiæ.
- 17 Dismembratio fructuum est alienatio, & requirit solemnitates requisitas in alienatione rerum Ecclesiæ.
- 18 Ministri cantandis Missis, & Horis canonicis in Ecclesiæ Parochiali sunt tantum ad bene esse.
- 19 Concordia super decimis non ligat successores sine confirmatione Apostolica.
- 20 Concordia super dimissione partis decimarum debeat a laicis facta ab Ecclesiasticis non valet sine confirmatione Apostolica.
- 21 Commissarius an teneatur examinare testes super utilitate Ecclesiæ.

De alienatione rerum Ecclesiæ nonnulla practica- bilia. CAP. LXI.

CIRCA alienationes rerum Ecclesiæ, quædam pauca magis practabilia hic inferere decreui: de hac vero materia facit amplum tractatum celeberrimus Iurisconsultus Stephanus Quaranta Canonicus Neap. in summa Bullarum. ad quem te remitto. Et primo notandum, in Ciuitate, & dioecesi Neap. esse vsu receptam extrauag. Pauli II. de reb. Eccles. alien. quæ incipit, ambitiosa. tam, quoad pœnas intrinsecas nullitatis contractus, quàm quoad pœnas extrinsecas censurarum

rum, & alias: de quo etiam supra in c. 5 t. aliquid tetigimus.

Secundo notandum, quod verus intellectus dictæ extrauag. est, quod hodie, etiam in casibus à iure permissis non possunt alienari res Ecclesiæ inconsulto Romano Pontifice, nisi iuxta formam dictæ extrauag. & ita in Vrbe, & Regno practicatur, quod vix alienantur modica, sine assensu Papæ, iuxta cap. terrulas. 12. q. 2. quidquid dicat Rodoanus, de rebus Eccles. alien. q. 36.

- 3 Tertio notandum, quod post dictam extrauag. possunt sine assensu Papæ alienari terrulæ, vineolæ, & domunculæ Ecclesiæ, minus vtilis, & à longe positæ, siue paruæ. iuxta d. cap. terrulas. siquidem in generali prohibitione alienationis non veniunt modica. Abb. in cap. vt super. de reb. Ecclesiæ non alien. & de modicis, aut parum, aut nihil curatur. l. scio. ff. de rest. in integ. & lex generaliter loquens, non includit modica. Socin. in Fallent. 229. Sed difficultas est, cuius valoris debeant esse dicta prædiola, vt dicantur modica. Glos. in d. cap. terrulas. dicit, puta, si valeant viginti solidis, id est, viginti aureis, vt declarat Arch. in cap. si quos. ead. caus. & quæst. In contrarium est veritas, quod Iudicis arbitrio remittitur, qui attendere debet consuetudinem terræ; facultatem rei datæ, & venditæ, iuxta cap. ceterum. de donat. ita Archid. in d. cap. terrulas. Ostien. in summ. de his, quæ fiunt à Prælati. §. si. Goffred. in summa, eodem titulo, & §. etenim respectu Ecclesiæ pauperis. terra potest esse magni valoris, & non respectu diuitis, sicut causa de porcello dicitur magna inter pauperes, & rusticos, vt late per Corset. in tract. de minimis. Innoc. Card. & alij in cap. fin. §. his autem. de off. deleg. Regulariter autem dicitur minimi valoris terrula, ascendens ad summam ducatorum decem, & non plus; & remitti arbitrio tenet celeberrimus Doctor Pater Marius de Andria, Societatis Iesu decus, ac totius Regni Neap. ob longum rerum experimentum singulare in legendo, & consulendo præsidium. Prædiolum vero exiguum Ecclesiæ vtile non potest alienari sine solemnitate. cap. 1. 17. q. 4. vbi doct. & in d. cap. terrulas. Fuit etiam dictum in Curia Archiep. aliud esse alienare terrulas, aliud alienare

modicam partem magni prædij Ecclesiæ: nam istud secundum fieri non potest, quia hoc modo paulatim possent alienari omnia prædia Ecclesiæ, & fieret fraus legi, l. nō dubium. C. de leg. & ex his habetur, quæ dicantur mobilia pretiosa, quæ alienari non possunt, ut habetur in d. extrauag. Iudicis enim arbitrio remittitur, cum in iure non reperiatur expressum, qui prædicta considerare debet; & regulariter, quando excedunt summam decem ducatorum, dicuntur pretiosa, ex communi existimatione.

5 Quarto notandum, quod ex dicta extrauag. possunt alienari res solitæ concedi in emphyteusim, vel in feudum; quæ autem dicantur solitæ concedi, variæ sunt dd. opiniones, in c. 1. qui feud. dare possunt. sed opinio Iacobi de Beluifio ibi est, quod requiruntur duo actus concessionis, sine solemnitate, intra spatium quadraginta annorum, & quod talis consuetudo sit utilis, & non damnosa Ecclesiæ; & ista opinio est magis communiter recepta, ut testatur Clarus in §. feudum. q. 13. verum, si semel res fuit cum solemnitate concessa in feudum, vel emphyteusim, tunc non obstante lapsu temporis, & geminatione actus, dicitur solita concedi; & potest de nouo infeudari sine solemnitate, ut per plura probat Curtius Iunior de feudis, 2. part. q. 4. ubi dicit esse communem. sequitur Rodoan. de reb. Ecclesiæ, q. 65.

6 Quinto notandum, quod in pluribus casibus Prælati non potest infeudare, vel concedere in emphyteusim res solitas concedi. Primus est, quando cessat prima causa concessionis, ut si res inculta data esset in feudum, vel emphyteusim, ut reduceretur ad culturam, si postea redacta ad culturam rediret ad Ecclesiam, non poterit de nouo concedi sine solemnitate. Abb. singul. in cap. ut super. de reb. Eccles. Curtius ubi sup. q. 1. Secundus casus, quando Ecclesia tempore primæ concessionis erat diues, nunc vero depauperata. Ita Iacob. de Beluifio. Card. Aluar. & communis in d. cap. Rodoanus. ubi supra. q. 61. Tertius casus est, quando res solita concedi est incorporata mensæ Ecclesiæ; quia non potest amplius alienari sine solemnitate. Archidiacon. in cap. 1. 35. quæst. 8. Abb. in d. cap. ut super. com-
mu.

munis in d. cap. 1. qui feudum dare possunt. sed quando dicatur res incorporata mensæ, sunt plures opiniones, quas refert Curtius ubi supra, q. 5. sed melior opinio est, quod requiratur expressa declaratio Prælati, ut si expresse describi faciat rem reuerfam inter bona mensæ, iuxta Bart. in l. si vacantia. C. de bonis vacant. lib. 10. Bal. in cap. 1. de cler. qui inuestituram fecit. vel tacita declaratio, hoc est, quod Prælati collegerit fructus ipsius, prout solet facere de alijs rebus incorporatis. Et hanc opinionem dicit esse magis communem Curtius d. q. 5. Clar. d. q. 13. Quartus casus est, quando talis consuetudo esset inducta per vim. Iacob. Bald. Card. in d. c. 1. Quintus casus est, quando res est data Ecclesiæ, cum conditione, & pacto, quod alienari non possit; quia tunc non potest de nouo concedi. Aluar. Card. in d. cap. 1. Sextus casus est, ut non possit concedi, alterando solitum; puta, si solet concedi masculis, non potest concedi feminis, nisi ex magna causa, ut, si præcessisset meritum ex parte recipientis, qui fecerit aliquod notabile seruitium Ecclesiæ, quia potest concedi, etiam quoad feminas. Ita Iacob. Card. Curtius, & communis in d. cap. 1. Sed dubium est, si nulla existente causa fiat concessio pro masculis, & feminis contra solitam concessionem, quæ erat pro masculis tantum, an valeat, saltem quoad masculos, vel in totum vitietur. Bal. in d. cap. 1. tenet, quod valet, quoad masculos tantum; quia in separabilibus utile per inutile non vitiat. l. fancimus. C. de donat. Contrariam opinionem tenet Bart. in auth. qui rem. C. de sacrosanct. Eccles. sed prima opinio est communis, quam late defendit Curt. d. c. 1. q. 6. Præterea notandum, quod quando concedi solita dantur in feudum, vel in emphiteusim, debet in noua concessione adesse euidentis utilitas Ecclesiæ, ex verbis clari dictæ extrauag. & propter illam dictionem, tunc, quæ denotat extremitatem temporis. l. 4. ff. de eondit. & demonstr. quidquid dicat Perret. in d. extrauag. qui dicit sufficere utilitatem adfuisse in antiqua concessione, & euidentis utilitas Ecclesiæ dicitur manifesta, & magna, idest notabilis, ut post alios dicit Prob. in c. vnic. de cler. non resid. in 6.

- 7 Sexto notandum, quod fructus, & bona, quæ seruando seruari non possunt, sine solemnitate possunt alienari, vt in d. extrauag. Dicuntur autem bona, quæ seruando seruari non possunt, quæ non solent durare triennio, iuxta Gloss. singul. in l. 1. C. si aduers. vsucap. Alexand. & Ang. in l. 1. §. quæsitum. ff. ad Trebel. vel non sunt duratura triennio absque notabili deterioratione secundum Beroum in c. nulli. de reb. Eccles. vel etiam vltra triennium, absque notabili deterioratione, secundum Rodoan. vbi supr. q. 6. & tales sunt vestes attritæ, quæ veterascunt, animalia superuacua, & similia. Abb. Card. & communis in d. cap. nulli. licet sint mobilia pretiosa, iuxta Gloss. in cap. tua. de his, quæ fiunt à Præl.
- 8 vbi Abb. & alij, pecunia etiam inter mobilia, quæ seruando seruari non possunt, numeratur; quia retenta nihil operatur. cap. eijciens. 88. dist. Abb. & communis in d. cap. nulli. sed difficultas est de pecunia, destinata ad emptionem immobilium, an dicatur res mobilis, vel immobilis? Et fuit in Curia Archiep. bis determinatum, inter mobilia connumerari; ac fuit dictum, hanc esse magis dd. communem opinionem, quam tenet Cin. Bal. Alb. Ang. Imol. Florian. Alexand. Aretin. Iason in l. cetera. §. sed si parauit. ff. de legatis primo. Boer. latissime decis. 209. vbi enumerat omnes doctores. Roland. de lucro dotis, q. 11. Grassis comm. opin. §. legatum. q. 19. Illustris. Card. Mantica de coniectur. vltim. volunt. lib. 9. tit. 3. num. 2. Pinellus in l. 1. C. de bonis mater. 2. part. num. 42. Et propterea fuit dictum, non requiri solemnitatem in alienatione dictæ pecuniæ. Sed quid de pecunia, redacta ex venditione rei immobilis? & dicendum est, inter mobilia connumerari, vt pulche per Tiraquell. de vtroque retract. §. 1. Gloss. 7. num. 113. Rodoan. vbi supr. q. 6. cōtra Foller. in praxi. in verbo, annotentur bona. quid autem in pecunia, posita in banco? & inter mobilia connumerari, tenet idem Tiraq. vbi supra, num. 114. post Bald. in c. post causam. de re iud.
- 11 Septimo notandum, circa locationem per triennium permissam fieri sine solemnitate, iuxta d. extrauag. quod procedit, quando prædia Ecclesiæ quotannis coluntur, & quolibet

libet anno fructus colligantur; unde si quolibet biennio, vel triennio fructus colligantur, potest ad sex annos, & usque ad nouem annos fieri locatio. Ita notabiliter Barbat. in Rub. de rebus Ecclesiæ. Couarr. qui comprobatur lib. 2. variarum resol. cap. 16. Sed quid si prædium quotannis redderet fructus, & fieret locatio ultra triennium, an valeret, saltem pro triennio? Bal. in auth. si quas ruinas. C. de Sacrosanct. Eccles. tenet, quod sic. idem Paulus in auth. qui rem. C. eod. tit. vbi Iason, & Decius testantur de communi. Couarr. vbi sup. qui etiam dicit esse communem; limitant tamen, quando ex coniecturis appareret locatorem, vel conductorem; non minori tempore rem illam vel locaturum, vel conducturum; quia tunc in totum esset nullus contractus, iux. Alex. Soc. & Alciat. in l. 1. sed si mihi. ff. de verborum obligat. sed vide Annotationem. Nec valet locatio ultra triennium, cum clausula, quod tot sint locationes, quot sunt triennia, vt firmat idem Couar. vbi supra.

- 11 Vltimo notandum, quod ex Bulla Pauli III. Commissarij, quibus a Romano Pontif. committuntur rescripta, Si in euidentem, sunt excommunicati ipso facto, si sunt inferiores, & Episcopi per annum suspensi ab executione officij, & obligati ad restitutionem damni illati Ecclesiæ, si suæ conscientia prodigi, in grauamen, aut detrimentum Ecclesiæ, per gratiam, timorem, vel sordes alienationi consenserint; aut decretum, aut auctoritatem interposuerint. Hi vero, qui dolo, vel fraude scienter in detrimentum Ecclesiarum procurauerint alienationem, siue decretum, sunt etiam ipso facto excommunicati, & non possunt, nisi à Papa absolui.

A N N O T A T I O.

- Nu. 6. Annotandum, fuisse pariter decissum in Rota Romana, in noua
 12 concessione rei emphyteotica debere adesse euidentem Ecclesiæ utilitatem tempore vltimæ concessionis, seu nouæ, & non sufficere ad fuisse in antiqua concessione, & ita pluries fuit decissum in Rota, vt testatur, & probat Casar de Grass. decis. 4. de reb. Eccl. non alien.
 13 Circa eundem numerum sextum, vbi agitur de emphyteusi Ecclesiastica, quæritur de pulchro dubio non parū vtili Ecclesijs, An in emphyteusi Ecclesiastica, quæ regulariter recipi solet, pro se, filijs, &

emphyteusi Ecclesiastica, quæ regulariter recipi solet, pro se, filiis, & nepotibus, filius ingrediatur in locum patris, ita quod succedat vna cum patruo tanquam repræsentans personam patris, vel primo ad filios, & illis non existentibus ad nepotes deueniat. Bart. fuit in opinione, quod filius non ingrediatur locum patris, & eius personam non repræsentet. Ita dicit in Auth. post fratres. C. de legit. hered. quem secuti sunt Castrenf. 146. viso puncto lib. 2. Alex. consil. 204. n. 8. lib. 2. & consil. 129. nu. 8. lib. 5. Rubens in l. Gallus. §. quidā recte. nu. 136. ff. de liberis, & posth. Anc. consil. 82. & alij relati a Rol. consil. 68. lib. 1. & a Menoc. consil. 200. lib. 2. n. 61. quia successio ista nō regularatur secundum successiones ab intestato: ex quo non est quid hereditarium, sed a Domino concedente prouenit. Contrarium tenet Fulgosius in d. Auth. post fratres. & alij, quos recenset Menoc. loco citat. ut filius ingrediatur in locum patris, & admittatur vna cum patruo. Prima opinio est recepta a Rota Romana, ut primo ad filios, & demum illis non existentibus ad nepotes deueniat: & ita fuit iudicatum in vna Romana emphyteusis anno 1570. coram Cardinali Seraphino, & in vna Romana domus 6. Martij 1595. coram Illustrissimo Cardinali Pamphilio, non obstantibus allegatis per Rolan. in d. consil. 68. & Hier. Gabr. consil. 76. lib. 1. ac etiam non obstante, quod in defectum generationis fuerit data facultas nominandi personam extraneam: quia ex hoc non dicitur alterata natura emphyteusis Ecclesiasticæ, ut etiam durante generatione dicatur transitoria ad heredes, l. in agris. ff. de acquir. rerum domin. & istæ decisiones sunt notandæ, cum emanauerint a tribunali supremo Ecclesiastico, & sunt non parum vtilis Ecclesijs.

- Nu. 8. Annotandum, fuisse in Rota Romana decisum in vna Veneta 14. nullitatis contractus 13. Nouembris 1602. coram Illustrissimo Pamphilio, non posse Prælatum alienare magnam quantitatem pecuniæ etiam conuertendam in vtilitatem monasterij, licet sit mobilis sine solemnitate, si est in proprietate monasterij, quia potest Ecclesia in contractu emptionis decipi in pretio. Bero. in c. nulli. num. 83. de reb. Eccles. Rodoanus in suo tract. tit. de pecun. Eccles. num. 15. facit tex. in l. 3. §. quid ergo. ff. de contrar. actione tutel. cum alleg. per Tiraq. de retract. §. 1. glos. 7. num. 106. non enim ista pecunia erat in redditu, vel fructu, ut de ea Prælatus, sicut de alijs fructibus disponere posset, ut loquitur Clem. 1. de reb. Ecclesiæ in fi. sed erat in proprietate monasterij, & erat magna quantitas ducatorum quatuor mille: requirebatur igitur solemnitas. & ita fuit notab. decisum.
- Num. 10. Annotandum in Rota Romana haberi pro indubitato, locationem prædij Ecclesiæ ultra triennium esse nullam, etiam pro triennio, ac extrauag. Pauli II. de reb. Eccles. annullare contractum locationis in totum. Et ita fuit decisum in vna locationis Brixien. §.

De-

- Decemb. 1594. coram Domino Pegna, & coram Illustrissimo Pamphilio 20. Martij 1600. in vna Comensis locationis, & sapius in alijs causis. Et eandem opinionem tenuit Consilium Neapolitanum, & probat Afflict. decif. 1070. in causa domini Motia: & in eadem Co
- 16 mensi fuit notabiliter dictum, quod quamuis Bart. communiter receptus in l. codicillis. §. Instituto. ff. de leg. 3. dicat prohibitionem alienationis rei non extendi ad fructus, quoniam aliud est res, aliud fructus rei: nihilominus extranag. comprehendit etiā fructus, quando locatur ultra triennium, ex verbis clavis, cum excipiat fructus, qui seruando seruari non possunt.
- 17 Item notandum, dismembrationem fructuum dici alienationem, & requirere omnes solemnitates requisitas in alienatione rerum Ecclesiæ: Rota decif. 1. de reb. Ecclesiæ. in nouis. Franch. cod. tit. in 6. Rebuff. in compendio alienat. num. 68. & proinde fuit dictum, in Rota Romana in vna Marficana, non potuisse Episcopum dismembrare fructus parochiæ pro erigendis nouis canonicatibus in ea, cū numerus parochianorum non fuerit talis, quod rector cum vno Clerico in administratione Sacramentorum non posset supplere, c. vt quisque. vbi Cardinalis, Imola, & alij de vit. & honest. Cler. Cas. ad. decif. 19. de præben. Rebuff. de congrua, num. 65. præsertim cū non fuerit probatus defectus seruitij, ita quod propter paucitatem ministrorum, & multitudinem parochianorum aliqui decesserint sine sacramentis, & tanto magis, quod Canonicis, seu coadiutoribus nouiter erectis, non fuit impositum aliquod onus adiuuandi rectorem in administratione Sacramentorum, & alias non sunt necessarij, cum ministri pro cantandis Missis, & Horis Canonicis in Eccle
- 18 sia parochiali sint tātum ad bene esse, vt alias fuit resolutum in vna Legionensi congrua die 11. Aprilis 1587. coram Lauretano, nec potest dicta dismembratio sustineri vigore Concilij Tridentini, quandoquidem sacra Congregatio relata a Rota in d. decif. censuit Episcopum non potuisse ex fructibus huius Parochialis erigere Canonicatus. Ita fuit resolutum in vna Marficana dismembrationis fructuum die 14. Februarij 1594. coram Illustriss. Cardin. Pamphilio.
- 19 Postremo annotandum, concordiam super decimis non ligare successores, nisi adsit auctoritas Apostolica, c. veniens. de transaction. Abb. in c. ex multiplici. nu. 2. & c. cum homines. num. 4. de decimis. Caputaq. decif. 165. par. 3. & fuit dictum in vna Messanensi præminentiarum 1585. coram Illustriss. Blanchetto, & in vna Conchen. limitum decimarum 4. Martij 1596. coram eod. & in eadem Conchen. 5. Martij 1597. coram Litta. Item fuit decifum in Rota Romana, concordiam super dimissione partis decimarum debitarum a laicis factā a personis Ecclesiasticis, non valere sine confirmatione Apostolica, nec sufficere consensum Episcopi: & ita fuit dictum in causa.

- Nouarien. decimarum 28. Maij. 1593. coram Illustriss. Cardinali
 20 Arigonio: fuit etiam visa Rota iusta concordia super reductione
 decimarum ad vigesimam, stante difficultate exactionis, & pauper-
 tate soluentium. Ita fuit resolutum in vna Ecclesiensi. confirm. con-
 cordia 20. Februarij 1595. coram Seraphino.
- 21 Circa nu. 12. Quaritur an Commissarius, cui commissum est Bre-
 ue Apostolicum, Si in euidentem, teneatur super euidenti utilitate
 Ecclesiæ examinare testes, & citare partes. Abb. in consl. 41. lib. 1. te-
 net quod non, sicut non teneretur delegans. sequitur Rodoanus de
 rebus Ecclesiæ non alien. in tit. de causâ cognitione. & secuta fuit
 Rota in vna Lauden. bonorum 8. Iunij 1588. coram Gipsio, & fuit
 dictum, testes examinatos a Cōmissario super euidenti utilitate non
 separatim, sed simul, non esse reiiciendos, non obstante c. venerabili.
 de testibus. quem textum dixerunt procedere, quando testes exami-
 nantur in forma Iudicij, secus si extraiudicialiter. Nihilominus. con-
 traria opinio est verior, quod debeat euidenter constare de utilitate
 Ecclesiæ per testes, & alias legitimas probationes, & non credatur
 assertioni Commissarij, & alias alienatio iudicabitur nulla ex textu
 aperto in cap. 1. de reb. Eccles. alien. in 6. in quo tex. aderat instru-
 mentū alienationis, in quo enunciabatur utilitas Ecclesiæ, & quia nō
 probabatur, fuit declarata alienatio nulla. & ibi hoc notat Ioan. Mo-
 nachus, Ioan. And. Dom. nu. 5. vbi dicit, nota optimum tex. quod
 licet in alienationis instrumento rei Ecclesiasticæ narretur, utilitatē,
 vel necessitatem alienandi subesse, nisi aliter probetur, non adhibe-
 retur fides, nam supra dicitur, quod in instrumento hoc contineba-
 tur, & tūc Papa dicit, quod nō suberat. Sequitur Philippus Franch.
 Aegid. Bellamera in repetitione Clementinæ, si vna. de reb. Ecclesiæ
 num. 256. & sequentibus concludens, neque esse adhibendam fidem
 executori cui Papa commisit, quod diligenter se informaret de cau-
 sa vnionis faciendæ, & prædicta procedunt multo magis attento
 stylo hodierno, quo in Breui Apostolico ponitur clausula, Si tibi le-
 gitime constiterit, quæ denotat causæ cognitionem, & citationem,
 partium iuxta veriorem opinionem glos. in Clem. præsent. de cen-
 sibus. Glos. in Clem. multorum. de pœnis. Abb. in c. sacro. de senten-
 tia excom. & in c. conquerente. de restitut. spoliati. Felin. in c. si con-
 stiterit. de accusatione. Idem etiam seruatur in alienatione rei pupil-
 li. Bart. in l. Non puto. §. Non passim. ff. de reb. eorum. pulchre Dec.
 in l. si donatione. C. de collat. quod non credatur Iudici, nisi in perti-
 nentibus ad iurisdictionem, ex glos. in c. pastoralis. in verbo, exone-
 rare. de offic. deleg. & idem tenet Caualecan. decis. 45. parte pri-
 ma, D. Stephan. Quaranta in summa bullarum in verbo, alienatio.
 num. 12. attento stylo hodierno, & dicit aliter esse dicendum quando
 Papa simpliciter committit Commissario, quod se informet, tunc
 stabi-

stabitur assertioni Commissarij, & sufficit iudicialis informatio, vt in hac materia distinguunt Domini de Rota in decis. diuers. 716. volum. 1. & 160. vol. secundo: nihilominus teneo indistincte semper debere constare euidenter de vtilitate Ecclesie per doct. supra allegatos in cap. 1. de rebus Eccles. non alien. in sexto. vt per illum textum, & dicta per Bellameram.

S V M M A R I V M.

- 1 Quarta funeralis an debeat, si moritur persona insignis, & post sepultum corpus in patria fiant exequia solennes in alio loco.
- 2 Electio sepultura commissa voluntati alterius, an valeat.
- 3 Electio sepultura, facta ad suggestionem alterius, non valet.
- 4 Pater, vel dominus, an possint eligere sepulturam filio, vel seruo im-
puberibus. & quid Neap. seruetur.
- 5 Electio sepultura spectat ad Vicarium Neap. quando, qui elegit, non
potuit sepeliri in Ecclesia electa.
- 6 Confratres alicuius Congregationis in quo loco sepeliendi.
- 7 Ius funerandi non intelligitur concessum, concessa capella, nisi expri-
matur.
- 8 Electio sepultura quomodo probetur.
- 9 Exigi an possit aliquid pro sepultura, antequam corpus sepeliatur.
- 10 Sepultura an possit denegari, ob non solutionem decimarum.
- 11 Sepultura Ecclesiastica debent priuari, qui in Paschate non communi-
cauerunt, & quid Neap. seruetur.
- 12 Capitulum Cathed. Neap. quando inuitatur ad funus, ipsum solum de-
fert crucem per alienas parochias.
- 13 Officia mortuorum circa cadauera, in Ecclesijs mendicantium à quibus
peragi debent.
- 14 Mendicantes, quando inuitantur ad funus, non possunt per alienas pa-
rochias deferre crucem.
- 15 Sepulturam eligens voto, vel iuramento non ad suggestionem, tene-
tur ad obseruantiam.
- 16 Electio sepultura per quot testes probetur.
- 17 Propositum eligendi sepulturam sine electione non attenditur.
- 18 Parochus an possit propria auctoritate subtrahere sacramenta paro-
chianis ob non solutionem oblationum.
- 19 Sepultura an possit denegari ob non solutionem decimarum.
- 20 Mortuus repertus in puteo, vel suspensus, quando debeat priuari Ec-
clesiastica sepultura.
- 21 Orari an possit pro illo qui seipsum interfecit.
- 22 Sacramenta quilibet potest recipere in Ecclesia Cathedrali inuito parochio.
- 23 Episcopus concurret in cura animarum cum alijs parochis sua diocesis.

De sepulturis plura scitu digna.

C A P. LXII.

- M**ORITVR Rex, vel alia persona insignis, sepelitur in sua patria, postea Neap. vel alibi fiunt exequiæ solemnes in Ecclesia, ponitur capsula, sive cænotaphium cū culcitra, cereisque accensis, canitur Missa, ac si ibi adesset corpus mortuum; quæritur, an ista funeralia dici possint, ita vt de illis debeat quarta funeralis? & videtur, quod non; siquidem iuxta notata in Clem. dudum. de sepult. funeralia dicuntur, quæ cum funere dicuntur. Contrarium vero tenet Calder. in cons. 4. de sepult. ex pluribus, ad quem te remitto; & ita seruatur in Ciuit. & dioecesi Neap. nam Archiep. Neapol. ab antiquissimo tempore exigit quartam partem omnium cereorum, qui accenduntur circa cadauer sepeliendum in quauis Ecclesia, etiam exempta, dum diuinum officium peragitur, illamq; exigit, quando fiunt exequiæ aliquorum Principum, qui alibi sepulti sunt. Et quia Capitulum Ecclesiæ Cathedralis Neapol. habet priuilegium, & est in antiquissima possessione sepeliendi omnes decedentes in Ciuitate, & dioec. Neapol. qui cum potuissent, non elegerunt sepulturam, nisi habeant proprium sepulchrum: propterea non abs re esse putauī quædam pauca, quæ circa sepulturam in dubium reuocantur, hic inserere. Et primo solet dubitari, an valeat electio sepulture commissa voluntati alterius, in præiudicium Capituli? Anchar. & Domin. in c. 1. de sepult. in 6. dicunt valere prædictam electionem in præiudicium parochiæ, cui de iure competit sepultura, non facta electione; & successiue in præiudicium Capituli, quod succedit in locum parochiæ in hac ciuitate; quia satis dicitur elegisse, qui per alium elegit; & ex alijs. Contrariam autem opinionem tenent Lopus in dicto capitulo primo, & idem Petrus de Ancharano in consilio ducentesimo decimoquarto, vbi post Lopus concludit non valere dictam electionem, nisi Commissarius eligat

gat viuentē, & scientē committentē; valere tamen electionem loci sepulturæ, commissam alicui in Ecclesia per committentem electa. Ista secunda opinio videtur verior, quam pluribus rationibus probant Lopus, & Petrus vbi supra, illa præcipua ratione, quod, licet electio committi potuerit, & ipse committens decesserit commissione iam facta, non tamen decessit facta electione, & ideo acquisitū fuit ius Ecclesiæ, in qua debebat sepeliri, non electa sepultura; aliud enim est eligere sepulturam, aliud eius electionem committere. & ita

3 Neapoli seruatur. Sed pone, quod Parochus, dum accedit ad communicandum infirmum, non interrogat ipsum in genere, in qua Ecclesia vult sepeliri; sed in specie dicit infirmo, vis sepeliri in parochia, vel alia Ecclesia? ipsam specialiter nominando. Dicendum est, non valere hanc electionem, tamquam factā ad suggestionem, sed debere in genere interrogari. arg. tex. in l. 3. §. pen. ff. de quæst. Ita notabiliter ex pluribus concludit Crauetta in consilio decimosexto volumine primo. sequitur Bursatus, consilio ducentesimo vigesimo

4 mosexto numero 18. volum. tertio. Aliud est dubium, an pater, vel dominus possint eligere sepulturam filio, vel seruo impuberibus. tex. in cap. licet. de sepult. in 6. dicit, quod stante consuetudine, potest pater eligere sepulturam filio impuberi, quem tex. extendunt ad dominum circa seruum, Petrus de Vbaldis de canon. Episcop. in fin. cap. 11. Sil. in verbo, sepultura. §. 1. Sebast. Medices de sepult. q. 8. vbi etiam dicunt seruum puberem posse sibi eligere sepulturam; & dicit Sil. ibidem, quod seruus quoad spiritualia liberatur à domini potestate. Ista consuetudo non est in ciuitate Neap. & quia impuberes, quando malitia supplet ætatem, possunt sibi eligere sepulturam. Petr. & Sebast. vbi supra, cum etiam matrimonium carnale contrahere possint. Seruatur Neapoli, quod Capitulum tradit sepulturæ impuberes, siue seruos, siue liberos decedentes, post duodecimum ætatis annum completum, non ante; sed relinquit parochiæ. Pariter Capitulum sepelit puberes, decedentes in furore, nam licet non dicatur nolle, qui non potest velle, l. pater Seuerinam. vbi Bartolus. ff. de condition. & demonstration. potuerunt tamen

- men eligere; dum erant sanæ mentis; nec consideratur ratio diuersitatis inter istos, & illos, qui sani mente incidunt in aliquam infirmitatem, & amittunt loquelam, l. illud. ff. ad l. Aquiliam. decedentes vero facta electione sepulturæ, qui non potuerunt sepeliri in Ecclesia electa, ob aliquod impedimentum, Vicarius Neapolit. arbitratur in qua Ecclesia sint sepeliendi, secundum coniecturas, & deuotionem; non enim possunt dici decessisse sine electione, nec habuisse intentionem ut sepelirentur in parochia. Præterea confratres alicuius Congregationis sunt sepeliendi in parochia, si non eligant sepulturam. Petrus de Vbal. vbi supra in fine, in cap. incip. veniamus ad alias personas; & sic ad Capitulum spectat sepultura, nec Capitula Congregationis, siue statuta, possunt aliquid decernere in præiudicium Capituli, nempe, quod confratres sepeliantur in loco Congregationis: siquidem, nec priuilegium Principis intelligitur cum præiudicio tertij, l. 2. §. si quis a Principe. ff. ne quid in loco publico. & ex regula, l. id quod nostrum. ff. de reg. iuris; ita quod, nisi Confratres eligant expresse sepulturam, Capitulum eos sepelit.
- 7 Item notandum, quod concessa Capella alicui, etiam cum iure patronatus, non intelligitur concessum ius sepulchri, nisi expresse concedatur. Archid. in cap. 1. de pact. in 6. Bonif. in Clem. dudum. §. huiusmodi. de sepult. & saltem debet adesse licentia Episcopi tacita, iuxta a nobis latius tradita in cap. 40. num. 17. Item notandum, quod electio sepulturæ probatur per testes singulares, si vnus deponat audiuisse eligi sepulturam a Francisco in tali loco, & alius in alio loco. Guidopap. notabiliter in decis. 594. Neapoli statur dicto confessori, vel testamento, aut testibus, ut in Conc. Prouinc. statuitur sub tit. de sepult. Ad hæc notandum, quod magis communis Doct. opinio est ex laudabili consuetudine, posse aliquid recipi pro spiritualibus administrandis, iuxta c. ad Apostolicam. de sim. sed non posse peti, antequam administrentur, non obstante consuetudine. Ita Ostien. Innoc. Io. Andr. Ant. Abb. Felin. & alij, in d. c. ad Apostolicam. idque clare probatur in d. tex. videtur enim in se habere speciem mali, a qua est abstinendum, cap. cum ab omni. de vit. & honest. cler.

cler. dicit tamen Caiet. in sum. in verb. simonia. quem sequitur Nauar. cap. 23. in Manual. num. 106. quod, quando probabiliter timentur futura molestia, & contentiones, ad illas tollendas, possunt consueta dari, & peti ante administrationem: & ita Neapoli seruatur circa sepulturas, quod ante sepulturam defuncti datur pignus, vel alia idonea cautio de soluendo, quod fuerit iustum, & alias non sepelitur cada-
 10 uer defuncti, vt in d. Concil. Prouinc. Neap. cap. 47. Nec etiam debet denegari sepultura ob non solutionem decimarum, vel alterius debiti; nam impium est, arg. cap. non æstimemus. 13. quæst. 2. & creditores, impediens sepulturam debitorum, propter debitum, amittunt debitum, sunt infames, publicantur eorum bona, & alijs poenis puniuntur, l. fin. cum auth. item. C. de sepul. viol. tanto magis parochus. Nauarr. conf. 2. de decimis. qui dicit in specie non licere parochus propria auctoritate repellere parochianos a perceptione sacramentorum, ex quo non soluerunt decimas, nec debere Episcopos talia scandalosa tolerare, sed acriter puni-
 11 re prædicta facientes, sed vide Annotationem. Vltimo notandum, quod, qui non confitetur semel in anno, nec in Paschate communicat, potest priuari Ecclesiastica sepultura, vt habetur in cap. omnis vtriusque sexus. de poenit. & remiss. & potest etiam excommunicari: sed Neapoli seruatur, quod propter amplitudinem Ciuitatis, non solent in genere excommunicari omnes qui non adimpleuerunt præceptum supradictum, sed solent excommunicari in specie, qui in specie denunciantur in Curia, & in genere prope festum Corporis Christi solet interdici ingressus Ecclesiæ omnibus, qui infra totam octauam Corporis Christi præcepto non satisfecerint: & anno 1600. Dominus Hercules Vaccarius, tunc Vicarius Neap. doctrina, & probitate insignis, mandauit sepeliri in loco profano quendam iuuenem, qui vt ex fide Parochi apparebat, duobus annis non communicauerat in Paschate, nec ostenderat in mortis articulo signa contritionis; & fuit dictum sibi incumbere onus probandi, quod communicauerat extra parochiam in Ecclesia Cathedrali Neapol. Est etiam notandum, quod quando Capitulum Ecclesiæ Cathedral.

- 12 thed. Neap. inuitatur ad funus, ipsum solum defert crucem, per alienas parochias, & non aliæ parochiæ. facit not. doctrina Felin. in cap. cum non licet. de præscript. vbi dicit, quod Capitulum Cathedralis debet præcedere Prælatum Ecclesiæ inferioris collegiatæ, quando inuitatur ad funus corporis, quod debet deferri per illius parochiam, quia Episcopus præcederet; ergo & Capitulum. Item pluries declarauit sacra Congreg. quod quoties cadauera ad Ecclesias fratrum mendicantium deferuntur, officia mortuorum, ac reliqua officia, quæ in huiusmodi ministerio circa cadauera adhiberi solent, non à canonicis, neque à clero, sed à fratribus obiri, & peragi debent. Item notandum, quod quidquid dicant Oldrad. in conf. 259. & Abb. in cap. cum liberum. de sepult. mendicantes, quando vocantur ad funus, non possunt deferre Crucem inuito Parocho per eius parochiam, ex bulla Leonis X. Sacro approbante Concilio.

A N N O T A T I O.

Annotandum, quod pactum, iuramentum, votum, vel fides interposita ad suggestionem regularium vel clericorum, de eligenda sepultura, vel electa non mutanda sunt prohibita, sub penis contentis in cap. 1. de sepulturis. in 6. & inducentes sunt ipso facto excommunicati, Clem. cupientes. de pœnis. Nihilominus, qui non inductus ad aliorum suggestionem promittit & libere, se obligat ad sepulturam in aliquo loco, & iurat, tenetur ad obseruantiam iuramenti. ita determinauit Rota Romana decis. 2. de sepult. Cæsar. de Grass. ex Speculatore §. compendiose. num. 26. de instrum. editione. & in tit. de sepult. nrm. 6. & Ostien. quem sequitur Angelica in verbo, sepultura. num. 40. quidquid alij dixerint, & conclusum fuit in Rota, quod accipiens maioricatum, fideicommissum, vel donationem, & astringens se iuramento ad eligendum sepulturam secundum voluntatem testatoris, tenetur ad obseruantiam, quia res debet transire cum causa sua, & si nolebat iuramento astringi debebat dimittere maioricatum, vt latius in dicta decis. habetur.

- Num. 8. Notandum, quod ad probandam electionem sepulturæ requiruntur saltem duo, vel tres testes, cum sit species ultimæ voluntatis, & agatur in ea de præiudicio Ecclesiæ Parochialis, sicut qualibet dispositio ad pias causas requirit numerum duorum, vel trium testium, cap. cum esses. de testamentis. Ita Sebastianus Medices de sepul-

sepulturis quæst. 8. quo loco subdit solum propositum eligendi sine electione sepulturæ non sufficere, quia propositum in mente retentum nihil operatur l. si repetendi. C. de conditione ob causam. & in decis. Guidopapæ 594. allegata in Praxi, erant quatuor testes deponentes de electione sepulturæ.

Num. 106. In quo dicitur sepulturam non esse denegandam ob non solutionem decimarum, nec licere Parocho propria auctoritate repellere parochianos à perceptione sacramentorum. Notandum inquam plurimis diocesisbus seruari contrarium quoad sepulturam, ut denegetur ob decimas non solutas, quæ consuetudo est toleranda in locis, in quibus est difficilis exactio decimarum, ex dictis num. 9. auctoritate Nauarri cap. 23. num. 106. & Caietan. in summa verbo simonia. concludentium posse peti solita dari ante administrationem spiritualium, quando timentur futuræ molestiæ, & contentiones; sed Rebuff. de decim. quæst. vltima num. 16. dicit laicos detinentes decimas debere carere Ecclesiast. sepultura ex cap. prohibemus. de decim. Sed an non reddentes decimas, & alias debitas oblationes possint puniri per subtractionem sacramentorum, notanda sunt verba D. Thomæ 2. 2. q. 86. art. 1. cuius verba sunt, quod illi qui oblationes debitas non reddunt, possunt puniri per subtractionem sacramentorum, non per ipsum sacerdotem, cui oblationes sunt faciendæ, ne videatur per Sacramentorum exhibitionem aliquid exigere, sed per superiorem aliquem. hæc sunt verba, super quibus dicit Caietanus quid faciet Sacerdos in tali casu, si ministrat Sacramenta existenti in peccato mortali, peccat, si non ministrat, peccat, erit ergo perplexus. ad hoc dicit, quod Sacerdos debet charitatiue monere hominem non reddentem debitas oblationes, ut saltem, sit paratus consulere conscientiæ suæ iuxta boni viri iustum arbitrium: & si quidem consenserit, potest illi iam in bono statu existenti ministrare Sacramenta; si non consenserit, protestari debet coram alijs, quod non propterea, quia ad eum peruenire debent oblationes, sed quia non est paratus conscientiæ suæ consulere, negat ei sacramenta, donec superior consultus provideat: & sic debet denunciare superiori, & interim non tamquam Iudex, sed tamquam deuotus participare in peccato mortali cum illo, Sacramenta negare poterit: non remanet ergo perplexus, nec oportet eum usurpare sibi superioris potestatem.

Num. 11. Alias personas, quæ carere debent Ecclesiastica sepultura, enumerat Sebastianus Medices de sepulturis, quæst. 11. Vnum tamen singulariter nota, quod si reperiatur aliquis mortuus in puteo, vel laqueo suspensus, non debet priuari Ecclesiast. sepultura. Quoniam licet se ipsum occidens non sit in Ecclesia sepeliendus, cap. placuit. 23. quæst. 5. nisi indicijs, & coniecturis liqueret eum furore,

aut

- aut mentis alienatione se ipsum occidisse, vt Neapoli seruatum fuit eum quodam Canonico Ecclesiæ Cathedralis, qui ex furore seipsum puteum proiecit, nam honorifice in Ecclesia sepultus fuit: tamen ubi non constat, quod seipsum interfecerit, vel præcipitauerit, id nec est præsumendum. Nemo enim præsumitur delinquere. J. merito. ff. pro socio. Potuit enim ab alio in puteum proijci, vel suspendi. Ita Marianus Socin. conf. 51. vol. 2. Couarr. lib. 2. variar. resol. cap. 1. num. 11. quod si vehemens præsumptio esset in contrarium, aliud esset dicendum, nempe si aliquis reperiatur suspensus in cubiculo ianuis retro clausis, cum quo nemo morabatur, maxime si aliqua magna causa doloris præcessisset, tunc arbitror esse priuandum.
- 21 Ecclesiastica sepultura: pro illo autem qui se ipsum interfecit, licet carere debeat Ecclesiast. sepultura, potest priuatim orari, potuit enim fieri, vt in vltimo vitæ spiritu contritionem peccati commissi habuerit. Ita tenet Paludanus in 4. dist. 20. q. 1. Cardinalis de Turrecrem. 11. q. 2.
- 22 Eodem num. ibi: quod communicauerit extra parochiam in Cathedrali. Notandum, quod quilibet Diæcesanus potest recipere Sacramenta in maiori Ecclesia. glos. in cap. officium. de officio Archiepiscopii, & potest inuito parocho adire Episcopum pro Sacramentis; nam Episcopus concurret in cura cum alijs Parochis, omnes in d. c. omnis vtriusque. de pœnit. & ipsi Episcopo principaliter est commissæ cura animarum omnium plebium suæ diocesis, c. quæcumque. 10. q. 1. cap. præcipimus. 12. q. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici negotiatores esse non possunt.
- 2 Negotiatio, & artificium differunt.
- 3 Clerici, an possint lucrari ex artificio, sine necessitate.
- 4 Clericus, an possit exercere artificium mixtum cum negotiatione.
- 5 Clericus, an possit aliquando exercere negotiationem.
- 6 Et an per alios.
- 7 Clericus, an possit tenere tabernam, & vendere vinum, quod colligit in possessione sua.
- 8 Negotiator dici non potest, qui semel negotiationem exercuit.
- 9 Clerici in minoribus non beneficiati non prohibentur exercere negotia secularia alias licita.
- 10 Clericus potest incumbere artificio, dummodo non se subtrahat a diuinis.
- 11 Clericus potest ex artificio lucrari absque necessitate.
- 12 Clerici quando possunt conducere possessiones.

- 13 Clerici possunt locare animalia sibi obuenta ex decimis, donatione, vel hereditate.
- 14 Clericus potest emere animalia si habet multa pascua, vt depascantur.
- 15 Clericus quando possit vendere rem emptam non mutatam.
- 16 Clericus potest abundanter providere domui suae ne indigeat.
- 17 Clerici an possint tenere tabernas.
- 18 Clerici quando possint esse tabelliones.
- 19 Notarij Apostolici non possunt impediri exercere suum officium.
- 20 Clericus non potest esse maior domus Principis.
- 21 Clerici piscatores an dicantur negotiatores.

De Clericis negotiatoribus. CAP. LXIII.

- Q**UIA clerici prohibentur esse negotiatores. cap. eiiciens. cap. negotiatorem clericum. & per totam 88. dist. c. si. de vit. & honest. cler. cū simil. & saepe in iudicio quæritur, quas negotiationes exercere possunt: quæ vt plurimum in dubium reuocantur; hoc loco recensere
- 2 volui. Sit itaque conclusio, quod clerici non possunt aliquid lucrari ex negotiatione; sed ex artificio sic: dicitur autem negotiatio quando res emptā nō mutata forma alteri venditur; artificio vero, quando quis emit aliquam materiam, & per artificio reducit ad aliquam formam, vt si forte emit vimina, & faciat canistra, vel emit chartam, & conficiat libros, vel emit aliquod lignum, vt conficiat aliquam domum, vel emit filum, vt faciat retia, iuxta cap. nunquam. de consecr. dist. 5. c. clericus victus. 91. distinct. Ita Ant. Abb. Imol. in cap. fin. de vit. & honest. clericorum; non tamen artificia inhonesta exercere debent, vt esse carnifex, vel publicus faber, pelles, vel coria aptare, & huiusmodi vilia, & immunda exercere; poterunt tamen vineas proprias vitare, vel fodere, domos suas reficere, ligonizare in propria vinea; sed non locare operas suas ad arandum, vel fodiendum. Speculat. de cler. coniug. num. 6. & seqq. Imol. notab. in d. cap. fin. de vit. & honest. clericorum. & lucrari ex artificio licet clericis, etiam sine necessitate. Ost. Anchar. in cap. secundum instituta,

- tuta, ne cler. vel Monach. Feder. de Senis conf. 207. concludens licitum fuisse certis monachis, siue abundarent, siue non, facere deferri venam ferream de vno loco ad alium, lucri causa, ex quo rudem illam materiam per eorum artificium reducebant ad aliquam formam, & illam vendebant; & quod tenebantur soluere gabellam. Idem tenet Ioan. Baptista Ferrettus in conf. 145. incipiente, Quæritur vtrum. cap. 4 Odoardus. Sed quid si artificium sit mixtum cum negotiatione, puta, si clericus emat possessionem ad finem vendendi fructus percipiendos? Domin. Ant. in d. cap. fin. dicit esse prohibitum propter talem mixturam. Contrariam opinionem veriorē esse dicit Imola in d. c. fin. idem tenet Ferret. vbi supra; & sic poterit clericus emere pueros equorum, & postea equos perfectos suo labore & industria alijs vendere, & similia facere. Sed an clericus possit aliquando exercere negotiationē emendo, & vendendo alteri rem, non mutata forma? & dicendum est, quod sic ex causa necessitatis, & tunc honeste, sine mendacio, & periurio, cum pretio moderato, dicendo veritatē, & non mendacium, & tantum volo lucrari. Ita Specul. & Imola, vbi supr. & assignat rationem. Imola; quia negotiatio est clericis prohibita; nam vt plurimum non fit sine mendacijs, d. c. eiiciens. Idem tenet Gloss. in d. c. negotiatorem. Ost. & Anchar. vbi supra. Sed an liceat negotiationem per alios sine necessitate exercere? Gloss. & dd. communiter in Clem. 1. de vit. & honest. clericorum, dicunt, quod clericus, qui per alios exercet artē macellarij, vel tabernarij, licet non incurrat pœnam d. Clem. tamen est in culpa, & sic delinquit. facit reg. qui per alium &c. & ista videtur verior opinio, quam tenet Ignatius Lopez super Praxi Diaz, cap. 95. maximam enim cupiditatem bonorum temporalium præfert. Possit nihilominus per alios exercere pro honesta sua, & suorum sustentatione. Nauar. cap. 25. nu. 111. Sed an possit clericus tenere tabernam, & vendere vinum, quod colligit in possessione sua, vel Ecclesiæ? Et dicendum est, quod potest tenere tabernam, etiam in domibus Ecclesiæ, dummodo non vendat illud per se ipsum; sed per alium. Dominic. & Franch. in c. vnic. de vit. & honest. cleric. in 6.

- in 6. & posse vendere per alios, etiam per minutum, censeo,
 8 cum diuersitatis ratio reddi non possit. Notandum præterea,
 clericum non posse dici negotiatorem, per vnus rei emptio-
 nem, vel venditionem; sed plures actus requiruntur. Gloss.
 & Bart. in l. 1. §. licet. ff. de tributor. act.

A N N O T A T I O.

- 9 Annotandum, quod clerici in minoribus non beneficiati non pro-
 hibentur exercere negotia secularia, alias licita. ita Abb. post Ost.
 & Innoc. in c. 1. ne cleric. vel monachi.
 10 Item notandum, quod clericus potest incumbere artificio, dum-
 modo non se subtrahat à diuinis, & Ecclesiasticis officijs. gloss. in sum-
 ma, dist. 91. probatur in c. clericus. eadem dist.
 11 Item notandum, quod clericus potest ex artificio lucrari etiam,
 sine necessitate, & ultra doctores allegatos in Praxi id tenet Innoc. in
 cap. secundum. ne clerici vel monachi. & est magis communis opi-
 nio, quamuis Abb. in d. c. cum secundum. & in cap. 1. ne clerici vel
 monachi. teneat non licere absque necessitate per tex. in d. c. 1. cu-
 ius opinio posset procedere, quando ardens auaritia animus cum
 12 scandalo conspiceretur. Item clericus non potest res conductas ha-
 bere d. c. cum secundum. & c. 1. declara, vt instante necessitate pos-
 sit. Abb. in d. c. cum secundum. ne clerici vel monachi. vbi dicit cle-
 ricis posse locari omnes obuentiones Ecclesie, quæ locatio non de-
 bet fieri laico, ne Ecclesia subijciatur regimini vel dispositioni lai-
 corum.
 13 Item potest clericus locare animalia, & oues, & boues si habet ex
 decimis vel successione, aut alias sibi data, aut si habens pascua
 14 multa, emit animalia, vt illa depascerent, ad sustentationem sui, &
 suorum, & pauperum, non autem, si emit, vt traderet ad incremen-
 tum, vel aliud ageret in fraudem negotiationis. ita Rodoanus de
 spolijs q. 2. post Raymundum, & alios per ipsum allegatos,
 Præterea si clericus emit rem, non vt vendat, sed ad sui vsum, si
 15 postea propter aliquam necessitatem velit vendere, non prohibetur
 vendere etiam pro maiori pretio, si tantum tunc valet. Abb. in d.
 c. 1. ex D. Thoma. 2. 2. quæst. 67. art. 4. faciunt notata per Bartolum
 l. cetera. §. fin. ff. de leg. 1. vbi dixit, quod si statutum imponit pœ-
 nam ementi frumentum vt vendat, non habet locum in illo, qui emit
 pro vsu suo, & postea vendidit, quia eo non indiguit. potest etiam
 16 clericus emere pro victu suo in abundantia exemplo Ioseph Genes.
 41. & si quid superest potest vendere. Rodoanus loco cit. Item cle-
 17 ricis est prohibitum tenere tabernas, c. nulli licet. dist. 44. sed con-
 trarium

trarium habetur in l. 2. C. de Episcopis, & clericis. sed illud potest intelligi, & concedi propter necessariam, & honestam negotiationem. ita dicit Glos. in c. negotiatorem. 88. declarans d. l. sequitur Rodoanus num. 41. ubi dicit ex eadem causa necessaria posse clericos praeesse ergasterijs, seu Agasterijs, seu stationibus operarum. Item clericus potest emere rem, ut eam melioratam vendat carius, puta, equum pullum nutriendum, ut dicitur in Praxi, vel tabulam, ut Imaginem faciat, quia in talibus non est negotiatio, sed artificium. Rodoanus q. 2. qui id probat.

Uterius, non potest clericus exercere officium tabellionis, cum sit officium vilissimum, & est quoddam genus negotiationis, & dicitur tabellio servus publicus serviendo omnibus, & quod videtur officium seculare, a quo debet clericus abstinere, sed debet intendere circa Rempubicam Ecclesiasticam, & spiritualem, non circa mundanum, cap. sicut nec clerici vel monachi. declara, quod licet non possint recipere novas rogationes tamquam tabelliones veteres, tamen poterunt complere ex glos. notabili, quam extollit Philippus in c. ut officium. in verb. praemissa, de heret. in 6. quae hoc determinat in monacho.

18 Item possunt clerici, siue in sacris constituti, siue in minoribus, si non habent competentia beneficia, aut indigent, exercere officium tabellionis tam coram Papa, quam in alia curia. Abb. in d. c. sicut. &

19 ibi Zabara. Rodoanus loc. cit. Notandum, quod Notarii Apostolici creati a Papa non possunt ab Episcopo prohiberi conscribere instrumenta, si sunt idonei. ita fuit pluries decisum in Rota Romana, & signanter in vna Vicentina Scribania 28. Nouembris 1588. coram Seraphino. Ruin. conf. 201. nu. 3. lib. 1. Iason. conf. 222. columna 3. lib. 4. Dec. conf. 17. num. 2.

20 Item clerici non possunt exercere officium maioris domus alicuius Principis, ut probatur in auth. de sacrosan. Episcopis. §. alium autem. & in cap. 2. ne clerici, vel monach. ibi. ne ministri. & in Hispania id expresse cauetur in l. Partitarum. tit. 6. l. 45. parte prima, & ibi Lopez.

21 Uterius queritur an clerici piscatores dicantur negotiatores, ut puniri possint.

Respondeo, quod piscatores non dicuntur negotiatores, ut est text. clarus in l. legatis servis. ff. de leg. 3. ubi Albericus notat. sed limitat, quando venderent pisces, quia tunc dicerentur negotiatores. sequitur Sebastianus Medices in tract. de venatione, & piscatione quaest. 60. quod nota.

- 1 Clerici blasphemiquomodo puniantur.
 2 Intellectus Bullæ Pij Quinti, de pœnis blasphemantis Deum, & Sanctos.

De clerico blasphemio. C A P. LXIV.

I C I T Bulla Pij V. incipient, Cum primum, quod clerici blasphemantes nomen Dei, & Beatæ Mariæ, si habent beneficia, pro prima vice amittant fructus vnus anni, pro secunda vice priuentur beneficijs, pro tertia omnibus etiam dignitatibus priuati, deponantur, & in exilium mittantur: quod si non habeant beneficium, pro prima vice, pœna pecuniaria, vel corporali puniantur, pro secunda carceribus mancipientur, pro tertia verbaliter degradentur, & ad triremes mittantur; si vero retiquos Sanctos blasphemauerint, pro qualitate blasphemix, atque personæ, pro arbitrio Iudicis puniatur Et cum fuisset inquisitus in Curia r. vice quidam clericus, non habens beneficia, quod pluries blasphemauerat Deum, & B. Virginem, dubitabatur an deberet condemnari ad triremes? Et fuit dictum, quod illa verba bullæ, pro prima vice, intelliguntur de prima vice
 2 punitionis, non blasphemix. facit cap. cum non ab homine. & ibi Abb. notabiliter num. 28. de iudic. l. capitalium. §. solent. ff. de pœnis. ibi, quod si ita correcti. cap. graue. de præbend. ibi, post primam, & secundam correctionem. textus in §. si quis in domo. in auth. vt liceat matri, & auix. & in auth. de Eccles. titulis. §. sin autem. collat. 9. & in auth. si quis ei. C. de adult. & ita in similibus casibus, de iure esse, tenet Abendanus, de exequ. mandatis Regis, parte 2. cap. 9. quem refert, & sequitur Ignat. Lopez super Praxi Diaz super cap. 70. videtur enim bulla habuisse respectum ad correctionem clericorum: & quia dictus clericus pluries blasphemauerat Deum, fuit factus exul à ciuitate per quinquennium pro prima vice.

S V M M A R I V M.

- 1 *Missæ plures eodem die celebrari prohibentur, regulariter.*
- 2 *Celebrantes duas Missas eodem die, quomodo puniantur.*

De celebrantibus plures Missas eodem die.

CAP. LXV.

- I** **ERIOR** est opinio doctorum, dicentium, esse prohibitam celebrationem plurium Missarum eodem die, per cap. sufficit. de cons. dist. 1. & cap. consului. de celebr. Missæ. ita Archid. & Card. de Turrecrem. in d. cap. sufficit. Ang. in verbo, Missa. num. 46. Sil. in verbo, Miss. el 2. num. 7. Nau. cap. 25. num. 87. Iacob. Menoch. de arbitr. centur. 5. casu 407. qui alios refert, quamvis Diaz in Praxi sua crim. cap. 35. dicat de iure non prohiberi, omni tempore celebrare plures Missas: possunt tamen plures Missæ celebrari eodem die in aliquibus casibus, quos refert
- 2 Nauarr. vbi supra. Sed dubium est, quæ pœna sit puniendus sacerdos, celebrans duas Missas eodem die in casibus non, permixtis. Diaz, & Menoch. vbi supra, dicunt remitti arbitrio Iudicis, qui iuxta facti qualitatem, & scandalum, pœnam indicet. Neapoli cum pluries hic casus accidisset, fuit imposita pœna triremium per triennium, & suspensionis a celebratione Missæ.

A N N O T A T I O.

Animaduertendum, pœnam triremium per triennium impositam contra celebrantes duas Missas, fuisse inflictam propter celebrationem duarum Missarum eadem die ex avaritia pro pecunia, quod summopere damnatur à sacris canonibus, c. sufficit. de cons. dist. 1. quod si non ex avaritia, sed ex aliqua causa, licet non virgenti, iux. cap. consului. celebrarentur duæ Missæ eodem die, non crederem tam acri pœna sacerdotem plectendum, nempe si contra loci consuetudinem celebraret quis alteram Missam pro defunctis, non præsentem

cor-

corpore mortuo: nam Archidiaconus in d.c. sufficit. tenet posse celebrari alteram Missam pro defunctis, etiam si non sit præsens corpus mortuum, sed pro anniuersario, vel deuotione, dummodo non sit corrupta intentio, nec contra consuetudinem loci, aut constitutionem synodalem, ex generalitate d. c. sufficit. & sequitur Cardinalis de Turrecremata. Nec obstat d. c. consulisti. de celebr. Missarum. in quo exprimitur causa necessitatis; quia satis videtur, quod sacerdos commode propter alias occupationes alia die celebrare non possit, iux. l. nepos Proculo. ff. de verb. signif. & secundum Archid. potest dicere quis duas Missas eadem die pro defunctis; sed in Regno Neapolitano consuetudo est in contrarium. Animaduertendum, etiam, quod Ioan. Andreas in d.c. consulisti. tenet ex causa licere, celebrare Missam pro defunctis, quando fuit dicta prima Missa de die, sed non quando prima Missa fuit pro defunctis: affert rationem, quia a defunctis nullus regreditur; & ideo celebrata Missa defunctorum, non celebratur altera de die, sed omnes tendimus ad mortem. Vnde celebrata Missa de die, potest pro defunctis celebrari; & ita dicit se habere consuetudinem. Sequitur Gregorius Lopez part. 1. tit. 4. super l. 50. sed re vera talis ratio non satisfacit, & in contrarium est tex. apertus in d.c. sufficit, in quo præsupponitur, primam Missam fuisse celebratam pro defunctis, secundam de die. In Hispania propter penuriam sacerdotum in aliquibus locis sacerdos celebrata Missa in vna terra, se confert ad aliam, & celebrat secundam Missam, quod fieri potest iux. Ioan. Andr. in d.c. quando vnus præst duabns Ecclesijs.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus officium diuinum omittens per longum tempus, potest priuari beneficio.
- 2 Officium diuinum quando recitari possit ultra descriptum in Breuiario Romano.
- 3 Episcopus, vel alia persona principalis non tenetur dicere, asperges, in diebus Dominicis.

De clerico beneficiato omittente recitare diuinum Officium. C A P. LXVI.

LX Concilio Lateranensi, sess. 4. sub Leone X. clericus habens beneficium, si post sex primos menses, a die obtenti beneficii, absque impedimento, non recitauit officium, beneficiorum suorum fructus suos non facit, pro rata omissionis

nis recitationis officij, & temporis; sed eos tanquam iniuste perceptos, in fabricas beneficij, vel pauperum eleemosynas erogare tenetur; si vero ultra dictum tempus in simili negligentia contumaciter permanserit, legitima monitione præcedente, beneficio ipso priuetur, cum propter officium, detur beneficium; intelligatur autem officium omittere quoad hoc, vt beneficio priuari possit, qui per quindecim dies saltem non dixerit, quæ poena in habentibus plura beneficia reiterabilis toties sit, quoties contra facere conuincantur. ita habetur in d. Conc. Sotus de iust. & iur. lib. 10. q. 5. art. 6. dicit hanc constitutionem non fuisse vsu receptam quoad priuationem beneficij ob omissionem diuini officij. Menoch. de arbitr. casu 429. dicit arbitrio Iudicis puniri omittemtem recitare Horas Canonicas. In Curia vero Archiepiscopali quidam clericus, qui ultra decem annos non recitauerat diuinum officium, fuit priuatus beneficio.

A N N O T A T I O.

Queritur, an satisfaciatur beneficiatus, vel constitutus in sacris, recitans aliud officium, quam designatū in Breuiario Romano? Respondetur, circa hoc esse declarationem quandam Gregorij XIII. quæ incipit, Pastoralis officij. Ad omnem scrupulum dimouendum, motu proprio, & ex certa scientia nostra, ac de Apostolica potestatis plenitudine, hæc quæ sequuntur, declaranda duximus, & concedenda. In primis illud declarandum se offert, ex quo magna oriri poterat confusio; cum enim prædecessor prædictus indistincte concesserit, vt Ecclesiæ Hispaniæ possint celebrare officia propria Sanctorum illius prouinciæ, illæque plures sint numero, ex hoc sequebatur, vt officium maioris partis feriarum anni omitteretur, & ordo Breuiarij fere subuerteretur. Nos huic incommodo occurrere volentes, & prædecessoris prædicti mentem sano modo interpretantes, declaramus vnamquamque Hispaniæ Ecclesiam eorum tantum Sanctorum, qui in Breuiario non sunt descripti, officia propria celebrare posse, qui vel illius diocesis sunt naturales, vel eius Ecclesiæ, seu diocesis sunt patroni, vel eorum corpora, seu notabiles reliquiæ in ea Ecclesia, seu diocesi requiescunt: de alijs vero Sanctis, etiam si sint naturales, vel patroni alterius diocesis, etiam si illorum corpora, vel notabiles reliquiæ in aliqua Ecclesia alterius diocesis requiescāt, non celebretur officium proprium, sed seruetur ordo Breuiarij Romani: & quo die cele-

celebrabitur festiuitas patroni vnus diœcesis, religiones omnes te-
neantur eodem die in suis Ecclesijs intra limites illius diœcesis exi-
stentibus eandem festiuitatem celebrare, & in hoc cum Ecclesia ma-
trice se conforment.

Item concedimus, quod qualibet Ecclesia, & Monasterium Hispa-
niæ habens aliquas reliquias insignes, puta caput, brachiũ, vel crus
alicuius Sancti, etiam alienigenæ, non existentis in Breuiario, vel de
quo in d. Breuiario sit tantum commemoratio, possit illius festiuita-
tem celebrare, & officium duplex facere, & de alio Sancto eodem die
occurrenti, si fuerit simplex, fiat commemoratio: si vero fuerit du-
plex, vel semiduplex, transferatur in primam diem simili festo non
impeditam, & infra prohibet, Antistitem, vel aliam personam prin-
cipalem debere ante Missæ celebrationem in diebus Dominicis cum
pluuiali, vel cappa, & cum ministris incipere in altari maiori Anti-
phonam, Asperges &c. & aspergere aquam benedictam, non obstan-
te quacumque consuetudine, quæ vigeat in ecclesijs Hispaniæ, sed
illa facere possit quilibet alius simplex Sacerdos eius loco, & quod
talis sacerdos non deferat pluuiale, sed Albam, & stolam, vel super-
pelliceum, & stolam, nec procedat associatus cum ministris, sed so-
lum cum Acolytis. Datum Rome die 30. Decembris 1573.

S V M M A R I V M.

- 1 *Pœnitenti contra Confessariũ creditur, circa reuelationem confessionis.*
- 2 *Tentans mulieres in actu confessionis, vel prope est suspectus de hæresi.*

De sacerdote reuelante confessionem, & tentante
mulieres ad turpia in actu confessionis.

CAP. LXVII.

COMMVNIS opinio dd. in cap. omni. de pœ-
nitent. est quod creditur pœnitenti contra con-
fessarium, si dicat reuelasse eius confessionem,
ad puniendum pœna extraordinaria. Abb. & alij
ibi, Royas late in singul. fidei 3. quia veritas
alio modo haberi nõ potest, sed Card. ibi dicit, posse torque-
ri, & sic parochus, qui fuit inquisitus in Curia Archiepisc.
quod mulieres tentauerat ad turpia in actu confessionis, cõtra
quem plures ex eis deponebāt, fuisse tactu, & signis tentatas,
& vna verbis, fuit tortus, & non confessus fuit etiam suspensus
à cura

à cura per annum, de ordine etiam sacre Congregationis
 1 Sancti Officij in Vrbe. Nec est omittendum, quod tentans
 mulieres in actu confessionis, est suspectus de fide vehemen-
 ter, quomodo sentit de Sacramento poenitentiae, vt tradit Pe-
 gna super Director. Inquisit. 2. par. q. 55. etiam si prope actum
 confessionis, ante, vel post ipsas tentauerit, vt fertur decla-
 rasse S. D. N. Clemens Octauus. Præterea dicunt dd. quod
 testi vnico creditur, quando est impossibile, vel difficillimum
 alios inuenire, vt late tradit Marsilius in l. si quis. in fin. ff.
 de quæstion. Et ex prædictis quidam sacerdos, qui dum can-
 taret Missam, protulerat bis quædam verba inconuenientia,
 & contra ipsum deponebat Acolytus de quibusdam verbis,
 & Diaconus de alijs, & erant singulares. fuit per Curiam su-
 spensus à celebratione Missæ per annum.

S V M M A R I V M.

- 1 Sodomitæ clericus quomodo puniatur.
- 2 Sodomitæ an torquendus ex solo dicto pueri.
- 3 Sodomia crimen tentatum tantummodo, quomodo puniendum.
- 4 Priuari debet beneficijs clericus attentans crimen Sodomie.
- 5 Deponitur clericus pro quocumque graui crimine.

De Sodomitis. CAP. LXVIII.

- 1 **C**LERICI exercentes Sodomiam, debent tra-
 di Curie sæculari vt moriantur, ex bulla Pij
 V. quam refert Nauarr. cap. 27. num. 249.
 eamque intelligit procedere in illis, qui quasi
 ex vsu continuo talem actum exercent, per il-
 lud verbum (exercentes) non enim sufficit se-
 mel actum fieri, sed requiruntur plures vices; sicut non dici-
 tur mercator, vel negotiator, qui semel mercaturam exer-
 cuit. Abb. Ripa. in c. 1. de iudicijs, & quando delictum non
 est consummatum, deportatio, l. 1. ff. de varijs & extraord.
 criminibus. sed hodie in Curia Archiep. est poena triremium
 2 pro solo tentato vitio nefando. Sed fuit dubitatum, an di-
 ctum

Aut pueri sodomitati solum faciat indicium ad torturam? Bossius de indicijs, n. 60. tenet quod sic; sed Prosper Farin. de indic. & tortura, quaest. 43. qui cumulat dd. dicit communem opinionem, & praxim se habere, quod sufficiat dictum pueri stuprati, vel mulieris stupratae, siue sponte, siue per vim, cum adminiculis; & alias non; & ita apud nos seruatur. Adminicula sunt, mala fama, mendacia, & similia: quae refert idem Farinac. d. q. 54. Idem, si à pluribus pueris quis nominetur, fuit dictum in Curia, debent tamen pueri torqueri ad validandam depositionem, etiam si dicant se per vim fuisse stupratos, iuxta consil. 132. Ploti, nisi probetur metus, qui non praesumitur, ut pulchre per Farinacium ubi supra, & in Curia Archiepiscopali semper torquentur pueri etiam laici, & mulieres, quae dicunt se stupratas ad conualidandam depositionem, iuxta tradita supra in cap. 10.

A N N O T A T I O.

Dicitur in Praxi, quod in Curia Archiepiscopali pro solo tentato delicto Sodomiae est poena triremium. Animaduerte hoc indigere distinctione; siquidem attentatio nefandi criminis, si ad actum proximum deuentum est cum simus in atrocissimis, ordinaria poena, hoc est ultimo supplicio punitur. Bartol. in l. i. ff. de extraordin. crimin. ubi exemplificat in osculis. Iulius Clarus in §. Sodomiae. vers. Quæro nunquid. ubi id procedere ait nedum de iure communi; sed forte etiam de generali consuetudine. Menoch. de arbitr. casu 360. num. 59. & sic clericus poena ordinaria venit puniendus: sin autem ad actum propinquum deuentum non est, poena deportationis punitur attentans, d. l. i. §. Qui puero. cuius loco successit hodie perpetuum bannimentum, ut tradit Gramm. voto 59. num. 11. Plata in Epitome delictorum. cap. 44. num. 1. lib. 1. Clarus in Practica q. 67. vers. deportatio. & hoc ultimo casu intelligenda est Praxis, quod poterit imponi poena triremium. sed aduerte, quod in utroque casu debet clericus pro tentato vitio nefando priuari beneficijs: siquidem si deuentum est ad actum proximum, ubi ius ciuile imponit poenam mortis, Ius canonicum imponit poenam priuationis beneficiorum, ut post alios tradit Follerius in Praxi criminali canonica, in verbo, & si confessi aut conuicti sint. num. 60. si vero non est deuentum ad actum proximum, quo casu imponitur poena deportationis, & eius loco bannimentum, pariter sequitur beneficiorum priuatio, quia

quia perpetuo bannitus beneficio priuandus est. Rebuff. in Praxi de modis amittendi beneficia part. 3. num. 57. & utroque casu est graue delictum, & vulgaris est regula in Iure, qua pro quocumque graui crimine clericus deponendus est, vt tradit Abb. in cap. at si clerici. nu. 34. de iudicijs, vbi Dec. Domin. in §. de his. dist. 50. & in cap. 1. 53. dist. Farinac. conf. 25. qui refert notabilem casum: fuit enim inuenta quædam schedula in domo cuiusdam personæ, in qua confitebatur attentatum vitium nefandum cum osculis, & tactibus inhonestis in iudicio examinatus confessus est fuisse scriptam manu sua, sed iocose. & otiose gratia experiendi calamum, & tortus perstitit in d. confessione; fuit enim condemnatus in pœnam priuationis beneficiorum, & exilij perpetui ab Vrbe, & statu Ecclesiastico.

S V M M A R I V M.

1. *Modus procedendi, & formandi processum in causis Sanctæ Fidei, prout seruatur in Curia Archiep. Neapolitana.*
2. *Citatio valet sine expressione causæ Sanctæ Fidei.*
3. *Inquisitus non citatur ad videndum iuramenta testium repetendorum, in causis Sanctæ Fidei.*
4. *Recognitio inquisiti quomodo fiat in causis Sanctæ Fidei.*
5. *Testes an possint haberi pro repetitis in causis Sanctæ Fidei.*
6. *Confrontatio quando facienda in causis Sanctæ Fidei.*
7. *Hæreticus pro primo lapsu quando moriatur.*
8. *Suspecti de hæresi quomodo puniantur.*
9. *Tortura suspectorum de hæresi vebementer super intentione, & credulitate, qualis esse debet.*
10. *Abutens sacramento altaris in sortilegijs, traditur Curie seculari.*
11. *Socius criminis an probet sine tortura in causis Sanctæ Fidei.*
12. *Christiani, qui abnegauerunt fidem Catholicam apud infideles, si sponte reuertantur, & petant reconciliari Ecclesie, quomodo abiurare debeant.*
13. *Bigami quando, & quomodo puniantur a Curia Ecclesiastica ob hæresis suspicionem.*

De modo procedendi in causis Fidei.

CAP. LXIX.

IRCA causas Sanctæ Fidei placet pro iunioribus ponere modum, quo vtitur Curia Archiepiscopalis Neapolitana in formando processum, & procedendo in

do in dictis causis, afferendo aliqua magis frequentia, excerpta ex litteris Sacrae Congreg. generalis Inquisit. Sancti Offic. in Vrbe, transmissis ad hanc Curiam, & a doctor.

I Primo loco scribitur denunciatio illius, qui denunciat hæreticos, maleficos, sortilegos, & similes, cum iuramento, & subscriptione eius, ac cuiuslibet alterius testis, quia denunciator habetur pro teste in istis causis, iuxta omnes, in cap. in omni negotio. de testibus. & diligenter interrogatur super omnibus circumstantiis necessariis: & in fine denunciationis solet interrogari, si cum persona denunciata habuerit odiū, & inimicitia, & fecerit denunciationem ex animi passione, & non pro veritate, & aliquando, quare tam diu tacuit, quod non denunciauit, & antequam dimittatur, iniungitur ei silentium, & etiam alijs testibus, etiam cum iuramento, de non dicendo ea, quæ in denunciatione, vel depositione continentur, vt late tradit Eymeric. in 3. par. Direct. de forma. examin. testium. qui si non seruent silentium, possunt grauius puniri, vt per Simanc. de cathol. institut. tit. 64. num. 83. & idem seruat in examine aliorum testium.

Item, quando aliquis denunciat, Franciscum dixisse verba hæreticalia, semper fit interrogatorium, si protulit dicta verba serio, vel iocose, aut ex ira, vel referendo aliorum opiniones, & qua intentione; quia posset esse, quod retulerit aliorum opiniones, & non esset hæreticus, vt tradit Eymericus vbi supra: abhorret tamen interrogatoria suggestiua, iuxta l. 1. ff. de quæstion. sed in genere interrogat testes, an cognoscant aliquam personam, quæ dixerit vel fecerit aliquid contra Sanctam Fidem.

Secundo loco examinantur omnes cōtestes, & examinandi sunt, adhibitis etiam duabus personis religiosis, c. vt officiū. de hæret. in 6. qui tex. procedit etiā in Episcopo, iuxt. Pegnā in 3. par. Direct. super q. 63. & persone religiose possunt intelligi etiam laici honesti, iuxta eundem Pegnam cōtra Eymericum, ibi: sed intelligo opin. Franc. Pegnæ procedere, quando clerici inueniri nō possunt, quibus examinatis, vt plurimū solet procedi ad carcerationem; sed cū magna circūspectione Curia ambulat. Siquidem cū carceratio in causis sanctæ fidei

irro-

irroget saepe facti infamiam, numquam Curia procedit ad capturam, nisi saltem adsint indicia ad torturam, & nonnumquam quando persona denunciata est gravis, antequam carceret, solet iniungere vni ex consultoribus, vt secreto modo se informet à Parocho denunciati, vel alijs personis fide dignis quomodo ipse denunciatus ambulet in vita, & moribus. Raro autem procedit ad citationem verbalem, & quando citat, non inferit in citatione causam delicti, vt in alijs citationibus fieri debet; quia omitti potest in causis sanctæ fidei, vt per Simanc. vbi supra tit. 44. sed in genere citat ad subiiciendum se examini super nonnullis mouentibus mentem ipsius Curiae, tangentibus Sanctam Fidem.

Tertio loco constituitur reus super contentis in Inquisitione, & semper solet interrogari, vt dicat si habet aliquot inimicos, & quos, & causas inimicitiae, & si cum eis fuerit reconciliatus, ne postea inuentet inimicos in defensionibus.

Quarto loco dantur inquisito capita inquisitionis, cum termino duorum dierum ad præsentandum interrogatoria pro repetendis testibus. Capita solent formari hoc modo, videlicet: In primis Fiscus ponit, & probare intendit, qualiter Franciscus male. sentiendo de Fide Catholica negauit intercessionem Sanctorum; quod fuit, &c.

Item, quod est solitus blasphemare ad omnem leuem animi motum in ludo, & extra ludum hæreticaliter, videlicet: Renego Dio, non credo à Dio, quod fuit, &c.

Item quod de prædictis omnibus est publica vox, & fama, publicum, notorium, & manifestum.

Item, his stantibus, petit tamquam hæreticum condemnari, iuxta sacros canones, & sic de similibus secundum facti qualitatem. Et aliquando conceditur copia Constituti loco capitulorum, & seruat Curia, quod tam interrogatoria, quam aliæ scripturæ præsentantur per inquisitum, & aduocatum eius, & non per alios: nec quilibet aduocatus admittitur, nisi sit persona gravis, & prius præstet iuramentum coram Vicario de iustis defensionibus, & abstinendo à defensione, quàmprimum nouerit illum, quem defendit, esse hæreticum, iuxta Sancti Officij receptam, & laudabilem consuetudi-

- itudinem, de qua testatur Pegna in 2. parte Directorij Inquisi-
 3 torum, commentario 10. Nec etiam in istis causis citatur
 reus ad videndum iuramenta testium repetendorum, cui num-
 quam sunt edenda nomina testium, vt in c. statutum. §. iube-
 mus. de hæret. in 6. & quando testes repetuntur, postquam
 fuerunt repetiti super interrogatorijs, examinantur super ca-
 pitibus fisci, & non solet legi eis prima depositio; & quando
 sunt repetendi, non solent citari, ne veniant in cognitionem
 inquisiti, sed vocantur: verum, si se absentent, possunt citari,
 & excommunicari propter eorum culpam, vt ex litteris San-
 cti Officij.
- 4 Quinto, quando à testibus est facienda recognitio denun-
 ciati, ponitur testis in aliqua camera, in qua per rimulam
 portæ, vel aliud foramen, ita vt non possit ab alijs videri, re-
 cognoscit denunciatum, existentem in alia camera, positum
 in medio aliorum; si tamen inquisitus vellet habere testes fi-
 sci pro repetitis, Curia procedit ad vltiora, quidquid di-
 cat Simanc. de cathol. instit. d. tit. 64. n. 25. nisi tamen aliud
 faciendum videretur: quia vt reus defendatur, solet Curia
 repetere ex officio testes, licet reus habeat ipsos pro repeti-
 tis, per l. si non defendantur. ff. de poenis.
- 5 Quinto loco post testium repetitionem datur inquisito
 defensiones, & consignatur ei copia omniū repertorum, sine
 nominibus, & cognominibus, & qualitatibus, ex quibus pos-
 set perueniri ad cognitionem personarum testium: factis de-
 fensionibus, proceditur ad sententiam sine aliqua publica-
 tione, sed ostenduntur defensiones inquisito, petenti eas
 videre, & postea præmissa citatione ad dicendum expeditur
 causa.
- 6 Numquam tamen in istis causis fit confrontatio testium
 cum inquisito, nisi quando testes sunt socij criminis, & quan-
 do recto Iudicis arbitrio omne testium periculum cessauerit,
 nempe, si reus est persona vilissima, qui parum curat habere
 bonam, vel malam famam, vt meretrix, & similes infames, vt
 tradit Pegna in tertia parte Directorij commentario 348.
- In discussione causæ, si aliquis reperitur hæreticus forma-
 lis, punitur iuxta sacros Canones, & pro prima vice non tra-
 ditur

- 7 dicitur Curia seculari, nisi negauerit Trinitatem, aut Diuinitatem Iesu Christi, aut eius conceptionem de Spiritu sancto: aut eius mortem, ut nos redimeret, aut Virginitatem Beatissimæ Virginis Mariæ, ut in Bulla Pauli III. incipiente, Cum
- 8 quorundam, posita in fine Directorij Inquisitorum. Si vero aliquis reperitur suspectus tantum de hæresi, vel apostasia à fide, aut est suspectus leuiter, aut vehementer; quia violenta suspicio quoad modum procedendi, secundum hodiernum usum non differt a vehemente. Quando reperitur quis suspectus leuiter, nempe si per annum perseverauerit in excommunicatione, non in causis sanctæ fidei, & in alijs casibus positus per Eymericum in 2. parte Directorij, q. 46. & tunc taliter suspecto solet imponi poenitentia salutaris, & abiuratio de leui, & non torquetur regulariter. Si vero aliquis est suspectus vehementer; ut quia admiscuit sacramenta, vel sacramentalia in fortilegijs, vel inuocauit dæmones ad faciendum ea, quæ non possunt facere potestate naturali, vel ad ea, quæ possunt facere, sed verbis deprecatiuis; vel si quis blasphemauerit in ludo, & extra ludum, & ad omnem leuem animi motum pluries, & hæreticaliter, & in alijs casibus, positus per Eymericum in d. 2. par. q. 47. & tunc taliter suspectus torquetur pro vltiori veritate super intentione, & crudelitate eorum, quæ dixit, vel operatus fuit, & super usu, & complicibus: & si neget intentionem, adhuc compellitur abiurare de vehemente: & pro facto hæreticali solent condemnari ad triremes, ut bigami, & blasphemii; vel ad carceres, & alias poenas; referuntur tamen ut plurimum Summo Pontifici causæ vehementis suspicionis: & senes, & alij, qui ob infirmitatem, aut ætatem torqueri non possunt, poterunt terri. Pegna in 3. par. Direct. super tertio modo; & tortura super usu, intentione, & complicibus, non solet excedere mediam horam.
- 9 Abiuratio de leui ut plurimum fit in secreto, & in camera Vicarij; potest tamen fieri in publico, quando publica est hæresis suspicio. Abiuratio vero de vehemente solet fieri in publico; & potest etiam fieri in secreto iuxta tradita per Pegnam, in 3. parte Directorij q. 40. Formæ abiurationum
- ponun-

ponuntur per Eymericum in 3. parte Directorij, nu. 161. & sequenti.

10 Qui vero usus fuit sanctissimo Sacramento altaris in fortilegijs, traditur Curia seculari, ex ordinatione Sancti Officij, posita in fine operis iudicialis Inquisitorum.

11 Notandum insuper, quod in causis Sanctae Fidei admittuntur omnes testes, etiam socij criminis, periuri, infames, praeter inimicos, vt in c. in fidei fauorem, de haeret. in 6. non tamen duo ~~est~~ istis periuris, aut infamibus plene probant; sed sufficiunt ad praesumptionem, vel aliqualem probationem faciendam, vel indicium ad torturam, vel ad imponendam poenam extraordinariam. Abb. in cap. per tuas. de simonia. Felin. in c. testimon. de testibus. Pegna, qui testatur de communi in d. par. Direct. super q. 64. & licet secundum Simanc. vbi sup. tit. 64. testi socio criminis sit adhibenda fides, etiam sine tormentis; Praxis tamen se habet in contrarium, quod torquetur aliquantulum ad validandam eius depositionem contra socium; & etiam torquetur testis periurus ad sciendum, in quo dicto persistat.

12 Notandum praeterea, quod qui abnegarunt Fidem Catholicam apud infideles, & sponte reuersi petunt reconciliari Ecclesiae, si confiteantur, vere, & ex toto corde abnegasse fidem, tamquam apostatae formales abiurant; si vero asserant non habuisse intentionem abnegandi fidem, sed reuertendi, & in occulto seruabant legem Catholicam, ipsam autem abnegasse, vt melius tractarentur ab infidelibus; vel quia nesciebant quid faciebant; & tunc, si tempore abnegationis erant pueri, solent abiurare de leui; si vero maiores, de vehementi.

Item seruatur in Curia, quod, si apud aliquem reperiuntur libri haeticorum, necromanticorum, pentacula, & similes scripturae, continentes haesim, vel apostasiam a fide manifestam, & tortus super intentione, & complicibus negat intentionem, & usum, solet pro retentione tantum abiurare de leui, & ei iniungi poenitentia salutaris; & si sunt exteri, aliquando expelluntur a Ciuitate, & dioecesi Neapolitana arbitrio Curiae. Item, si bigamus est praeventus a Curia

ſæculari, debet remitti ad Curiam Eccleſiaſticam, quæ tor-
 3 quet ipſum ſuper intentione, & abiurare facit; deinde tene-
 tur illum remittere ad Curiam ſæcularem, quæ ipſum punit
 pro bigamia: quando vero eſt præuentus à Curia Eccleſia-
 ſtica, in totum punitur ab ipſa, & non poteſt amplius Curia
 ſæcularis ſe intromittere, vt ex litteris Congregationis Sancti
 Officij, quæ conſervantur in Curia. Item Curia Archiepi-
 ſcop. Neap. procedit contra laicos, committentes fortile-
 gia ſimplicia, & eſt in hac poſſeſſione, iuxta diſpoſitionem.
 c. accusatus. ſ. ſane. de hæret. in 6. & etiam ex litteris San-
 cti Officij conſervatis in Curia.

Item illis, qui ſemel dicunt aliqua verba hæreticalia,
 vel ſcandalosa exira, ſolet imponi poenitentia ſalutaris, &
 aliquando publica, vt teneant candelam accenſam in Eccle-
 ſia tempore Miſſæ ſolemnis, ſine aliqua abiuratione, iuxta
 tradita per Pegnam in 2. par. Directorij ſuper q. 41. Hic
 brevis modus procedendi in cauſis ſanctæ fidei in Curia
 Neap. eſt totus fere excerptus ex litteris Sacræ Congr. Sancti
 Officij in Vrbe, tranſmiſſis ad hanc Curiam in diuerſis cauſis,
 quæ conſervantur.

S V M M A R I V M.

- 1 Delegatio facta Vicario an tranſeat in ſucceſſorem.
- 2 Mandatum de capiendò expeditum à Vicario, an poſſit mandari execu-
 24 tioni, ipſo remoto ab officio.
- 3 Delegata cauſa perſonis in dignitate conſtitutis, an poſſit ſubdelegari
 25 non habentibus dictam qualitatem.
- 4 Clauſula, vocatis vocandis, intelligitur, quando alius eſt in poſſeſſione
 26 beneficij.
- 5 Clauſula, conſcientiam tuam oneramus, an impediatur ſubdelegationem.
- 6 Nudum miniſterium commiſſum impedit ſubdelegationem.
- 7 Delegatus, qui non poteſt ſubdelegare, debet recipere iuramenta teſtium.
- 8 Delegatus an poſſit reuocare ſententiam, quam pronunciauit ſuper
 28 competentia Iudicis.
- 9 Decreto, procedendum eſſe ad vltiora, quando vtitur Vic. Neap. de-
 legatus Papæ.
- 10 Canonici Eccleſiæ Cathedralis an dicantur eſſe in dignitate, & poſſint
 ab illis expediti Breuia commiſſa conſtitutis in dignitate.

- 11 Notarius Episcopi an debeat actitare causas delegatas ab Episcopo, vel Vicario.
- 12 Iudex delegatus, qui non est graduatus in iure Ciuili, vel Canonico, tenetur de necessitate assumere assessorem Iureconsultum.
- 13 Delegatus Papæ tenetur obseruare consuetudinem loci, ubi iudicium agitur circa ordinatoria, circa decisoria consuetudinem loci litigantium.
- 14 Consuetudo est attendenda, primo ciuitatis, secundo diocesis, tertio prouincia, quarto Regni, siue prouinciarum vicinarum, quinto Urbis Romanae.
- 15 Delegatus Papæ quando possit cognoscere extra locum suæ dignitatis, & trahere ultra dietam.
- 16 Exequutor datus ad prouidendum in forma, dignum, est missus, & tenetur assumere partes Iudicis, & vocare possessorem: alias si dat possessionem spoliatur.
- 17 Canonici soli recipiunt Episcopum ad osculum, non alij beneficiati Ecclesie Cathedralis.
- 18 Canonici soli competit administratio anniuersariorum communium ipsis, & beneficiatis, nisi bursa communis fuisset facta ex redditibus beneficiorum.
- 19 Canonici soli tractant negotia Ecclesie, non alij beneficiati.
- 20 Canonici soli veniunt appellatione Capituli, non dignitates, nec beneficiati, etiam si ex consuetudine haberent vocem in actibus Capitularibus.
- 21 Clericorum Cathedralis appellatione veniunt tantum Canonici.
- 22 Notarius Episcopi actitat causas delegatas ab Episcopo, & non delegatas Episcopo. latius discutitur.
- 23 Legata pia sunt transumptanda, & exemplanda caram Iudice Ecclesiastico, alias exemplatio est nulla.
- 24 Notarius Apostolicus an faciat instrumenta & testamenta ad non pias causas in Regno Neapolitano.
- 25 Episcopus potest exequi etiam legata, & testamenta ad non pias causas negligente herede.
- 26 Defunctus dicitur miserabilissima persona, quæ debet esse sub protectione Episcopi.
- 27 Episcopus, qui delegauit causam, an possit illam auocare ad se in qualibet parte litis.
- 28 Delegati duo si sunt dati in solidum, & vnus præoccupauit, quando possit alter se intromittere.

De causis delegatis plura frequentia in Praxi.

CAP. LXX.

SUPEREST aliqua recensere de causis delegatis, quæ quotidie vertuntur in Curia Archiepiscopali; & primo notandum, magis communem doctorum opinionem esse, quod delegatio facta à Papa Vicario Episcopi, per obitum ipsius Vicarij, vel remotionem ab officio, expirat, & non transit in Vicarium successorem, licet sub nomine officij facta fuerit; quia Vicarius proprie non dicitur habere successorem, & Vicariatus non est dignitas permanens. Ita Butrius, Abb. Felin. Decius Mantua, Berous in cap. quoniam. Abbas, de officio delegat. quæ communis opinio limitatur, ut non procedat, quando stylus alicuius Curia esset in contrarium. Rot. Achill. de Grass. decis. 3. de offic. Vic. Rot. diuersorum decis. 12. par. 1. Et ubique esse hanc obseruantiam contra communem opinionem, dicit Card. in Clem. 2. num. 6. in fine, de rescrip. Gambar. de auctoritate legati à latere, lib. 8. num. 97. nec etiam procedere communem opinionem, quando delegans habuit respectum ad tribunal Episcopi. iux. Butr. in d. c. quoniam. Abbas num. 25. & communem opinionem habere in rigorem, & subtilitatem dicit Rota diuers. vbi supra, ipsamque Rotam semper fuisse solitam amplecti æquitatem; alias attentata communi opinione subuerterentur multæ expeditiones; nisi, quando censetur electa industria personæ, tunc Rota seruat communem opinionem. In Curia Neap. obseruantia est contra communem opinionem, quod Vicarius successor cognoscit de causa delegata Vicario prædecessori: & quod in dubio, quâdo in delegatione nō exprimitur nomen proprium, censeatur delegantem contemplari tribunal, late probat Hier. Gabr. conf. 32. Item seruat, quod Vicarius successor punit testes, qui falsum deposuerunt coram Vicario prædecessore, in causa sibi à Papa delegata, ex prædictis, cum videatur offensum tribunal. Et ita iudicauit anno 1599.

& con-

- & condemnauit ad fustigationem quandam mulierem, quæ falsum deposuerat in quadam dispositione matrimoniali, commissæ à Papa Vicario prædecessori, & ab ipso expedita.
- 2 Fuit etiam dictum, & obseruatum in Curia, quòd mandatum de capiendò clericum, expeditum à Vicario Neap. remoto illo ab officio, potest mandari executioni, absque quòd renouetur ab alio Vicario, ex doctrina Angel. in l. fundi. ff. de acquir. possessione: dummodo captura fuerit decreta cum causæ cognitione. idem & tanto minus in mandato de immitendo in possessionem, dicit Bart. & alij communiter ibi.
- 3 Secundo notandum, causam delegatam à Papa hominibus in dignitate constitutis, aut Canonicis Ecclesiæ Cathedralis, non posse subdelegari alijs personis, non habentibus eandem qualitatem, nec expediri extra diocesim, nisi consensus partium accedat; cap. statutum. §. in nullo quoque. de rescript. in 6. qui text. non procedit, quoad subdelegationem faciendam alijs, in meris executoribus gratiarum Apostolicarum; nec etiam in subdelegatis, quibus non committitur, nisi nudum ministerium, puta inductio in corporalem possessionem, quæ simplicibus clericis committitur, examinatio testium. Domin. & Franch. in d. §. in nullo quoque. & quando executor est datus cum clausula, vocatis vocandis, procedit textus in d. §. nullo quoque. quia est Iudex. Franch. vbi supra.
- 4 Tertio notandum, quòd quando committitur possessio beneficij impetrati à Papa alicui sine illa clausula, vocatis vocandis, dubitatur, an subintelligatur, quando alius est in possessione beneficij? Veritas est, quòd sic, ex tex. in cap. licet Episcopus. de præbend. in 6. vbi Franch. Ferret. conf. 4. Parisius de resig. benefic. lib. 11. q. 10. num. 33. vbi testatur de communi, vocato tamen possessore proceditur summarie, vt dicit Gloss. in d. cap. licet Episcopus. in verbo, te non vocato.
- 5 Quarto notandum, quod iuxta veriore opinionem, per clausulam, conscientiam tuam oneramus, non impeditur subdelegatio, vt late tradit Felin. in cap. fin. de offic. delegati. qui limitat, quando Papa diceret, decidas secundum conscientiam tuam: & tunc, nisi diceret, decidas sic, aut sic. Idem.

- de clausula, conscientia tuam oneramus, tenet Nauar. in conf. 6. de officio deleg. & vidi seruatum in Curia Archiepiscopali.
- 6 Quinto notandum, quod quando à Papa committitur nudum ministerium absolutionis, vel dispensationis, non potest subdelegari. cap. fin. §. fin. de offic. delegat. nisi nudum ministerium esset parui momenti, iuxta Felin. ibi, qui ponit alias limitationes, & limitat illud de dispensatione, vt intelligatur in concernentibus factum commissæ dispensationis; quæ tamen sunt cognitionis, dicit posse committi, puta, informationem de moribus legitimandi.
- 7 Sexto notandum, subdelegatum à delegato Papæ, vel delegatum ab Ordinario posse committere vnum articulum causæ absque iurisdictione. Inn. Ant. in cap. cum Bertoldus. de re iudic. Fel. in cap. super questionum, de offic. deleg. Franch. in cap. cum causam. de appellat. & ideo non poterit committere examinationem testium cum iuramento; sed post delatum iuramentum testibus, & admissa capitula, & interrogatoria, poterunt per alium examinare; quia cum non possit subdelegare, non potest articulum iurisdictionalem committere, vt late per Franch. vbi sup. post Abb. & alios in d. c. cum Bertoldus. Ex his apparet, quod quando committitur dispensatio Vicario Neap. qui non potest subdelegare, debet prius recipere iuramenta testium, & postea alijs examinationem demandare.
- 8 Septimo notandum, quod delegatus, qui pronunciauit se non habere iurisdictionem, illam non reassumit, vt dicit tex. in cap. significasti. de officio delegati. & ibi Felin. qui affert plures limitationes, quarum ista in Praxi est notabilis, vt ille tex. procedat, quando Iudex, qui sic pronunciauit, est datus principaliter in causa; secus, si accessorie: vt est executor in causa beneficii, qui si pronunciat se non esse executorem, non finitur iurdictio, quin posset reuocare; ratio est, quia, ex quo durat principalis gratia, non potuit eius pronuntiatio auferre ius partis.
- 9 Octauo notandum, quod multi procuratores ad impediendum delegatum à Principe, vt non possit procedere ad vltiora, dicunt delegatum non habere iurisdictionem, & instant

stant declarari per Commissarium delegatum, si est Iudex competens, vel non, ut possint appellare a declaratione; sed Vicarius Neap. delegatus solet facere decretum, oppositis non obstantibus, procedendum esse ad ulteriora, & procedere ad ea, quæ incumbunt, & non est opus expressa pronuntiatione, & Ant. in cap. super litteris. col. 23. de rescriptis. quem refert, & sequitur Felin. in cap. suborta. de re iudicata. num. 6. ibi, tertius casus.

- 10 Nono notandum, quod Canonici Ecclesiæ cathedralis non dicuntur proprie habere dignitatem, licet quoad delegationes æquiparentur dignitatibus, cap. statutum. de rescript. in 6. ubi omnes; quamvis sint in magno honore. Felin. in c. pastoralis. de offic. delegati. faciunt enim unum corpus cum Episcopo, c. cum clerici. de verb. signif. dicuntur clerici primi gradus. Præpos. in cap. Episcopos. distin. 18. in processionibus, & sessionibus, quando sunt collegialiter congregati, præcedunt etiam Abbates habentes usum mitræ, & baculi. Dec. in cap. 2. de iudicijs. alij clerici diocesis tenentur præstare reuerentiam Episcopo, & Capitulo Cathedralis, d. cap. cum clerici. possunt esse conseruatores mendicantium, ut in compendio privileg. mendic. verb. conseruatores. licet conseruatores debeant esse in dignitate: dicuntur fratres Episcopi, unde ipsi solum recipiunt Episcopum ad osculum, cap. dilecto. de præbend. dicuntur coadiutores, consiliarij, senatus, membra Episcopi, ut late per Card. Palæot. in Archiep. Bonon. par. 7. fol. 513. Et tandem non potest negari; quin large sumpto vocabulo veniant appellatione dignitatis, ut dicit Felin. in d. capit. pastoralis. num. 12. Verallus decis. 257. par. 1. Achill. de Grassis dec. 1. de rescriptis. in qua concludit, quod quando Breuia ab Vrbe solent committi Canonicis, si postea committantur constitutis in dignitate, poterunt expediri per Canonicos, attendita verisimili mente committentis ex consuetudine; nam mens patrisfamilias interpretatur ex consuetudine. Gloss. in l. vel vniuersorum. ff. de pignorat. act. & quando rescripta sunt fauorabilia, possunt etiam expediri à Canonicis, iuxta Verallum, ubi supra.

11 Præterea notandum, quòd Notarius Episcopi debet acti-
tare causas delegatas alteri ab Episcopo, vel Vicario, cum
delegatus repræsentet delegantem. Ita Bald. in l. fi. C. vbi
& apud quem cognitio restitution. Boer. decis. 258. sed an
causas delegatas à Papa Episcopo? dicendum, quòd sic, quan-
do sunt excitatiuæ iurisdictionis, iuxt. cap. licet. de offic. Or-
din. alias non; quia delegatus repræsentat Papam, cap. sane.
de offic. delegat. sed vide Annam in singul. 4.

Ultimo notandum, quòd Episcopus non potest se intro-
mittere in causa delegata à Papa suo Vicario. Card. Imol.
Bonifac. in Clem. 2. de rescriptis. etiam si esset commissæ.
Episcopo, vel Vicario: quia si litteræ fuerunt præsentatæ
vni eorum, alter non potest se intromittere, cap. cum plu-
res. vbi omnes, de officio deleg. in 6. Immo quando dele-
gatus Papæ subdelegat causam, & subdelegatus incepit pro-
cedere, non potest per delegatum causa auocari; & ideo
Praxis est, vt fiat subdelegatio, cum potestate auocandi in
quacumque parte litis, cap. quamuis. & cap. si delegatus.
eod. tit. & lib.

A N N O T A T I O.

Antequam procedam ad particulares annotationes, quædam alia
in Praxi occurrentia annotanda censui, &c.

Primum, quod ex Capitulo statutum. s. assessorem. de rescript. in
6. Iudex delegatus tenetur assumere assessorem si indiget, quòd eius
12 conscientia relinquitur; verum non ex hoc sequitur, quod Theolo-
gus delegatus possit causas decidere sine assessore, hoc sibi dictante
conscientia, quoniam si non sit doctor in Iure Ciuili, vel Canonico,
tenetur necessario assumere assessorem ex bulla Leonis X. in Conc.
Lateranen. quæ incipit, Regimini, & infra, cuius verba sunt. Iudices
autem, & conseruatores a Sede Apostolica deputati, si in altero iu-
rium graduati non fuerint, assessorem partibus non suspectum ab ip-
sis partibus, vel earum altera requisiti assumere, & secundum eas
relationem iudicare teneantur; non obstantibus, &c. Idem potest
iudicari de Episcopo non graduato in iure.

Annotandum 2. quod si delegatur causa Archiepiscopo Neapo-
13 litano, vel alteri Episcopo Neapoli residenti, tenetur ipse iudex de-
legatus obseruare consuetudinem loci, vbi proceditur in ordina-
torijs Iudicij l. testium. ff. de testib. in fin. sed in decisorijs consuetu-
dinem

dinem litigantium. ita Compostella. in Rubr. de consuetud. quem sequitur Ioannes And. Ananias, Antonius de Butr. Anchar. Imola. Seruabit itaque Episcopus delegatus in ordinatorijs stylum Curia Archiepiscopalis Neapolitanæ, non Curia Romanæ, & dicunt prædicti DD. non ob stare, quod delegatus fungitur vice delegantis, quia hoc est verum quoad potestatem pronunciandi, sed quoad alia non fungitur omnino vice delegantis. Cum vero dicimus consuetudinem loci seruandam, dicunt Compostella, Ioan. And. in loc. cit. quod

- 14 primo est seruanda consuetudo ciuitatis, Castri, vel Villæ; si verò hæc non adest, consuetudo diocesis, 3. Prouinciæ, 4. Regni, vel vicinarum prouinciarum, 5. consuetudo Romana.
- 15 Tertio annotandum, quod delegatus à Papa non potest procedere extra Ciuitatem, vel diocesim, in qua deputatus fuit, nisi expressus partium consensus accedat; neque citare partes, vt habetur in cap. statutum. §. in nullo quoque. de rescript. in 6. & in tantum hoc est verum, quod tacitus consensus partium non sufficeret, vt si citentur, & partes non contradicant, quia adhuc Iudicium non erit validum. gloss. & communis in d. §. in nullo quoque. & dicit Abb. in c. nonnulli. de rescript. quod delegatus censetur deputatus in certo loco, quando dignitas ipsius Iudicis est expressa in rescripto, vt si dicitur Episcopo Senensi, videtur committi Senis, nisi diceretur in Rescripto, Pisis moranti: quare tunc videtur committi in loco moræ. Sequitur Felin. in d. cap. nonnulli. & declarat secundum Dom. in d. c. statutum. §. cum vero, nisi constaret Papam scire, quod is cui scribitur, alibi moratur: & infert ad Episcopum Fesularum morantem, continuo Florentiæ, ex priuilegio, & dicit esse considerandum, vt per aliquas coniecturas constet Papæ, quod trahit moram alibi. Notandum tamen, quod si causa committatur moranti in aliena diocesi, & reus distat ab illa ultra diætam, rescriptum non valet, nisi appareat ex forma rescripti Papam habuisse notitiam distantie locorum, vt si committat scienter causam in loco distante ultra diætam, vt si dicat, committimus tibi Senis moranti causam Bononiensem, cum notoria sit locorum distantia: & ego audiui, Vicarium Neapolitanum, cui fuerat commissum rescriptum in forma, significauit, pro recipiendis reuelationibus in causa Meliteni, fecisse eius ordine publicare excommunicationem in Insula Meliteni. existens vero delegatus in sua diocesi, poterit citare etiam extra diocesim, dummodo non trahat ultra vnam diætam, vt habetur in d. cap. statutum. Cum vero, & cum autem. & cap. præterea. de off. deleg.

Nec in citatione requiritur licentia Ordinarij, quia delegatus citat vbique sicut delegans. Fel. in cap. fin. de for. comp. num. 2.

Descendendo ad particulares annotationes, notandum circa numerum quartum, fuisse in Rota Romana in vna Piscienf. seu nullius Capel-

- Cappellania anno 1578. coram Aldobrandino postea Clemente Octauo, per Dominos conclusum Vicarium Pistoriensem fuisse mi-
 16 stum executorem, ex quo erat datus ad prouidendum in forma dignum: & cum Præpositus Piscienf. siue Sacristia esset in possessione cuiusdam Capellaniae, tenebatur Vicarius delegatus assumere partes Iudicis, citare possessorem, & illum audire iuxta notata communiter per DD. in cap. finali. de præsum. vbi Ant. & Fel. & ita pluries Rota tenuit, & signanter in vna Neapolitana S. Andreae 14. Februarij 1569. coram Finetto. & ratio est, quia possessor non tenetur ad verbum executoris relinquere ius suum: hinc est, quod illius potestas procedit contra resistentes de facto, non autem de iure. Achill. 4. de senten. excomm. & sic fuit dictum, Sacristiam esse restituendam.
- 17 Notandum circa numerum decimum, in quo agitur de dignitate Canonicorum Ecclesiae Cathedralis, & signanter, quod soli Canonici recipiunt Episcopum ad osculum, ex cap. dilecto. de præben. Quoniam de hoc fuit dubitatum in aduentu quondam Archiepiscopi Neapolitani, vt retulit mihi Carolus Baldinus Archiepiscopus Surrentinus eo tempore Canonicus Ecclesiae Archiepiscopalis Neapolitanae: prætendebant enim hebdomadarij recipere etiam Archiepiscopum ad osculum, & fuerunt exclusi, & dictum, id tantum Canonicis competere tamquam membris, & fratribus Episcopi, ex d. c. dilecto. Notandum etiam fuisse decretum in Rota Romana in vna Gerundien. Anniversariorum, coram Domino de Grassis, 26. Ianuarij 1576. & in vna Barchinonen. Anniversariorum coram Cardinali Reomano die 20. Aprilis 1554. relata in d. Gerundienf. quod administratio Anniversariorum communium Canonicis, & Beneficiatis, pertinet ad Capitulum priuatiue ad beneficiatos Ecclesiae, nisi beneficiati probarent bursam illam communem esse factam ex redditibus
 19 ipsorum beneficiatorum; nam tunc omnes interuenire debent, ex Bonifacio in Clem. Hi qui. de ætat. & qualit. glos. celebris in cap. penul. de cler. non resid. quæ habet, beneficiatos Ecclesiae, qui non
 20 sunt Canonici non esse admittendos ad tractatus Canonicorum, sed debent Ecclesiae seruire. & ibi But. num. 8. & Abb. num. 9. & Capituli appellatione veniunt solum Canonici, non dignitates, nec beneficiati. Abb. in cap. scriptum. de elect. Dec. in cap. quanto. de rescript. num. 13. Rebuff. sup. Concord. in Rub. de nominat. quest. 8. num. 32. & in his, quæ spectant ad Cathedrales, nec appellatione Clericorum continentur alij Clerici, nisi tantum Canonici, qui sunt
 21 de Capitulo. cap. 1. de his quæ sunt à Præl. vbi Abb. num. 7. cap. Cum Apostolicam. vbi glos. eod. tit. quod ea ratione esse videtur, quod Clerici inferiores debent inservire Capitulo, prout Episcopo. Abb. per illum textum in cap. cum non liceat, de præscript. in 3. notab.

notab. sub num. 2. vers. & aduerte quia videtur. & ibi Felin. sub nu. 2. & ita fuit late dictum in d. Gerundienfi Anniversariorum. Quinimmo etiam si beneficiati ex consuetudine haberent vocem in actibus Capitularibus, & interuenirent in Capitulo Canonorum, adhuc non dicuntur esse de Capitulo, quia soli Canonici constituunt illud. Innoc. in cap. 2. de Inst. Abb. Felin. in c. cum olim. de re iud. & non sequitur, habent vocem in Capitulo, ergo sunt de Capitulo. Gemin. in cap. fin. de praben. in 6. quare in dispositionibus pertinentibus ad Capitulum veniunt soli Canonici, non autem alij, qui de iure speciali, vel ex consuetudine habent vocem in Capitulo, vt ibi per Franchum, Felin. in d. cap. cum olim.

- 22 Circa num. 11. Vbi dicitur, Notarium Episcopi debere actitare, causas delegatas alteri ab Episcopo, ex Bald. in l. fin. C. vbi & apud quos. aduertendum, quod Salic. ibi tenet contrarium, quia sententia delegati non dicitur sententia Episcopi, ex quo a delegato ad ipsum Episcopum appellatur. l. eos. C. de appell. sequitur Alex. in l. solet. ff. de iur. omn. iud. vbi idem tenet Decius, dicens quod delegatus indicat iudicio suo, & secundum motum animi sui, non iudicio delegantis. Primam opin. Bal. sequitur Paul. de Castr. in d. l. fin. quia reputatur factum a delegante, quod facit delegatus: & hanc opinionem credo veriore, quia vere delegatus gerit vices delegantis, & ab eo accipit iurisdictionem, vt dicitur in cap. sane. el. 2. de offic. deleg. ibi, vices nostras gerit. nec propterea, quod a sententia sua appellatur ad delegantem, potest dici, quod iurisdictionem non accipiat a delegante. Quare Notarius, qui ex priuilegio summi Pontificis debet actitare causas Episcopi, recte actitat sententiam delegati, quia eius priuilegium respicit iurisdictionem Episcopi, quæ fluit in delegatum. Illud de appellatione respicit partes. dicit etiam Dec. loco cit. si Notarius debet scribere sententias Episcopi, non poterit scribere sententiam Episcopi, in qua est delegatus, quia illa non videtur sententia Episcopi simpliciter, sed delegati, quod facit pro opinione supradicta. sed hoc declara prout in Praxi; an delegatio sit excitatiua iurisdictionis Episcopi, vel nouam iurisdictionem, tribuat.

- 23 Sed hic obiter queritur, cum sermo sit de Notarijs Episcopi, qui ex priuilegio actitat, an ad ipsum pertineat exemplare legata pia, quæ ex vetustate, vel ex alia causa exemplantur coram Iudice ordinario, iuxta c. final. de fid. instrum. & dicendum est, quod sic; quia iuxta communem opinionem, de qua testatur Felin. in d. cap. fin. testamenta ad pias causas, & legata non possunt transumptari, seu exemplari coram Iudice laico, sed coram Ecclesiastico, quando sunt ad pias causas; quia interest Ecclesiastici, quod legata pia adimpleantur. Ita Innoc. Ostien. Ant. Imol. Anchar. Felin. in d. cap. fin.

& ita

& ita fuit decifum in Rota Romana in vna Calaguritana 10. Maij 1592. coram Gipfio.

- 24 Quæritur vltcrius, an Notarius Epifcopi Apostolica auctoritate, creatus, cui in Regno Neapol. non folet adhiberi fides a Iudicibus laicis, fi conficiat instrumenta circa temporalia, poffit nihilominus facere testamenta cum interuentu feptem testium ad pias, vel non pias caufas: & dicendum eft quod fic; quia testamenta ifta coram Iudice Ecclefiaftico faciunt fidem, quia intereft Iudicis Ecclefiaftici, quod testamenta tam ad pias, quàm ad non pias caufas exequantur. Ita dicit Afflict. Regnicola in constitut. Regni Instrumentorum. nu. 23. ex Innoc. Ant. de But. Imol. & Fel. in d. cap. fin. de fid. Instrum.
- 25 & ideo glos. in c. fi heredes. de testam. tenet generaliter, quod per negligentiam heredis non adimplentis voluntatem defuncti intra annum, iuxta Auth. hoc amplius. C. de fideicomm. deuoluitur executio testamenti ad Epifcopum tam in legatis pijs, quam non pijs, vt firmat Ioan. de Imol. post Io. And. ibi, & in c. tua nos. & Ant. de But. in d. cap. fi heredes, post Ioan. And. ibi, in nouellis. licet aliud velit ibi Abb. quoad legata ad non pias caufas: sed Affl. tenet opinionem Antonij; quia intereft Iudicis Ecclefiaftici, quod omnia legata facta per defunctos exequantur, 13. quæst. 2. cap. vltima voluntas. & rationem adducit, quia Iudex Ecclefiafticus debet subuenire omnibus oppreffis, & miserabilibus personis destitutis omni auxilio. cap. super quibusdam. de verb. signif. 87. distinct. per totum; sed defunctus, qui fecit legata post eius mortem, eft miserabiliffima.
- 26 persona, quia destituta eft omni auxilio, nec habet aliud velle, vt in l. 1. C. de Sacrofan. Ecclef. merito Iudex Ecclefiafticus eius legata profana, & ad pias caufas exequitur: pium eft enim fatis exequi voluntates defunctorum, vt in l. vel negare. ff. quemadmodum testam. aper. sed fi ageretur vigore testamenti facti per Notarium Apostolicum coram Iudice fæculari, effent examinandi testes in iudicio formiter de voluntate, & solemnitate, & aliter agens à Iudicibus laicis contemneretur. Ita notabiliter Afflict. loco cit. vbi dicit legiffe, quod tempore Regis Caroli II. fuit conuentum cum Sede Apostolica, quod fi Notarius Apostolicus contrahat in Regno in profanis, cum Iudice, & testibus, eius instrumenta faciunt plenam fidem cum subscriptione Iudicis, & testium; sed fi fine Iudice ad contractus contrahat tale instrumentum, nullam fidem facit. & hoc dicit effe menti tenendum, & credit effe verum.

Aduerte quod Notarius creatus à Papa potest vbique conficere instrumenta. Ostien. in sum. ne clerici vel monachi. §. clericis. Rota 5. de fid. instrum. in nou. sed refert quæstio propofita per Afflict. ftante prætenfione laicorum, & vt habeatur notitia conuentionis Regis cum Sede Apostolica, cuius meminit Afflictus.

Circa

17 Circa dicta in Praxi in fine, quod delegatus Papa non potest auocare causam a subdelegato, qui incepit procedere, nisi fiat subdelegatio, cum potestate auocandi in quacumque parte litis, queritur, an Ordinarius, qui delegauit causam totam sine dicta clausula, possit delegationem reuocare, & causam ad se auocare, quamuis delegatus inceperit procedere, & dicendum est quod sic ex l. Iudicium soluitur. ff. de Indic. est enim in hoc differentia inter delegatum, & Ordinarium. nihilominus Paul. de Castr. in d. l. iudicium. post Gulielmum dicit, quod Ordinarius potest reuocare, vt ad se euocet causam, non vt alteri deleget, ne fiat iniuria primo delegato per l. placet. l. 2. C. de pedan. Indic. sequitur Paulum Greg. Lopez super l. 2. r. tit. 4. par. 6. quamuis Albericus teneat contra Gulielmum, & hanc opinionem credo veriore. Nec tex. in l. placet. probat, si bene ponderetur; nam disponit, vt delegati non remittant causas ad Ordinarios delegantes, sed indicent, & non dicit, quod delegans non possit reuocare, sed opinio Pauli potest procedere de honestate. Limitat secundo Paulus, quando Ordinarius post delegationem incurreret excommunicationem, quia tunc non posset reuocare delegationem; ex Innoc. in c. licet. de officio deleg. si vero delegatus esset absens, poterit etiam alteri committere, vt dicit Lopez loco cit. Hic etiam notandum, quod sicut Ordinarius delegans potest totam Iurisdictionem delegatam reuocare, ita potest reuocare interlocutoriam latam a delegato, sicut posset suam interlocutoriam, iuxta l. quod iussit. ff. de re iud. ita Paulus in d. l. Iudicium.

Vltimo notandum circa finem, quod cum plures delegari sunt a Papa in solidum, si vnus preoccupauit, alter non potest cognoscere, nisi infirmitate, vel alia iusta causa illum contigerit impediri, vel malitiose procedere recusaret, vt dicit tex. in alleg. c. cum plures. de officio deleg. in 6. Rota Romana in vna Maceraten. dotis coram Cardinali Seraphino 10. Martij 1585. iudicarunt Domini iustam causam impediti, quando alter, qui preoccupauit, est absens, vel non procedit, vel lente Gemin. ibi nu. 10. Franch. num. 3. Butr. num. 9. cum ageretur de causa dotis, quae semper & vbique praecipua est, l. 1. ff. solut. matr. & propter multitudinem negotiorum iudicis causa recipiebat magnas delationes, fuit visa iusta causa eam alteri committendi, ab altero delegato, alias non posset fieri commissio a delegato Principis, quando causa est commissio in solidum, & alter preoccupauit, vt dicunt Archid. Ioan. Andr. Butr. Gemin. Anchar. & Franch. in d. c. cum plures. dicunt tamen Anch. & Butr. ibi, quod posset alter Iudex procedere, si consenserit primus iudex, & concurreret expressus consensus partium.

S V M M A R I O V M.

- 1 Archiepiscopus est Iudex ordinarius suorum suffraganeorum.
- 2 Archiepiscopus est Iudex Vicariorum generalium suorum suffraganeorum, & quando.
- 3 Archiepiscopus compellit suffraganeum ad faciendum id, quod debet: & in eius negligentiam exercet ipse iurisdictionem in Prouincia, & ibi plura exempla. & num. 4.
- 5 Archiepiscopus potest excommunicare, & interdicere suffraganeum, & quando.
- 6 Archiepiscopus supplet negligentiam, sede vac. Capituli Ecclesie suffraganeae, si intra octo dies non eligit Vicarium, vel non idoneum, ubi, quis dicatur Vicarius idoneus remissive.
- 7 Archiepiscopus cognoscit in causa appellationis inter subditos suffraganeorum, ubi late.
- 8 Archiepiscopus cognoscit de tota causa pendente coram suffraganeo, si suffraganeus admisit friuolam appellationem, & quid si Vicarius.
- 9 Archiepiscopus visitat totam prouinciam, & quando, & tunc absoluit à censuris subditos suffraganeorum, & an possit cum eis dispensare.
- 10 Exercet iurisdictionem in subditos suffraganeorum in concernentibus totam prouinciam.
- 11 Punit omniactumina notoria in prouincia.
- 12 Punit iniuriantes sibi nuncijs, & familie sue in Prouincia.
- 13 Punit Canonicos sui suffraganei, cessantes à diuinis.
- 14 Mittit edictum per totam Prouinciam, & quando.
- 15 Concedit indulgentias in tota prouincia.
- 16 Interdicit predicationem in tota prouincia, & quando.
- 17 Exules à tota prouincia facit eos qui delinquant in sua diecesi.
- 18 Vtitur pallio, & quando.
- 19 Quid potest facere ante receptum pallium.
- 20 Cogit regulares in tota Prouincia ut redeant ad sua monasteria, & quando.
- 21 Iniungit suffraganeis, ut seruari faciant, quod seruatur in eius diecesi, & quando.
- 22 Vocat Episcopos ad Concilium Prouinciale.
- 23 Exercet iurisdictionem in tota prouincia stante consuetudine.
- 24 Dispensat cum subditis suffraganeorum, & quando.
- 25 Erigit Seminarium in prouincia, & quando.
- 26 Ad eius consecrationem debent concurrere omnes Suffraganei.
- 27 Vocat Suffraganeos pro consecratione alterius Suffraganei.

Suffra-

28. *Suffraganeus de nouo electus tenetur accedere ad visitandum ipsum Metropolitanum.*
 29. *Præstatur obedientia Metropolitano a Suffraganeis tamquam patri, & coram ipso non deferunt Rochettum detectum.*

De potestate Archiepiscopi latissime.

CAP. LXXI.

- ONGR VVM fane est, quod dum vniuersam fere Archiepisc. Curia Praxim in libellum hunc collegi, de potestate Archiepiscopi aliqua dicam: & licet multi varijs in locis multa scripserint, ego tamen, quæ quotidie practantur, & ad Praxim conducibilia sunt, subnectam.
1. In primis Archiepiscopus est Iudex ordinarius suorum Suffraganeorum, ita vt quicumque habeat actionem contra Episcopum, potest illum conuenire coram Archiepiscopo; cap. cognouimus. 10. q. 5. Abbas in cap. pastoralis. de offic. Ordinarij, & ibi alij; quod intellige in ciuilibus; sed in criminalibus secus, quia de delictis maioribus depositione dignis cognoscit solus Papa, de minimis Concilium Prouinciale. Conc. Trid. cap. 3. sess. 24.
2. Secundo, Archiepiscopus est Iudex Vicariorum generalium suorum Suffraganeorum; quando tamen delinquant in officio, nempe, si proferant sententiam per gratiam, vel fordes; si excommunicent sine scriptis, & absque trina monitione, iux. cap. sacro. de sententia excommunicationis. & c. 1. eod. tit. in 6. secus, si extra officium. Dominicus Franchus, & alij in cap. 1. §. fin. de foro compet. in 6. per textum Clarum, in cap. 1. de offic. Vicarij, in 6.
3. Tertio Archiepiscopus potest compellere Episcopum ad faciendum id, quod debet. Abbas in c. si quis contra clericum. de foro compet. num. 40. Felin. in cap. pastoralis. de offic. Ordin. Hinc poterit compellere Episcopum ad faciendum synodum quotannis, cap. sicut. de accusat. & ex Conc. Trid. cap. 18. sess. 23. de reform. Archiepiscopus cogit Episcopum negli-

negligentem in erectione Seminarij; poterit etiam compellere Episcopum, vt constituat sibi Vicarium, quem tenetur habere Episcopus. Abb. in c. quoniam. de offic. Ordin. Iacobus Sbrottius de officio Vicarij, lib. 1. q. 57. Felinus tamen in d. cap. quoniam. dicit Episcopum non teneri sibi constituere Vicarium, maxime, quando Episcopus est idoneus ad regendum: & hæc opinio fuit sæpius in Rota approbata. Puteus decisione. Item coget Episcopum, vt constituat oconomum, cap. in noua. 16. q. 7. & cap. cum simus. 9. q. 3. coget Episcopum, vt constituat Archipresbyterum ruralem, iuxta cap. fin. de offic. Archipresbyt. & sic de similibus.

Quarto per negligentiam Episcopi circa id, quod facere debet, deuoluitur iurisdictio ad Archiepiscopum, c. cum simus. 9. q. 3. cap. 1. §. notoria. de cens. in 6. in ratione decidendi, & est communis, de qua testatur Felin. in d. c. pastoralis. de offic. Ordin. nu. 6. dicens sic tenere vniuersum mundum, quamuis Abbas in c. si quis contra clericum. de foro competen. teneat contrariam opinionem; nisi in duobus casibus. Primus in absolutione ab excommunicatione, à qua si noluerit absoluerè Suffraganeus, absoluet Archiepiscopus, c. ad reprimendam. de offic. Ordin. Secundus in correctione criminum notorium, iuxta c. 1. §. notoria. de cens. in 6. cui respondet Felin. vbi supra. Sed non recedendo à communi opinione, infertur, quòd si Episcopus noluerit instituire præsentatum, ipsum instituet Archiepiscopus. Abb. in c. ex parte. de concess. præbendæ. & in beneficijs curatis debet instituire infra duos menses; aliàs patroni possunt adire Archiepiscopum, vel Papam, siue viciniorem Episcopum, qui instituet ex bulla Pij V. In conferendis. Hinc, Episcopo negligente in executione vltimæ voluntatis, exequetur Archiepiscopus. Abb. in d. cap. pastoralis. absoluit, quem non vult absoluerè Episcopus, d. cap. ad reprimendam. & dicit Borghius de irregular. in 2. parte principali, in princ. quæ sit causa dispensationis, quòd Episcopo denegante dispensationem, quando est debita, potest Archiepiscopus dispensare. dicitur autem debita ratione personæ, ætatis, loci, temporis, pietatis, necessitatis, & vtilitatis Ecclesiæ. textus notab. in c. vt confi-

constituerentur. & cap. Domino nostro. dist. 50. late Rebuffi in Praxi de dispensatione ad plura beneficia num. 8. Non tamen potest Archiepiscopus supplere negligentiam Episcopi exempti, cap. nullus. de iurepatronatus. in quo textu ille Episcopus erat exemptus; nec negligentiam Episcopi, non conferentis beneficium intra sex menses; quia primo ad Capitulum, postea ad ipsum Archiepiscopum spectaret collatio, cap. 2. de concess. præbendæ.

- 5 Quinto, potest Archiepiscopus in casibus, in quibus Episcopi tenentur ipsi obedire, illos excommunicare, suspendere, & interdicere, cap. 1. §. fin. de offic. Ordinarii in 6. & est communis opinio Doctorum. Amplia etiam in Vicario Archiepiscopi, ut possit Suffraganeum suspendere, interdicere, & excommunicare; sed absente Archiepiscopo, non præsentem. d. §. fin. nisi Episcopus non fuerit consecratus; quia tunc à Vicario præsentem Archiepiscopo excommunicari poterit. Archid. Dominicus, & Franchus in d. §. fin. Si autem Vicarius præsentem Archiepiscopo excommunicauerit Suffraganeum consecratum, tenet excommunicatio; sed Vicarius erit puniendus. Declara, ut in coercionem Suffraganeorum debeat Archiepiscopus servare formam cap. 2. de offic. delegati, in 6. Quia primo debet prohibere ingressum Ecclesiæ, vel sacerdotale ministerium interdicere; deinde poterit suspendere ab officio; ultimo loco excommunicare; & ita servari debet, licet Episcopus adhuc non fuerit consecratus, secundum Io. Andr. & Domin. in d. cap. 1. Si tamen tanta esset proteruitas, & contumacia ipsius Episcopi, ut aliter fieri suaderet; ut quia contumeliosa verba in iudicem proferat, non est servanda forma dicti cap. ut in cap. 2. in fine, & ibi Glossa: & si excommunicatio in Suffraganeum esset lata contra talem formam, teneret, ut per Doctores in d. cap. 2.

- 6 Sexto, Archiepiscopus supplet negligentiam Capituli, sede vacante, si non eligit Vicarium infra octo dies, vel non idoneum, ut in Conc. Trid. sess. 24. de reform. cap. 16. de qualitate Vicarii, & potestate, vide sup. in cap. 84.

Septimo, Archiepiscopus habet iurisdictionem in subditos Suffraganeorum, in casibus tantum in iure expressis, cap. pastoralis.

floralis. de offic. Ordinarij. Idem in similibus, quia dictio, tantum, non excludit casus similes. l. ob as. C. de prædijs minorum. Ita notabiliter Felin. in cap. pastoralis. de rescriptis, num. 3.

- 7 Octauo, Archiepiscopus cognoscit in causa appellationis inter subditos Suffraganeorum, d. c. pastoralis. de officio Ordin. & toto tit. de appell. Amplia, vt Archiepiscopus possit cognoscere, etiam inter illos, qui se sponte offerunt liti super illa re, de qua est appellatum, non autem inter eos inuitos. Geminianus, & Franchus in cap. Romana. §. in alium. de appell. in 6. Amplia 2. quod si est appellatum à Papa ab vna parte, & ab alia ad Archiepiscopum, qui ignorat appellatum fuisse ad Papam, si ratione contumaciæ excommunicauit, tenet excommunicatio, c. si duobus. de appellationibus. aliàs, si sciat Archiepiscopus fuisse appellatum ad Papam, non potest se intromittere, d. c. si duobus. vbi Glossa, & cap. sollicitudinem, de appellationibus. nisi in tribus casibus. Primus, vbi notorie constat appellantem ad Papam fuisse iniuste condemnatum, & excommunicatum, tunc Archiepiscopus potest adiri, non obstante appellatione, & ab eo impetrari absolutio, text. notab. in d. c. sollicitudinem. vbi Card. Alexan. & poterit absolui ad cautelam præstita cautione, absque causa cognitione, iux. eundem Card. ibi.
- Secundus casus est, quando Archiepiscopus adiretur circa causam, de qua est appellatum: verum illud, super quo adiretur, non respiceret ipsam causam appellationis, nec præiudicaret appellationi, d. cap. sollicitudinem. Tertius casus est, vbicumque appellans renunciasset appellationi, expresse, vel tacite, prosequendo eam coram Archiepiscopo, absque protestatione dicti cap. sollicitudinem. Amplia 3. vt possit appellari ad Archiepiscopum, etiam in causa delegata Episcopo à Papa, in qua poterat Episcopus procedere iure ordinario. textus notab. in c. licet in corrigendis. de offic. Ordinarij. quia tunc Papa censetur excitare iurisdictionem ordinariam, non delegare; nisi in rescripto dicat, procedas auctoritate nostra; vel aliquid addat, vel detrahat potestati ordinarij, iux. late tradita per Fel. in d. c. licet. Amplia quarto, ex

to, ex Sacra Congr. ut in casibus, in quibus prohibetur appellatio a Conc. ut in casu correctionis, visitationis, & alijs, intelligitur prohibita quoad effectum suspensuum, non deuolutuum. Declara primo, ut per appellationem deuoluatur iurisdicatio ad Archiepiscopum quoad partes, non quoad alios; & ideo in compulsionem aliorum subditorum recurrendum, est ad Episcopum. Abb. in c. pastoralis. de offic. Ordin. nu. 12. Vnde non potest Archiepiscopus compellere subditos Episcopi ad perhibendum testimonium in causa appellationis, nisi aliud sit de consuetudine. text. & Glo. in c. Romana. §. verum. de foro competenti, in 6. Quod si Episcopus nollet compellere; tunc poterit Archiepiscopus, iux. opin. Ostien. in d. c. pastoralis. Limita 2. ut a delegato Episcopi non appelletur ad Archiepiscopum, sed ad Episcopum delegantem. Franch. in c. dilectus. el 3. de appellat. & est communis, nisi Episcopus delegaret causas in fraudem, ut non appellaretur ad Archiepiscopum. Abb. & Franch. in d. c. dilectus. Domin. in c. Romana. in princ. de appell. in 6. in quibus locis concludunt Doctores, quod valeret sententia excommunicationis in forma constitutionis, lata per Archiepiscopum contra Suffraganeos, huiusmodi fraudes committentes; fraus autem probabitur per coniecturas, c. 1. & 2. de renunciat. in 6. l. dolum. C. de dolo. Franch. loco citato. Item a delegato iudicis Ordinarij recusati appellatur ad ipsum Ordinarium recusatum, non ut causam discutiat, sed ut alteri finiendam committat. Abb. in c. si quis contra clericum. de foro competen. contra Ostien. Specul. Ioan. Andr. & alios, tenentes in tali casu ad Archiepiscopum esse appellandum: quorum opinionem communem esse, dicit Caraita Ritu 265. Limita 3. in causis Sanctæ fidei, in quibus appellatur ad Papam propter gravitatem negotiorum, ut dicit Pegna in tertia parte Directorij Inquisitorum, commentario 31. Limita 4. ut Archiepiscopus non possit cognoscere de nullitate sententiæ, inter subditos Suffraganeorum, absque appellatione, ex quo diceretur de nullitate, est adire Iudicem per viam quærelæ, l. prima. C. de accusation. sed Archiepiscopus non potest adiri per viam quærelæ, cap. 1. de officio legati. Ita Franchus in-

cap. dilecto. de appell. quæstione vigesima septima. numero 67. Felinus, & Decius in capitulo, in litteris. de offic. delegati. Couarr. lib. practicarum quæst. cap. 9. Limita ultimo iuxta cap. Romana. §. ab Archidiaconis. de appellation. in sexto, ubi ab inferioribus appellatur ad Episcopum, non ad Archiepiscopum, nisi in casibus ibi notatis per Geminianum, & alios. Notandum est autem in hac materia appellationis, quod Episcopus recusatus suspectus potest remittere causam ad Archiepiscopum, cap. cum speciali. de appellatione, ubi Abbas, Franch. Cardinalis Alexandrin. Item notandum, quod Archiepiscopus non potest sibi constituere officiales in diocesibus suorum Suffraganeorum, etiam pro futuris causis, per appellationem deuoluendis ad ipsum, nisi de consuetudine hoc habeat; & tunc tales officiales inhibere non possunt, priusquam fuerit appellatum, capitulo primo, in principio, de offic. Ordinarij in sexto, neque potest compellere subditum Suffraganei ad suscipiendam commissionem appellationis, capitulo primo de foro competen. in sexto. Poterit tamen secundum Ostiens. in d. c. 1. cuius opinionem veriore putat Imola ibi, compellere Episcopum, vel assignare terminum Episcopo, vt cogat subditum ad suscipiendam commissionem, alias ipse Archiepiscopus compellet: quod maxime procedit, iuxta Dominic. in dicto cap. 1. tenendo opinionem, quod per negligentiam Episcopi deuoluatur iurisdictio ad Archiepiscopum. Poterit etiam Archiepiscopus in sua dioecesi deputare officiales qui cognoscant de causis, deuoluendis ad ipsum per appellationem a sententijs Suffraganeorum, vt notabiliter dicit Felinus in capitulo pastoralis. §. quoniam. de rescriptis, numero primo. Item notandum, quod Archiepiscopus causas, quæ per appellationem, vel alio iure metropolitico ad ipsum deferuntur, non potest audire, seu committere alibi, quam in sua Ciuitate, vel dioecesi, aut in locis, in quibus appellatum fuit, vel causæ ipsæ consistunt; nisi aliud sibi competat de consuetudine, capitulo, vt litigantes. de officio Ordinarij in sexto. Alia in materia appellationis vide supra in cap. 69.

8. Nono, si Episcopus admisit friuolam appellationem, decisio totius causæ deuoluitur ad Archiepiscopum, cap. cum appellationibus. de appell. in 6. quod procedit, quando Episcopus admisit friuolam appellationem, secus si eius Vicarius, qui non potest illam admittere sine speciali mandato Episcopi, aliàs delatio huius friuolæ appellationis facta per Vicarium non dat iurisdictionem Archiepiscopo, vt optime dicit, & probat Ioan. Baptista Ferrettus in cons. 307. nam Vicarius non potest præiudicare Episcopo in iurisdictione. Gemin. & Franch. in cap. Romana. in principio. de foro compet. in 6. vbi dicunt, quod cum in illo textu dicatur, quod Archiepiscopus non potest adiri per viam quærelæ à subditis Suffraganeorum sine consensu ipsorum Suffraganeorum, non sufficeret consensus Vicariorum. Hinc Vicarius Episcopi non præiudicat Episcopo in institutione præsentati, si asserat beneficium esse de iure patronatus, & non spectare ad collationem Episcopi. Mascardus de probat. concl. 909. qui dicit ita bis fuisse in Rota iudicatum.

9. Decimo, Archiepiscopus causa cognita in Concilio Prouinciali, potest visitare totam prouinciam, visitata prius sua diocesi, vt in Conc. Trid. cap. 3. sess. 24. de reform. & si concurrat cum Episcopo, ambo admittuntur, nisi Ecclesia non posset vtrique præstare procurationem, quia tunc præfertur Archiepiscopus. Domin. & Franchus in c. 1. de cens. in 6. & quando Archiepiscopus visitat prouinciam, potest audire confessiones subditorum Suffraganeorum, & ipsos absolvere, c. fin. de cens. in 6. & eo tempore poterit absolvere à casibus reseruatis Episcopo. Henriquez de sacram. Ordinis, c. 3. §. 3. qui dicit posse Archiepiscopum dicto tēpore absolvere a censuris in vtroque foro, & delegare alteri potestatem absoluedi; extra vero visitationem, neque potest subditos Suffraganeorum absolvere ab excommunicatione minori. Doctores in d. cap. final. de censibus. in 6. Sil. in verbo, Archiepisc. §. 5. sed verior opinio est, quod in visitatione poterit solum absolvere à peccatis in foro conscientia. Ant. Abb. in c. ad extirpandas. de filiis presbyterorum. Poterit etiam dispensare, quando ipse est Iudex in visitatione gen. in

- notorijs, iuxt. c. 1. §. sane. de censibus, in 6. de quo late per Marianum Socin. de visitatione, lib. 7. q. 5. & in casibus, in quibus potest iudicare subditos Suffraganeorum, potest cum ipsis dispensare, vt dicit Felin. in c. pastoralis. de offic. Ord.
- 10 XI. auctoritas. Archiepiscopus potest exercere iurisdictionem in subditos suffraganeorum, in concernentibus totam prouinciam, puta in tollendo prauam consuetudinem à tota prouincia, cap. ex frequentibus. de institutionibus. cap. in tantum. de simonia. cap. ad extirpandas. cap. fin. de filiis presbyt. Abb. in cap. pastoralis. de offic. Ordinarij. & in d. cap. ex frequentibus. dummodo peccatum sit vniuersale, non particulare. Ost. in cap. 1. de supplenda negligentia Prælatorum in 6. & in d. c. ad extirpandas. vbi dicit, quòd communi vitio prouinciæ Archiepiscopus est Iudex. Ant. Abb. in d. c. ad extirpandas.
- 11 XII. Auctoritas notabilis est, quòd Archiepiscopus potest in tota prouincia punire omnia crimina notoria subditorum suffraganeorum. cap. 1. §. notoria. de censibus, in 6. qui textus licet loquatur tempore visitationis, tamen a Doctoribus communiter extenditur, vt procedat etiam extra visitationem in omni tempore. Abbas in d. cap. ex frequentibus. num. 10. qui testatur de communi opinione Doctorum: quod est intelligendum, dummodo Episcopus non præuenerit in puniendo.
- 12 XIII. Auctoritas est, quia Archiepiscopus potest punire subditos Suffraganeorum in sua prouincia notorios, iniuriantes sibi, nuncijs, & familiæ suæ, cap. 1. de pœnis, in 6. ex quo textu colligitur alius casus, quando impeditur eius iurisdicção.
- 13 XIV. Auctoritas est, quòd Archiepiscopus tamquam Apostolicæ Sedis delegatus punit Canonicos sui Suffraganei, cessantes a diuinis, ad quærelam ipsius Suffraganei, cap. irrefragabili. §. ceterum. de offic. Ordinarij.
- 14 XV. Auctoritas est, quod Archiepiscopus potest mittere edictum per totam prouinciam in casibus ad suam iurisdictionem pertinentibus. Geminian. & Franch. in capitulo primo. per illum textum, de suppl. neglig. Prælat. in sexto.

- 15 XVI. Auctoritas est, quod Archiepiscopus potest in sua prouincia concedere indulgentias, cap. nostro. de poeniten. & remiss. c. 1. eodem titulo. in sexto. Immo secundum Borgasium, de irregular. parte octaua, titulo de dispensatione Archiepiscoporum. Archiepiscopus in quinque casibus habet iurisdictionem in poenitentialibus, in subditos Suffraganeorum. Primus, dum visitat, vt supra dixi: secundus, quando concedit indulgentias, vt etiam supra dixi: tertius, quando Episcopus est suspensus ad tempus, & esset opus dispensatione pro magno bono faciendo, vel scandalo vitando, dispensabit Archiepiscopus, ex quo in tali casu Capitulum non succedit Episcopo, vt notatur in cap. graue. & ibi Abb. de prae-bend. quartus, vbicumque Suffraganeus ex culpa sua ius dispensandi perdidit, vt notatur in cap. diuersis fallacijs. de clericis coniugatis: quintus, quando Episcopus non vult dispensare, & dispensatio est debita, vt dixi.
- 16 XVII. Auctoritas. Potest Archiepiscopus interdicare praedicationem in tota prouincia in casu, cap. tuarum. de priuileg. qui textus est extendendus ad similes personas, contentas in d. c. tuarum. Felin. in c. pastoralis. de offic. Ordinarij, vt dixi supra.
- 17 XVIII. Archiepiscopus potest exules facere à tota prouincia delinquentes in sua dioecesi, cap. 2. de arbitris. c. tuarum. de priuilegijs. & cum fuisset de hoc in Curia Archiepiscopali dubitatum, vltra praedicta iura fuit etiam alegata antiqua consuetudo, quae extendit vires Imperij, l. testium. §. ff. de testibus. Baldus in l. exequutorem. C. de exequution. rei iudic. vbi dicit de iure non posse quem relegari in locum non subditum, l. relegatorum. §. hoc genus. & ibi Bart. ff. de interd. & releg. sed consuetudinem generalem aliter se habere, & esse seruandam. Quod vero ad relegationem Curiae Archiep. relegat in Insulas prouincia; nempe in insulam Hyfchia, vel dioecesis, vt in insulam Prochita.
- 18 XIX. Auctoritas. Archiepiscopus potest vti pallio intra quamlibet Ecclesiam suae prouincia, cap. 1. de auctor. & vsu pallij. & ante susceptum pallium licet sit consecratus, non fortitur nomen Archiepiscopi, & non potest consecrare, nec

- conuocare Concilium, nec Chrisma conferre, Ecclesiam dedicare, aut clericos ordinare, etiam si pallium in alio Archiepiscopatu habuisset, cum oporteat petere nouum pallium; potest tamen, quando vult Missam sine sandalijs, & pallio celebrare; potest etiam huiusmodi cōsecrationes ante pallij susceptionem alteri committere, dummodo non sit in mora petendi pallium; potest etiam clericos ordinare, & exercere pontificalia in aliena dioecesi, nomine, & ad instantiam aliorum Episcoporum. Innoc. in cap. Suffraganeis. de elect. Io. Baptista Ferret. late in conf. 90. nec ante pallium habitum potest ante se deferri facere crucem, nec pallio potest vti extra prouinciam, nec in prouincia omni tempore; sed in celebratione Missarum, & in festis præcipuis, non in processionibus, neque in Missis defunctorum, & pallium est personale; nec potest accommodari, vel in morte alicui relinqui: & cum eo Archiepiscopus sepeliri debet, vt habetur in Pontificali Romano, vbi exprimuntur dies, in quibus potest Archiepiscopus vti pallio. quæ omnia habentur in toto tit. de auct. & vsu pallij. Archiepiscopus vero, qui renunciavit Archiepiscopatu, potest exercere pontificalia in prouincia, & alibi, permittentibus Episcopis, non autem poterit pallium deferre, etiam de licentia Episcoporum, c. ad supplicationem. de renunc. Paris. de resignat. beneficiorum lib. 1. q. 17.
- 20 XX. Archiepiscopus in tota prouincia potest admonere monachos, & alios regulares vagabundos, & apostatas, vt redeant ad sua monasteria, monendo prius Episcopos Suffraganeos, vt id exequantur; deinde regularium superiores, vt eos reducant; quibus negligentibus, ipse compellet regulares, & etiam superiores, per textum in cap. quanto. de officio Ordinarij, vbi Doctores, præcipue Dominus Anton. num. 6.
- 21 XXI. Archiepiscopus potest iniungere suis Suffraganeis vt seruari faciant, quod seruatur in Metropolitana, cap. dilectus. il 2. de simonia. quem textum arbitror procedere, vt possit iniungere, quæ de iure seruanda sunt, nempe, vt subditi caueant à labe simoniaca, iuxta terminos dicti tex.
- 22 XII. Archiepiscopus vocat Episcopos Suffraganeos ad
Conci-

Concilium Prouinciale, in quo ipse est caput, 18. dist. per totum, cap. 2. sess. 24. in Conc. Trid. de reform. & qui vocati renuerint accedere, possunt à Metropolitano communionem priuari, cap. si quis Episcop. dicta dist. ex alia vero causa Episcopi prouinciales prætenu cuiuslibet consuetudinis ad Metropolitanam Ecclesiam inuiti accedere non tenentur, nisi pro celebrando Concilio Prouinciali, d. c. 2. sess. 24.

- 23 XXIII. Archiepiscopus potest exercere iurisdictionem in tota prouincia, stante consuetudine, cap. 1. §. nec etiam. de foro compet. in 6.
- 24 XXIV. Archiepiscopus in casibus, in quibus potest iudicare subditos Suffraganeorum, potest cum eis dispensare. Felin. in cap. pastoralis, num. 7. de Officio Ordinarij. & supra dixi in præcedenti capitulo.
- 25 XXV. Archiepiscopus cum duobus antiquioribus Suffraganeis potest in prouincia erigere vnum, aut plura collegia Seminarij. Conc. Trid. cap. 18. sess. 23. de refor.
- 26 XXVI. Ad consecrationem Metropolitanam debent concurrere omnes Suffraganei; cap. qui in aliquo. §. 1. dist. & cap. si Archiepisc. cum seqq. de tempor. ordinat.
- 27 XXVII. Vocati Suffraganei ab Archiepiscopo pro consecratione alterius Suffraganei, tenentur accedere, c. non debet. cum seqq. 65. distin. d. cap. si Archiepiscopus. Card. Alexand. in cap. si Episcopus, 18. distin. & vbi vult Metropolitanus, ibi consecrari debet.
- 28 XXVIII. Episcopus, qui in metropolitana ciuitate non fuit ordinatus, intra duos, vel tres menses proprij Metropolitanam præsentiā visurus accedere tenetur, vel impeditus scribere, vt ab eo monitis Ecclesiasticis instructus, plenius quid obseruare debeat, recognoscat, cap. cum longe. 63. distin. & capitulo si quis. 65. distin. Dicitur etiam Archiepiscopus pater Episcoporum, & ipsi maximam obedientiam, & reuerentiā præstare debent Suffraganei; nec possunt coram ipso deferre rochetum detectum, vt in Conc. Prouinc. Mediol. 5. de Episcop.

S P M M A R I V M.

- 1 Impediti accedere ad Concilium Prouinciale, quid facere teneantur, & non impediti quomodo cogendi.
- 2 Concilium Prouinciale quam potestatem habet, & de quibus potest disponere, seu cognoscere.
- 3 Concilium Prouinciale an concedat indulgentias, & quas.
- 4 Concilium Prouinciale an liget exemptos.
- 5 Concilium Prouinciale per quod temporis spatium durare debeat.
- 6 Concilium Prouinciale an possit allegari suspectum.
- 7 Episcopus pro accessu ad Concilium Prouinciale an possit petere charitativum subsidium.
- 8 Concilium Prouinciale non debet publicari inconsulto Romano Pontifice, sed Synodus diocesana potest, sine eo publicari.

De Concilio Prouinciali late.

C A P. LXXII.

1

IMEDITI accedere ad Concilium Prouinciale, tenentur mittere Procuratores, cum speciali mandato ad iurandum, & suscipiendum ea, quæ in Concilio statuuntur, c. Episcopus. 18. distinct. vbi Card. excusantur tamen existentes ultra mare cum maximo periculo, d.

cap. 2. sess. 24. item ex alia graui necessitate non leui; & excusationem sufficit mittere Metropolitano, non toti Concilio. Alexandrinus in d. cap. placuit. 18. dist. Quaranta q. 14. Non impediti si non veniunt, vel illicitiati discedunt, antequam synodus absoluator, sunt excommunicandi à synodo, & non debent absolui per singulos Prælatos synodi, sed ab ipsa synodo tantum, c. si quis. 18. dist. intellige, quando per sententiam synodi, secus si per statutum. Sed melius est dicere, vt possint Episcopi non impediti priuari communione aliorum Episcoporum, vsque ad futurum Concilium, vnde non erunt prohibiti celebrare diuina officia, & recipere Ecclesiæ sacramenta, & communicare cum ceteris Episcopis,

pis, sed tantum erunt suspensi à communibus negotijs cum alijs Episcopis, gloss. Card. Alexan. d. cap. placuit. poterunt etiam, si primo, secundo, & tertio moniti non venerint, excommunicari. Iacobatius de Concil. lib. 2. art. 4. quæst. 5. Item poterunt Episcopi moram purgare, quamdiu Concilium non est absolutum. Doct. in d. cap. si Episcopus. & si non omnes Episcopi venirent, potestas deuoluitur ad accedentes etiam numero pauciores. Iacobatius de Conc. lib. 5. art. 7.

- 2 Quæro de potestate Concilij Prouincialis. Respondeo, Concilium Prouinciale cognoscit de omnibus causis Ecclesiasticis totius prouinciæ, c. propter. 18. dist. Item examinat delicta non solum Suffraganeorum, de quibus infra, sed etiam subditorum Suffraganeorum, c. graue. de præb. cognoscit de omnibus causis, nedum per appellationem, sed etiam per simplicem quærelam. Card. in cap. de Concil. 18. distinct. in ipso audiuntur omnes quærelæ læforum, & subditi Suffraganeorum: siue in ciuilibus, siue in criminalibus habent ius reuocandi domum, si pro specialibus negotijs fiat Concilium, secus si pro omnibus negotijs emergentibus, nisi Concilium fiat de longinquo; exceptis causis, quæ de sui natura tractantur in synodo. Zabarell. in d. cap. graue. de præben. Bott. de synod. Episc. 3. par. num. 41. q. 32. Item Concil. Prouinc. potest facere statuta, non tamen contra ius, sed ipsum adiuuando, vel præter ius, sicut Episcopus, cap. innotuit. & ibi Abb. de eo qui furtiue ordinem suscepit. Doct. in d. cap.
- 3 sicut. Item concedit Indulgentias, & tantum quadraginta dierum, sicut Episcopus, quamuis in eo intersit Archiepiscopus. & ita communiter à Doct. teneri affirmat Henriq. de indulg. cap. 31. §. 4. sic etiam quando plures Episcopi concurrunt in consecratione basilicæ cum Archiepiscopo, non possunt plus concedere, quam vnus Episcopus, scilicet vnum annum. Henriq. late vbi supra, cap. 32. §. 1.
- 4 Concilium Prouinciale supplet negligentiam Metropolitanam circa iustitiam ministrandam, cap. si Metropolitanus. vbi Alexandrinus 6. quæstione 4. Item potest cognoscere de causis appellationum interpositarum à Metropolitano ad ipsum

ipsum Concilium, gloss. in cap. multis. 17. distinctione, & ibi Doctores.

- 5 Concilium Prouinciale singuli Episcopi infra sex menses debent notificare in suis dioecesibus, cap. fin. 18. dist. subducitur tamen tempus, quo Ordinarius potuit redire de Conc. & tempus vulgarizandi ex Latino, vt idiotæ intelligant. Quar. q. 39.
- 6 Concilium Prouinciale durare debet, & solet tribus, quatuor, vel paucis diebus. Ost. in d. c. graue. de præb. & non debet ultra vnam hebdomadam differri, nisi propter imminencia negotia. Card. Alexan. in c. propter. il. 1. 18. dist.
- 7 Concilium Prouinciale potest allegari suspectum per c. ad Rom. il. 1. & il. 2. 2. q. sexta. Nauar. conf. 2. de appell.
- 8 Episcopus pro accessu ad Conc. Prouinc. potest petere charitativum subsidium. Bellenci. de charitativo subsidio, quæst. 21.

Vltimo, circa hanc materiam Concilij Prouincialis notandum, quod Episcopi, quando sedent in Concilio Prouinciali, possunt etiam coram Archiepiscopo deferre rochetum detectum, vt habetur in Cæremoniali Rom. sunt enim omnes coniudices, alibi vero non, vt sup. dixi in c. præc.

Et hæc breuiter scripsisse sufficiat ad laudem Dei, Beatæ Mariæ semper Virginis, Beati Ianuarij huius Ciuitatis Neap. protectoris. Diui Antonij, cuius festum hodie pie, & religiose celebramus, ac omnium Sanctorum; in omnibus tamen, me, totumque hoc meum opus iudicio, atque correctioni Sanctæ Rom. Ecclesiæ submitto.

S V M M A R I V M.

- 1 Clericus pro crimine læsæ maiestatis non potest puniri à Iudice laico iuxta veriorum opinionum Doctorum.
- 2 Clerici in Regno Neapolitano in nullo casu subduntur iurisdictioni Iudicis laici, nisi in causis feudalibus.

De clerico committente crimen læsæ maiestatis,
à quo sit puniendus. CAP. LXXIII.

- 1 NNO Domini 1600. quidam Religiosus fuit inquisitus, & carceratus per Iudices laicos pro crimine læsæ maiestatis, ex quo prætendebatur coniurasse cum nonnullis alijs contra Regiam maiestatem, vt aliquas terras Regni Neapolitani traderent in manus Turcarum. huius occasione fuit acriter disputatum, an Ecclesiasticus pro crimine læsæ maiestatis posset puniri à Iudice laico, & Iudices laici acquieverunt veriori opinioni, quod in hoc crimine iurisdictionio contra clericos pertineat ad Iudices Ecclesiasticos, quam probat late Ioan. de Terra Rubra in tract. qui sint rebelles. art. 5. 3. tract. in 16. & 17. concl. Gigas in tract. de crimine læsæ maiest. in tit. qui de crim. læsæ maiest. cognoscere possunt. lib. 1. q. 6. non obstante const. Regni, De personis. qua cauetur, quod si clericus commiserit aliquod delictum debet iudicari, & condemnari per suum Episcopum, & non per Iudicem sæcularem, excepto, si commiserit crimen prodicionis contra Regem, vel aliud magnum crimen, & ibi gloss. dicit, si esset crimen læsæ maiestatis; quoniam Princeps nullam iurisdictionem habet in personas Ecclesiasticas, & ideo non potest condere legem, quod clerici committentes crimen læsæ maiestatis sint sub iurisdictione Iudicis laici. ita concludit Baldus in c. si clericus. de pace tenenda. quare d. constitutio non habet vim in clericos, vt ibi dicit Andreas de Isernia, & Affl. maxime in Regno propter conuentionem inter Regem, & Romanam Ecclesiam, quod Rex nullam in aliquo casu habeat iurisdictionem in clericos, nisi pro bonis feudalibus. de qua facit mentionem Affl. in d. const. de personis, & in constitutione, Iustitarius, nu. 32. & habetur in c. Papæ Honorij, quod incipit, Item quod clerici, nisi pro bonis feudalibus. & ita fuit dictum per Iudices laicos in casu proposito, nullam eis competere facultatem cognoscendi
contra

contra dictum Religiosum, non obstantibus instantijs fisci, qui allegabat pro tali delicto quendam clericum Neapolitanum fuisse decapitatum: nam fuit dictum, fuisse male iudicatum, vt testatur, & late deducit Vincentius de Franchis decis. 69 l. in 4. part. quare à Summo Pontifice Clemente VIII. felicitis recordationis fuit causa commissa Nuncio Neapolitano, dato adiuncto alio consiliario Regio, clerico tamen; qui fuit D. Petrus de Vera, vt interueniret tamquam delegatus à sede Apostolica: atque vt testatur Vincentius de Franchis loco citato, alias per iudices laicos fuit processum contra Ecclesiasticos de hoc crimine inquisitos tamquam Apostolicæ Sedis delegatos. igitur hæc disputatio in Regno finem accepit, vt cognitio pertineat ad Ecclesiasticum, nisi causa delegetur à summo Pontifice: quæ delegatio innuit apud eos nullam esse iurisdictionem.

S V M M A R I V M.

- 1 *Fugitari non debent clerici more laicorum.*
- 2 *Clericatus ordo nobilitat.*
- 3 *Clerici non sunt pœnis ignominiosis plebeiorum afficiendi.*
- 4 *Clerici non possunt voluntarie sese supponere percussionibus laicorum.*
- 5 *Pœnitentia solemnis non potest imponi clericis, & quare.*

De pœna fustigationis non imponenda clericis.
C A P. LXXIIII.

- 1 NNO 1607. fuit in ciuitate Neapolis imposta noua Gabella super fructibus, qui conducuntur ad illam, & pro exactione dictæ Gabellæ fuit in foro magno destinata & constructa quædam domuncula, vulgo Barraccha, circa quam in pariete fuerunt depictæ imagines sanctorum Patronorum ciuitatis Neapolitanæ. & quia locus non erat decens pro dictis imaginibus propter corporis necessitates, quæ circa illum explebantur, Vicarius Neapolitanus mandauit clerico cursori Curia Archiepiscopalis vt eius nomine iniungeret affictatori

fictatori d. Gabellæ, quatenus dictas imagines depictas cau-
 te & modeste cassari, seu calce cancellari faceret. Cursor fi-
 nes mandati excedens non inuento afflictatore manu propria
 cum instrumento ferreo incepit destruere imagines. Popu-
 lus, qui agro animo ferebat d. Gabellam, credidit Gabellam
 fuisse sublatam, & fuisse mandatum destrui etiam domuncu-
 lam destinatam pro exactione: & confestim multitudo perso-
 narum properauit ad d. domunculam, & in parte illam de-
 struxerunt, mittentes etiam ignem. fuit dictus Clericus Cur-
 sor carceratus in Curia Archiepiscopali: prætendebatur pro
 parte Fisci Curia secularis, Cursorem tamquam auctorem
 tumultus publice debere fustigari more laicorum: neque hoc
 à poenis Canonice alienum esse videbatur, quandoquidem
 in cap. 1. de calumniat. à beato Gregorio Magno, subdiacono
 calumniose diaconum accusanti fuit imposita publica pœ-
 na verberum. de eadem pœna verberum est tex. in cap. vni-
 uersitatis. de sent. excom. vbi dicitur, quod Iudex Ecclesia-
 sticus potest mandare verberari Clericum, sed non per lai-
 cum. Fit etiam mentio, in cap. cum beatus. 45. dist. & in
 cap. ante omnia. dist. 35. Contrarium fuit determinatum
 in Curia Archiepiscopali, quia fustigatio more laicorum ten-
 deret in dedecus totius ordinis Clericalis, sed alia pœna illū
 puniuiſſet, nisi causa alij commissa fuisset. pro qua determina-
 tionē faciunt infraſcripta. Et primo, quod Clericatus ordo
 2 nobilitat, & dicitur dignitas, & honor. tex. in l. atrocem. C.
 de Iniurijs. c. denique. in prin. & ibi gloss. 4. dist. c. repe-
 riuntur. 1. q. 1. Ostien. Io. Andr. Butr. Panorm. & alij in c.
 eo libentius. de seruis non ordinandis. Tiraquel. de nobilit.
 cap. 9. & talis quidem dignitas, quæ maior est omni alio hono-
 re ſeculari, vt dicit Bartol. conf. 180. laſ. in l. generaliter. ff.
 de in ius voc. quæ nobilitas operatur, vt etiam ſecundum le-
 3 ges ciuiles Clericus non ſit pœnis plebeiōrum, ſed nobiliū
 afficiendus. tex. eſt not. in l. 2. C. vt nemo priu. Tiraq. loco
 cit. Quare quod leges ſecularium ob reuerentiam Clerica-
 tus abhorrent, Iudices Eccleſiaſtici multo magis deteſtari de-
 bent. Hinc dicunt Boer. conf. 4. num. 4. Petr. Placa in Epi-
 tome delict. lib. 1. c. 1. num. 24. Clericum maledicum non
 teneri

teneri recanere palinodiam, quemadmodum nec alij nobi-
les, ad euitandam ignominiam: nec etiam Clericus more
laicorum tenetur cedere bonis. Abb. Imol. Anchar. in cap.
Odoardus. de solution. ne in opprobrium totius status Eccle-
siastici cogatur mendicare. & dicit singulariter textus in cap.
contingit. el primo, de sent. excommunicationis, quod licet
valeat consuetudo, quod offendens aliquem supponat cor-
pus suum sponte triginta, vel pluribus percussionibus fustium,
tamen in Clericis hæc consuetudo improbat, quia huius-
modi manuum iniectio, etsi non violenta, est nihilominus
iniuriosa in dedecus totius ordinis Clericalis: semper enim
canones habuerunt respectum, ne ignominia afficiatur ordo
Clericalis: & non ex alia ratione fuit statutum, quod Cleri-
cus verberetur correctionis causa per alium Clericum, &
non per laicum, d. cap. vniuersitatis. quamuis consuetudo
sit in contrarium, nisi, vt dicit ibi Abb. quia hoc esset ignomi-
niosum in dedecus totius ordinis clericalis: exardescunt enim
aliquando laici magis quam deberent in odium clericorum,
2. q. 7. cap. laicos. & fustigatio more laicorum non esset sine
magno scandalo: dicitur enim prima Petri c. 2. Vos autem
genus electum, regale sacerdotium. vide aureum libellum de
sacerdotio Euangelico, R. Ioannis Caroli Potentij, in quo
multa singularia tradit de dignit. Ecclesiasticorum.

Secundo adducitur ratio irrefragabilis: nam clericis po-
test imponi poenitentia publica, vt peregrinari, & similes,
sed non potest imponi poenitentia solemnis, quæ fit cum ma-
gna ignominia, nudis pedibus, raso capite, & alijs, de qui-
bus in cap. in capite. 50. distinct. vt habetur in cap. confir-
mandum. d. distinct. rationem affert Diuus Thom. in 4. dist.
14. q. 1. art. 5. q. 9. in corpore, & respons. ad secundum.
nam in corpore dicit: solemnis poenitentia non potest impo-
ni clericis propter scandalum, & in respon. ad secundum sic
inquit: clericus plus peccat quam laicus, tamen non iniungi-
tur ei poenitentia solemnis, ne ordo veniat in contemptum:
vnde non deferitur personæ, sed ordini. Diuus Bonauent.
etiam in quarto distinct. 14. dubio 9. dicit propter reueren-
tiam ordinis clericalis. sequitur Turrecremata in d. cap. con-
firman-

firmandum. & gloss. ibi dicit, ad remouendum scandalum: multo minus poterit clericus cum magna ignominia totius ordinis clericalis fustigari more laicorum: quinimmo S. Thomas 2.2.q.70.art.2. dicit cōstituto in dignitate Ecclesiastica quandoque esse omnino parcendum ad euitandum scandalum, quod est maius quam non punire tali ignominiosa pœna.

Præterea adducitur, quòd ex consuetudine generali pœna verberum in clericos non seruatur; & in Mediolanensi dominio non seruari tradit Clar. §. fin. quæst. 70. nec in Regno Gallia, & alijs locis seruari asserit Salcedus super cap. 135. Praxis Diaz. & signanter in Ciuitate Neapolitana non est hominum memoria, quòd clerici pro quouis graui delicto tali ignominiosa pœna fuerint affecti. Idem in specie, quòd clerico non sit imponenda pœna ignominiosa, & non sit publice sicut alij plebei dehonestandus, tenet Didacus Perez, super legibus Regni Castellæ lib. 1. tit. 3. l. 1. atque redarguit quosdam Iudices, qui contrarium seruauerant. Et dominus Abbas cognoscens dedecus ordinis clericalis, si clerici publice verberarentur, declarat Canones de pœna verberum clericorum tractantes, quod verberentur, seu verberari possint; sed pro honestate in Ecclesia, & non extra. ita dicit in cap. inter alia, num. 13. vers. durum autem. de immunitate Eccles. non obstant adducta in contrarium, quibus respondetur primo, quod nullus canon tractat de fustigatione more laicorum cum ignominia.

Ad capitulum primum de calumniatoribus, dicendum, loqui de pœnitentia publica sine ignominia, & talis est illa, quæ fit, quando quis virgis verberatur à pœnitentiarijs, vt solet fieri per pœnitentiarios Urbis: nam ista potest imponi clericis, vt dicit Thomas de Argent. in quarto distin. 14.art. 6. & non loquitur de fustigatione cum ignominia more laicorum, quæ est grauior pœnitentia solemni, clericis etiam imponi prohibita: nullus certe tex. loquitur de fustigatione more laicorum cum ignominia. Excommunicatus etiam virgis percutitur, quando absoluitur, sed absque ignominia. Intelligendus est itaque text. Gregorij Magni in d. cap. 1. vt loquatur de pœnitentia publica clericis infligi permissa absque ignominia; leges enim legibus sunt concordandæ,

& recipiunt interpretationem ab alijs legibus. 1. sed posteriores. ff. de legibus. Secundo dicitur, consuetudinem esse in contrarium, sed reuera d. cap. loquitur, vt clericus causa disciplinae possit verberari, vt intelligit Abbas in c. Vniuersitatis. secundo not. de sententia excommunicationis, & loquitur de poenitentia publica sine ignominia, vt supra fuit dictum: & potest etiam intelligi, vt fiat honeste intra septa Ecclesiae iuxta eundem Abbatem in d. c. inter alia. quod etiam publice fieri dicitur, si intra septa praesto sint sex personae: textus iuncta Glossa in §. haec ergo. in cap. quis aliquando. de poenit. distinct. 1. Probus in c. 2. de constit. in sexto. nu. 67. & non est necesse, vt publica verberatio intelligatur in platea cum ignominia more laicorum in dedecus totius ordinis clericalis: & ita intelligendus est textus in d. cap. 1. de calumn. est enim inuersionis simile, Beatum Gregorium acerrimum Ecclesiastici status defensorem mandasse affici Diaconum illum poena ignominiosa fustigationis publicae more plebeiorum, quod leges saecularium prohibent, d. l. 2. C. vt nemo priuatus. Praeterea, vt supra fuit dictum, non est in usu, quod clerici etiam sine ignominia verberibus cedantur praecipue in Ciuitate Neap. ultra hominum memoriā, & consuetudo est optima canonum interpretis l. si de interpretatione. ff. de legibus. Iustissima igitur fuit resolutio Curiae Archiep. Neap. postea audiui causam fuisse commissam alteri iudici Ecclesiastico. Quare hunc casum annotandum censui, ad ostendendam Praxim Curiae Neap. in qua reputatur abominatio, & magnum scandalum fustigare clericos more laicorum, vt cum casus occurrerit, Iudices abstineant a tali poena.

S V M M A R I V M.

- 1 Statuta laicorum honesta, fauorabilia, non contraria Canonibus, nec praedudicialia Clericis, nullo modo ligare Clericos, latissime probatur.
- 2 Statutum Mediolanense de non seminando orizam, ne aer inficiatur, non ligat Clericos.
- 3 Statutum laicorum de non extrahendis bonis a territorio non ligat Clericos extrahentes sua bona.
- 4 Statutum laicorum, quod vinum non conducatur in ciuitatem extra suos fines collectum, non comprehendit vinum Ecclesiasticorum.
- 5 Taxatio pretij frumenti, vel aliorum victualium, facta a laicis, non ligat Clericos.

6 Clericus inuentus de nocte cum armis prohibitis, non potest a potestate seculari spoliari armis, nec instrumentis, aut canibus, si vacet piscationi, vel venationi, prohibita a Principe seculari.

De nonnullis statutis laicorum in Praxi occurrentibus non comprehendentibus Clericos. C A P. LXXV.

I AEP E in Praxi oritur altercatio super statutis laicorum honestis, continentibus fauorē Reipublicæ, non contrarijs sacris Canonibus, nec præiudicialibus Ecclesijs, vel clericis, an ligent Ecclesiast. personas, vt de taxa iusti pretij, de victualibus, vel alijs rebus nō extrahendis a territorio domini tēporalis, de non ferendis seminibus quæ inficiunt aerē, & similibus, super qua re nonnulli scripserunt, præsertim modernus doctor Salcedus super Praxi Diaz c. 57. quem secutus est Menoc. laudibus efferens conf. 1000. super prohibitione ferendi orizā in territorio Mediol. facta à laicis propter timorem infectionis aeris, & quod talia statuta ligent clericos. Adducunt doctrinā Bart. in l. cunctos populos. C. de Sum. Trinit. & fide Cath. quo loco scribit, statuta generalia laicorū, in quibus clericorum, vel Ecclesiarū nulla sit mētio, sed tamen tendunt aduersus ea, quæ illis competunt non tamquam priuilegiatis, sed vt cuilibet de populo illos ligare dummodo honesta sint. sequitur Couar. in reg. possessor. 2. p. §. 4. de Reg. Iur. in 6. Item, quia lex ciuilis, si non tractat de materia spiritali, nec sac. Canonib. aduersatur, & est fauorabilis, nō præiudicialis clericis, seruari debet à cler. vt dicunt Abb. Dec. & communis in cap. Eccl. S. Mariæ. de const. ex c. 1. de oper. nou. nunciat. & alijs sacris Canon. approbantibus ius ciuile. Præterea dicunt Sot. in 4. d. 25. q. 2. art. 2. Nau. in Man. c. 23. nu. 88. Abendan. de exequendis mandatis. Vincent. de Franch. decis. 9. Clericos ligari statuto moderante pretia, & peccare mortaliter cōtrauenientes: quia clerici dicuntur ciues, & veniunt appell. ciuiū. Bart. in l. 1. ff. ad municipale. Insuper quia secundū Sotū lib. 1. de Iust. & Iur. q. 6. art. 2. & loc. cit. & Molinam de Iust. & Iur. disput. 31. concl. 6. quos sequitur Menoch. d. conf. 1000. Prin-

cipi sæculari est demandata à Deo in temporalibus cura
 populorum, & laici, & clerici in concernentibus politicam
 temporalem, eundem habent rectorē Principem sæcularem,
 cuius legibus gubernantur. dicit tamen Salcedus loco cit. non
 tamen intelligas clericos, seu alias Ecclesiast. personas teneri
 ad obseruantiam pragmaticæ ratione ciuilis legis, & quate-
 nus lata est per sæcularem potestatem, sed ex vi rationis natu-
 ralis super qua fundatur, quæ ligat omnes, vt obseruent, quod
 iustum & rationabile est: & propterea clericos transgressores
 mortaliter peccare, & esse puniendos per suos Iudices Eccle-
 siasticos, non tamen pœna pragmaticæ, cum illi tantum vi ra-
 tionis naturalis astricti sint; quæ naturalis ratio non magis
 vnā, quam alteram pœnam transgressoribus infligit. Præte-
 rea S. Thom. 1. 2. q. 96. art. 4. dicit leges Principum obligare
 in conscientia, quia emanant à sapientia æterna, per quam
 Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. His, &
 alijs per Salced. Menoc. cum latis minime refragantibus, in
 contrarium est veritas luce meridiana clarior, vt statuta præ-
 dicta non ligent clericos, aut Ecclesias, nec ex vi potestatis,
 nec ex vi rationis naturalis, quæ paucis manifeste patebit per
 clara iura, & communes conclusiones doctorum. Primo ad-
 ducitur S. Tho. loc. cit. vbi dicit, quod leges Principum sæ-
 cularium ligant in conscientia, dummodo iustæ sint. ad qua-
 rum iustitiam requirit particulariter, vt sint condita ab habente
 auctoritatem: sed laici nullam habent auctoritatem dispo-
 nendi de clericis, Eccl. & eorum bonis, c. Eccl. S. Mariæ. de
 Const. c. Bene. 96. d. cum alijs: ergo talia statuta, nec obligant
 in conscientia. Secundo, quia etiā in concernētibus cōmunem
 vtilitatem, & necessitatem non tenentur stare clerici delibe-
 rationi laicorū sine deliberatione Episcopi, vel Papæ, qui iu-
 dicabunt de cōmuni vtilitate. tex. apertus in c. non minus. & c.
 aduersus. de immunitate Ecclesiarū. & Abb. notabiliter in d. c.
 non minus. n. 3. dicit Bal. in d. l. cūctos populos. tenendo opin.
 contra Bar. quod causa vtilitatis publicæ non est illa, quæ tri-
 buit potestatem, sed requiritur potestas, quæ non reperitur in
 laicis. & si hoc esset verū, quod publicus fauor tribueret pote-
 statem, omnes legis imperiales disponentes de clericis, & Ec-
 clesijs, C. de Episc. & clericis. fuerunt latæ propter fauorem
 publi-

publicum, & bonum regimen statutus civilis, & tamen ex defectu potestatis sunt nullæ, vt per omnes in d. c. Ecclesia. etiam si statuta concernant fauorem Ecclesiarum; & dicunt Abb. Decius, & Felin. in d. c. Ecclesia. non valere statutum Principis, vt nemo capiat possessionem beneficij sine literis placitorijs Principis, licet fuerit rationabile ad tollenda scandala, quæ in captura possessionum oriri solent; siquidem dicunt ipsi, in statuente non sufficit rationabilitas statuti, sed requiritur potestas. Præterea, vt idem Sotus, Nauar. & Vincentius de Franchis dicunt; non possunt contraueniens puniri poenis contentis in statuto Principis propter defectum potestatis, ita quod ipsi etiam agnoscunt hunc defectum. Si ergo non possunt exequi eorum præcepta, multo minus ligare, quia plus est per statutum poenam imponere, & aliquem obstringere, quam ad obseruantiam compellere, nam principium est sine potentius, & causa incipiens potentior est perficiente, l. 1. ff. de orig. iur. l. Pompon. ff. de negotijs gestis. cum alijs cumulatis per Surdum in cons. 301. in materia statuti Mediolanensis, de non seminando orizam. & compulsionem etiam in materia communis vtilitatis, & necessitatis pertinere ad Ecclesiasticum probatur aperte in d. cap. aduersus. & c. non minus. Igitur clare patet, quod causa publica non tribuit potestatem laicis. Sed dices iuxta Salcedum, Sotum, Nauarr. statutum ligare clericos non ex vi potestatis, sed ex vi rationis naturalis, qua quilibet tenetur obseruare, quod iustum, & rationabile est, & secundum charitatem. Pro responsione animaduertendum, hoc dictum si simpliciter intelligatur, continere magnam fallaciam: siquidem aliud est dicere: lex Principis ligat clericos ex vi rationis naturalis: aliud dicere; ratio naturalis ligat clericos. Primum est falsum, cum deficiat potestas, quam ratio naturalis non tribuit laicis, vt supra diximus; quare non possumus dicere, lex ligat, sed ratio naturalis ligat, non lex: ergo tamquam lex nihil operatur, & nihil legi tribuendum. Ita notabiliter considerat Fortunatus Garfias de vltimo fine 13. illatione principali, num. 223. vbi dicit, si legislator non habeat potestatem, lex non constringit eos, qui non subijciuntur: nec bona

est consequentia, lex est æqua, & honesta, ergo meipsum constringit: nisi esset superior, & cui ego subijciar: & si arguas, leges humanæ secundum aliquos dicuntur diuinitus promulgatæ, iuxta illud: Legum conditores iusta decernunt: sed diuinis omnes subijcimur: ergo legibus humanis omnes constringimur. Respondeo, quod quamquam leges sint diuinitus promulgatæ, tamen sunt promulgatæ secundum imperium promulgantis, & non debent Principes mittere falcem in messem alienam, cap. venerabilem. de electione. cap. nouit. de Iud. & iuxta D. Thom. loco cit. & num. 229. Idem Garfias dicit leges Imperatorum ante probationem summi Pontificis non ligare, & propter earum iustitiam meruisse approbari. sequitur Surd. loco cit. & late probat Incertus, consulens conf. 1001. inter conf. Menoch. respondens Menoch. in causa statuti orizæ. igitur clare patet talia statuta nullatenus ligare clericos ex vi legis, sed quoad rationem naturalem eorum conscientia remittendum est; nisi accesserint etiam statuta Episcoporum; quod animaduertit Nauar. loc. cit. dum desiderat, vt etiam Episcopi circa iustum pretium condant sua statuta; & in materia orizæ Mediolan. fuerunt etiam soliti Archiepiscopi facere edicta quo ad Ecclesiasticos, vt non serant orizam: & ita etiam determinauit summus Pontifex Gregorius XIII. vt apparet ex litteris impressis in princ. d. conf. 1001. Non obstant adducta in contrarium, & primo doctrina Bartoli in l. cunctos populos. quia communiter reprobat, vt testatur Dec. in cap. Ecclesia S. Mariæ. num. 233. qui multos adducit. Non obstat, quod leges ciuiles obligant si sint iustæ, non contrariæ canonibus, nec præiudiciales, quia in tantum obligant, in quantum fuerunt approbatæ cap. 1. de nou. oper. nunciat. omnes in d. c. Ecclesia S. Mariæ. non obstant dicta per Sor. Nauar. & etiam Victoriam, quia si absolute intelligantur, male loquuntur contra communem conclusionem, quod sæculari Principi nulla est potestas in clericos quacumque ratione, & publica vtilitate, nisi sequatur confirmatio Pontificis, & d. Theologis in hoc non est standum, sed Canonistis. Ferret. conf. 37. vol. 1. Bursat. conf. 200. num. 50. Vasques illust. q. c. 29. num. 16. vel sunt prædicti doctores

excel-

excellentes Theologi secundum Surdum loc. cit. intelligendi, ut voluerint dicere, non subiacere clericos, illi legi, vel ea ligari absolute, sed teneri ad id faciendum, vel omittendum, quod lege illa mandatur, aut prohibetur, non ex eo quia sit lex, sed quia, quod in ea præcipitur iustum est, & rationabile, & & bonum commune respicit: atque ita ligatur non lege, sed ratione, qua lex mouetur. Non obstat, quod ad Principem sæcularem spectet providere circa politicam, quia hoc est verum, dummodo exemptos, & res Ecclesiæ, & clericorum non attingat, requiritur enim auctoritas iuxta D. Tho. & alios supra cit. probatur manifeste in c. aduersus. & c. non minus. ubi Papa vult cognoscere de communi utilitate. late probatur in d. conf. Surdi. 201. & d. conf. 1001. in quibus multa ad hanc veritatem comprobendam adducuntur. Ad doctrinam d. Tho. est responsum, quod leges Principum ligant clericos, si sint approbatæ ab Ecclesia, & ex his clarissime patet talia statuta Principum tamquam statuta non ligare clericos, etiam ex vi rationis naturalis, nec in foro fori, nec in foro poli. quare quidquid dicat Menoc. conf. 1000. & Salcedus loc. cit. vere dixit Ripa de peste, de remedio ad conseruandum vbertatem, n. 122. quod statuto statuto de non extrahendo bona à territorio, non comprehenditur vinum, vel frumentum collectum ex prædijs Ecclesiæ; si vero sunt bona patrimonialia clericorum, dicit Ripa, Bald. in conf. 144. lib. 2. tenere, statutum non ligare etiam bona patrimonialia clericorum. ipse vero Ripa dicit resolutionem dependere ab illa quæstione, an clerici in bonis patrimonialibus gaudeant priuilegio Ecclesiarum: & communis conclusio doctorum est in d. c. Eccl. S. Mariæ. bona patrimonialia clericorum gaudere priuilegio Ecclesiarum quoad hoc, ut non comprehendantur in statutis laicorum. gloss. Abb. Felin. Dec. & communis ibi. Idem tenet Nauarr. conf. 2. de Const. ut statutum de non extrahendo equos à Regno, non liget personas Ecclesiasticas. & ita vidi iudicatum in Regia Camera Summaria Neapolit. anno 1594. 13. Februarij super ducatis 800. interceptis, qui extrahebantur a Regno Neapolit. per donum Lucam Guidotti Canonicum Ecclesiæ Sancti Saluatoris in Lauro de Vrbe, nam fuit pecunia restituta non obstante

- statuto quod intelligatur intercepta, etiam si non sit extracta; sed tantum in via. Item alias fuit iustissime iudicatum.
- 4 in Conf. Neapolitano statutum Salerni, quo prohibitum erat in eam urbem adduci vinum extra suos fines, & territorium collectum minime comprehendere vina, quæ colligebantur ex prædijs monaster. S. Bened. ita testatur Gramm. decis. 100. non obstat Bart. qui præ tendit favore publico, & quia clerici sunt ciues, ligari tali statuto. est enim opinio Bartoli communiter reprobata, vt supra diximus. Ex his etiam infertur, quod Episcopi circa bona clericorum debent ipsi taxare pretium, vel eorum auctoritate, nec clerici tenentur vendere bona sua iuxta pretium taxatum à Principe, si eis iustum non videtur, & ab Episcopo non fuit taxatum. Nec mirum, si Vincentius de
- 5 Franch. decis. 9. mandauit solui pretium frumenti clericis à laicis propter necessitatem capti iux. taxam pragmaticæ laicorum: siquidem cum ipse esset Iudex laicorum conuentorum, nulla existente taxa Episcopi quoad frumenta clericorum potuit Iudex arbitrari iustum pretium, & conformare se taxæ impositæ per pragmaticam, si iusta ei videbatur, & non alias, quia, vt iam probauimus, nec in conscientia ligabat clericos.
- 6 Ex his etiam cognoscitur, nulla vera ratione falciri Co-
uar. lib. pract. cap. 33. & Clarum §. fin. cap. 26. tenentes potestatem sæcularem posse clericum inuentum de nocte cum armis prohibitis à lege Principis spoliare, & priuare armis: quoniam clerici ea non ligantur: & dato & non concesso quod ageretur de lege ciuili, generali, fauorabili Reipublicæ, & clericis, nec contraria sacris Canonibus approbata à sacris Canonibus, immo consentanea Canonibus, cum clerici prohibeantur arma deferre, cap. clerici. de vit. & honest. cler. nihilominus conclusio vera est, quod clerici, in casu, quo ex aliqua rationabili causa tenerentur seruare contenta in statutis laicorum, sunt cogendi ad illa obseruanda per Iudicem Eccles. gloss. in c. generaliter. in verbo necessitatis. 16. q. 1. Salic. in auth. cassa. & irrita. C. de sacros. Eccl. Cald. conf. 2. de censib. probatur aperte in c. non minus. de immun. Ecclesiarum. vbi Abb. & in cap. aduersus. Gulielmus de Benedictis in cap. Raynutius, de testament. in verb. & uxorem nomine

nomine Adelfiam: & Ripa de peste, de remed. ad conseruari.
 vbertatem num. 236. ibi auctoritate Ordinarij Ecclesiastici ad
 talia onera compellatur. itaque coactio pertinebit ad Iudicem
 Ecclesiasticum, & proinde non poterunt per laicū spoliari cle-
 rici armis, tantū ad obuiandum delicto poterunt duci ad Epi-
 scopum, si licentia Episcopi careant. iux. Abb. in c. vt famæ.
 de sent. excomm. & in Episcopi potestate erit disponere de ar-
 mis. & hanc opinionem in terminis tenet & probat Alderanus
 Mascard. in suis conclus. de generali statutorum interpretatio-
 ne. concl. 1. nu. 242. cōtra Couar. & bene: Couar. enim opinio
 non fundatur ratione efficaci, & in Curia Neap. vidi casū eue-
 nisse, & familiam sæcularem, quæ duxerat clericum carceratum
 cum armis ad Vicarium Neap. reliquisse arma in posse Vicarij.
 Et ex his non poterit clericus dans operā venationi, vel pisco-
 tioni prohibita à lege Principis spoliari auibus, canibus, instru-
 mentis, quidquid dicat Salcedus super Praxi Diaz c. 69.

S V M M A R I V M.

- 1 *Sententia lata contra alienantem lite pendente, non potest mandari exe-
 cutioni per Iudicem laicum contra clericum ementem.*
- 2 *Clerici turbantes iurisdictionem Iudicis laici in Regno, non possunt pu-
 niri per Iudicem laicum.*
- 3 *Clerici in Regno in nullo casu possunt conueniri coram Iudice laico,
 etiam pro rebus profanis, nisi pro fœdalis.*
- 4 *Casus positi per Cassaneum, in quibus Iudex laicus potest procedere
 contra clericos, non procedunt in Regno Neapolitano.*

De sententia lata contra alienantem lite pendente,
 non demandanda executioni contra clericum,
 in quem fuit facta alienatio sine licentia
 Episcopi. C A P. LXXVI.

- N Regno Neapolitano per capitulum Regni conuen-
 tus, est recepta opinio Cini in l. vnica. C. de alien.
 1 *Iud. mutand. caus. facta, quod sententia lata contra
 alienantem lite pendente possit recta via exequi contra emen-
 tem*

tem lite pendente, & si per multas manus possessio ambulaue-
 rit, executio fiat contra possessorem, ad quem dicta res, vel
 possessio peruenit. Idem dicit Abb. in c. Ecclesia Sanctæ Mariæ.
 vt lite pend. vt nulla requiratur tela Iudicij. Idem dicit Bart.
 in l. 1. ff. de litigiosis. & in l. creditores. C. de pignor. & in
 l. fin. C. de litigiosis. itaque non est opus agere reuocatoria,
 vt dicebat idem Bart. in l. à Diuo Pio. §. si super rebus. ff. de
 re iudic. sed difficultas est, an sententia lata contra laicum, si
 res perueniat ad clericum, cum vitio litigiosi, possit exequi per
 iudicem laicum, vel sit necesse adire Iudicem Ecclesiasticum,
 & sic d. cap. conuentus. procedat contra clericum. Veritas
 est, quod est adeundus Iudex Ecclesiasticus, vt dicit Abb. in
 d. cap. Ecclesia S. Mariæ. vbi dicit agendum esse coram iudice
 suo. Idem tenet Vrsillus ad decision. Afflict. 231. allegat So-
 cinum in cons. 13. in 4. vol. & ita seruatur in Regno Neapoli-
 tano, & fuit decisum in Sacro Concilio, quod concernentia
 executionem sententiæ remitterentur ad Iudicem Ecclesiasti-
 cum. Ita testatur Vincentius de Franchis decis. 545. quid-
 quid dixerit Dominus de Bottis in add. ad d. cap. conuentus.
 qui dicebat clericum saltem tamquam turbantem iurisdictio-
 nem Iudicis laici, accipiendo hanc rem litigiosam, posse con-
 ueniri coram Iudice laico, ex Cassaneo in consuetud. Burgun.
 fuit enim dictum, quod licet Cassaneus in des rustices. rubr. 1.
 si aucun. §. 5. fol. 192. ponat plures casus, quando Iudex sæcu-
 2 laris cognoscit contra clericos, & casus hic non reperiatur; ta-
 men de casibus positis per Cassaneum nullo per Iudices laicos
 in Regno cognoscitur contra clericos, etiam si falsum deponant
 coram illis, vt dicit Afflict. decis. 230. per capitula Regni;
 Item statuimus. & cap. 239. quod clerici nullo casu tra-
 3 hantur ad iudicia sæcularia, nec pro bonis profanis; nisi
 possiderent feudalia, iux. capitulum, ceterum. de iudicijs.
 & in d. cap. item statuimus. fit mentio de conuentione inita-
 cum sancta Romana Ecclesia, de qua etiam mentionem fa-
 ciunt Isernia, & Afflict. in const. Regni de personis. Afflict.
 decis. 2. vt latius deducitur in d. decis. Sacri Concilij 545. &
 4 hæc nota: siquidem in Regno de casibus positis per Cassa-
 neum, in quibus Iudex laicus potest procedere contra cleri-
 cum,

cum, nulla est habenda ratio propter conventionem prædictam, & capitula.

S V M M A R I V M.

- 1 *Immunitate Ecclesiastica an gaudeat interficiens inimicum a tergo cum sclopo.*
- 2 *Proditorium homicidium ut dicatur, an requiratur, quod fiat sub colore amicitiae, vel satis sit occidere inimicum cum sclopo ex insidijs.*

Immunitate Ecclesiæ an gaudeat interficiens
inimicum a tergo cum sclopo.

C A P. LXXVII.

- I** X Bulla Gregorij XIV. fel. recordationis de immunit. Ecclesiarum. qui proximum proditorie occiderit nō gaudet immunitate Ecclesiæ. queritur modo, an dicatur homicidium proditorium, quando inimicus interfecit inimicum a tergo cum sclopo. Bart. in l. Respiciendum. §. delinquent. ff. de poenis. dicit proditorium tunc intelligi delictum quando committitur sub colore amicitiae, quia ille dicitur proditor qui aliud gerit in opere, quam gerit in corde. sequitur Cepolla cons. 32. Clarus 1. §. homicidium. vers. proditorie. Anton. Gomesius Variarum resol. lib. 3. & quamplures alij. contrariam opinionem tenent Couar. lib. 2. variarum resol. c. 20. Farinac. de delictis, & poenis, q. 18. num. 46. ex communi usu loquendi, quo proditor nuncupatur qui per insidias vel post tergum aliquē offendit etiam quod esset ei inimicus; nihilominus in Regno est recepta opinio Bart. ut delictum non intelligatur proditorium nisi fiat sub colore amicitiae, ut dicit Vinc. de Franch. plura adducens decis. 713. in qua fuit dictum concessa indulgentia delictorum per regem propter adeptam possessionem Regni, in qua erat exemptum crimen vulneris proditorie sclopo rotato vel aliter illati, non intelligi proditorium cum sclopo commissum ab inimico. idem tenet Follerius in c. Regni,

Regni, item statuimus. de his qui ad Ecclesias confugiunt. ubi dicit, quod in materia stricta procedit opinio Bartol. in materia larga opinio contraria: & cum immunitas Ecclesiæ sit fauorabilis propter reuerentiam sacrorum locorum & exceptio sit odiosa, verbum, proditorie, est strictè intelligendum, & procedit opinio Bartoli, ut in simili dicit Vincentius de Franch. loc. cit. in delicto proditorio excepto in d. Indulgentia, quæ erat fauorabilis. & ita fuit resolutum à Clemente VIII. Anno Domini 1597. 6. Februarij, qui Archiepiscopo Panormitano resolutionem petenti respondit his verbis.

Venerabili fratri Archiepiscopo Panormitano
Clemens Papa VIII.

Venerabilis frater salutem. Tuæ fraternitatis nomine nuper nobis expositum fuit, quod cum superioribus diebus in ciuitate Panormitana Carolus Gregorij, Innocentius Casita, Scipio Taxis, Octavius Baglius, & Gerardus Rigijs quondam Carolum de Amato nobilem Panormitanum tormenti bellici breuioris ictibus, ex insidijs nimirum ex cuiusdam domus, in qua deliberato animo dum se receperant, & aliquandiu dilituerant, fenestra occidissent, statimque ad quandam Ecclesiam fugissent, ibidemque capti in carcerem tuæ Archiepiscopalis curia iux. Fel. recor. Gregorij XIV. Prædecessoris nostri constitutionem super immunitate Ecclesiarum editam reducti fuerint, & ibi etiam nunc sub diligenti custodia detinentur. Cum autem Curia secularis ministri prædictos carceratos sibi consignari, & eorum Curia tradi instanter abs te petant, prætendentes prædictam Gregorij constitutionem in hoc casu locum non habere; tu vero super hac re nobis, & Apostolica Sede inconsultis nihil deliberandum esse censueris, sed ad nos quasdam super d. casu, & super prædicta constitutione dubitationes transmiseris, nobis humiliter supplicando, ut quid in huiusmodi causa faciendum sit tibi, præscribere dignaremur.

Nos itaque licet omnes supradicti carcerati Ecclesiastica Immunitate gaudere, & frui debeant; nihilominus attenta huius homicidij

micij qualitate, necnon circumstantijs predictis, & alijs, quae in eo perpetrando interuenere, Octauium Baglium, & Gerardum Rigium, quorum alter in 16. alter vero 18. etatis suae anno circiter constitutus esse dicitur, Ecclesiastica Immunitate dignos esse iudicamus; ceteros vero ex rationabilibus causis animum nostrum mouentibus, ut infra, Curia seculari tradendoscensemus, ac propterea Fraternitati tuae per praesentes iniungimus, ut Octauium & Gerardum predictos Ecclesiastica Immunitate gaudere debere declares, ac in foro tuo Ecclesiastico retineri facias; reliquos vero tres praenominatos, si tamen tibi prius summarie, simpliciter, & extraiudicialiter, & quantum pro conscientiae tuae informatione sufficere videbitur, illo homicidium predictum perpetrasse, aut illi cooperatiuos, seu in illo culpabiles fuisse: quod si omnes rei, aut culpabiles homicidij predicti per te, ut praefertur, reperti comperiantur, Curia seculari predicta libere tradas, & dimittas, non obstante predicta, aut quibusuis alijs constitutionibus, & ordinationibus, ceterisque in contrarium facientibus quibuscumque. Dat. Roma apud S. Petrum sub anulo Piscatoris die 6. Februarij 1597. Pontificatus nostri anno quinto.

Et hoc nota, quia vidi dubitari in Curia Archiepiscopali Neapol. quamuis non ageretur de homicidio, sed de vulnere proditorie illato cum sclopo. & vulnerans gauisus fuit Immunitate Ecclesiastica, & nota supradictam declarationem Clementis VIII. quia in ea dicit supradictos debuisse gaudere, quamuis ex causis particularibus mandauerit, non omnes debere gaudere.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex Ecclesiasticus, coram quo pendet questio spiritualis illegitimitatis, potest mandare Iudici laico quod pendente quaestione spirituali non procedat in causa principali.
- 2 Iudex laicus non potest precipere Iudici Ecclesiastico, quod intra aliquem terminum expediat incidens spirituale.
- 3 Incidenti spirituali remisso per Iudicem Ecclesiasticum, si pars expeditionem non procurat, an iudex laicus possit procedere in causa principali.
- 4 Legitimum quando quis possit petere se pronunciari.

Qua-

Quæstione spirituali pendente coram Iudice Ecclesiastico poterit idem Iudex mandare Iudici laico, vt non procedat in causa principali. CAP. LXXVIII.

- 1 **S**OLET Curia Archiepiscopalis Neapolitana, quando in ea vertitur quæstio spiritualis, nempe nullitatis matrimonij, vel alia, significare Iudici laico, & Consilio Neap. ne procedat in causa ciuili seu principali petitionis hereditatis, vel alia, quando dubitatur de illegitimitate, vel matrimonij inualiditate, vt testatur Capicius decis. 7. nam cum per actores fuisset petatum in Curia Neapolitana Archiepiscopali declarari se esse legitimos, Curia Ecclesiastica significauit eidem Consilio, nolens ob honorem inhiere, quamuis potuerit inhiere Iudici causæ principalis, ne procedat, vel processum inchoet in principali, cap. tuam. vbi omnes de ord. cogn. quinimmo parte opponente processus Iudicis sæcularis est nullus etiam sine inhibitoria, secundum Antonium in d. cap. tuam. sed an Iudex sæcularis, coram quo incidit quæstio spiritualis, possit præcipere Iudici Ecclesiastico, quod infra certum tempus causam expediat. & dicendum est, quod non, quia hoc casu Iudex sæcularis se intromitteret in spectantibus ad Iurisdictionem Ecclesiasticam, in qua non potest. ita tenet Innoc. Ant. de Butr. Abbas in dicto cap. tuam. Stephanus Aufrerius in tractatu de potestate Iudicis sæcularis super Ecclesiasticos reg. 4. §. fallen. Bart. in l. Præses. C. de appellation. & in l. 2. ff. de re iudicata. & ibi Angel. Imol. Alexand. 1. Ias. & hæc est communis opinio. poterit tamen Iudex sæcularis, quando remittit incidens mere Ecclesiasticum, præfigere terminum, infra quem excipiens debeat se præsentare coram Iudice Ecclesiastico vna cum processu, vt dicit Bart. & alij communiter in d. l. Præses. Sed pone, quod remissus non se præsentet coram Iudice Ecclesiastico, vel est morosus deducere, & probare suam exceptionem coram Iudice Ecclesiastico.
- 2
- 3
- 4

clestiaft. quid erit remedij pro expeditione causæ principalis,
 quam impedit pendentia discussionis incidentis spiritualis?
 Bar. Alex. vbi sup. Bal. in l. de die. §. fin. ff. qui fatisdare
 cogantur. dicit propter moram se præsentandi, & proban-
 di exceptionem posse Iudicem causæ principalis, non ob-
 stante remissione prædicta, in ea procedere. Contrarium
 ex pluribus probat Vincentius de Franch. decis. 551. si qui-
 dem non potest priuatus, & contumax tribuere ex eius mo-
 ra, & contumacia iurisdictionem spiritualem Iudici laico,
 qui de eo est penitus incapax, & aliud dicere est manifeste
 absurdum. & idem tenet Riminald. in l. de die. & quamuis
 auctoritas Alexandri, Bart. & Bald. sit magna, nihilomi-
 nus cedere debet supradictæ rationi, quæ est inuincibilis.
 remedium est ad euitandas calumnias, vt Iudex Ecclesiasti-
 cus, ad quem cognitio incidentis spiritualis remissa est, sta-
 tuat terminum duorum mensium ad probandum exceptio-
 nem oppositam, & ea non probata remittat ad Iudicem
 laicum, qui causam coram eo motam expediat per tex. in
 cap. lator. extra, qui filij sint legitimi. & ibi Abb. & alij,
 & remissa causa à Iudice Ecclesiastico ad sæcularem, non
 tribuitur facultas cognoscendi de re spirituali, sed Iudex
 sæcularis nullam habet rationem de exceptione opposita
 illegitimitatis, vel alterius spiritualis: sed dictum terminum
 non tenetur semper Iudex Ecclesiasticus impartiri, sed quan-
 do viderit expedire ex circumstantijs, & malitia opponen-
 tis, vt dicit Abb. & alij in d. cap. lator. & poterit Iudex sæ-
 cularis instare apud Ecclesiasticum, quod terminum præfi-
 gat, vt dicit Abb. in d. cap. tuam. de ordin. cognition. &
 hæc nota, quia quotidie in Praxi occurrunt. An autem que-
 stio legitimitatis possit principaliter moueri coram Ecclesia-
 stico, est auctoritas Angel. in l. quoties. C. de iudicijs. vbi
 dicit, quod ad petendum pronunciari se legitimum, quis non
 admittitur nisi adfit questio bonorum, aut diffamationis. se-
 quitur Capicius d. decis. 7.

- 1 Consuetudo, qua Episcopi faciunt testamenta ad pias causas pro anima defunctorum qui decesserunt ab intestato, valet, & pluribus comprobatur.
- 2 Voluntas captatoria, valet ad pias causas.
- 3 Consuetudo valet, quod Episcopus disponat de fructibus relictis à beneficiario.
- 4 Consuetudo valet, quod clerici testentur de fructibus beneficiorum.
- 5 Consuetudo testandi de feudis antiquis in praeiudicium agnatorum valet.
- 6 Consuetudo valet, quod vassallus alienet feudum sine assensu domini.
- 7 Consuetudo valet, quod filiusfamilias testetur.
- 8 Defuncti dicuntur persona multum miserabiles, & sunt sub protectione Episcopi.
- 9 Episcopus distribuit in pios usus bona peregrini decedentis ab intestato.

De consuetudine Episcoporum disponendi ad
pias causas de bonis decedentium ab
intestato pro eorum anima.

CAP. LXXIX.

CONSVETUDO est in Regno Neapol. in pluribus diocesisibus; quod Episcopi faciunt testamenta ad pias causas his, qui decedunt ab intestato, etiam quod relinquant heredes; seu disponunt ad pias causas pro anima defuncti de moderata quantitate bonorum defuncti: & nisi Episcopus, vel deputatus ab eo faciant testamentum, non sepeliuntur; quæ consuetudo, ut aliqui credunt, originem traxit a Gallis, antequam à Regno expellerentur: quandoquidem ab antiquissimo tempore apud eos talis consuetudo viguit. habetur in tract. Bertrand. Cardinalis altercationum iurisdictionum in articulo laicorum. 64. & in responsione Prælatorum, qui tractatus reperitur in fine tractatus de regalibus regni Franciæ. Et quidem talis consuetudo est rationabilis: fundatur enim in refrigerio animarum existentium in Pur-

in Purgatorio, in restitutione forsan male ablatorum, & in præsumpta mente testatoris; qui si casum inopinata mortis præuidisset, aliquid pro sua anima iuxta omnium generalem consuetudinem reliquisset, etiam si extarent heredes. arg. gloss. in l. tale pactum. ff. de pactis. Cum itaque sit rationalis, seruanda est, cap. fin. de consuetud.

Contra quam consuetudinem aliqui dicunt facere, quod voluntas testatoris ab alieno arbitrio dependere non debet. l.

- 2 captatorias. ff. de hered. instit. sed in contrarium est veritas: nam captatoria voluntas, nempe commissa voluntati alterius, valet ad pias causas, cap. cum tibi. vbi gloss. & doctores de testam. quare quod lex positiua dicit, potuit etiam & consuetudo, quæ est tacitus consensus populi, inducere. l. de quibus. ff. de legibus. facit notabilis doctrina Angeli in Authen. vt factæ nouæ constitutiones. vbi dicit posse statuto, vel consuetudine induci, quod mulier non possit testari sine consensu duorum consanguineorum, non obstante, quod voluntas ista sit captatoria, & prohibita. Ius etiã ciuile statuit, quod donatio causa mortis, quæ est vltima voluntas, l. final. C. de donat. caus. mort. pendeat ab alieno arbitrio, vt videmus in filiofamilias, qui non potest donare causa mortis sine consensu patris, sed cum consensu potest, l. filiusfamil. ff. de donation. causa mortis. & consuetudo habet vim legis, dicta l. de quibus. & casus Angeli est fortior, vt voluntas testatoris viuentis pendeat ab alieno arbitrio: nam testamenta, quæ faciunt Episcopi, non sunt proprie testamenta, cum nec morte Episcopi, nec morte testatoris iam defuncti confirmentur, sed quædam dispositio aliquorum bonorum defuncti pro anima illius ex præsumpta mente eius, quæ certius fit ab Episcopo Patre animarum, quàm ab hæredibus fieri soleat: & opinionem Angeli, quod de Iure Longobardorum mulier testari non possit sine Mundualdo, late comprobat Afflict. decis. 260. & latissime defendit Vrsillus supradicta decisione, quidquid dicat Vincentius Maxilla super consuetudine Bariens. in cap. mulieri. qualiter mulieri alienare liceat. Et pro hac consuetudine facit præsumpta mens Regis, qui considerans præsumptam mentem defuncti, mandauit in-

- constitutione Regni Doanæ, quod fiscus succedens defuncto ab intestato, teneatur tertiam partem pretij bonorum in pauperes pro illius anima dispensare: non est igitur mirum, si Episcopus pro eius anima aliquid dispēset: & consuetudo transfert ius disponendi de rebus alijs debitis. *tex. est in cap. præ-*
- 3 *senti de offic. Ord. in sexto, ubi cauētur, quod mortuo beneficiario fructus sunt seruandi successori, & non potest Episcopus de illis disponere, vel sibi applicare, nisi hoc habeat ex consuetudine. Item valet consuetudo, quod clericus sine*
- 9 *licentia Pontificis, de fructibus beneficij testetur, vt dicūt Gemin. Anchar. Franch. & alij in d. cap. si. de off. Ord. Bursat. conf. 226. vol. 3. & in Hispania est talis consuetudo, quod*
- 4 *clerici omnes (exceptis Episcopis) disponant de fructibus per viam vltimæ voluntatis, vt testatur Couar. in cap. cum. in officijs. num. 8. de testam. Franciscus Sarmienta de redditibus Ecclesiæ par. 2. c. 6. num. 1. & Burs. loco cit. qui fructus de iure pertinerent ad successores in beneficio, vel ad Came-*
- ram Apost. Item valet consuetudo, quod pater eligat sepul-*
- cruram filio impuberi in præiudicium parochiæ, cap. licet. de sepul. in 6. quæ electio est species vltimæ voluntatis. Item*
- 5 *valet consuetudo testandi de feudis antiquis in præiudicium agnatorum. Gozad. conf. 90. nu. 13. Dec. conf. 269. nu. 6. Ceph. conf. 273. nu. 138. Paris. conf. 107. nu. 29. vol. 1. Bursat. late*
- conf. 50. vol. 1. Item consuetudine introduci potest, quod vafalli sine domini consensu feudum alienent ex magis cōmuni*
- opin. ita Curt. Iunior conf. 158. num. 8. & in tract. de feud. 4. p. q. 19. Freccia de subfeudis lib. 2. super constit. diuæ memo-*
- 6 *riæ. limit. 27. Bursat. qui de magis cōmuni testatur conf. 127. vol. 2. Clarus in §. feudū. q. 31. Itē valet cōsuetudo, quod filius-*
- 7 *familias alioquin inhabilis testari possit. Marianus Socin. cōf. 13. vol. 1. Cur igitur consuetudo tā sancta dispēlandi aliquid pro refrigerio animæ defuncti non valebit? Præterea Episcopus est protector omnium miserabilium personarum, qui debet illis subuenire, c. super quibusdam. de verbor. significat.*
- 8 *87. distin. per totum, sed defunctus dicitur miserabilissima persona, quia omni auxilio destitutus est. Ita dicit notab. Afflict. in constit. Regni instrumentorum, nu. 23. ergo conueniens est,*

vt de Episcopi ordine aliquid pro eius anima in pias causas
 erogetur. neque obstat, quod hæc distributio pro anima po-
 terit fieri ab herede: quandoquidem conuenientius, & certius
 sit ab Episcopo patre animarum, quam ab heredibus, qui, vt
 experimento probatur, aliquando non erogant eleemosynas
 pro anima testatoris. multum sane iura deferunt Episcopis
 circa distributionem in pios vsus. Vnde in auth. omnes pere-
 grini. C. communia de successionibus. habetur, quod Epi-
 scopis distribuatur in pios vsus bona peregrini, vel aduenæ, qui
 ab intestato decessit. Item Episcopus dispensat male ablata,
 etiam si adsint heredes, c. cum sit. de Iudæis.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopus, vel Parochus, cui decimæ debentur, potest prohibere collectio-
 nem fructuum, sine præsentia deputati ab eo, & apponere custodes
 in agro, vel area.

De fructibus non colligendis sine præsentia
 Parochi cui decimæ debentur.

CAP. LXXX.

1 **D**OCTORVM conclusio est, quod Episco-
 pus, vel Parochus, cui decimæ debentur, potest
 dicere debitori decimarum, non colligas fru-
 ctus sine præsentia mea, vel nuntij mei, & po-
 test apponere custodes in agro, vel area pro
 custodia fructuum; cum agatur de eius inter-
 esse, etiam quod debitor contradiceret. Ita pluribus probat
 Lucas de Penna in l. meminimus. C. quando, & quibus quarta
 pars debeat. lib. 10. num. 11. & ante eum tenet Specul. de
 decimis. in fine. facit textus notabilis in l. si ita. §. primo. ff. de
 vsu, & habitat. & ibi Albericus, Ioannes Andreas in capit. ex
 parte. el. secundo, & ibi Abbas, num. sexto, de decimis. Aufre-
 rius ad Capellam Tolosanā decis. 432. Guidopapa decis. 283.
 Boer. in consuetud. Bituricens. tit. des costumes prædiales. §.
 12. limita, quando in contrarium adesset consuetudo iuxta.

Speculatorem, Abb. Boer. & Aufrerium in locis citatis : sublimita tamen secundum eosdem, quando talis consuetudo præstaret occasionem surripiendi ; nam tunc seruanda non esset. Et ita fuit resolutum in Rota Romana in vna Segobienf. decimarum 10. Octobris 1583. coram Aldobrandino, postea Pontifice Maximo Clemente Octauo. In Regno Neapolitano seruatur, quod Episcopus, vel sacerdos potest apponere custodes. ita dicit Vincen. de Franc. decis. 117. qui alios re-
gnicolas allegat.

S V M M A R I V M.

- 1 *Leuiter percutiens clericum in platea, vel foro, aut in Ecclesia coram multitudine gentium, an ab Episcopo absolui possit.*
- 2 *Modica non sunt in consideratione etiam si publice fiant.*
- 3 *Percussio clerici ad hoc, vt dicatur grauis, in loco publico requirit scandalum.*
- 4 *Iniuria leuis non efficitur atrox ratione diei festi, nec si fiat coram persona magna auctoritatis, qua non habet iurisdictionem.*

De percutiente leuiter clericum publicè
an ab Episcopo absolui possit.

CAP. LXXXI.

SAEP E dubitatur in curijs Ecclesiasticis, an Episcopus possit absoluere percussorem clerici ob leuem percussione[m], si in foro, platea, vel alio loco publico facta fuerit. negatiuam tenet gloss. in cap. cum illorum. in verbo, mutilationem. de sent. excomm. propter scandalum, quod oritur ex notorio excessu. idem tenet Abb. ibi, vt dicatur atrox iniuria, si percussus est in platea, vel theatro, vel in Ecclesia, ex §. atrox. Institut. de iniur. Idem tenet Siluester in verbo, absolutio. 4. in princ. Contrariam opinionem tenet Nauar. in Manuali c. 27. nu. 92. vt percussio dicatur leuis, etiam si sit facta in publico, à qua possit absoluere Episcopus, iuxta cap. peruenit. de sent. excomm. nisi in se fuerit notabilis, & generet aliquod

aliquod magnum scandalum. ex Card. consil. 42. vbi concludit, percussiones duorum clericorum, qui in itinere pugnis, & pedibus adinuicem sese percusserunt, fuisse leues, à quibus posset absoluere Episcopus, & ex Lapo alleg. 76. vbi dixit leuem fuisse percussione[m] cuiusdam Cappellani, qui colaphum impexit Canonico Ecclesie Aretinae in eadem Ecclesia, à qua posset absoluere Episcopus. hanc secundam opinionem censeo veriore[m], quandoquidem licet iniuria dicatur atrox ratione loci publici, d. §. atrox. & l. Prætor. §. atrocem. ff. de iniur. nihilominus requiritur, quod in se sit aliquo modo notabilis, alias si est levis, non fit atrox ratione loci publici. Est enim differentia inter vulnus, & vulnuscum, ita quod pro vulnuscum si appareat, non datur redhibitoria, l. i. sed sciendum. ff. de ædilit. edicto. & pro qualibet re minima non datur dicta actio, l. si tamen. in fin. eod. tit. per quem tex. dixit

2 Bald. in l. si prædium. C. de ædilitijs action. in proposito nostro, quod si dicat statutum, quod syndici teneantur denunciare percussiones sanguinolentas, vbi est leuissima cutis scissura, non est denunciandum: nam scissura levis, aut scortitura (ita enim appellat) non dicitur vulnus, etiam si in platea esset illatum, neque pro tali vulnuscum atrox pœna irrogaretur. hæc Bald. idem & Albericus in d. §. sed sciendum. Tiraq. de iudicio in rebus exiguis num. 20. qui plures allegat. Præterea modica deformitas publicè apparens non inducit irregularitatem, glos. in c. fin. de corp. vitiat. & probat Paris. consil. 165. vol. 4. pacem non esse ruptam per modicam percussione[m], factam in platea ab inimico, nec deberi pœnam: & statutum puniens facientem vulnus in facie, vel alia corporis parte, non habet locum in vulnuscum. Cepol. in d. §. sciendum. num. 36. & Constitutio pœnalis loquens de sanguinis effusione, non intelligitur de modica. Abb. in cap. proposuisti. de const. Ecclesie, vel altaris. gloss. ordinaria in d. cap. cum illorum. de sent. excomm. & licet alias condemnatus in iudicio (quod facit notorium) iniuriarum sit infamis, siue civiliter, siue criminaliter actum sit, l. athletas. §. item si quis furti, qui est vltimus. ff. de his qui notantur infam. hoc tamen non obtinet, cum quis pro parua, leuiq. iniuria est condemnatus,

cap. cum te'. vbi glos. de sent. & re iud. quam defendit Tiraquel. loco citato, num. 74. & multa adduci possunt ad probandum, quod etiam in notorijs sit habenda ratio modicitatis: leuia enim, & modica non sunt in consideratione, vt late per Tiraquel. in d. tract. ex quibus sequitur, quod percussio leuis in personam Clerici ratione notorij, non efficitur grauis, nisi ex se fuerit aliquo modo notabilis, tunc efficeretur atrox.

Secundo animaduertendum, notorietatem loci efficere
 3 percussione grauem, siue iniuriam ratione scandali, vt considerat glos. in d. cap. cum illorum. per illum tex. in quo illa dicitur grauis percussio, quæ sine scandalo præteriri non potest. Itaque non tam loci, quam scandali ratio habenda erit, quod non semper oritur ex percussione leui in publico facta: pone enim iux. conf. Cardin. quod clerici in platea sese ad inuicem leuiter percutiant pugnis, & pedibus, nullum scandalum oriri solet: pariter si aliquis a presbytero prouocatus illum leuiter reperiatur, nullum, aut modicum scandalum oriri solet: quinimmo solent commendari à mundanis percussores clericorum prouocantium, & homicidium, quod ex se est grauissimum delictum, multum alleviatur, quando præcedit prouocatio aggressus, & insultus, vt non modicum poenæ moniretur, iuxta late tradita per Felin. in cap. significasti. de homicid. & regulariter quando leuis est percussio, non oritur scandalum: ac proinde non dicitur atrox, ad finem absolutionis, quia Canones, vt sit atrox ad hunc finem requirunt scandalum, vt probatur in d. c. cum illorum.

Tertio animaduertendum, atrocem iniuriam, à qua non possint absolueri Episcopi, non accipi secundum iuris subtilitatem; sed ex consuetudine, qua possunt Prælati absolueri, & illa dicitur, quando non adest sanguis, vel liuor. ita de consuetudine testatur Ioannes Faber in §. atrox. Instit. de iniurijs. & veritas huius consuetudinis probatur in extranag. Ioannis XXII. perlectis. in qua percussio cum alapa dicitur leuis, quod non est de iure, quia est iniuria grauissima vbique, vt clarum est. Afflict. in constit. Reg. de transactionibus. Vnde Euangelistæ in passione Domini, vt grauissimā, & atrocissimam iniuriam, percussione cum alapa expresserunt, Matth.

26. Marc. 14. Ioan. 18. & 19. Aret. de maleficijs in facie pariter scissura vestium de iure est atrox iniuria, l. sed & quæstionis. ff. de iniur. & nihilominus per extrauag. prædictam non dicitur atrox sine sanguinis effusione, vel liuore, nisi personæ dignitas aliud suaderet, & per consequens consuetudo à Fabio allegata vera est, quam fauore absolutionis animarum inductam esse præsumendum est, accedente etiam scientia Summi Pontificis, & approbatione præsumpta propter extrauagantem prædictam a Summo Pontifice latam. In Hispania pariter dicitur leuis percussio, a qua potest absolueri Episcopus, quando redundat in magnum dedecus, nec effunditur sanguis. Partit. 1. de excommun. est itaque vera opinio Nauar. quod non sufficiat notorietas, nisi percussio in se fuerit notabilis, & generet aliquod magnum scandalum. notandum est etiam secundum Put. decis. 291. lib. 1. quod iniuria leuis non efficitur atrox ratione festiuitatis alicuius Sancti, nec etiam si fiat coram persona in dignitate constituta, nisi habeat Iurisdictionem in inferentem iniuriam, vt dicit in alia decis. 303. lib. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Emphyteusi finita per generationem, Ecclesia an teneatur relocare descendentes; & quid si velit pro se retinere, num. 2. & 3.
- 2 Ecclesia finita emphyteusi per generationem non tenetur renouare descendentes, si vult pro se retinere. late probatur.
- 3 Ecclesia finita emphyteusi per generationem tenetur relocare descendentes, si ex consuetudine immemorabili renouari consuevit.

De Ecclesia an teneatur renouare emphyteusim finita generatione, si velit pro se retinere. CAP. LXXXII.

ICIT Bartolus in l. 1. §. permittitur. ff. de aqua quotidiana, & æstiuæ. quod finita emphyteusi per generationem, possunt descendentes petere sibi renouari emphyteusim, & si dominus denegat, poterunt à tali denegatione appellare,

quia grauantur, & iniuria afficiuntur, & iudex appellationis debet compellere dominum ad renouandam eis inuestituram. idem in l. si mihi, & Titio. ff. de verb. oblig. vbi Alex. latè, & tandem dicit opinionem Bart. habere in se magnam æquitatem, & quod in practica ita semper vidit obseruari, & esse communem pluribus ostendit Decius conf. 131. Sed difficultas magna est, si dominus finita emphyteusi vult pro se retinere, an teneatur renouare. Decius d. conf. 131. tenet posse compelli ad renouandum, quia si dominus posset pro se retinere, elusoria esset communis opinio Bartoli, & Doct. in d. s. permittitur. nam posset dominus semper dicere, volo pro me retinere: est autem communis opinio, & qualibet dispositio ita interpretanda, ne reddatur elusoria, vt in simili arguit Panor. in cap. quæ in Ecclesiarum. col. fin. vers. limitarem tamen. de Constitut.

Ripa de peste, de remedio præseruatiuo nu. 263. dicit contemplandam esse æquitatem, super qua fundatur communis opinio: nam si emphyteuta reddidit fundum sterilem suæ cultura fertilem, æquitas videtur pro emphyteuta, & eius heredibus, ne lugeant amisisse fructus laborum suorum, sed si emphyteuta recepit fundum fertilem in emphyteusim, quæ esset finita tempore, vel generatione, dicit Ripa æquitatem esse pro domino, qui vult gaudere fructibus rei suæ.

Sed altercatio magna est inter Doctores, an Ecclesia teneatur renouare, si velit pro se retinere, & pluribus omis- sis de hac re fuit acriter disputatum in Rota Romana in vna Rauennaten. bonorum 20. Nouemb. 1587. coram Illustrissimo Cardinali Mantica, & fuit conclusum, Archiepiscopum Rauennaten. non potuisse cogi ad renouandum emphyteusim proximioribus agnatis iunioris sine filiis defuncti, si velit pro Ecclesia retinere: & fuerunt Domini moti pluribus rationibus, quas tamquam obseruatione dignas inferendas censui.

Prima, quia alienatio rerum Ecclesiæ est prohibita, ergo etiam emphyteusis perpetua, quæ non distat ab alienatione cap. nulli. & tot. tit. de rebus Ecclesiæ, s. emphyteusim. in Authen. eod. tit.

Secun-

Secunda, quia non valet pactum, vt post finitam generationem Prælatus teneatur emphyteusim proximioribus renouare, s. neque illud. alias s. quod autem dictum. cum seq. eod. tit. in auth. de non alien. reb. Eccles. & hunc textum ad propositum inducit Aret. in l. si mihi, & Titio. col. 5. vers. hoc autem præcipue. de verb. oblig. & Ruin. in cons. 152. nu. 3. & 4. lib. 1. & Gozad. in cons. 39. nu. 19. & 20. vers. præterea. Idque etiam comprobatur per extrauag. ambrosia. de reb. Eccles. non alien. ibi, omneq. pactum ponderando illa verba, & de rebus ab antiquo concedi solitis, & tunc Ecclesiarum euidenti utilitate. Neque enim euident Ecclesiæ utilitas dici potest, quod Prælatus ad renouandum possit compelli, quia hæc est emphyteusis perpetua, & quædam species prohibita alienationis iuribus supra citatis. 3. Quia summa æquitas est, vtatenus quisque rebus Ecclesiæ vtatur, quatenus ei tribuere velit. l. & habet. in princ. ff. de precar. & cap. 2. de feud. in illis verbis, feudum decedentis libere si videris expedire, concedas; nam si liberam habet concedendi facultatem, ad renouandum cogi non potest.

Quarto, & ultimo hanc sententiam Domini putauerunt esse veriore, crebriorem, & æquiore, vt Ecclesia post finitam generationem possit prædia in emphyteusim concessa pro se retinere, sic enim tenet in primis Abb. in cap. bonæ. il 2. num. 28. vers. hoc dictum. ego limitarem, de postul. Prælat. Curt. Sen. cons. 47. num. 10. vers. secus si vellet. Calca. cons. 8. num. 45. & Ias. cons. 24. col. pen. vers. sed non recedendo. lib. 3. Ruin. late in cons. 152. num. 3. vsque ad fin. lib. 1. qui contrarias rationes, & auctoritates, quibus inductus quandoq. aliud respondit, sigillatim diluit. Idemque copiose consuluit Cozad. in cons. 39. num. 22. & 24. vers. tertio. & ita tenet etiam Ripa in l. 1. nu. 9. & 10. ff. de priuileg. cred. & Staphil. de lit. grat. & iust. fol. 79. vers. sed istud dictum. sub tit. de mod. prouis. nu. 3. & Mil. in reperi. in vers. emphyteusi finita. sub nu. 13. & in hanc sententiam procliuor est Clarius in s. emphyteusis. q. 44. in fi. vbi dicit esse æquiore, quam magis cōmunem attestatur etiam Rota, vt scribit Caputaq. decis. 303. & seq. par. 1. & Benin-
tend.

tend. decif. 19. & hæc sententia tamquam magis fauorabilis Ecclesiæ sequenda est, cap. vlt. de re iud. l. sunt personæ. in fin. de relig. & sumpt. fun.

Neque obstat, quod si dominus post finitam generationem recusat proximiores agnatos inuestire, iniuriam eis facere iudicatur, arg. l. 1. §. permittitur. cum glos. & ibi Bart. de aqua quotid. & æsti. Rom. in conf. 22. num. 5. Alex. in conf. 80. num. 19. & 20. lib. 1. Dec. in conf. 131. & Paris. in conf. 29. num. 1. lib. 1. quia sententia Bart. quam alij sequuntur, nititur æquitate, & ideo debet intelligi, quando dominus vult extraneos inuestire, & agnatis defuncti præferre: sed si velit pro se retinere, æquitas ei magis suffragatur, quia prima charitas incipit à se ipso, c. non satis. 86. distinct. & l. præses. C. de seruit. & aqua. & nemo de proprio tenetur alicui facere beneficium, c. precariæ. il primo, in fi. 10. q. 2. & nulli cum alterius damno est consulendum, c. 1. §. non est. 22. q. 2. Quamobrem licet æquum sit agnatos inuestire, tamen multo æquius est vt dominus possit pro se retinere, vt dicitur in simili proposito in l. si seruus communis. §. quod vero. ibi, multo tamen æquius est. ff. de furt. & l. exigendi. ibi, sed multo iustius. C. de procur. & ita intelligit Gozad. repugnantes Doct. opiniones, & sic conciliat conf. 86. num. 24. vers. præsertim. atque ita sentiunt omnes in locis supra citatis.

Neque obstat, quod opinio Bartoli reddatur elusoria, si dominus possit pro se retinere. Decius conf. 137. num. 3. vers. secundo, non obstat. & conf. 326. ad fin. Quia responderetur, quod si dominus falso dixerit, velle pro se retinere, proximior agnatus poterit repetere, si postea alteri concesserit, quia ex hoc fraudis consilium detegitur. Ripa in d. l. 1. num. 10. de priuil. cred. Alciat. in d. l. si mihi, & Titio. num. 31. de verb. oblig. Gozad. d. conf. 39. num. 21.

Neque etiam obstat, quod Ecclesia Rauennaten. sit solita proximiores agnatos inuestire. Quia fuit responsum, hoc non sufficere, nisi in specie probetur consuetudo, quod pro se non possit retinere. Anchar. conf. 339. vol. 5. vers. ad secundam rationem. Paul. Castr. in conf. 340. ad fin. vers. superest videre. lib. 2. Soc. lun. conf. 101. num. 1. lib. 4.

Ripa respons. lib. 1. cap. 25. num. 17. in fin. Crauet. in cons. 96. num. 4.

Neque enim consuetudo plus habet potentia, quam usus ei concesserit. Bald. in c. 1. nu. 21. qui feud. dar. poss. Curt. Sen. cons. 111. nu. 8. Curt. Iun. cons. 26. nu. 10. Soc. Iun. cons. 101. nu. 13. lib. 2. & ideo cum non probetur Ecclesiam voluisse, & non potuisse per se retinere, consuetudo ad istum casum extendi non potest.

Accedit etiam, quod ea quae facultatis sunt, non inducunt consuetudinem restrictiuam liberae potestatis. Abb. in cap. 1. num. 7. de concess. prae. Dec. cons. 175. nu. 6. vers. praeterea. Rip. in cap. cum Ecclesia Sutrina. num. 44. & seq. de caus. poss. & propriet.

Neque etiam obstat pactum de renouando appositum in inuestituris, quia loquitur de renouando de 29. ann. in 29. annos, & habet locum in filiis, & nepotibus, sicuti expressum fuit, neque ad agnatos collaterales, de quibus nulla mentio facta est, porrigitur. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pac. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. in fine, de verb. oblig. Bald. in c. 1. in princ. nu. 9. de feud. cognit.

- 3 Habes itaque satis plehe probatum, Ecclesiam non esse cogendam ad renouandum, quando vult pro se retinere: verum hanc conclusionem limita, vt non procedat stante consuetudine immemorabili renouandi emphyteusimi descendentibus per tertiam generationem. & ita fuit pluries resolutum in Rota, ex Baldo in Auth. si quas ruinas. C. de sacros. Ecclesijs, & ex alijs latissime deductis in vna Nonantulana bonorum die 19. & 22. Martij 1591. coram Illustriss. Cardin. Mantica. in qua fuit conclusum, Illustriss. Card. Commendatarium non posse pro Ecclesia retinere bona finita emphyteusi per tertiam generationem. sed teneri ad renouandum ipsis descendentibus, sicuti ab immemorabili tempore fieri consuevit, vt latius poterit videri in d. decis.

- 3 *Tempus ad presentandum currit patronis a die scientia, & quid debeat probare impetrans beneficium de Iure patronatus ob non factam*

- factam presentationem a patrono in tempore.
2. Presentatio facta de absente, an valeat.
 3. Enunciatiua, ut probent in antiquis, requiritur, quod procedant à personis non habentibus interesse.
 4. Descendentia in antiquis probatur leuioribus probationibus.
 5. Instrumenta sunt extrahenda parte citata limita ibi.
 6. Institutio facta ab Ordinario sine affixione edicti in Iurepatronatus est nulla, & non presumuntur apposita edicta, quando eadem die presentationis secuta fuit institutio.

Varia de Iurepatronatus. CAP. LXXXIII.

NOTANDVM, quòd licet olim in Rota Romana decis. 1. de Iurepatr. in antiquis fuerit dictum, patrono currere tempus ad presentandum à die vacationis, & non à die notitiæ, & eandem opinionem tenet, atque probare conatur Lambert. secunda parte 2. lib. art. 8. primæ q. princ. nihilominus hodie Rota seruat contrarium, ut currat tempus à die scientiæ, contra Lambertinum. Ita habetur in decis. Veralli 3. par. decis. 248. vbi late, & reprobatur de decis. 1. quinetiam in vna Signina Iurispatronatus 12. Iunij 1596. coram Domino Orano fuit dictum, quod si impetratur beneficium de Iurepatr. laicorum per deuolutionem ad Sedem Apostolicam ob non factam presentationem intra tempus à Iure statutum, non valet impetratio, nisi probetur scientia certa, & indubitata patroni vacationis beneficij: quia tempus limitatum patronis non currit à die vacationis, sed scientiæ. Abb. in c. fin. nu. 6. de Iurepatr. Rocchus in verbo, honorificum. q. 27. num. 57. & scientia est probanda certa, & indubitata. Lap. alleg. 78. nu. 12. Berous conf. 68. num. 86. lib. 1. Puteus decis. 6. de præbendis. & ignorantia verisimilis presumitur propter absentiam beneficiati à loco beneficij, quando decessit. Abb. Felin. & alij in cap. cognoscen- tes. de constit. & impossibile est patronos neglexisse ius suum si sciissent obitum beneficiati. arg. l. cum de indebito. ff. de probationibus. facit, quod communiter receptum est, ignorantiam semper præsumi, nisi scientia probetur. l. verius. ff. de pro-

- 2 de probation. c. præsumitur. de reg. iuris in 6. sed an patronus præsentans absentem satisfaciatur? respondetur quod non, ex gloss. in Clem. dudum. §. statuimus. & ibi Anchar. num. 17. de sepultur. Abb. in cap. ea noscitur. de his quæ fiunt à Prælati. & conf. 76. num. 2. lib. 2. cum alijs per Lambert. de Iurepatr. lib. 2. par. 1. q. 11. ita fuit resolutum in vna Burgen. portionis 7. Maij 1588. coram Domino Bubalo, & in vna Regiensi Prioratus coram Illustriss. Pamphilio 1587. in qua fuit etiam dictum, quod licet sustineri possit præsentatio de absente, quando præsentatus est taliter notus habenti illum instituere, vt examine non indigeat, hoc intelligitur, secuta acceptatione præsentati, & ratificatione infra tempus datum ad præsentandum, & quod fuerit admissa ab Ordinario ex Cardinali in cap. fin. de Iurepatr. Abb. d. conf. 76. num. 3. lib. 2. Rota decis. 3. de Iurepatr. in nouis. & fuit dictum, præsentationem factam de absente ordinato ab Episcopo valere, quia præsumitur habere illius notitiam, non tamen sufficit notitia, vbi examen est omnino necessarium, vt in Ecclesia parochiali, & notat Lambert. d. q. 11.
- 3 Item notandum, quod vt enunciatiua præbent in antiquis, requiritur quod procedant à personis non habentibus interesse. Aretinus in c. cum causam. de probation. col. 4. & ibi Felin. sub nu. 4. Aymon. de antiq. temp. p. 1. §. ampliatur. nu. 17. Achill. decis. 5. de Iurepatr. & fuit dictum in vna Nouar. beneficij 5. Nouemb. 1586. coram Illustriss. Pamphilio.
- 4 Circa probationem descendentiæ, in antiquis leuiiores probationes sufficiunt, vt post gloss. ord. in l. 1. ff. de probat. dicunt Aretin. conf. 37. num. 1. Cephal. conf. 137. lib. 1. num. 45.
- 5 Item notandum, quod Instrumenta sunt extrahenda parte citata, decis. 1. de fid. Instrum. in nouis, sed hoc non procedit, quando fuerunt extracta partim ab eisdem Notarijs, partim a successoribus in officio, & habentibus facultatem regiam illa extrahendi, quia censentur esse in forma probanti, iuxta decis. Put. 14. de fid. Instrumen. Caputaq. 351. part. 2. nec in his terminis loquitur decisio 1. de fide Instrumen. & ita fuit dictum in vna Mediolanensis Iurispatronatus 29.

Januarij 1589. coram Comitulo. Item fallit, & quando pars est in causa, ne formiter extrahantur, cum in odium impediens quoquo modo legitimam extractionem, stetur scripturis informibus cum earum simplici copia. Bald. in l. publicati. num. 8. 9. C. de testam. Dec. cons. 36. Pereg. decis. 159. lib. 2. Et ita fuit resolutum coram Seraphino in vna Carthaginensis portionis 14. Nouembr. 1594. & coram Illustriss. Millino in vna Astoricen. Prioratus 13. Maij 1598. in qua fuit dictum, præsumi impedimentum præstitum à parte, cuius commodum dumtaxat tangebatur ad notata per Bart. in l. fin. ff. de quæst.

- 6 Præterea notandum, fuisse resolutum in Rota Romana in vna Parmen. beneficij 28. Nouembr. 1586. coram Domino Gipsio, institutionem beneficij factam ab Ordinario eodem die resignationis, fuisse nullam, ex quo edicta apposita non fuerunt iux. formam c. fin. de elect. in 6. quod habet decretum irritans: & licet loquatur in electione tantum, locum etiam sibi vendicat in præsentatione. Put. decis. 306. lib. 1. & pluries fuit resolut. in Rota Rom. & cum versetur in prohibitis, quia Ordinarius non potest procedere, nisi secundum formam d. c. si credendum. ipsi non videtur per ea quæ tradit Bar. in l. si forte. nu. 4. & 5. de castren. pecul. maxime si in processu edicta non reperiuntur, & verisimile est apposita non fuisse, cum resignatio, & institutio vna, & eadem die emanauerit. Vnde impossibile est, quod apposita fuerint cum termino competenti, prout requiritur.

S O V M M A R I V M.

1. Iuspatronatus competens familia, an illa extincta extinguatur.
2. In Iurepatronatus legato, vel donato familia succeditur in capita, & non in stirpes.
Idem quando competit pluribus et vniuersis.
3. In venditione omnium bonorum mobilium, & immobilium, lurium, & actionum vniuersarum, venit Iuspatronatus.
4. Iuspatronatus quando veniat in venditione fundi, vel palatij.

Varia de Iurepatronatus. CAP. LXXXIII.

- R**OSEQVENDO eandem materiam Iurispatronatus, quæritur, an Iuspatronatus competens illis de familia, extinctis illis extinguatur, vel transeat ad heredes ultimi de illa familia. Lambert. de Iurepatr. art. 5. 2. quæst. principalis, 2. part. 1. lib. tenet extingui. Contrarium, & verius tenent Anchar. conf. 81. & Card. conf. 4. de Iurep. qui probant prouisionem hominis non tollere prouisionem legis: casus enim omissus relinquitur dispositioni Iuris communis. 1. si cum dotem. ff. solut. matr. l. commodissime. ff. de liber. & posthum. unde casus deficientis familiae à testatore omissus relinquendus est dispositioni Iuris communis, quod permittit Iuspatronatus transire ad heredes extraneos. hæc posterior opinio contra Lambert. fuit approbata in Rota Romana in vna Cremonen. Iurispat. 6. Iunij 1578. coram Seraphino, & fuit dictum, Lambertinum intelligi debere, quando verbis fundatoris apparet ipsum limitare voluisse Iusp. vt ad alios non transfiret, quam ad expressos; & verba, de familia, non important taxationem aliquam, nisi addantur alia.
2. verba denotantia taxationem. Secundo animaduertendum, quod licet in Iurepatronatus succedatur in stirpes, & non in capita, Clem. si plures. de Iurep. tamen eius dispositio recipit notabilem limitationem, vt procedat, quando succeditur iure hereditario, secus si alio iure, nempe legati, vel donationis, quia tunc si legetur, vel donetur Iuspatronatus familiae, omnes de familia succedunt in capita, & non in stirpes. Ita Alex. de nouo. conf. 63. nu. 3. & 4. ex Bald. in l. 2. sub nu. 4. C. de suis & legitimis. idque tenuit Rota Rom. in vna Regien. Prioratus coram Penia, 13. Nouembr. 1601. limitatur etiam d. Clem. si plures, vt procedat, quando Iusp. pertinet ad singulos, vti singulos, non vti vniuersos: siquidem, quando competit alicui collegio, seu familiae, vt vniuersis, fit præsentatio per capita, & non per stirpes. Ita Lamb. de Iurep. 2. part. 1. lib. 25. art. 1. q. princ. nu. 17. & secuta Rota Rom.

- Rom. coram Illustriss. Card. Pamphilio in vna Statuaria. Iurisp. 11. Ian. 1583. vbi ex coniecturis enumeratis fuit dictum, quoddam Iusp. competere quatuor familijs, non tamquam diuersis corporibus, sed tamquam facientibus vnum corpus sub nomine familiæ: & alias in vna Burg. Abb. 16. Iunij 1589. coram Domino Penia fuit resolutum in Iurepatr. succedi in stirpes, & non in capita, nisi obseruantia esset in contrarium.
- 3 Tertio notandum, quod in donatione omnium, & quorumcumque bonorum mobilium, & immobilium, Iurium, & actionum vniuersarum, non venit Iusp. nisi adsit villa, vel Castrum, continens iuspatr. ita dicit Innoc. in c. ex litteris. & ibi Cardinalis de Iurepatr. Dec. in cap. sedes. num. 3. de rescriptis. Lambert. in 2. part. 1. lib. 6. art. 49. princ. Couar. variar. resol. lib. 1. cap. 13. num. 4. Contrariam opinionem tenet Abb. in d. c. ex litteris. num. 12. an in donatione omnium bonorum. Dec. cons. 127. num. 2. vbi de communi. Put. 351. lib. 2. Ferret. cons. 179. num. 2. & hanc opinionem secuta est Rota Romana in vna Cremonen. Hospitalis 5. Martij 1586. coram Domino Seraphino, & fuit dictum, Decium in c. sedes. loqui in iuribus ad certum locum restrictis, & eodem modo doctores relati à Couar. neque opin. Lambert. fuit visa vera; fundat enim se in restrictione, quæ inducitur ex particula illa, mea. quæ nihil facit, vt animaduertit Rebuff. in l. bonorum. ff. de verb. signif. non obstat, quod dictio, bonorum, sit restricta ad mobilia, & immobilia, quia vltorius processum fuit ad iura, & actiones vniuersas, & ideo cessat obiectum, appellatione bonorum in contractibus non venire vniuersitatem, vt per Bald. in cons. 1. num. 4. lib. 3. venit enim Iuspatr. appellatione Iurium vniuersorum. Bald. cons. 32. num. 3. lib. 1. nam transit cum vniuersitate d. c. ex litteris. & c. cum sæculum. de Iurepatr. Berous cons. 66. num. 29. cons. 78. num. 2. lib. 3. & hæc notanda sunt propter auctoritatem Rotæ Romanæ, quæ magna est. Notandum etiam secundum communem opinionem in d. c. ex litteris. cum venditione fundi non transire Iuspatronatus, siue habeatur aditus per ipsum fundum, siue aliunde per aliquam viam publicam, de qua testatur Rocchus de Iurepatron. in verbo, is à quo.
- 4

à quo. q. 23. & eam sequitur Lambert. 2. part. 1. lib. art. 17. q. 5. princ. Sequitur etiam Couar. d. cap. 13. nu. 3. limitans in fundo, qui vniuersitatem constituit, intra quem dominus haberet Iusp. & alia iura: tunc enim transit cum vniuersitate, ac si venderetur Castrum, vel villa, in qua esset Iuspatronatus, per tex. in c. cū Bertoldus. de re iudic. cum venditione vero palatij magis cōmunis opinio est, vt non transeat, vt testatur Rochus loco citato: sed Lamber. art. 8. d. q. 5. distinguit, quod aut capella palatij, in qua est Iuspatronatus, habet aditū aliunde per aliquam viam publicā, & non transit Iuspatronatus: quare patronus poterit expedire omnia sibi competentia sine palatio; non solum enim competit præsentrare, sed etiam debetur ei honor in Ecclesia, vt ius processionis, & potest accedere ad Ecclesiam, & videre, an res bene custodiātur per sacerdotes, vt possit superiori denunciare, vt in cap. filijs. 26. q. 7. cap. nobis. de Iurep. notatur in gloss. in cap. Pia mentis. d. c. & q. aut non habet aditum nisi per palatium, & tunc, quia Capella facta est pro seruitio inhabitantium tantum, & non pro posteris, & hoc constaret Episcopo ex coniecturis, veniret Iuspatronatus: limitata enim causa, scilicet ædificationis Capellæ, limitatum debet parere effectum pro illis de palatio vulgatis iuribus: & hæc opinio videtur rationabilis. Nihilominus aduertendum, in Rota Rom. die 19. Febr. 1588. in vna Pampilonen. Iurispatr. coram Illustriss. Pamphilio fuisse dictum, cum venditione palatij in Regnis Nauarræ venire Iuspatronat. continent enim palatia in d. Regnis sub se tributa, præminentias, iura, & actiones, & sic sunt quid vniuersale, quo casu indubitatum est transire Iuspatronatus.

S. V. M. M. A. R. I. V. M.

1. Præsentrare an possit patronus mortuo vno ex præsentatis, lite pendente, vel cedente.
2. Vendita Vniuersitate si fiat mentio Iuspatronatus in venditione, quando transeat, vel amittatur Iuspatronatus.
3. Donatio Iuspatronatus propter seruitia est simoniaca.
4. Honorantiæ debitæ patrono quando vendi possunt.
5. Ius præsentandi an transeat in conductores, seu afflictatores Castrorum.

Varia de Iure patronatus. CAP. LXXXV.

ICIT. tex. in cap. 1. vt lite pendente. in 6. quod lite pendente vno ex electis mortuo, vel cedente, non potest alter eligi, qui tex. an habeat locum inter presentatos, vt vno mortuo, vel cedente, alter presentari non possit, magna est altercatio inter dd. Ioan. Andreas in d. cap. 1. putat idem esse in presentationibus laicorum post quadrimestre, non ante, cum eo tempore illis cumulare liceat, cap. cum aut. de Iurep. quem Doctores communiter sequuntur: quia cum patronus intra quadrimestre viuentis primo presentato possit accumulare, multo fortius, eo mortuo. contrariam opinionem tenuit Ioannes Calderinus in cons. 1. vt lite pendente. eamque pluribus probat, vt capitulum primum, vt lite pendente. in 6. procedat etiam in presentatis, quorum vno mortuo, vel cedente alter presentari non possit, etiam intra quadrimestre, dicens iura facientia mentionem de cumulatione, habere locum, & loqui, quando presentatio facta est de vno, & non quando plures fuerunt a principio presentati, & adinuicem litigant, in quibus militat ratio dicti capituli primi, ne Ecclesia propter lites dispendia patiantur. Lamber. de Iurep. 1. par. 2. lib. art. 12. 6. q. princ. tenet cum communi: nihilominus Rota Romana sapius iudicauit secundum cons. Calder. vt per Sarnen. super regula de subrog. q. 13. que tamen Rota intelligit procedere, quando lis penderet inter duos presentatos a diuersis patronis; nam tunc non est licitum variare, nec vno defuncto potest alius presentari; secus autem vbi lis verteretur inter alios, quia tunc non prohibentur patroni presentare, alias sequeretur, quod posset de facili impediri patronus introducendo litem super beneficio. & ita fuit decisum in vna Bergomen. Capellanix 19. Iunii 1579. coram Domino Bubalo. Allego frequenter decis. Rotæ Romanæ propter magnam auctoritatem, & vt inferiores Iudices sciant quid seruetur in tribunali supremo, ad quod ab eorum sententijs appellatur: Quod vero ad dispositionem c. 2. vt lite pendente.

dente. in 6. vbi disponitur, quod si beneficiatus, contra quem super beneficio litigatur, cedit, vel decedit, si alius lite pendente, cum superstitite fuerit electus, non valet electio, an habeat locum in presentatione, vt illa non valeat. & dicendum est quod sic; quod presentatio non valeat, vt dicitur expresse in d. text. ibi, vel etiam presentetur. & loquitur quando vnus fuit iam beneficium adeptus, & postea mouetur lis. sed c. 1. quando neuter possidet beneficium. ita Lamb. art. 13. d. 6. q.

2 Secundo notandum, esse magnam controuersiam inter Doctores, an vendita Vniuersitate temporalium, in qua erat Iusp. si in venditione fiat mentio Iurisp. transeat aliquando Iuspatron. vel semper quando exprimitur amittatur. iuxta cap. quia clerici. de Iurepatr. Ioan. And. in cap. vnico. de Iurepatr. in sexto, dicit, quod transit Iuspatronatus in emptorem, si in fine Instrumenti fiat mentio illius declaratiue, nempe quod venditor declarat animum suum fuisse, vt omnia iura transirent in emptorem, etiam Iuspatronatus, secus, si in dispositiua, vt si cōiunctim fiat expressio Iurispatronatus in venditione, tunc non transit, quamuis dicta expressio non fuerit necessaria. Sequitur Dominicus in d. c. vnico, & omnes communiter tenent, vt possit exprimi Iuspatronatus declaratiue post venditionem, sed non quando venditur vna cū Vniuersitate coniunctim. Alij distinguūt, quod si ponatur dictio, cum, transeat Iuspatronatus, vt si dicat, vendo Castrum cum Iurepatr. quia dictio, cum denotat accessionem quandam, & accessorie potest vendi Iuspatron. c. cū sæculum. c. ex litteris. de Iurepatr. sed si ponatur dictio, &, vt vendo Castrum, & Iuspatron. non valeat venditio. ita Abb. in c. querelā. de simonia. quem sequitur Marianus. Felin. d. c. querelā. tenet venditionem esse nullā, siue ponatur dictio, cum, siue dictio, &. Sequitur Lamber. 2. par. 1. lib. 2. art. 3. q. princ. siquidem dictio, cum, disponit eque principaliter, l. si illi cū illo. ff. de vsufruct. leg. Rot. Romana dixit, quod etiam quando in instrumento venditionis, in narratiua, vel in traditione possessionis Vniuersitatis, fit mentio Iurispatr. dummodo nō in dispositiua, transit Iuspatr. ita fuit decisum in vna Pampilonen. Iurisp. 19. Febr. 1588. coram Illustriss. Cardin. Pamphilio, hæc nota; quia si

- vendatur Iuspat. venditio est nulla quoad Iuspat. & Ecclesia efficitur libera, ita quod qui primo habebat instituire, habebit modo liberam collationem, ac si beneficium non fuisset Iuspat. ita Innoc. Abb. Card. & communis in d. c. quia clerici. de Iurep. Notandum etiam alias fuisse resolutum in Rota Rom. in vna Calaguritana præminentiarum 24. Aprilis 1592.
- 3 coram Gipsio, ac late probatum, donationem Iurispat. esse simoniacam propter seruitia, & præmia laborum, ex quo donatarius per plures annos apud Regem, & eius ministros operam dederat, ut donans recuperaret statum, prout recuperavit: & ita fuit dictum, non obstante confirmatione Nuntij, nec consuetudine allegata, quæ cum sit nutritiua peccati, nullo temporis spatio præscribi potest. probabatur etiam in illo casu promissio Iurispat. in recompensam, postea donatione secuta; poterit tamen
- 4 patronus vendere honorantias, seu fructus Iurispat. quos sibi reseruauit in fundatione cum consensu Episcopi absque labe simoniæ etiam si vendat Ius percipiendi fructus, dummodo retineat titulum apud se. Ita Abb. in c. præterea. el. 2. de Iurepatr. D. Tho. 2. 2. q. 100. art. 4. Sot. de Iust. & Iure lib. 1. q. 7. col. 5.
- 5 Tertio animaduertendum, conductores, seu affectatores Castrorum sæpe præfendere præsentare sub prætextu, quod Iuspatronat. transferatur cum Vniuersitate temporali, titulo locationis, si villa, vel Castrum locetur, seu arrendetur, per textum in c. ex litteris. de Iurepatr. ubi habetur Iuspatr. transire in conductorem villæ datæ ad firmam, & contractus firmæ dicitur contractus locationis. Contrarium tenet Paulus de Castro in conf. 67. in 1. p. in Christi nomine, amen. dicens text. in d. c. ex litteris. loqui, quando transfertur utile dominium, ut in feudo & emphyteusi, & illud vocabulum, ad firmam, intelligi, de emphyteusi, & hanc esse magis communem opinionem dicit Rocchus de Iurep. in verbo, ipse vel is a quo. q. 26. & eum contra Abbatem in d. cap. ex litteris. defendit Lamb. 1. par. 1. lib. 2. art. 8. q. princ. locare enim, vel arrendere nihil aliud est quam fructus rei vendere, & propterea non transit Iuspat. nec fructus Iurispat. scilicet præsentare, cum vendi non possit, & dicit Bart. in l. 1. C. de Iurep. emph. contractum emphyteuticum vocari precariam, licellum, & af-
- firmam,

firmam, & ad pensionem, & quocumque nomine nuncupetur, dicit ipse, emphyteusis est. Sequitur Ias. & sic non est facienda vis in d. cap. ex litteris. nec est alius text. qui dicat cum locatione villæ transire Ius præsentandi; ad illum vero, penes quem est factum sequestrum, transit Ius præsentandi. Innoc. in c. examinata. de iudicijs. & est magis communis opinio, quod siue Iusp. sequestretur de per se, siue cum aliqua Vniuersitate, in qua sit Iusp. vacante Ecclesia, sequester poterit præsentare: non tamen dicetur præsentare nomine proprio, sed nomine, & pro parte vincentis, de qua testatur Lambert. in 2. par. 1. lib. art. 3. quæst. 9. princ.

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium propter frigiditatem, vel maleficiū quando separandum.*
- 2 *Habitatio per triennium quando dicatur formiter facta à frigidis, & maleficiatis.*

De frigidis, & maleficiatis varia.

C A P. LXXXVI.

- 1 **I**NTER causas matrimoniales difficilis est admodum illa, in qua agitur de separatione propter frigiditatem, aut maleficium: circa quam plura Iura emanarunt toto tit. de frigidis, & maleficiatis. Vt autem Iudex in re tam graui mature procedat, statuenda est cōclusio, quod aut impedimentum frigiditatis est naturale, & visibile, vt sensu oculorum percipi possit à medicis, vt si membrum virile sit sectum, vel aridum, aut quid simile, & statim fit separatio matrimonij, non expectata cohabitatione per triennium: si vero impedimentum frigiditatis non est visibile, sed coniuges ambo confitentur impotentiam naturalem, tunc accedente septima manu propinquorum, vel vicinorum bonæ famæ, fit separatio, non expectato triennio: sed quando alter coniugum negat impotentiam, ac vitium non est visibile, tunc iniungenda est poenitentia, & debet indici cohabitatio per

triennium. & ita intelliguntur cap. laudabilem. & cap. fin. de frigidis, & maleficiatis. & hæc est communis opinio, de qua testatur Abb. in d. c. laudabilem. Ipse vero Abb. impugnat secundum dictum, ut non statim debeat fieri separatio, quando uterq; confitetur, sed debeat expectari triennium; quia istud triennium datur ad experimentum copulæ conjugalis, quæ ratio fortius sibi vendicat locum, quando uterque confitetur frigiditatem, quam quando unus asserit, alius negat; & signanter, quia textus in d. cap. laudabilem. in princ. dat indistincte triennium, ubi prius frigiditas probari non potest, & per confessionem coniugum non habetur vera probatio. cap. super eo. de eo qui cognouit consanguineam uxoris suæ. nec iuramentum propinquorum sufficeret, quia iurant de credulitate, ut dicit gloss. in d. c. laudabilem. & hanc Abbatis opinionem censeo veram: atque ultra adducta per eum animaduertendum est, coniugum confessionem reddi suspectam, quoniam si cognouissent suam impotentiam naturalem, non contraxissent matrimonium. Sed dubium notabile est in hac materia, quando incipit triennium habitationis datum maleficiato à Iure, vel à Iudice, ad experimentum copulæ carnalis, an debeat computari à Iudicis præcepto, & post peractam poenitentiam; an verò à tempore contractus matrimonij. Innoc. Vincentius, & Abb. in d. cap. fin. dicunt sufficere, quod per triennium continuum cohabitauerint, siue ante, siue post poenitentiam iniunctam à Iudice, per textum d. cap. si ibi, intra prædictos octo annos. loquitur enim de illis annis, qui præcesserunt quærelam nunc expositam coram Iudicibus. Fatetur tamen Abb. quod post poenitentiam iniunctam debent cohabitare aliquo tempore, moderando ad arbitrium Iudicis. Contrariam opinionem, quod cohabitatio per triennium, ut dicatur forniciter facta, requiritur quod post poenitentiam, per quam remouetur obex peccati, ex præcepto Iudicis inchoetur, cum aliquando propter peccata superveniant similia impedimenta, tenet Ostien. in d. c. fin. quem sequitur Ioann. Andreas, Butr. Henricus Buic. in Rubrica. Capell. Toloana. decis. 381. sequitur opinionem Innocentij, sed dicit esse valde securam opinionem Ostiens. In vna Neapolitana dispo-

dissolutionis matrimonij 5. Maij 1597. coram Domino Orano dictum fuit, quod cum Iudicis interpellatio fuerit à coniugibus neglecta, nec post poenitentiam peractam secuta, fuerit cohabitatio triennalis continua, non potest dici formiter de cohabitatione constare, ad effectum, vt locus sit separationi; nec potest dici interuentum Iudicis non dari pro forma, quia satis est quod innuatur; in re enim tam graui hac via securius saluti animarum coniugū consulitur, præsertim cum hæc series videatur inducta ad remouendas fraudes, quæ per sententiam Iudicis, aut eius decretum facilius reprimuntur. hinc videmus dispositum, vt præter cohabitationem triennalem, accedat iuramentum septimæ manus propinquorum, affirmantium interea coniuges incubuisse operi nuptiali, & nequiuisset carnaliter commisceri, ac etiam subiiciendam esse coniugem inspectioni matronarum, quæ referant, an corrupta, vel virgo remanserit, quæ proculdubio Iudicis officium respiciunt. Idem tenuit Rota in vna Calaguritana diuortij 13. Iunij 1584. coram Domino Bubalo, in qua opinio Ost. fuit visa satis æqua, & verior, cum prius debeat probari remotio ob eius peccata. placuit etiam temperamentum Abbatis, vt post peractam poenitentiam fiat habitatio Iudicis arbitrio: & in pluribus casibus Rota terminum habitationis remisit arbitrio, & minorem triennio statuit, teste Illustriss. Card. Plata in vna Taurinen. dissolutionis matrimonij 16. Martij 1590. sed regulariter sequitur opinionem Ostien. Aliqui declarant opinionem Ostien. vt procedat in casu maleficij, non in casu frigiditytis, vel defectus naturæ, qui prouenit sine peccato, sicut maleficium solet prouenire occasione peccati, quo casu debet imponi prius poenitentia secundum Ostien. sed quando est naturæ defectus, sufficit habitatio per triennium absque poenitentia, vt probatur in d.c. laudabilem. in quo agitur de frigidityte, & nulla imponitur poenitentia, sed maleficium solet poenitentia resolui, non sic vitium naturale, vt dicunt ex Card. d. c. si. nu. 2. addentes ad decisionem Rotæ 27. imprefsam post consilia Farinacij, qui tenet opinionem Innocentij. Sed data pro vera opinione Ostien. hoc pacto eam limitant. Nihilominus hæc limitatio non videtur vera, quoniam quan-

do frigiditas non plene probatur, non potest cognosci si sit frigiditas, vel maleficium, quia si cognosceretur, non indicetur triennium, iux. c. laudabilem. quare tutior videtur opinio Offiens. & regulariter sequenda, ac raro ab ea discendum, & non sequenda, exurgentibus causis, nempe, quando Iudici constaret coniuges ex se ipsis egisse poenitentiam antelitem motam, & omnem fraudem procul fuisse, & post poenitentiam à Iudice iniunctam, saltem per annum incirca insimul cohabitauerint, vel aliud notabile tempus. Et in alia decis. die 30. Octobris 1597. coram domino Orano in vna Taurinen. dissolutionis matrimonij fuit dictum, non facere fidem testimonium meretricis, asserentis virum post amplexum, & oscula secum cubantem frustra pluries tentasse cum ea coniunctionem carnalem, quoniam ultra quod quæstum sui corporis faciens non recipitur in testem, l. 3. §. lege Iulia. ff. de testib. impedimenti concludens haberi probatio non potest, cum maleficiatus potuerit reddi inhabilis cum ea, & non cum alia, vt dicit gloss. in d. c. fin. de frigidis. Ost. etiam in dicto c. fraternitatis, consulit Iudicibus, vt deputent matronas peritiores de ciuitate, quæ nec senio confectæ, neque iuuenes sint; ne illæ beneficio visus frustratæ, hæ autem experientia carentes eludantur. & hæc notanda sunt, quoniam vt dicit gloss. in d. c. fin. omnis cautela, quæ adhiberi potest, in re tam graui adhibenda est propter periculum animæ.

S V M M A R I V M.

- 1 Licentia contrahendi matrimonium quando possit dari impuberibus.
- 2 Matrimonium contractum inter impuberes proximos pubertati valentes carnaliter coniungi, non debet separari, & an requiratur quod carnaliter se cognouerint.
- 3 Potentia coeundi quomodo cognoscatur in proximis pubertati.
- 4 Mulier si post nonum annum, & in decimo fuerit cognita à viro, & deflorata, an præsumatur viripotens, vt matrimonium dicatur consummatum, & non possit separari prætextu minoris ætatis.

De matrimonio impuberum.

CAP. LXXXVII.

- 1 **Q**VAE RITVR, quo pacto debeat se habere Episcopus cum impuberibus pubertati proximis, qui intendunt matrimonium contrahere? Respondetur, quod ante legitimam aetatem, quae in masculo est 14. annorum completorum, & in femina 12. completorum, non debet concedere licentiam contrahendi, sed prohibere, nisi forte aliqua vrgentissima necessitate interueniente, vt pote pro bono pacis. text. est in c. 2. de despons. impuber. & data potentia coeundi. Abb. in c. continebatur. eod. tit. Sed quid si matrimonium fuit contractum, & postea petatur separatio ob
- 2 minorem aetatem? Respondetur quo si ita fuerint aetati proximi, quod malitia supplet aetatem, quia potuerunt carnaliter coniungi, praextu minoris aetatis separari non debent. tex. est in c. de illis. el. 2. eod. tit. super quo textu est notandum, quod non sufficit proximitas pubertatis, sed requiritur etiam potentia coeundi, & concipiendi, vt ibi not. Abb. Turrecrem. in c. non est. 30. q. 2. Abbas in cap. continebatur. eod. tit. & ibi Praepositus nu. 3. & Anchar. nu. 2. & alij. Quomodo autem cognoscatur ista potentia coeundi, Ostien. dicit, quod si realiter se cognouerint; sed communis in d. c. de illis. est contra Ost. vt sufficiat potentia coeundi, per illum tex. quae probatur, si minor cognouit alias mulieres, vel femina minor ab alijs fuerit cognita. Probatur etiam secundum Abbatem ibi per signa, puta, ex aspectu corporis, vel ex alijs signis intrinsicis, ex quibus mulier, vel masculus videntur apti ad copulam, vt ex menstruo, vel lanugine, iuxta cap. puberes. eod. tit. Sed casus pulcher est, quando puella minor fuerit cognita à viro, & deflorata, an tunc debeat semper pro matrimonio iudicari? tex. in c. continebatur. dicit, quod si proxima pubertati probetur cognita, non separatur matrimonium: sed difficultas est, quando dicatur cognita proxima pubertati, vt non fiat separatio. Gloss. in d. cap. continebatur. dicit, si distat per sex
- mensēs,

menses, vel minus ab ætate legitima. facit Text. in l. non tan-
 tum. ff. de excusation. tutor. Cardin. conf. 4. Staphil. de vario
 modo vocat. tit. beneficiatus contrahens. vers. sed tenendo.
 Put. decis. 65. lib. 2. Contrarium tenet Abb. in d. c. contineba-
 tur. per gloss. in §. furiosus. Institut. de inutil. stipulat. & glos.
 in summa, Institut. de oblig. quæ ex delicto nascuntur. quæ
 glossæ volunt, quod masculus dicatur proximus pubertati,
 cum est in decimo anno cum dimidio, femina vero in nono
 cum dimidio: & affert rationem, quia post pueritiam, quæ
 contingit in septimo anno, restant septem anni vsque ab pu-
 bertatem in masculo: vnde ex quo excedit medietatem hu-
 ius temporis, videtur magis proximus pubertati, quam infan-
 tiæ, & idem in femina, quæ pubescit in duodecimo anno.
 Quare concludit ipse, quod si fuit cognita, dum est in deci-
 mo anno, vel ultra, præsumitur viripotens, vt matrimonium
 dicatur consummatum. Anton. de Butrio dicit remittendum
 esse arbitrio Iudicis, quando dicatur proxima pubertati, ex
 quo à iure non est determinatum. Couar. in epitome 4. lib.
 decretalium 2. par. cap. 5. dicit arbitrio Iudicis relinquen-
 dum esse; hoc tamen arbitrium ante illam ætatem communi
 opinione definitam, scilicet decem annorum cum dimidio in
 masculo, & nouem cum dimidio in femina, non esse passim
 exhibendum, immo Iudex, qui ante illam ætatem arbitrari
 debet puerum esse proximū pubertati, maximis adducendus
 est coniecturis, & cautissime id aget, ac tandē raro: post illam
 ætatē non exiget ita vrgētes coniecturas; sat enim erit aliquot
 mediocria signa perpendere, ex quibus arbitretur puerū esse
 proximū pubertati. Quando vero puero desunt sex menses ad
 ætatem perfectā, audacius, ac leuioribus argumētis proximum
 esse pubertati arbitrabitur. Rota Romana, cuius auctoritas est
 magna, in vna Hipporegiensi separationis matrimonij, 1. No-
 uembr. 1589. coram domino Comitulo, non habuit rationem
 4 deflorationis puellæ maioris nouem annis, & minoris decem:
 agebat namque puella tantum annos nouem & menses duos:
 examinata dicebat ne dum in primo actu copulæ, sed etiam
 in alijs subsecutis sensisse dolorem: quem non sensisset in acti-
 bus subsecutis, si naturalem fuisset adeptā vigorem, & aptitu-
 dinem

dinem ad generandum, cum dictus dolor non aliunde appareret processisse, quam à tenera, & immatura ætate, & quo ad hunc actum à puella solum dignoscibili eius confessioni cum alijs coniecturis magis est credendum, quam viro, ad gloss. in c. viduam. in verbo, licet. de regularibus. Ioan. Lupus in c. per vestras. §. 4. nu. 7. de donat. apparebat etiam ex corpore imbecilli, & gracili puellæ inhabilitas ad totalem copulam, & sic fuit separatum matrimonium. & hæc nota, quia in Praxi occurrunt.

S V M M A R I V M.

- 1 *Matrimonium metu contractum est ipso iure nullum, & quare.*
- 2 *Metus ut annulet matrimonium, debet cadere in constantem virum.*
- 3 *Metus minor consideratur in muliere, quam in masculo, ut declaretur matrimonium nullum.*
- 4 *Metu matrimonium contractum probatur pluribus coniecturis, & signis.*
- 5 *Metus in matrimonio durat durante causa metus.*
- 6 *Metus purgatur in matrimonio ex pluribus.*
- 7 *Copula subsequuta post matrimonium metu contractum an purget metum.*
- 8 *Metus reuerentialis quando annulet matrimonium.*

De matrimonio per metum contracto varia.

C A P. LXXXVIII.

IN **R**E **C**A **M**ATRIMONIUM per metum contractum aliqua annotanda censui. Primum, quod matrimonium metu contractum est ipso iure nullum, cap. cum locum. vbi omnes de sponsalibus, cap. veniens. el. 1. eod. tit. cap. significauit. de eo, qui duxit in matrimonium. quod iustissime à S. Matre Ecclesia sancitum fuit, quamuis regulariter omnes contractus facti per metum valeant, iux. Gloss. & communem in c. Abb. de his quæ vi. Rationem reddit Abb. in d. c. cum locum. siquidem in matrimonio reperiuntur tria bona; fides, proles, & sacramentum, quæ omnia metus intercedens euertere

tere solet: etenim matrimonium est sacramentum, quod significat vnionem inter Christum & Eccl. c. debitum. de bigamis. vnde sicut Christus assumpsit carnem humanā voluntarie, ita & matrimonium illam vnionem designans debet esse voluntarium, vt signum correspondeat signato. Secundo, metus impedit procreationem sobolis, quæ est secundum bonum matrimonij, quia propter displicentiā non intendunt coniuges procreationi prolis. Tertio est contra bonum fidei, nam fides est vnum ex bonis matrimonij, vt nullum sit adulterium. sed propter metum, seu inuitas nuptias de facili coniuges labuntur in adulterium: nam quod quis non diligit facile contemnit. Metus autem debet esse talis, qui cadat in constantem virum, vel mulierem. cap. veniens, & cap. consultationi. eod. tit. dicit tamen gloss. in d. cap. cum locum. communiter recepta, quod minor metus excusat magis mulierem, quam masculum, quandoquidem fragilior est ratione sexus, cap. indignantur. 32. q. 9. & ideo dicendum secundum Abb. in d. c. cum locum. quod ex parte mulieris requiritur metus, qui possit cadere in constantem mulierem, & minor metus, quando in femina concurrit tenera ætas; quia non est pubes, cum concurrant duæ qualitates, sexus, & ætatis. Aret. conf. 24. col. 2. Soc. 263. lib. 3. & fuit dictum in vna Nicensis matrimonij 6. Martij 1587. coram Illustris. Seraphino. Quomodo autem probetur metus cadens in constantem virum, vel mulierem, dicitur communiter Iudicis arbitrio relinqui, iux. gloss. receptam in c. cum dilectus. de his quæ vi.

Secundo animaduertendum, metum detegi coniecturis, & præsumptionibus, l. metum. C. quod metus causa. Alex. conf. 156. lib. 5. Cepolla conf. 2. & est communis. Mascard. conclus. 10. quarum nonnullas ponit Cepolla in d. conf. nempe quando adolescens fuit deprehensus in ipso facinore, quod iuste timere potuit occidi. ex Abb. in cap. veniens. de sponsalibus: quando præcessit tractatus de inferendo metum, vt contraheretur matrimonium: nam & si deinde non appareat, quod in ipso actu contracti matrimonij fuerit illatus, nihilominus præsumitur, quando ad ostium domus, in qua matrimonium fuit contractum, adhibiti fuerunt homines armati: quando

quando in loco contractus matrimonij auditus fuit clamor, & armorum strepitus: quando adolescens, qui dicitur contraxisse matrimonium, exiit à domo illa facie pallidus & tremebundus: quando matrimonium fuit clam contractum: quando non fuerunt adhibiti consanguinei, coniuncti, & amici, sicut adhiberi consueuerunt. Alciat. in responso 5. quando is qui contraxit matrimonium, statim ubi peruenit ad alium locum tutum, protestatus est quod nolebat contrahere. Alciat. d. respons. quando adest imparitas, vt quia vir est admodum nobilis & diues, mulier vero vilis & pauper, tunc præsumitur metus. Cepol. loc. cit. quando in ipso actu contractus matrimonij ille, vel illa lacrymabatur. Alciat. vbi supra, qui declarat, quando ex aliqua iusta causa illius factum fuisset exemplum in puella nupta ea die, qua eius pater decesserat: nam præsumitur quod fletet ob mortem patris. Quando non est verisimile, quod eo tempore quis contraxisset matrimonium, vt puta in filia, quæ ea die, qua pater mortuus est, ab affinibus matrimonio tradita fuit, nisi aliqua iusta causa fuisset tam cito contrahendi, nempe, vt considerat Alciat. ob dubium, quod suberat, ne à quibusdam Commissarijs alteri viro per vim matrimonio collocaretur: quando quis fuit clausus in loco, in quo deinde contraxit matrimonium, nisi ob aliam causam fuisset reclusus. Abb. in d. c. cum locum. Corn. conf. 41. lib. 2. Paris. conf. 60. num. 15. lib. 4. quando is qui dicitur matrimonium contraxisse, metu post ipsum contractum aufugit. ita Petrus Barbobus inter consilia matrimonialia conf. 24. quando matrimonium fuit contractum iussu, & mandato Principis, qui consuevit exequi suam voluntatem, & mandata. Abb. in cap. fin. qui cler. vel vouentes. Sil. in verb. matrimonium. 8. nu. 11. quando puella fuit vi rapta; nam tunc præsumitur matrimonium etiam postea contractum fuisse metu contractum. Gratus conf. 38. lib. 1. quando de metu adest communis vox, & fama. Cepol. d. conf. 2. & Alciat. d. resp. Has omnes coniecturas luculenter congerit, & comprobat Menoch. de præsumptionibus lib. 3. præsumpt. 4.

5 Tercio circa hanc materiam notandum, quod durante causa metus semper præsumitur durare metus. ita Abb. in c.

super

super hoc. de renunc. vbi dixit, quod etiam si puella risit dum desponsaretur raptori, eumque est osculata, attamen ex quo durabat eadem causa metus, præsumitur metu consensisse, & risum illum finxisse. Bar. in l. penult. ff. de condit. ob turpem caus. & in l. 2. C. quod metus causa. Alex. conf. 99. nu. 7. Petrus conf. 219. nu. 4. Abb. in c. consultation. de sponsalibus. DD. in l. 2. C. quod metus causa. idem tenuit Alciat. d. resp. 5. Idem, si matrimonio metu contracto, subsequatur dotis instrumentum. Calder. conf. 2. quod metus causa. Idem, si post matrimonium contractum deosculatus sit coniugem, vel tetigerit manum, vel fecerit alium actum similem, quo alioquin confirmatum videretur matrimonium. Alex. conf. 99. lib. 3. Abb. in d. c. super hoc. Menoch. loco cit. qui in hoc redarguit Cepollam, tenentem in d. conf. 2. ob subsecutum osculum, & tactum manus præsumi cessasse metum, quorum vtrumque falsum est, quando ipsi actus, vt dicebat Alex. facti sunt durante eadem metus causa, secus si post aliquod tēpus, quando metus causa omnino abfuit. dicit etiam Corn. conf. 41. lib. 2. quod si mulier cōpulsā fuit minis, & armis contrahere matrimonium, præsumitur, quod toto illo tempore constantis matrimonij perdurauerit metus, ex quo exitit semper causa eiusdem metus, nempe maritus, qui potuit illam male tractare.

- Quarto in hac materia considerandum iuxta Doctores, metum præsumi purgatum ex aliquibus coniecturis. Prima coniectura, quando vir, & mulier diu simul cohabitauerunt, cum tamen ita, vt vnus, ac alter potuisset recedere: & quamuis mulier possit difficilius recedere à viro, quam vir à muliere, attamen data pari recedendi facultate, si vterque persistit in matrimonio, metus purgatus præsumitur. Ita probat text. notabilis in c. ad id quod. de spons. vbi post contractum matrimonium per vim secuta est habitatio anni cum dimidio: dicit tamen Abb. quod Iudex debet considerare quantitatem moræ, & opportunitatem fugiendi, & si interim intercessit copula, quia omnino præsumitur pro consensu, nisi probaretur per vim extorta, vt in c. consultationi. de spons. de quo infra dicemus, & habitationem remitti arbitrio Iudicis, nempe quantitatem temporis, & opportunitatem recedendi, & fugiendi,

giendi esse communem opinionem, testatur Menoch. d. præsump. 4. nu. 25. Idem quando post illatum metum is qui metu contraxit, potuit eo loco illo tute recedere, & non recessit, vt si ostium domus erat apertum, & nemo impediēbat fugere. Cepoll. Alciat. vbi supra. Paris. conf. 170. Idem, quando vir fecit aliquem actum omnino voluntarium & insolitum, vt si tribus anulis ipsam mulierem subarrhauit. ita Alciat. vbi supra nu. 17. Idem in muliere, quæ detulit semper anulos, quos omittere potuisset. Paris. conf. 170. nu. 25. lib. 4. Idem, quando post aliquot dies metum passus in matrimonio visus est ridere, & tripudiare, vel similem actum facere. Paris. conf. 170. lib. 3. Idem, quando vir post aliquod tempus petijt dotem sibi numerari. Alciat. d. respon. 5. nu. 15. qui declarat Calderin. in d. conf. 2. dicentem, metum præsumi durare, etiam si sequatur instrumentum dotis. nam dicit Alciat. Calderinum loqui, quando dos, vel statim fuit constituta, vel numerata viro recipienti; secus quando ipse vir sua sponte illam petijt. sequitur Menoch. d. præsumpt. 4. nu. 27.

7 Alia est coniectura notabilis purgati metus, quando voluntaria carnalis copula sequuta est; tunc enim metus præsumitur purgatus tam ex parte mulieris vim passæ, si voluntarie postea consentiat, quam ex parte viri. cap. significauit. de eo qui duxit in matrimonium quam poll. c. Insuper, qui matrimonium accusare poss. qui tex. loquuntur de muliere metum passa. Idem Siluester in verbo, matrimonium. 8. nu. 11. de viro loquitur Paris. conf. 170. nu. 25. lib. 4. sequitur Menoch. d. præsump. 4. nu. 30. & prædicta intellige in copula voluntaria post metum.

Sed altercatio magna inter doctores est, quando dicitur, copulam carnalem subsecutam fuisse coactam, & violentam, & quando id allegatur ex parte mulieris, non esse purgatum metum dicunt Ostien. in cap. is qui fidem. de sponsalibus. Couar. de sponsalibus, par. 1. cap. 4. §. 1. Menoch. loco cit. nu. 35. sed in viro, an per copulam censeatur purgasse metum, si dicit coacte illam perfecisse, sunt opiniones: nam doctissimi viri tenent, verum perfectumque esse matrimonium, quando subsecuta est ipsius viri carnalis copula, etiam si metu,

metu, & vi cognouisse mulierē alleget. & ita Ostien. & Didacus
vbi supra, Petrus de Palud. in 4. dist. 29. q. 1. art. 4. & ibidem
Dominicus Soto. art. 3. Et hanc esse veriore opinionem
dicit, & sequitur Menoch. loco cit. nu. 31. & rationē efficacem
esse arbitratur ipse Menoch. quod in viro coeunte non possit
metus aliquis considerari, quia si metus adesset, cessaret desi-
derium, sine quo frustra adhibetur coeundi conatus; mulier
enim, vt dicit ipse, inuita, & coacta cognosci potest, at vir in-
uitus, & desiderio carens, nec erigere, nec coire vquam po-
terit. Contrariam opinionem, vt matrimonium non dicatur
contractum, quando sequitur copula post matrimonium me-
tu contractum, generaliter tenent Abb. & Præpositus in cap.
consultationi. de spons. Butr. & Henric. Buic. in c. his qui
fidem. de spons. & ibi Præpositus. Paris. conf. 58. lib. 4. Anto-
ninus in summa 3. par. tit. 1. c. 7. Durand. in 4. d. 29. q. 2. Na-
uar. in Manuali cap. 22. nu. 51. vers. tertium. qui testatur de
communi opinione contra Ostien. in d. c. consultat. allegant
rationem, quod cum de essentia matrimonij sit, vt consensus
sit liber, secundum omnes per cap. cum locum. de spons. cum
consensus directus in matrimonio metu mortis extortus non
sit liber; à fortiori consensus indirectus, & per quandam con-
sequentiam resultans ex copula eodem metu mortis extorta,
non erit liber. Et hanc posteriorem opinionem cenſeo verio-
rem, verum cum distinctione, quod si vir post matrimonium
per metum contractum non fuit positus in libertate receden-
di, & cognouit mulierem, matrimonium sit nullum, secus si
poterat recedere, vt sup. diximus in metu purgato per coha-
bitationem. Non obstat ratio adducta à Menoch. quod vir
inuitus non potest coire, nec erigere; nam eius dictum potest
forte procedere in eo, qui mulierem numquam amore proſe-
cutus fuit; sed in alijs amore captis nō potest hoc dici: si enim
cum magno vitæ discrimine solent viri mulieres adamare, &
illas carnaliter cognoscere, est magis verisimile, vt eas cogno-
scere possint post periculum remotum propter colorem ma-
trimonij, quamuis metu cōtracti, quinimmo cessat timor mor-
tis inferendæ à parentibus mulieris, postquam cognouerunt,
fuisse illos matrimonio contentos.

Præterea considerandum, metum numquam censi purgatum, nisi ea persona, cui fuit illatus, sit constituta in plena libertate. c. cum locum. de sponsalibus. c. accedens. de procuratoribus. paria enim sunt, quod quis compellatur, vel compelli possit. l. nouissime quod fals. tur. gest. Anchar. cons. 159. nu. 1. & ideo ea omnia, quæ possunt tribui liberæ voluntati, censentur facta per metum, non autem voluntarie, durante causa metus. Bald. in l. 1. C. quod metus causa. Alex. cons. 98. lib. 3. & in Rota Romana in vna Toletana Matrimonij coram Illustris. Seraph. die 23. Iunij 1589. ex prædictis nulla fuit habita ratio, quod vxor faciebat omnes expensas victus tam pro se, quam pro viro, nec quod fecerit varios contractus, & scripserit litteras viro, in quibus gerebat se pro vxore, cum non esset constituta in plena libertate. & die 27. Ianuarij 1586. coram Gipsio in eadem causa fuit dictum, neque habendam esse rationem, quod matrimonium fuerit contractum in facie Ecclesiæ ad interrogationem Archiepiscopi, quasi, quod metus hoc pacto purgatus censeretur, vt scribit Paris. consil. 26. num. 68. lib. 3. Aym. 114. num. 3. Mandell. cons. 10. num. 12. nam fuit dictum, hoc locum sibi vindicare, si dilucide ostenderetur, puellam adeo in libertate tunc temporis constitutam fuisse, vt de domo, & ciuitate ex animi sententia exire, ac etiam aufugere potuisset. Et in eadem causa 23. Iunij 1589. coram Seraphino; neque fuit habita ratio de muneribus iocalium hinc inde transmissis propter radicem infectam metus præcedentis. Notandum præterea, protestationem puellæ multum remouere consensum, non obstante, quod sit contraria facto, cum protestatio in his, quæ dependent à voluntate nostra, remoueat consensum ab actu sequenti, quoties respicit futurum, & durante causa metus, vt per omnes scribentes in c. cum M. Ferrariensis. de const. Insuper notandum, Principis præceptum inducere iustum metum. glos. in c. conuenior. 23. q. 8. in verbo, mouere. Alex. cons. 124. lib. 1. Afflict. decis. 69. nu. 5. Dec. cons. 229. & fuit dictum in d. causa 17. Ianuarij 1586. coram Gipsio, & stylus Dominorum de Rota se habet, vt neque confessionibus, etiam iuratis mulierum stetur, quamdiu sunt in potestate

virorum, sed mandant eas sequestrari in loco plenæ libertatis ad indagandam eorum voluntatem extra dominium metum inferentis, vt fuit obseruatum in vna Ianuen. raptus coram Illustriss. Pamphilio, in vna Ianuensi matrimonio, & alijs multis.

- 8 Circa metum reuerentialem, an annullet matrimonium: communis conclusio est quod sic, dummodo concurrant minæ, vel verbera, iuxta doctrinā Bart. in l. i. §. quæ onerandæ. ff. quarum rer. act. non detur. de qua communi testatur Co-uar. in 2. par. 4. lib. c. 3. §. 6. Vnum tamen annotandū censui, sufficere reuerentiam paternam præcedētibz minis, vel verberibus, & non requiri stricte illa tria posita per Aegidium, conf. 9. scilicet quod probetur magnum periculum, potestas inferentis, & quod sit solitus exequi minas: tum quia doctores simpliciter tradunt istam cōclusionem, quæ imperfecta esset, si adhuc ista tria requirerentur; tum quia metus reuerentialis nihil operaretur: dixerunt tamen, quod duo prima virtualiter insunt, quia si minæ non continerent magnum periculum, & non inferrentur à potente exequi, esset timor quodammodo vanus, & quod tertium non videtur exacte requiri, sed si stans pro validitate matrimonij, explicat, quod inferēs non est solitus exequi, illud probabit, & tunc poterit considerari qualitas patris minantis. Ita fuit decisum in Rot. Rom. in vna Sarnen. Matrimonij 12. Nou. 1571. coram Gropperio, & idem confirmatum coram Illustriss. Cardinali Blanchetto in vna Romana matrimonij 9. Decembris 1579.

S V M M A R I V M.

- 1 *Assensus Apostolicus in alienatione rerum Ecclesia an presumatur ex diuturnitate temporis.*
- 2 *Assensu Apostolico non impetrato in alienatione vtili Ecclesia, an liceat recedere, si Ecclesia non vult recedere à contractu.*
- 3 *Assensu Apostolico impetrato in alienatione rei Ecclesia, sed non interposito decreto, an sit locus pœnitentiæ ex parte Ecclesia.*
- 4 *Alienatio rei Ecclesia si sit facta saluo assensu Pontificis, an ante impetratum assensum liceat a contractu recedere.*
- 5 *Assensus Apostolici impetratio super alienatione rei Ecclesia facta nomine Rectoris, an probet mandatum Rectoris ad impetrandum assensum.*

Assensus

6 *Assensus Papæ supplet defectum solemnitatum in alienatione rerum Ecclesiæ, sed non defectum causæ.*

Varia de assensu Apostolico circa alienationem rerum Ecclesiæ. CAP. LXXXIX.

1 **V**ONIAM in alienatione rerum Ecclesiæ nonnulla dubia occurrere solent circa beneplacitum Sedis Apostolicæ, aliqua in hoc particulari capite inferenda censui. Et primo quæritur, an assensus Apostolicus ex diuturnitate temporis triginta annorum præsumatur? Negativam partem tenent Bald. in l. 2. C. de leg. hered. Alex. conf. 9. nu. 7. lib. 3. & in conf. 17. nu. 8. lib. 4. Afflict. decis. 107. Crauetta de antiq. temp. in 3. par. principali nu. 18. cum non sit verisimile, quod Pontifex habuerit scientiam talis contractus & alienationis, nisi contractus fuisset celebratus eo in loco, in quo esset notorium, & consequenter verisimile, quod Princeps sciuerit, nisi essemus in consuetudine immemorabili. Et hanc opinionem tenet Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 132. nu. 70. Contraria opinio, quod beneplacitum Sedis Apostolicæ præsumatur per cursum triginta annorum, probatur ex Gloss. in c. peruenit. vbi Ioan. de Imola de empt. & vend. Anchar. conf. 152. Felin. in c. Albericus. de testib. nu. 4. prope finem, vbi dicit hoc procedere, etiam si beneplacitum non sit enunciatum. Hæc opinio est recepta in Rota Romana, ut præsumatur per cursum triginta annorum, siue fuerit enunciatum, siue non. Puteus decis. 365. nu. 4. & 7. lib. 2. & fuit resolutum in vna Romana Casalis Longhezza, 28. Iunii 1593. coram Card. Seraph. & in vna Mediolanensi rescissionis permutationis die 10. Ianuarij 1597. coram Illustrissimo Cardinali Pamphilio, & sæpissimæ in alijs causis, ut in ea dicitur. adest etiam decisio Rotæ diuersorum 379. par. 2.

2 Secundo quæritur, an alienatio facta sine assensu Apostolico possit rescindi ad omne arbitrium contrahentium? Respondetur, quod cum solemnitas ista fuerit introducta favore

Ecclesiæ, si ipsa vult stare contractui, non potest altera pars venire contra: nam claudicat contractus ad fauorem Ecclesiæ. Innoc. quem omnes sequuntur in c. 1. de his quæ fiunt à Prælatiis. Abb. in c. diuersis fallacijs. de cler. coniug. Pur. decis. 3 10. lib. 1. Crescent. decis. 1. de locato. & ita fuit dictum in vna Romana Palatii die 15. Martij 1504. coram Illustrissimo Domino Pamphilio. & in vna Romanæ domus die 4. Decembris, & in vna Segobienfis præstimonij coram Domino Cantuccio die 24. Octobris.

- 3 Tercio quæritur, an liceat Ecclesiæ alienanti recedere à contractu simpliciter celebrato, si iam fuit impetratus assensus Apostolicus, sed nondum interpositum decretum, alienationem cedere in euidentem; dicendum esse locum poenitentiae ante obtentum beneplacitum Sedis Apostolicæ: sed non illo obtento scilicet beneplacito Papæ, quia conditio, quæ apponitur in gratia, si euidentem, cum respiciat tempus initi contractus, si alienatio cedat in euidentem vtilitatem, non suspendit gratiam, quia est conditio de præsentis, vel præteritis, quæ non suspendit, l. cū ad præsens. ff. si cert. pet. & ita fuit dictum in vna Romana locationis affectus die 4. Iunij 1584. Coram Domino Lancellotto, in qua Canonici Lateranenses locauerunt Casale Frigonij ad quindecim annos, reseruato beneplacito Summi Pontificis, quod fuit subsecutum in forma si in euidentem, qua conditione nondum purificata per annos ferè nouem exegerunt affectum; deinde poenitentia ducti volebant rescindere contractum. Domini dixerunt non esse locum poenitentiae post obtentum beneplacitum; cum enim consenserint confirmationi impetrandæ, non videtur, quod sola poenitentia possint alienationem reuocare. Cephal. conf. 91. lib. 1. Paris. conf. 1. nu. 179. lib. 2. ex quo petitio confirmationis nouum inducit consensum. Bald. conf. 475. lib. 1. & ita etiam fuit dictum in vna Cortonens. bonorum 26. Ianuarij 1590. coram Illustris. Plata.

- 4 Quarto quæritur, pone quod non fuit impetratus assensus, sed tantum fuit facta alienatio rei Ecclesiæ, si Papa consenserit, seu saluo Papæ assensu, an habeat locum poenitentia, antequam requiratur Summus Pontifex, an velit consentire, & possit

& possit in alium fieri alienatio, & tanto magis, si alienans promisit cum iuramento non reuocare, iuxta stylum Notariorum. Et videtur quod ante impetratum assensum possit reuocare, non obstante iuramento ex c. si quis presbyterorum. & ibi gloss. communiter recepta in verbo, alienator. de reb. Eccles. Præterea conditio, si Principi placuerit, videtur impossibilis l. apud Iulianum. in fine. ff. de legati, primo. contrarium est dicendum, ut valeat alienatio bonorum Ecclesiæ collata in tempus habile, si Pontifici placuerit, ex regula, quod dispositio facta tempore habili, vel facta tempore inhabili, & collata ad tempus habile à pari procedunt. l. in tempus. vbi omnes. ff. de hered. instit. tex. optimus in l. si quis locuples. ff. de manumiss. testam. l. cum hereditas. ff. qui & à quibus. facit c. olim. ext. de restit. spol. & pariter feudum, quod est prohibitum alienari sine assensu domini, potest hoc pacto alienari, ut probat Lucas de Penna in l. nulli. C. de fundis patrim. lib. 11. Non obstat, quod id, quod à voluntate Principis dependet, reputetur impossibile; quia non procedit, quando Princeps solet concedere, ut dicunt Paulus, Alex. Aretinus in d. l. apud Iulianum. §. constat. neque obstat gloss. in c. si quis presbyterorum. quia non loquitur in alienatione facta collata in tempus habile, quæ ante conditionis euentum nullum ius transfert in emptorem; sed fructus medio tempore, dum alienatio est in pendentia, sunt Ecclesiæ, arg. l. serui. ff. de peric. & commod. rei venditæ. Hoc fundamento iacto dicendum est alienationem reuocari non posse antequam requiratur Pontifex, an velit consentire, cum dicta dispositio sit valida, collata in tempus habile, & ita in feudo saluo assensu domini, ut non habeat locum poenitentia, antequam dominus dissentiat, nec possit in alium transferri, pluribus probat Lucas de Penna loc. cit. arg. l. si. §. si autem avaritia. §. sequuti. & Auth. res quæ. C. communia. de legatis. cum alijs. & Lucam sequitur Affl. in cap. Imperialem. in princ. vers. 11. quæro, nu. 6. Marinus Freccia in constitutione diuæ memoriæ. limit. 4. Molina primog. lib. 4. c. 3. nu. 48. Ceph. conf. 91. lib. 1. Concludo igitur non esse locum poenientiæ ante requisitionem Summi Pontificis. An autem assensus postea subsecutus

retrotrahatur ad diem contractus in præiudicium tertij, in quem medio tempore est facta alienatio cum assensu. Afflict. in feudo alienato, salvo assensu, tenet retrotrahi in l. constitutionem diuæ memoriæ. q. 3. nu. 51. ex l. 1. ff. qui potiores in pignore habeantur. & l. qui prior. l. qui balneum. eod. tit. cum alijs, licet in decis. 286. asseruerit contrarium fuisse decisum in Consilio Neapolitano super hac quæstione. vide Marinum. Frecciam de subfeudis q. 30. fol. 204. late discutientem hoc dictum Afflicti.

5 Sed quæritur, si alienatio est facta simpliciter absque assensu, vel reservatione Summi Pontificis, postea fuit impetratus assensus, Rector alienans ostendit reuocationem alienationis, & negat eius voluntate fuisse impetratum assensum, an probetur eius mandatum ex eo, quod in assensu enunciatum pro eius parte fuisse supplicatum Summo Pontifici? & dicendum est, quod non, vt illa verba assertiua non probent contra tertium, nisi aliunde probentur. & ita fuit iudicatum in Consilio Neapolitano, & tenet, & sequitur Marinus Freccia in assensu super feudis loc. cit. q. 24. ex notatis per Barr. in l. ex hac scriptura. ff. de donat. & per Gemin. cons. 44. & Oldr. cons. 136. & ita etiam fuit dictum in supradiçta Cortonen. bonorum coram Illustris. Plata.

6 Vltimo notandum, quod auctoritas Pape supplet defectum solemnitatum, vt nulla alia solemnitas iuris sit necessaria. Abb. cons. 41. lib. 2. Dec. cons. 361. Rota diuers. decis. 95. par. 2. verum non supplet defectum causæ. Gemin. cons. 48. nu. 9. & ideo verificari debet, si alienatio cedit in euidentem. Ita fuit decisum in vna Leodien. census. 29. Ianuarij 1596. coram Domino Orano.

S V M M A R I V M.

- 1 Euidens utilitas in alienatione rerum Ecclesiæ, quæ dicatur.
- 2 Euidens Ecclesiæ utilitas non probatur per assertionem contrahentium.
- 3 Utilitas Ecclesiæ in alienatione, an sit attendenda tempore contractus, vel tempore assensus.
- 4 Alienari bona Ecclesiæ non debent, quando fructus beneficij adsunt pro satisfactione.

Alie-

- 5 *Alienatio rerum Ecclesie non dicitur subreptitie facta, quando adest evidens Ecclesie utilitas, quamvis dicatur, terras nunc esse ad culturam redactas quæ multo ante cultæ fuerunt.*
- 6 *Sexta partis diminutio quando fit in concessione rei Ecclesie in emphyteusim.*
- 7 *Emens rem Ecclesie quando teneatur probare pecuniam versam in utilitatem Ecclesie.*
- 8 *Versio in utilitatem Ecclesie probatur coniecturis.*
- 9 *Subbactatio & alia solemnitates requisite in alienationibus rerum Ecclesie à Iure civili locum non habent de Iure Canonico.*

De utilitate requisita in alienatione rerum Ecclesie. C A P. X C.

- 1 **I**RCA Ecclesie utilitatem evidentem requisitam in alienatione rerum Ecclesie, aliqua annotanda censui, quæ à Commissarijs Apostolicis considerari poterunt. Primum, quod evidens Ecclesie utilitas dicitur illa, quæ non est dubia, sed evidēs, clara, & indubitata, iuxta c. sine exceptione. 12. q. 2. Corn. conf. 243. lib. 2. Barbat. conf. 40. lib. 1. & fuit decisum in Rota in vna Romana Inualiditatis census coram Illustris. Card. Pamphilio die 24. Maij 1591. in qua Domini dixerunt, ex impositione vnus census, ut alter omnino similis extinguatur, non dici Ecclesiam effectam melioris conditionis: dicitur enim evidens utilitas Ecclesie, id est manifesta, & notabilis. Probus in c. vnico. de cler. non residen. in 6. & proinde modica utilitas Ecclesie pro nihilo est reputanda.
- 2 Utilitas Ecclesie evidens non probatur per assertionem alienantium. Rebuff. de alienat. num. 75. c. 1. de reb. Ecclesie in 6. vbi glos. & omnes ad Bart. in l. si forte. ff. de castren. pecul. Feder. conf. 214.
- 3 Quæritur, cuius temporis sit habenda ratio, an affuerit evidens Ecclesie utilitas, si temporis contractus alienationis factæ, vel temporis assensus præstiti? Respondetur, utilitatem iuxta communem esse considerandam tempore contractus. tex. est in cap. ad aures. de reb. Eccles. vbi gloss. Ioan. Andr.

& alij: & in cap. cum dilecti. de empt. & vend. Rebuff. loc. cit. nu. 73. Paris. conf. 24. vol. 4. qui alios adducit. Et ita fuit decifum in Rota Romana in vna Anconitana terrarum 13. Iunij. 1578. coram Card. Seraphino: fuit tamen dictum, euidentem vtilitatem Ecclesiæ in contractu emphyteotico esse inspiciendam non tempore conclusionis contractus, sed tempore confectæ scripturæ alienationis: siquidem contractus emphyteoticus requirit scripturam, vt per Ias. in l. 1. C. de Iur. emphyt. Afflict. dec. 72. per leg. contractus. C. de fid. instrum. perfectio enim huius contractus tunc datur, quando redigitur in Instrumentum, & ideo sufficit verificare, quod eo tempore adfuerit euidentis vtilitas; nam attendi debet tempus, quo actus perficitur, & secundum illud iudicari. Bal. in l. si quis eum. §. si suo. in 3. notabili. ff. de vulg. & pupill. neque obstat, quod ea quæ fiunt post contractum in illius executionem, trahantur ad diem contractus, à quo necessariam consequentiam habent, vt per Tiraquel. de retract. §. 1. gloss. 10. num. 112. & seq. nam procedit, vbi contractus est perfectus, & absolutus; sed vbi requiritur scriptura, non potest haberi pro perfecto, & ideo est locus poenitentiae d. l. contractus.

Sed aduerte, quod videtur attendenda vtilitas tempore assensus Apostolici, & interpositionis decreti faciendæ à Commissario, & non tempore contractus præcedentis, cum fuerit nullus sine assensu Apostolico, vt in extrauaganti, ambitiosa. l. & quando extremum à quo, deficit, vt non potuerit consistere contractus sine assensu, non habet locum fictio, & retractio l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. vnde dicit Abb. post Innocen. in cap. super eo. de cond. apposit. quod si contrahatur matrimonium inter consanguineos sub conditione, si Papa dispensauerit, secuto beneplacito Summi Pontificis, requiritur nouus consensus, & non fit retractio: nihilominus contrarium est dicendum, vt attendatur tempus contractus, non assensus Apostolici, dummodo fuerit confirmatus contractus in Breui Apostolico ex certa scientia expresso tenore ipsius contractus; hæc enim confirmatio præstat magnum robur, & efficaciam actui, vt late per
Dec.

Dec. in Rub. de confirmatione utili, vel inutili. Bal. in cap. ex parte. de constitutionibus. cum similibus. Quare dicendum, quod si in Breui nulla est facta mentio contractus antea celebrati, sed tantum fuit expressum Summo Pontifici, quod partes intendunt contrahere, & requirunt assensum, sit attendenda utilitas tempore interpositionis decreti Commissarii; si vero fuerit expressus contractus, & Papa confirmauerit, debeat attendi utilitas contractus iuxta communem. Hic etiam est considerandum, quod utilitas sit attendenda tempore contractus præcedentis, quando Ecclesia consecuta est utilitatem in effectu, secus si contractus nullum habuit effectum, nec de facto, quia tunc non potest dici utilitas Ecclesiæ, cum non entium nullæ sint partes; immo contineret damnum Eccl. si res Eccl. tempore contractus valebant minoris, & tempore assensus pluris, & pretium ei soluendum esset secundum tempus contractus, unde non sine causa Papa in Breui ponit clausulam, si contractus cesserit, & cedat in utilitatem Eccl. verba enim sunt intelligenda, ut aliquid operentur. l. non aliter. ff. de leg. 3.

- Notandum præterea, quod non potest probari evidens
 4 Ecclesiæ utilitas, nec alienari bona Ecclesiæ, quando adsunt fructus pro satisfactione; nam licet Prælatus possit fructus Eccl. pro se retinere, hoc procedit, quando non subest necessitas alienandi, alias debet ex fructibus, si potest, providere Prælatus, non autem bona Ecclesiæ alienare, gloss. in c. 1. in verb. defensore. de reb. Eccl. non alien. in 6. & ibi Io. Monachus, Abb. in c. nulli. num. 5. de reb. Eccl. Sil. in verb. alienatio. 2. Tabien. ibi num. 4. Soc. conf. 29. num. 16. lib. 1. & fuit dictum in Rota Romana in vna Auximana bonorum 1. Februarij 1580. & in vna Placentina bonorum 1. Novembris 1580. 7. Aprilis 1581. in eadem, coram eodem Card. Seraphino. & in d. Auximana bonorum fuit dictum, quod alienatio rei Ecclesiæ ex decreto super eo interposito præsumitur utilis; tamen admittitur probatio in contrarium, quod
 5 non subsit necessitas, neque evidens utilitas. Fuit etiam dictum, quod in alienatione rerum Ecclesiæ, & gratia, si in evidentem, vel confirmatione Apostolica, Papa nihil aliud intendit

nisi euidentem Ecclesiæ vtilitatem: ideo confirmatio non dicitur surreptitia, si narretur, terras nunc esse ad culturas redactas quæ multo ante cultæ fuerunt: sufficit enim adesse vtilitatem euidentem, quæ est causa finalis. Et ita fuit dictum coram Card. Seraphino in d. Auximana: quod est valde notandum; & coram Domino Bubalo in vna Romana domus 2. Nouembr. 1588. vbi asseritur, id fuisse resolutum in pluribus alijs causis.

- Item notandum, quod in emphyteusi perpetua solet haberi ratio diminutionis sextæ partis. authent. perpetua. C. de sacros. Eccles. in qua non sunt computanda damna, quæ inferuntur tam à facinorosis hominibus, quam ex vi, & impetu fluminis, nec habenda est ratio huiusmodi damnorum ultra diminutionem sextæ partis: nam dicta diminutio fit in computationem futuri periculi, vt inquit Speculat. de emphyt. num. 10. per tex. in §. dudum. in auth. de alien. Archid. in c. perpetua. 10. q. 2. & ibi Aegid. dicentes, quod quando res Ecclesiæ cladem passa non est, non debet semper fieri diminutio sextæ partis, sed tunc demum, cum sterilitas suadet, vel causa, puta propter futura pericula. Anchar. conf. 122. Alex. conf. 112. lib. 1. Iacob. Butrig. in d. auth. perpetua. vbi inquit ideo concedi diminutionem sextæ partis, quia Ecclesia habet certitudinem percipiendi quolibet anno tantum nomine pensionis, & liberatur à futuris periculis. Ita fuit late dictum in vna Bonon. S. Apollinaris, vlt. Aprilis 1582. coram Cantuccio, & dicit Bart. in authent. qui rem. C. de sacros. Eccles. quod non fit diminutio, quando inuenitur alius, qui velit plus dare, cui Prælatus debet concedere. Abb. in cap. ad aures. num. 4. de reb. Ecclesiæ. ita fuit dictum in vna Anconitana bonorum die 2. Martij 1584. coram D. Bubalo. Item fuit dictum in eadem, quod quamuis locatio non probet verum valorem rei, l. pretia rerum. ff. ad l. falcid. tamen ad effectum probandi non euidentem vtilitatem, sufficit probare, quod ex locatione facta tēpore alienationis plus percipiebatur, vt per Iason. conf. 54. num. 4. lib. 1. Dec. conf. 142.

- Quæritur, an emens rem Ecclesiæ cum euidenti vtilitate, teneatur probare pecuniam versam in vtilitatem Ecclesiæ.

Respon.

Respondetur, quod ex cōmuni sententia in c. 1. de deposito. emptor non tenetur docere de conuersione pretij in utilitatem Ecclesiæ, nisi essemus in mutuo, & deposito, & quando Ecclesia vendit pro debitis soluendis. Dec. cons. 36. & ita fuit dictum in Rota in vna Anconitana terrarum die 13. Iunij 1576. coram Card. Seraphino: neque obstant allegata ex Bald. & Castr. in auth. hoc ius porrectum. C. de sacros. Eccl. & Butr. & Imola in c. 1. de deposito. quia non dicunt absolute, quod in contractu emptionis emptor teneatur docere de conuersione, sed in casibus supradictis, scilicet in mutuo deposito, & quando Ecclesia vendit pro debitis soluendis. Et fuit dictum, stante beneplacito Papæ in alienatione, cum clausula, quod emptor faceret depositum pro facienda emptione aliarum rerum, satis fuisse emptori facere depositum, & non fuit compulsus ad probandam emptionem aliarum rerum. Conuersio etiam dicitur facta in utilitatem Ecclesiæ, quando conuertitur in rem Ecclesiæ duraturam, puta in emptionem alicuius rei, seu in ædificium, vel aliam rem, l. 1. & 2. ff. de impens. in reb. dot. fact. c. quod quibusdam. de fideiussor. Rebuff. de alienatione num. 73. vbi dicit conuerti in utilitatem Ecclesiæ, etiam si Ecclesia non haberet perpetuam utilitatem, vt pote pro colendis agris, colligendis fructibus, & alijs, l. in fundo. & l. sumptus. & l. si fundi. ff. de re vendic. Dominicus in §. hoc ius. c. ea enim. 10. q. 2. col. 2. dicit, quod non est vera utilitas, nec etiam, quando datur in feudum, licet retineatur homagium, & ob defectum homagij non præstitum res possit cadere in commissum, quia non debet attendi aduersa fortuna, l. inter. §. sacram. ff. de verb. oblig. Bellamera cons. 33. col. 14. quem refert Rebuff. loco cit. & versio in
8 utilitatem probatur coniecturis. Bart. & alij in l. ciuitas. ff. si cert. pet. Bart. & Bald. in auth. hoc ius porrect. C. de sacros. Eccl. & sola confessio Prælati de versione non concurrentibus adminiculis, non probat. Bald. loc. cit. Card. in Clem. 1. de reb. Ecclesiæ q. 30. & coniectura optima est antiquitas temporis. Crauetta de antiquit. Item quod negotium fuit tractatum coram Generali ordinis, quod sufficere videtur, vbi concurrat debitum præexistens, & sequens debiti solutio,

vt per

vt per Bart. & Bald. loc. cit. item plures solutiones factæ debiti, quæ non multum distant à summa iusti pretij. Et ita fuit dictum in Rota Romana in vna deuolutionis domus 12. Feb. 1582. corā D. de Rubeis. sed Rebus. de alienatione nu. 41. dicit communem opinionem esse, teste Soc. conf. 15. vol. 1. quod non sufficit probare per coniecturas, puta, quod tempore contractus mutui Ecclesia indigebat, sed vere probari debet: sed eius dictum intellige in coniecturis friuolis.

- 9 Ultimo notandum, quod subhastatio, & aliæ solemnitates requisitæ in alienatione rerum Ecclesiæ à iure ciuili, iuxta Auth. hoc ius porrectum, non sunt necessariae de iure Canonico, & sine illis valent alienationes, & de consuetudine seruantur tantum solemnitates iuris Canonici. ita dicit Rebuff. conf. 112. Perus. in c. 1. de rebus Eccles. in sexto. Guidopap. decis. 149.

S V M M A R I V M.

- 1 Hospitalium gubernatio habentibus uxorem, & filios committi an debeat, & quando possit.
- 2 Hospitalium gubernatio non est committenda debitoribus Hospitalium, & quando possit.

De pauperibus, habentibus plures filios, ac debitoribus Hospitalium, non constituendis illorum Rectoribus. CAP. XCI.

1

V A E R I T V R, an possit constitui administrator, & magister Hospitalis laicus, habens filios, & uxorem? & regula est negatiua, quam tenet gloss. in Clem. quia contingit. §. vt autem. in verbo, præstare. de religiosis domib. sequitur Stephan. dicens contra laicos vxoratos, & filios habentes esse præsumptionem verisimilem, vt bona Hospitalium in alios vsus conuertant in thesaurizatione filiorum, cap. de Syracusanæ. 28. dist. Idem Imola, Anchar. Abb. Vital. in dicta Clem. Lapis in tractat. de Hospitalibus nu. 29. in fine, quæ opinio

opinio est communiter recepta, & optime probatur in d. cap. de Syracusanæ. 28. distinct. ibi, vel superstes vxor, aut filij, per quos Ecclesiastica solet periclitari substantia. Gemin. & Turrecrem. ibi. Verum hæc regula non procedit indistincte; siquidem si laici essent diuites, & tantæ bonitatis, & sanctitatis, quod verisimile esset ipsos non esse accepturos de bonis Hospitalis, vt darent filijs, nulli dubium, quin habentibus has qualitates Hospitalia committi possint, vt dicit Card. in d. Clem. num. 6. & Imola nu. 12. Ripa in cap. decernimus. num. 66. de Iudicijs. sed pauperes habentes plures filios semper sunt suspecti. Vnde Salomon paupertatem non desiderabat, ne illi daretur occasio furandi, & peierandi. Neque obstat, quod tutores, quibus æquiparantur rectores Hospitalium, non redduntur suspecti ex eo quod habeant filios & vxores, quia argumentum ab æquiparatis non procedit in casibus, in quibus ius diuersimode statuit, vt per Gerardum in loco à simili in prima limitatione, & fuit decissum in vna Regiensis Hospitalis 3. Septembris 1584. coram Domino Bubalo. erit ergo nulla electio talium suspectorum, vt in d. §. vt autem.

2. Secundo quæritur, an possidens bona Hospitalium, tamquam propria, & patrimonialia, possit constitui rector, & magister Hospitalis? & videtur, quod non, ex d. Clem. quia contingit. §. vt autem. vbi dicitur, quod gubernatio viris prouidis, & idoneis committatur, qui sciant, velint, & valeant bona eorum, & iura vtiliter regere, & tueri, & eorum redditus in vsus pauperum fideliter dispensare, & quos in vsus alios bona prædicta conuertere præsumptio verisimilis non existit, decernens irritam prouisionem aliter factam. Quare qui possidet bona Hospitalis, vti propria, præsumptio est, quod non sit conuersurus illa in vsum pauperum. In hoc dubio distinguendum est, arguendo à tutoribus, quibus rectores Hospitalium æquiparantur, d. §. vt autem. Quod si gubernator Hospitalis sciebat, se esse debitorem, & bona esse Hospitalis, nulla est eius institutio; secus, si ignorabat: est enim clara conclusio, quoad tutores, quod si tutor ab initio ignorauit se esse debitorem, vel creditorem pupilli, valet datio tutoris. Glos. in Auth. minoris. C. qui dari tutores, vel curatores possint.

secus

secus si sciuit, & ibi D. D. Quare si ab initio institutionis magister Hospitalis habuit notitiam, bona per ipsum possessa esse Hospitalis, & nihilominus uti propria possedit, institutio fuit ipso iure nulla, & intrat præsumptio, & decretum irritans, de quo in dicta Clement. & fuit dictum in d. Regiens. Hospitalis die 22. Octobris. 1584. coram Domino Bubalo.

S V M M A R I V M.

- 1 Capella in Ecclesia an possit erigi sine dote.
- 2 Aedificare an liceat circa capellam, si prospectus impeditur.
- 3 Insignia, seu arma fundatoris capellæ an liceat abradere.
- 4 Heres an possit affigere arma sua in capella in qua sunt arma testatoris.
- 5 Benefactores possunt habere insignia, seu arma in Ecclesiis.
- 6 Insignia in Ecclesiis non sunt affigenda ad inanem gloriam, nec continere debent aliquod inonestum.
- 7 Insignia sua in Ecclesia non potest affigere Episcopus, Baro, vel alius, quando Ecclesia, vel capella est constructa ex pecunia Vniuersitatis.
- 8 Imago deuota si sit in capella, an possit alius in eadem Ecclesia constituere aliam capellam, magis ornatam, cum Imagine eiusdem Sancti.
- 9 Imagini deuota si fiant plures oblationes, an possint confratres, vel alij procurare, ut oblationes fiant eorum capelle, & non Imagini.
- 10 Excommunicantur Religiosi procurantes fieri sibi, vel suis monasterijs legata in præiudicium aliorum.
- 11 Imago deuota, an possit transferri de loco suo ad Capellam priuatam in præiudicium habentium sepulturas prope illam, ac beneficiariorum, & Rectoris, recipientium oblationes.
- 12 Patronus Ecclesiæ an possit impedire sepulturam alterius, ante altare maius.
- 13 Capellam reparare, & instruere mappis, paramentis, & alijs necessarijs quis teneantur, Patronus, an Rector.

Varia dubia circa Capellas alijs concessas in Ecclesijs. C A P. XCII.

1

R I M O notandum, quod quamuis Ecclesiæ sine dote consecrari non debeant, c. nemo. de cons. dist. 1. tamen capellæ, & altaria in Ecclesia sine dote erigi possunt; nam sufficit Ecclesiam fuisse dotatam, ut late consuluit Ananias cons.

conf. 24. vbi Bologninus in additionibus. sequitur Lamber-
tinus de Iurepatronatus prima parte primi libri, tertia quæst.
princ. articulo quinto. Contrarium tenet Abbas in cap. ad
audientiam. el primo, de Ecclesijs ædifican. & consil. 89.
volum. 2. quem sequitur Rocchus de Iurepatronatus in ver-
bo, construxit. quæst. quarta, vbi limitat, quando quis ad or-
natum Ecclesiæ ipsam capellam, vel altare construxisset. Se-
quitur Greg. Lopez parte prima. tit. 15. lege prima in glossa
quarta, & Abbatis opinio verior videtur in capellis constru-
ctis pro celebratione Missarum, quæ requirit necessaria ad
celebrationem. cap. Præterea. de officio delegati.

- 2 Quæritur, an circa Capellam alicuius liceat ædificare, ita,
vt prospectus Capellæ impediatur? Respondetur negative, vt
non liceat ædificare circumcirca Capellam, sed debet esse
prospectus ex omni parte liber: quoniam Capellæ cum sepul-
turis, armis, seu insignijs & inscriptionibus fiunt causa memo-
riæ hominis conseruandæ, ac domus eius, circa deuotionem
erga diuinum cultum, vt dicit Petrus de Anchar. conf. 113.
& interest Reipublicæ, vt dignitas familiarum conseruetur, l.
1. §. publice. ff. de ventre inspiciendo. quæ dignitas in Ca-
pellis conspicitur, & monumentis; & lex satis lugubre dicit,
antiquorum memoriam delere, l. lex quæ tutorem. §. nec ve-
ro domum. C. de admin. tutor. cuius verba sunt: nec vero
domum vendere liceat, in qua defecit pater, minor creuit; in
qua maiorum imagines, aut non videre fixas, aut reuulsas vi-
dere, satis est lugubre; per talia enim conseruatur memoria
defuncti. tex. optimus in l. legatum. in fine. ff. de admin. re-
rum ad ciuitatem pertin. ibi, vt in eo munificentia eius, qui le-
gauit, inscriptione notetur. Et ad hunc finem Arcus trium-
phales, & statuæ marmoreæ sculpebantur in Vrbe, vt illorum
memoria, qui gloriose vixerant, & honores gesserant, in per-
petuum haberetur. l. si. & toto tit. C. de statuis & imaginibus.
Cum itaque capella cum sepulchro & armis, seu insignijs fue-
rit concessa ad hunc finem, vt deuotio defuncti ex aspectu d.
capellæ appareat, non debet aliquo modo impediri per ædi-
ficiū alterius capellæ, vel parietis ex omni parte constructi.
Facit, quod concessio prospectu, intelliguntur prohibita om-
nia,

nia, quæ efficiunt ad gratiorem, & liberum prospectum, la-
inter seruitutes. ff. de seruit. urban. prædiorum. & dicit tex-
tus in l. si vitem. §. penultimo. ff. quod vi aut clam. quod si
quis porticum, aut stillicidium in sepulchrum immiserit, etiam
si ipsum non tangat, recte cū eo agi potest, quod vi aut clam.
cum in sepulchro factum sit; quia sepulchrum est non solum
locus, qui recipit humationem, sed etiam id omne supra,
ideoq; nomine sepulchri agi: appellatione enim sepulchri
omnem sepulturæ locum contineri. Ex quibus concluden-
dum est, concessa capella cum sepulchro, nihil ædificandum
esse ex omni parte, per quod capellæ, & sepulchro, aut eo-
rum prospectui officiat.

3 Quæritur, an liceat rectori, vel alijs abradere arma, seu in-
signia fundatorum Capellæ, & ponere alterius insignia, vel
nomina? Responden. est negatiue: immo debent puniri ar-
bitrio Iudicis talia facientes. Ita concludit Bartholomæus
Cepolla de seruit. Urbanor. prædiorum. cap. 71. de picturis,
per text. in l. qui liberalitatem. ad finem. ff. de operibus publ.
& Bart. in d. l. qui liberalitatem. dicit, nota contra fratres
minores, & aliquos religiosos, qui Capellas aliquorum de-
functorum attribuunt nomini alterius, quia hoc facere non
debent. sequitur Lambert. de Iurepat. lib. 3. 4. art. 5. q. princ.
facit tex. in l. 1. ff. de sepulchro viol. vbi datur actio sepulchri
violati contra euellentem statuam de monumento.

4 Animaduertendum, quod heres non potest affigere arma
sua in capella, in qua sunt arma fundatoris. ita tenet lo. de
Anania in cons. 86. ex regula, super re aliena non esse licitum
imponere signa, vel arma. l. 1. & per totum. C. vt nemini li-
ceat signa imponere. & in l. si Basilicam. C. de operibus pu-
blicis, & Bart. in tract. de insignijs, & armis. & quia per ta-
lia signa memoria defuncti conseruatur, vt supra dictum est,
& in processu temporis posset dubitari, quis illas capellas ædi-
ficari fecerit. sequitur Lamb. loc. cit. & Anchar. cons. 113.
in principio; quamuis concludat contrarium in casu super
quo consuluit, ex quo illa Capella non erat fundata, vt esset
de Iurepatr. sed solum pro remedio animæ suæ, & suorum,
& sic non poterat dici Capella alicuius, sed facta per aliquem
bene-

benefactorem Ecclesiæ, & ideo sicut ipse benefecit, & appositum sua arma, ita potuerunt alij benefacere, & apponere sua arma, & vult etiam, vt isti noui benefactores benefaciant, & propter hoc apponant arma, quod prouideatur armis defunctorum, non solum, vt illa arma remaneant sculpta, sed etiam vt fiat alia scriptura litterarum, ex qua appareat illa fuisse arma primi fundatoris, vt in responsione ad contraria Petrus dixit. sequitur Lambert. loco cit. vbi dicit aduertendum esse, quod in casu Petri de Anchar. nullus reperiebatur de agnatione fundatoris, qui potuisset pro familia contradicere, & ideo admittebantur alij heredes ab eo descendentes ex linea feminina. nam in alio eius consil. 356. in fine hoc non permittitur, vbi erant alij de familia, quorum intereat; ex quo iniuria fiebat familie: & dicta per Anchar. credo vera, quando aliquis tamquam benefactor construxit Capellam in aliqua Ecclesia sine lure patronatus, & etiam sine Iure funerandi; quia si posuisset sepulchrum pro se & suis, & construxisset Capellam, puta sepulchrum, videtur eam construxisse sepulchri causa, vt eius ossa sepelirentur iuxta Imaginem deuotam: & militant omnes rationes supradictæ, vt retineatur memoria deuotionis suæ erga cultum diuinum. Quare in istis Capellis cum sepulchris, & iure funerandi indistincte teneo, non posse heredem apponere arma sua.

- 5 Quæritur, an benefactores possint habere arma in Ecclesijs? ex supradictis clare patet quod sic Anch. d. consil. 113. & Lambert. loco cit. sed nota, quod si depingi faciunt arma in Ecclesijs, quas construunt, vel in ornamentis, quæ donant, perdunt meritum, si faciunt ad inanem gloriam, secus si ad incitamentum virtutis aliorum, vel ad alium iustum finem. Dom. in c. duo sunt. 45. dist. Fel. in c. 3. loco. de præsump. &
- 6 si testator aliquod inhonestum mandat in armis, seu insignijs deferri, vel fieri in sepulchro, quod sapiat gentilitatem, non est executioni mandandum, l. facta. §. si sub conditione. ff. ad Trebell. vbi Gloss. & Paul. de Castr. Imola, And. Siculus in cap. 1. de iuramento calumniæ.
- 7 Circa sextum, an Episcopus, Baro, vel alius, quando fabricatur aliqua Ecclesia, vel Capella de pecunia Vniuersitatis,

vel alterius, possit sculpi facere arma sua? Respondetur negative, sed tantum ille, cuius pecunia opus publicum factum est, potest nomen, & insignia sua depingi facere, ut est casus in l. 2. & lege, opus. in fine. ff. de oper. publ. tradit. Bar. Cepolla de seruit. Urb. prædior. c. 71. ubi dicit quod cum quidam Episcopus Veron. exposuisset de bonis erogandis pauperibus in fabricam maioris Ecclesiæ duo millia aureorum, & fecisset sculpi insignia sua super Capella sua cum columnis, fuerunt sibi abrasa, & merito, quia illa non erat pecunia sua, cum omnino teneretur eam erogare. arg. not. per Gloss. in c. relatum. de præb. Idem dicendum in Restore benef.

Notandum, quod si in Capella alicuius priuatæ personæ est
 8 Imago deuota, in cuius visitatione conceduntur multæ gratiæ cum populi concursu, non licet alteri Capellam aliam pulchriorem cum imagine eiusdem Sancti in eadem Ecclesia erigere. Siquidem licet videatur augeri cultus diuinus, & maxima sit ratio, quæ pro religione facit, l. sunt personæ. ff. de relig. & sumptib. funer. tamen in hoc casu potius minuitur, quàm augetur, oriuntur scandala, & suspicio auaritiæ, non sine iniuria obtinentiū capellam. quandoquidem imagines antiquæ solent esse in maiori deuotione, ut dicit gloss. Sapien. 13. ibi opus manus antiquæ. Et frequenter Deus venerantibus aliquas imagines solet maiores gratias concedere, ut experientia docet, & fideles, ut eas assequantur, solent confiteri sua peccata, & communicare, cum ad visitandas Imagines deuotas accedunt. Itaque in veneratione talium Imaginum magnâ populi utilitas versatur, quoad necessitates temporales & spirituales: quare hæc deuotio in Eccl. est nutrienda, non diminuenda, alias grâde peccatum esset, ut dicitur de filiis Heli 1. Reg. c. 2. hoc autem facile contingit, quando aliæ Capellæ sub eodem titulo, & magis exornatæ in Eccl. ædificantur, & populus qui deuotionem habet ad imaginem antiquâ, in cuius veneratione gratias multas recipit, non est alia via alliciendus, siue potius decipiendus, ut relinquat antiquâ deuotionem sub colore alterius capellæ magis exornatæ, & tot gratijs priuetur. Sed si ædificare volens mouetur ex deuotione, poterit imagini miraculosæ pingues oblationes facere, & eadem in eodem loco

loco existentem exornare. Cum itaq; impediatur deuotio, sequitur quod vel ædificat ad æmulationem, & non licet, etiam si alias liceret. omnes in l. altius. C. de seruit. vel facit pro oblationibus colligendis, & hoc execrabile est sacris canonibus: prohibent enim Ecclesiam pro quæstu cõstrui. cap. si quis basilicam. de cons. dist. 1. & esset prauorum quæstorum more aurum subtili ingenio a simplicibus extorquere, iux. Clem. abus. de poenit. & esset domũ Dei efficere domum negotiationis. Præterea canones fauent laicis, vt ad ædificationem Ecclesiarum inducantur. c. 3. de Iurep. & hac via retraherentur; non enim parum præiudicij infertur domino, si populi concursus ad eius imaginem impeditur, alliciendo illum ad aliam Capellam propter magis sumptuosa ædificia, & multum reputat obtinens capellam, quid eius familia habeat altare deuotũ propter gratias, quas sperat toti suæ familiæ cõcedi ob illius constructionem: & Eccles. cum alterius præiudicio ædificari non debent, c. 1. de operis noui nunciatione. cap. nulla. 12. q. 1. & cap. sicut antiquitus. 17. q. 4. & quamuis plura altaria possit ædificari iu eadẽ Ecclesia, id est intelligendum sine præiudicio aliorum, sine detrimento cultus diuini, non ex emulatione, non pro quæstu, vt supra diximus.

- 9 Item quæritur, si Imagini deuotæ sunt plures oblationes, an possint confratres laici, vel alij procurare, vt oblationes fiant eorum Capellæ pro fabrica, & non Imagini? & videtur, quod possint dictas oblationes sibi procurare per text. in l. fin. ff. & C. si quis aliquem testari prohibuerit, vbi permittitur, quod quilibet possit blando sermone inducere testatorem ad sibi relinquendum, vel donandum, & cuilibet permissum videtur facere negotia sua, prout melius potest, secundum Bal. in cap. si proponente. de rescriptis. In contrarium videtur casus in Clem. 1. de priuilegijs. §. penult. vbi excommunicantur religiosi, procurantes legata, vel eleemosynas sibi vel suis monasterijs fieri in præiudicium aliorum. ad idem tex. in l. Lucius. §. Sempronio. ff. de legatis 2. vbi contra eum, qui procurauerit fieri sibi legatum in præiudicium alterius, competit actio ad interesse. Facit tex. in §. illis. alias incipit. & hoc prouenit. in auth. vt nulli lud. vbi prohibetur, ne quispiã

procuret sibi donari vel legari, quod alijs legandum, vel donandum fuerat. Ripa responso 1. de oblationibus distinguit, quod aut laici absque vlla fraude petunt, quod eleemosynæ offerantur fabricæ, & tunc iure agunt, & procedunt lura primo loco adducta; aut procurant eleemosynas dolo, fraude, astu, vel machinatione, & tunc pro damnis præteritis ad interesse conueniri possunt: pro futuris possunt iudicis officio cogi ad desistendum ab huiusmodi versutijs, ex notatis in simili per Cinum, Bald. Alberic. & Salicet. in l. quidquid. C. arbitriū tutelæ. vbi dicunt tutorem, qui procurauit id sibi legari, quod testator volebat legare pupillo, teneri ad interesse, si dolo aut machinatione vsus fuerit. fraus autem, & dolus iuxta Rip. probabitur, si laici transgrediantur fines verborum, & actuum, quibus vti debent modesti quæstores. Idem, si detrahant bono nomini, & famæ rectoris Capellæ imaginis, dicentes non esse meritorium facere oblationes Imagini, quia eas conuertit in malos vsus, ex Angelo in l. 4. ff. de inofficioso testamento. Idem, si probetur in petendis eleemosynis vti callidis persuasionibus, quæ dolo, & fraudi æquiparantur, vel importunis precibus extorquent oblationes, l. 1. C. de petit. bon. sublat. lib. 10. ibi, quoniam plerumque inuerecunda petentium inhiatione constringimur, vt non concedenda tribuamus. Facit tex. in c. si quando. de rescriptis, & ibi gloss. & dicit Ias. in l. 1. §. si vir vxori. ff. de acquir. possess. quod donatio facta vxori, quæ assidue virum infestabat, non confirmatur morte, quia donata ex frequenti petitione non creduntur spontè data, sed ex molestia, & importunitate vxoris.

- 11 Circa materiam Capellarum notanda est singularis decisio Rotæ Romanæ coram Illustriss. Pamphilio in vna Hispalensis translationis die 9. Martij 1598. in qua fuit dictum non potuisse transferri quandam Imaginem deuotam de loco suo ad priuatam Capellam, præsertim reclamante Rectore, & beneficiatis ipsius Capellæ, & alijs habentibus suas sepulturas prope dictam Imaginem, quibus maximum infertur præiudicium ob magnam deuotionem, & concursum fidelium erga ipsam, quæ de suo loco translata præsertim ad priuatam capellam, non solet esse tantæ deuotionis, & ita in damnum

fabricæ

fabricæ minuentur oblationes, & in damnum beneficiarum, & aliorum habentium sepulturas, & suffragia, & Missæ, quæ hodie ibi cum maxima deuotione erga ipsam Imaginem celebrari solet, arg. cap. 2. ad audientiam. cum ibi notatis de Ecclesijs ædificandis.

- 12 Circa eandem materiam notandum est alia decisio Rotæ Romanæ in vna Calaguritana præeminentiarum 26. Iunij 1590. coram Domino Gipsio, in qua fuit dictum, non potuisse patronum Ecclesiæ impedire translationem sepulturæ cuiusdā priuati ante altare maius in loco, in quo ab antiquo tempore existerat, priusquam altare vetus destrueretur, & Ecclesia ampliaretur; quia ius sepeliendi differt à Iurepatr. ideo ex diuersis non fit illatio. l. Papinianus exuli. ff. de minoribus. Rocchus de Iurepatr. in verbo, Ecclesia. Præsertim, quia ius sepeliendi etiam priuatiue quoad aliquos præscribi potest. Abb. in c. quanto. col. fin. & ibi Dec. num. 16. de Iudicijs. maxime, quia patronus non habebat ius sepeliendi, sed tantum ius honorificum, quod non est extendendum per regulam, tantum præscriptum quantum possessum. Et cum ex antiquissimo tempore constaret sepulchrum fuisse in illo digniori loco, non debet Dominus sic de facto expoliari. Fuit etiam consideratum, quod cum per huiusmodi augmentum Ecclesia non fuerit in totum mutata, sed remanserit eadem Ecclesia, debeant etiam remanere qualitates eiusdem Ecclesiæ, & prærogatiuæ parochianorum in suo priori statu permanere, ad not. in c. ad audientiam. el. 2. de Ecclesijs ædific. & Ecclesia noua in locum veteris subrogata debet assumere naturam illius, & consequenter censetur facta sine præiudicio aliorum. Faciunt notata per Ost. in c. cum olim. nu. 6. de consuetud. & per Petrum de Perus. in tract. de mutatione status.

- 13 Quæritur, an Patronus Cappellæ teneatur illam reparare, & instruere altare paramentis, mappis, & alijs necessarijs ad celebrationem Missæ? & videtur, quod non, sed Rectori Ecclesiæ, vel Capellæ tale onus incumbat, ex c. 1. & c. de his. de Ecclesijs ædificandis. in quibus locis onus fabricæ videtur iniunctum rectoribus; qui enim sentit commodum, tenetur quoque

ferre onus. l. secundum naturam. ff. de reg. iur. clericus etiam habens beneficium æquiparatur usufructuario iux. not. in c. præfenti. de officio Ord. in 6. & usufructuarius tenetur in bono statu conseruare bona sibi concessa ad vtendum, & fruendum, idque est præstandum ex fructibus ipsis, l. 1. §. hætenus. ff. de usufr. & tenetur facta tecta præstare, l. eum. C. de usufr. & communiter dd. in d. c. 1. tenent onus reficiendi, & reparandi Ecclesias spectare ad rectores, & quæ dicuntur de Ecclesia ædificanda, procedunt etiam, quoad ornamenta necessaria, vt sunt Calices, Pluuiaria, & alia, sine quibus diuina celebrari non possunt, quia fabricatio Ecclesiæ, & preparatio ornamentorum à pari procedunt, & à iure parificantur, c. si. de testam. ibi, in ornamentis, seu fabrica, luminaribus, siue alijs ad perpetuum cultum diuinum. vt dicit Surd. conf. 62. vol. 1. & appellatione fabricæ venit etiam pictura. Bald. in l. si quis ad declinandam. C. de Episcopis & clericis. ad rectorem pertinet, vt ignis ardeat ante Sanctissimam Eucharistiam, cap. sane. de celebrat. Miss. & hæc est veritas: declara tamen, vt procedat, quando patronus assignauit dotem sufficientem pro mercede sacerdotis, & parametis, alias potest compelli ad sufficienter dotandum, & interim tenetur ad ista: nam ædificans altare sacerdotale videtur se obligasse ad dotem dandam pro necessarijs cõcurrentibus ad Missarum solemnias; qui enim vult vnum, videtur voluisse omnia per quæ peruenitur ad illud, l. oratio. ff. de sponsal. l. ad rem mobilem. & l. ad legatum. ff. de procuratoribus. c. præterea. de officio delegati. Ita notab. Abb. in conf. 89. incipien. ex themate proposito. part. 2. qui obligat etiam ad soluendam mercedem clerico seruienti in Missa, & dicit, quod sicut obligatur pater naturalis dotare filiam, ita construens capellam. gloss. in c. nemo. de conf. dist. 1. & in c. cum sicut. de conf. Ecclesiæ, vel altaris. & quatenus gloss. in d. c. cū sicut. dicat prius esse compellendum Episcopū, postea fundatorem, in hoc cõmuniter reprobat, vt dicit Abb. in d. conf. 89. & in d. c. cū sicut. Doctores in c. placuit. q. 2. itaque poterit fieri præceptū patrono de assignando sufficientem dotē sub pœna dādi ei compatronū, vel alia, & interim de prouidendo de mappis, parametis, & alijs necessaria-

cessarijs. Sed an hoc, vt rector non teneatur, dicatur dos insufficientis, si Rector ex ea non recipit victum? videtur quod sic, ex quo tenetur erogare redditus in fabricam Ecclesie, deductis tamen prius alimentis sibi necessarijs. text. notab. in d. c. de his. de Eccles. ædific. Ost. Abb. & alij ibi, nisi clericus non resideret quando tenetur, quia tunc omnes fructus sunt erogandi in reparationem Ecclesie. Ripa conf. 26. nu. 8. & 9. sed ista non puto simpliciter intelligenda in capellanijs, siue altaribus, quæ construuntur cum dote tenui, habito respectu ad eleemosynam solitam dari pro quantitate Missarum, quæ celebrantur in hebdomada: nam sufficiens dos erit, si correspondeat dicto oneri Missarum, & paramentis necessarijs, cum Capellani prædicti censeantur locare operas suas: vnde in infirmitate tenentur per alios celebrari facere, vt fuit probatum in Praxi c. 54. & non tenetur patronus Capellæ semper alere Capellanum celebrantem. Declara notabiliter hanc materiam reparationis Ecclesiarum, vt etiam data dote sufficienti non teneatur Rector Ecclesie, quando inducta esset consuetudo, quod populus subeat onus reparandi Ecclesiam. Innoc. in c. fin. de his quæ fiunt à maiori parte Capituli. Ost. Abb. Card. in c. 1. de Eccles. ædific. valet etiã consuetudo, quod populus faciat sumptus pro lampade ardente ante Eucharistiam, & quod populus præstet alimenta prædicatori, quando Rector Ecclesie non prædicat per se ipsum, vt pulchre probat Ripa. d. conf. 26. Facit Conc. Trid. c. 4. sess. 24. de reform. consuetudo itaque circa reparationem Ecclesiarum est attendenda: & ita fuit notabiliter decisum in Rota Romana in vna Aegyptanen. fabricæ 15. Decemb. 1589. coram Orano, quod consuetudo parochianorum, reparandi, & ornandi capellam liberat Rectorem à paramentis: & fuit dictum, decretum visitationis in contrarium, esse nullum.

S V M M A R I V M.

- 1 *Sanctissimum Sacramentum in Ecclesia parochiali tantum asseruari potest pro infirmis.*
- 2 *Sanctissimum Sacramentum in Ecclesia non parochiali pro adoratione asseruari non potest sine licentia Summi Pontificis.*

De sanctissimo Sacramento, an possit asseruari in
Ecclesia non parochiali pro adoratione, de
licentia Episcopi. CAP. XCIII.

1

QVAERITVR, an sit valida licentia Episcopi asseruandi sanctissimum Sacramentum in Ecclesia non parochiali pro adoratione populi? & dicendum est quod non, sed requiratur licentia summi Pontificis, per textum clarum in c. tribus. S. tanta. de consecrat. dist. 2. qui textus recipit tantum limitationem pro infirmis asseruari possit diu, noctuque, ex c. presbyter. d. dist. Abbas in cap. officium. de officio Archipresb. glossa in c. permittimus. de sent. excomm. si itaque pro infirmis tantum; ergo in Ecclesia parochiali, & non in alijs, è quibus non defertur ad infirmos, & successiue requiritur auctoritas Summi Pontificis, cum Episcopus non valeat dispensare supra Canones. c. quod super his. de maiestate & obedientia. & ita mihi petenti resolutionem dubij rescripsit Sacra Congregatio Concil. Triden. hoc anno 1609. duo enim dubia circa hoc petij declarari. Primum, an Episcopus possit concedere Ecclesiae non parochiali, vt in ea retineatur Sanctissimum Sacramentum Eucharistiae solum pro adoratione, vel requiratur auctoritas Papae. Secundum, praesupposito, quod Episcopus concesserit licentiam asseruandi Sanctissimum Sacramentum in Ecclesia non parochiali pro adoratione, an possit Episcopus successor dictam licentiam reuocare. Sacra Congregatio respondit infrascriptis verbis, ad primum. Id non posse concedi ab Ordinario; sed requiri licentiam Sedis Apostolicę. ad secundum respondit: Huiusmodi licentiam fuisse nullam, ac propterea ei non esse deferendum, nec esse necessariam reuocationem. & hæc nota. requiritur itaque priuilegium Papae, vt in Regularibus.

S V M M A R I V M.

- 1 Monoculus an possit promoueri ad minores ordines.
- 2 Maculam in oculo habens quando possit promoueri.
- 3 Carens visu oculi, qui videtur sanus, quando sit irregularis.

De monoculo an possit ordinari.

C A P. XCIV.

- 1 VAERITVR, an Episcopus possit dispensare cum monoculo ad minores ordines? Bel-
lamera in c. de gradibus. 25. q. 8. tenet quod
sic, dicens iura de hac prohibitione tractantia
loqui tantum respectu presbyteratus, & alio-
rum Sacrorum ordinum, non autem respectu
promotionis ad beneficium. Contrariam opinionem, quod
neque ad clericatum promoueri possit, tenent Prapof. Ge-
min. Turrecrem. in cap. fin. distinct. 55. est enim prohibitio
generalis inducta à Gelasio in cap. non confidat. distinct. 50.
vbi vetat corpore vitiatos diuinis applicari ministerijs: & sic
loquitur generaliter. Præterea hoc vitium inducit magnam
deformitatem, & est aptum generare scandalum, ad notata
per Doctores in cap. Thomas. de corpore vitiat. nec obstat
textus in Capitulo cum de tua. de corpore vitiatis. in quo
- 2 textu iuxta Doctores in habente maculam in oculo, est con-
siderandum, si resultet magna deformitas, vel non, quia non
potest fieri ista distinctio in eo, qui habet oculum erutum:
semper enim trahit secum magnam deformitatem. & hanc
opinionem in eo, qui caret oculo, vel pupilla oculi, vt sit ir-
regularis, etiã quoad clericatum, tenuit Rota Romana in vna
Pensionis 3. Iunij 1583. coram Domino Seraphino. Idem
tenet Nauarrus in Manuali, cap. 27. nu. 199. dicens monocu-
lum simpliciter esse irregularem, non autem eum, qui caret
visu oculi dextri, qui alijs videtur sanus, & sinistro, quantum
- 3 satis est ad bene celebrandum, cernit, vt canonem Missæ sine
indecora & nimia faciei ad populum conuersione legere
possit: alias secus propter deformitatem.

S V M M A R I V M.

- 1 *Dispensatio matrimonialis expirat mortuo Papa, si non est executioni demandata.*
- 2 *Decretum, si euidentem mortuo Papa re integra non potest à Commisario ferri.*

De gratia, an expiret morte Papæ.

C A P. X C V.

- I** *VIT* dubitatum in Curia Neapolitana, an mortuo summo Pontifice, dispensationes matrimoniales commissæ Vicario possint ab illo expediri: & videbatur quod sic, ex cap. si super gratia. de officio deleg. in sexto, vbi gratia non expirat per mortem Papæ. Contrarium fuit dictum, quia ille textus procedit, quando gratia summi Pontificis est iam perfecta, & datus merus executor; secus, si adhibenda est causæ cognitio: quoniam, si antequam adhibeatur, moriatur Pontifex, expirat. Ita tenet Baldus in l. fin. ff. de Constit. Princ. col. 1. vers. sed pone quod Princeps. Dec. in Rub. de constit. num. 41. Præpositus in cap. petisti. 7. quæst. 1. Geminianus & Anchar. in dicto capitulo, si super gratia. & in terminis decreti, si in euidentem, vt non possit expediri à Commissario, est decisio Ludouici Apeguere 128. fundata in supradictis.

S V M M A R I V M.

- 1 *Episcopus potest habere duos Canonicos Cathedralis in suo seruitio tamquam familiares, & commensales, qui in absentia percipiunt fructus prebendarum.*
- 2 *Episcopus an possit constituere Vicarium, vel Visitatorem, & facere suum familiarem commensalem Canonicum Ecclesie inferioris, qui in absentia percipiat fructus.*
- 3 *Canonicus Ecclesie inferioris associans Episcopum ad Urbem, an lucretur fructus Canonicatus.*

Cano-

Canonicus Ecclesiae non Cathedralis seruiens
Episcopo, an lucretur fructus cum abest à
seruitio Ecclesiae. C A P. XCVI.

I

AN Episcopus possit constituere Vicarium, vel
Visitatorem, & facere suum familiarem, &
continuum commensalem beneficiatum Ec-
clesiae inferioris, qui in absentia lucretur fru-
ctus suae portionis? Quod possit, facit textus
in cap. ad audientiam. de Cleric. non resid.
vbi statuitur, quod pro seruitio Episcopi duo Canonici Ca-
thedralis absentes possint percipere fructus prae-
bendarum. Quem textum aliqui Doctores extendunt etiam ad inferiores
clericos, dummodo concurrat dispensatio Episcopi, vt per
Ioan. Andr. in dicto capitulo ad audientiam. vers. dici potest.
quem sequuntur Butr. Card. Imola, Ioan. Anania, Anchar.
ibi. Nihilominus verior opinio est, vt text. in dicto capitulo
ad audientiam. ita demum procedat in inferioribus clericis,
si concurrat Ecclesiae utilitas, iuxta distinctionem Abbatis in
dicto c. ad audientiam. nu. 8. quem sequitur Silua de beneficio,
par. 4. q. 6. num. 33. non enim est tanta communio inter Epi-
scopum, & clericos inferiores, sicut inter Episcopum & Ca-
nonicos, qui sunt membra corporis eius, vt considerant do-
ctores supradicti. Et cum haec materia sit damnosa Ecclesijs,
& per eam diminuatur cultus diuinus, potius est restringen-
da, quam relaxanda. Abb. in c. cum dilectus. num. 7. de Cler.
non resid. & ita fuit decisum in Rota Romana in vna Calagu-
ritana fructuum die 28. Martij 1583. coram Domino Bualo,
& alias, vt per Put. decis. 294. in vna Placentina, & in dicta
Calaguritana fuit dictum, non sufficere utilitatem totius Epi-
scopatus in genere, sed requiri utilitatem Ecclesiae in specie,
per Io. And. in cap. vnico. de Cleric. non resident. in sexto,
sub num. 3. & proinde dixerunt non lucrari beneficiatum Ec-
clesiae inferioris, etiam si associet Episcopum ad Urbem,
etiam si dicti clerici inferiores ex consuetudine haberent vo-

cem

cem in actibus Capitularibus, & interuenirent in Capitulo Canonicoꝝ: nam adhuc non possunt dici Canonici, nec dicuntur esse de Capitulo, quia soli Canonici dicuntur esse de Capitulo. Innoc. in cap. 2. de Institut. Abb. Felin. in cap. cum olim. de re iudic. & non sequitur, habent vocem in Capitulo, ergo sunt de Capitulo. Gemin. in c. fin. de præbendis. in sexto, vnde in dispositionibus spectantibus ad Capitulum non veniunt nisi soli Canonici, non autem alij, qui de iure speciali, vel ex consuetudine habent vocem in Capitulo, vt ibi per Franchum.

S V M M A R I V M.

- 1 *Obligatio in forma Camerae an habeat executionem coram Ordinario.*
- 2 *Auditor Camerae Apostolicae solus relaxat censuras vigore obligationum in forma Camerae.*
- 3 *Obligatio in forma Camerae tollit omnia legum auxilia, ita vt trahat omnes ad Tribunal Auditoris Camerae, non obstante priuilegio l. unica. C. quando Imperator inter pupillos, & vid.*

Obligatio in forma Camerae an habeat executionem coram Episcopo. CAP. XCVII.

- 1 LERICVS coram Episcopo suo obligatur in forma Camerae soluere debitori tali die, quæritur, an adueniente die non constito de solutione, possit excommunicari? & secundum Gallesium de obligatione ad formam Camere q. 3. videtur dicendum, quod possit excommunicari per proprium Episcopum, non per alium, cum sine consensu sui Episcopi non possit alterius iurisdictioni se submittere, c. significasti. de foro compet. nihilominus hodie solus Auditor Camerae procedit contra obligatos in forma Camerae: & quidquid alij Iudices attentauerint, erit irritum & inane, & ipse solus potest vigore dictarum obligationum censuras Ecclesiasticas promulgare. Ita habetur in facultatibus Auditoris Camerae nu. 5. 6. & 7. quarum vigore inhi-
bi-
alijs

- alijs Iudicibus, ne in talibus causis procedant sub poenis, & censuris, & refectione expensarum partibus, vltra nullitatem actus: & est tantæ efficacię dicta obligatio in forma Camerae,
- 3 quod tollit omnia legum auxilia, comprehendit etiam pupillos, & viduas, vt trahantur ad Tribunal Auditoris Camerae, non obstante priuilegio legis vnicae. C. quando Imperator inter pupillum, & viduam. vt fuit latissime deductum & decisum in vna Bononien. 12 Maij 1594. coram Robusterio, ex verbis amplissimis suæ facultatis.

S V M M A R I V M.

- 1 *Episcopus successor quando tenetur stare locationi prædecessoris.*
 2 *Episcopus successor tenetur stare locationi prædecessoris, quando terra sunt sata.*

De Episcopo successore, an teneatur stare locationi prædecessoris. CAP. XCVIII.

1

V AESTIO est quotidiana. Episcopus locauit ad triennium pro se, & successoribus prædium Ecclesiæ: primo anno defunctus est: successor Episcopus declarauit se nolle stare locationi. Quæritur an teneatur? Communis resolutio est, quod si locatio facta est à Prælato tamquam administratore Ecclesiæ nomine Ecclesiæ, pro utilitate Ecclesiæ ligat successorē, exemplo tutoris, cuius contractui tenetur stare pupillus. l. si tutelæ. ff. de administ. tutor. si vero nomine proprio, vt fructus ad sui commodū conuerteret, successor non obligatur, vt post glossam bene distinguit Abb. & alij in c. si. ne Prælati vices suas. Card. & alij in Clem. 1. §. fin. in 1. q. de reb. Ecclesiæ. Alex. cons. 160. num. 4. lib. 4. & aduerte, quod locatio dicitur facta nomine Ecclesiæ in rebus ad ipsam Ecclesiam, non ad Prælatum pertinentibus; & successor tenetur stare: sed si Prælatus locauerit rem, cuius redditus non ad Ecclesiam, sed ad ipsum Prælatum pertinent, licet nomine Ecclesiæ locauerit, intelligitur ea locatio, sub conditione, si ipse Prælatus vixerit, & vt effectum habeat, dum ipse

- ipse ius habuerit percipendi redditus illos: hoc enim dicitur subiecta materia. Ita notabiliter tradit Couarr. lib. 2. variar. resolut. c. 10. in fine. Redeundo igitur ad quæstionem propositam, si Prælati locauit redditus ad ipsum spectantes, ut conuerteret ad proprium commodum, non tenetur successor stare locationi, etiam si conductor anticipate soluisset affectum, quia imputet sibi. Cald. cōf. 7. de locat. Imol. cōf. 161. Ferret. 2 cōf. 151. lib. 1. nisi terræ fuissent satæ, & res non esset amplius integra; nā pro anno incepto successor tenetur stare. Pedem. decis. 182. Ceph. cōf. 181. Delph. decis. 196. Caua. decis. 44. & fuit dictum in Rota Romana in vna locationis Auximanæ 24. Ianuarij 1590. in qua etiam fuit dictum, non probari vtilitatem Ecclesiæ, quia Episcopus in locatione asseruit se locare pro se, & successoribus, cum ipse perciperet fructus, vel nisi facta fuerit locatio cū solemnitate & beneplacito Sedis Apostolicæ; nam tunc successor tenetur stare vsque ad tempus determinatum. Caroccus de locato. part. 3.

S V M M A R I V M.

- 1 *Scientia quæ requiratur ad obtinendum beneficium simplex.*
- 2 *Clerici pauperes, qui non possunt vacare litteris, quid scire teneantur, secundum Innocentium.*
- 3 *Illitterati sunt habiles ad beneficia simplicia, quæ non requirunt industriam, quis dicatur penitus illitteratus.*
- 4 *Ordinatus ab Episcopo Sacris ordinibus non debet examinari de nouo pro beneficio simplici. declara, ut ibi.*

De scientia in beneficio simplici.

C A P. XCIX.

- 1 **V**AERITVR, quæ scientia requiratur in clericis ad obtinenda beneficia simplicia? glossa in Clem. 1. de concess. præben. dicit, quod sufficit si sciant legere, & construere. sequitur Cardinalis, Rebuff. in praxi tit. de forma Vicariatus Archiepisc. nu. 87. Gomesius de expectatiuis, nu. 79. Nauar. de Horis Canonicis c. 70. nu. 3. dicit sufficere,

- cere, si sciant, & possint recitare Horas Canonicas ad quas tenentur. Notanda sunt verba Innoc. in c. 1. de summa Trinitate, & fide catholica, ubi dicit, quod clerici pauperes, qui
- 2 non possunt intendere studio, quia non habent magistros, vel expensas, & oportet proprijs manibus quærere victum, quod eis sufficiat scire sicut simplicibus laicis, & aliquantulum plus circa sacramenta, circa quæ quotidie versantur. Ost. Ioan. Andr. Butr. in c. cum in cunctis. de electione. Sil. de beneficio. 3. par. q. 5. nu. 12. si tamen aliquod onus annexum esset beneficio, debet habere scientiam, qua possit explorare ea, quæ muneris incumbunt, quod relinquitur arbitrio Iudicis. Innoc. & alij in d. c. cum in cunctis. ubi Ost. Ioan. Andr. Butr. Abb. Nauar. in c. si quando. de rescriptis. excep. 11. nu. 6. Est tamen habenda ratio scientiæ de futuro, quando parum sciunt, & dicunt supradicti Doctores, quod in cantore, qui tenetur scire cantum, si adsit spes addiscendi in futurum, minor scientia sufficit. Refert, & probat Gonzalez de alternatiua, gloss. 4. nu. 79. & dicit Rota diuers. par. 2. decis. 16. penitus illitteratum, esse habilem ad beneficia simplicia, quæ non requirunt industriam, & consilium. Idem videtur tenere Rota in antiquis decis. 14. de probationibus, & penitus illitteratus dicitur ille, qui non habet aliqua principia. Præpositus c. 1. dist. 36. quod intelligo dummodo sciat recitare officium. & parum sciens, etiam sine spe plus proficiendi, dicitur habilis ad beneficia non requirentia scientiam, vel magnam curam. Imol. & Vital. in Clem. 1. de ætat. & qualit. Rota d. decis. 16.
- 4 Item notandum, quod in beneficio simplici non est magis idoneus Baccalaureus, quam sacerdos, cum sufficiat scientia mediocris, etiam quod non adsit talis litteratura, iuxta decis. 14. de probat. in antiquis. & sic fuit prælatus sacerdos clerico Baccalaureo iuxta not. per Abb. & alios in cap. 1. de maior. & obed. ut fuit decisum coram Illustriss. Pamphilio die 28. Iunii 1600. in vna Burgen. beneficij de Riccha Redonna.

S V M M A R I V M.

- 1 Clausula, siue quouis modo posita in Bullis beneficiorum quid, & quando operetur, latissime demonstratur,

De

De clausula, siue quouis modo. CAP. C.

SAPERE in Curijs ordinarij solet dubitari de effectu clausulæ solitæ apponi in bullis beneficiorum, siue quouis modo vacet: propterea regulam cum suis ampliationibus, & limitationibus inferere decreui.

Hæc clausula capit omnem modum vacandi c. susceptum. vbi Doct. de rescript. in 6. Rota decis. 1. vbi Papazon. nu. 5. & seqq. & decis. 17. eodem tit. in nouis. & decis. 52. de concess. præben. in antiq. Lap. alleg. 6. nu. 5. Felin. in cap. in nostra. nu. 37. in 37. corollario, in 4. fallen. de rescript. Soc. conf. 32. nu. 12. lib. 1. Cassad. decis. 45. de præben. Rebuff. in forma simpl. prouis. in verb. siue præmisso. & fuit resolutum in causa Hipporegien. Canonicatus 22. Octobris 1584. Orano. Burg. Canonicatus 27. Iunij 1586. Gipsio. Felin. in c. in nostra. nu. 37. vers. fallit. 4. de rescript. Tirasonen. Canonicatus 24. Maij 1602. Illustris. Pamphilio. Bonon. Canonicatus 1. Decembris 1589. & 19. Februarij 1590. eod. Romana Clericatus 27. Nouembris 1602. & 21. Maij 1603. eod.

Ampliatur primo, vt procedat etiam, si modus narratus non esset verus, quia nihilominus gratia propter hanc clausulam non dicitur subreptitia. Cæsar de Grass. decis. 14. nu. 6. de præben. & fuit resolutum in vna Hipporegien. Canonicatus 22. Octobris 1584. Orano. Simonet. de reseruat. q. 61. nu. 3. in fin. & nu. 4.

Ampliatur secundo, vt procedat etiam in impetratione certo modo. Cassador. decis. 5. nu. 1. & 2. de præben. Cæsar de Grass. decis. 14. nu. 7. eod. tit.

Ampliatur tertio, vt procedat etiam in prouisione per resignationem. Put. decis. 25. in fi. lib. 3. & fuit dictum in causa Placentina Canonicatus de anno 1559. coram Chisanen. & in Virdunen. Canonicatus 15. Martij & 13. Maij 1596. Illustris. Pamphilio.

Ampliatur quarto, vt etiam capiat vacationem per obitum cap. susceptum. vbi Doct. de rescript. in 6. Mohed. decis. 107. alias

alias 5. de præbend. & in causa Hipporegien. Canonicatus 4. Februarij 1585. Orano.

Ampliatur quinto, vt operetur etiam in gratia Ordinarij, vt post Io. And. & Imol. in c. ex parte. Asten. de cōcess. præb. tradit Franch. in c. susceptum. num. 10. vers. ideo dicit. de rescript. in 6. Papazon. ad decis. 1. num. 14. eod. tit. in nou. & fuit dictum in causa Aretina Commendæ 15. Ianuarij 1593. Illustriss. Pamphilio. Giennen. præstimonij 7. Februarij 1594. Illustriss. Blanchetto. Virdunen. Canonicatus 15. Martij 1596. Illustriss. Pamphilio. Add. ad decis. 10. verb. teneat. in prima ratione de Iurepatronatus. in antiq.

Ampliatur 6. vt capiat etiam vacationem per priuationem. Lap. alleg. 78. num. 14. in fin. Mohed. decis. 333. alias 12. de sequestr. possess. & fruct. vbi in priuatione ob violationem sequestri. & fuit dictum in causa Burgen. Canonicatus 27. Iunij 1586. Gipsio, vbi in priuatione ob simoniam: & in causa Virdunen. Canonicatus 15. Martij, & 13. Maij 1586. Illustriss. Pamphilio, vbi in priuatione ob homicidium.

Declaratur primo, vt hæc clausula non procedat, quando modus vacandi est datus dispositiue, quia tunc non suffragatur hæc clausula. Cassad. decis. 5. num. 3. de præbend. Cohed. decis. 210. alias 17. eod. tit. Put. decis. 48. eod. tit. Cæsar de Grass. decis. 14. num. 8. eod. tit. & fuit dictum in causa Bonon. Canonicatus 1. Decembris 1589. Illustriss. Pamphil. Romana clericatus 27. Nouemb. 1602. Illustriss. Pamphilio.

Dic verum, quando modus narratus non iustificatur, secus si iustificaretur, & sufficit, quod de facto verificetur. Add. ad decis. 1. nu. 8. de rescript. in nou. & fuit dictum in alleg. Bonon. Can. cum alijs infra in vij. declaratione. limita quando est etiam narratus alius modus alternatiuæ, nam tunc sufficit, quod vnus tantum verificetur, nec requiritur verificatio vtriusque. Lunen. Sarzanen. Prioratus 9. Febr. 1659. Seraphino Bononien. Canonicatus 19. Februarij 1590. Illustriss. Pamphilio. Tirasonen. Canonicatus 24. Maij 1602. eodem Placentina. Capellaniæ 23. Maij 1598. Penia.

Declaratur secundo, vt non capiat vacationes futuras. Felin. in cap. constitutus. sub num. 22. vers. sed alias vigore man-

dati. de rescriptis. Ptolom. decis. 69. Mandos. super reg. 32. q. 3. num. 7. & fuit dictum in causa Virdunen. Canonicatus 6. Martij 1595. Illustriss. Pamphilio.

Declaratur tertio, vt hæc clausula intelligatur respectu beneficij impetrati, vt fuit dictum in causa Mediolanensis Canonicatus 14. Octobris 1598. Cardinali Seraphino.

Declaratur quarto, quod ad hoc, vt intret hæc clausula, & beneficium illius vigore capi possit, requiritur alia vacatio ultra expressam, vt fuit resolutum in causa Mediolanen. Parochialis 26. Martij 1599. Seraphino.

Declaratur quinto, quod posita in protestatione Papæ de beneficio reseruato, nō operatur, quod non data reseruacione possit ex ea capi beneficium in vim præuentionis, sed tamen operatur ex alijs reseruacionibus, ultra expressam, vt fuit dictum in causa Burgen. de Pancoruo 17. Aprilis 1589. Gipsio, Salamantina portionis 5. Decemb. 1588. eod. Romana Clericatus 27. Nouembris 1602. Illustriss. Pamphilio.

Declaratur sexto, quod licet hæc clausula capiat omnem modum vacandi, non tamen capit nisi ex persona illius, de quo est facta mētio in litteris. Rota decis. 1. vbi addit, in verb. quouis alio. de rescript. in nou. Lap. in cap. susceptum. num. 4. eod. tit. in 6. Rota decis. 14. & 43. eod. tit. in antiq. Staph. de litter. grat. tit. quib. mod. sit ad benef. §. tūc, & olim. nu. 15. fol. 82. pract. Cācell. in not. super vacant. nō refer. vers. clausula aut ex alterius. Papazon. in dictis ad d. decis. primā nu. 7. de rescript. Mohed. decis. 2. nu. 1. de offic. deleg. vnde Fel. in cap. in nostra. nu. 37. in 37. corollario, in 4. fallentia, de rescript.

Ampliatur hæc declaratio, vt procedat, si in litteris dicatur per mortem N. tali loco, & tali tempore defuncti: nam si probetur alio loco, vel tempore mortuus, hæc clausula non operatur. Lap. in c. susceptum. nu. 4. de rescript. in 6. & reseruatur Rota, vt testatur decis. 1. circa med. & in fin. eod. tit. in nou. vbi add. verb. quouis alio modo.

Sublimita, quando additur clausula, aut ex alterius cuiuscumque personæ, vel alibi, vel aut alias: nam tunc capit vacationem etiam ex alia persona ultra nominatā, vel in alio tempore, aut loco, quam expresse, obierit. Lap. in d. c. susceptum.

nu. 5. Rota decis. 1. & ibi add. verb. quouis alio modo, & Papazon. nu. 7. de rescript. in nou. Staphil. de litt. grat. tit. quibus mod. lit. ad benef. §. tunc & alia. nu. 14. Pract. Cancellaria in not. super vacant. non reservat. vers. clausula aut ex alterius.

Item sublimita, quando clausula, siue quouis modo, &c. additur verbum, vacet, quia tunc capit etiam modum vacandi ex alterius persona, vt post Felin. & Silu. tradit Mohed. decis. 2. nu. 2. de offic. deleg.

Declaratur septimo, quod ad hoc vt intret clausula hæc, prout omnes alia clausula generales, est verificanda narratiua saltem de facto, vt fuit resolutum in causa Salamantina dimidia portionis 27. Martij, & 11. Decemb. 1585. & 10. Ianuarij 1586. Orano, & in causa Clusina Beneficiorum 28. Iunij. 1589. eodem Bononien. Canonicatus 1. Decembris 1589. & 19. Martij 1590. Illustriss. Pamphilio. Aretina Comendæ 13. alias 15. Ianuarij 1593. eod. Legionen. præstimoniorum 4. Ianuarij 1593. eod. & Monasterien. Canonicatus 1. Iulij 1592. Illustriss. Blanchetto. Mediolanen. Præposituræ 28. Iunij, & 10. Decembris 1589. Illustriss. Plata. Tirasonen. Canonicatus 24. Maij 1602. Card. Pamphilio. Add. ad decis. 1. nu. 8. de rescript. in nou. Virdunen. Canonicatus 19. Iunij 1595. & 13. Maij 1596. Illustriss. Pamphilio. Romana clericatus 27. Nouemb. 1602. & 21. Maij 1603.

Hæc enim clausula operatur, vt gratia non dicatur restricta ad vacationem expressam, sed illa verificata saltem de facto gratia capiat omnes modos vacandi, vt fuit resolutum in causa Virdunen. Canonicatus 15. Martij, & 13. Maij 1596. Pamphilio.

Declaratur octauo, vt non procedat, quando malitiose narratur modus expressus, qui vere non adest, vt capiat impetrans ex clausulis generalibus, quia tunc non intrat. Put. decis. 400. lib. 1. & 268. lib. 3. Tirasonen. a Canonicatus 24. Maij 1602. Pamphilio.

Ad hoc, vt quis vigore huius clausulae, & aliarum generalium possit capere beneficium, requiritur expressio mensis, alias non intrat. Put. decis. 3. super reg. de mens. Mohed. decis. 4. de concess. præben. & in causa Tirasonen. Canonicatus 24.

Maij 1602. Illustriss. Pamphilio. Cotta in Miscellan. decis. 238.

Declaro, non procedere in beneficijs referuatis alia reservatione, quam vigore regulæ de mense: nam tunc cum nulum inferatur præiudicium Ordinarijs, cessat regula. Rot. decis. 122. lib. 1. part. 3. diuers. Put. d. decis. 3. Peregr. dec. 53. lib. 2. Salamantina 5. Decembris 1588. Gipsio. Toletana parochialis 12. Maij 1589. Illustriss. Mantica. Tirafonen. Canonicatus 24. Maij 1602. Illustriss. Pamphilio. Accorambon. decis. 59. lib. 2. Put. decis. 25. lib. 3.

Item non habet locum ex eadem ratione non præiudicij Ordinarij, quando non datur concursus Ordinarij, vt fuit resolutum in causa Cordub. Capellaniæ 21. Octobris 1559. Quiroga. Toletana parochialis 12. Maij 1589. Illustriss. Mantica. & Tirafonen. Canonicatus Illustriss. Pamphilio 24. Maij 1602.

Item non habet locum, quando est facta mentio vacationis ex causa, per quam vult capere beneficium: nam tunc non requiritur expressio mensis, quæ solum requiritur, quando quis vult capere ex causa non expressa vigore clausularum generalium, vt colligitur ex decis. in causa Corduben. beneficij S. Michaelis 21. Aprilis 1561. coram Caputaq. Miscellan. Cott. nu. 238. & fuit dictum in causa Toletana parochialis 12. Maij 1589. Illustriss. Mantica. & in causa Tirafonen. Canonicatus 24. Maij 1602. Illustriss. Pamphilio.

Item limita, quando mensis est semper referuatus, quia tunc cessante concursu Ordinarij non est locus regulæ, quia loquitur de his tantum beneficijs, de quibus possunt providere Ordinarij, non autem de referuatis, in quibus non consideratur præiudicium Ordinarij. Put. decis. 3. super reg. de mens. & decis. 53. lib. 2. & decis. 25. lib. 3. Peregr. decis. 53. lib. 2. Accorambon. decis. 59. lib. 2.

In vacantibus non referuatis dicitur, siue, vt præmittitur, siue alio quouis modo. In vacantibus vero referuatis dicitur, siue præmisso, siue quouis modo. Pract. Canc. in rubr. notabilia. super vacat. referuat. pag. 140. vers. In vacantibus referuatis.

S V M M A R I V M.

1 *Status beneficiorum materia latissime declaratur.*

Materia status beneficiorum frequentissima est in Curijs Episcopalibus, & latissimè declaratur.

C A P. C I.

VANDO constat de anteriori statu, vt puta, præscripto, vel quia in primeua sui institutione fuit ordinatum, per quos debeat gubernari, tunc requiritur contrarius status legitimè præscriptus spatio scilicet 40. annorum. Gemin. in cap. cum de beneficio. num. 8. Franch. num. 5. vers. aut probatur. de præben. in 6. Rota decis. 2. eod. tit. in nou. Felin. in cap. in nostra. num. 43. de rescript. cum alijs per Modern. in reg. 8. Cancell. glos. 7. num. 25. Sil. de benef. par. 3. q. 11. num. 40. & 127. Rota decis. 22. de probat. in antiq. & in Perusina. S. Beueniati 13. Maij 1588. & 19. Martij 1589. corā Illustriss. Card. Pamphilio.

Si vero non constat plenè de statu antiquo ipsius beneficii, tunc si in litteris Papa exprimat de consueto regi per sæculares, &c. tunc debet probari, quod spatio 40. annorum sit consuetum regi per sæculares. Lap. in d. cap. cum de beneficio. in princ. Gemin. num. 4. ad fin. vers. sed dicit Ioan. Andr. & num. 8. vers. aut de statu antiquo. & Franch. num. 5. vers. sed si contra clericum impetrantem. & nu. 9. post med. vers. si vero mandetur.

Si vero Papa non expressit de consueto regi per sæculares, & tunc si aliquis status antiquus probetur, non tamen præscriptus attenditur vltimus status decennalis, & sic sufficit, quod vltimo loco fuerit rectum spatio 10. annorum per sæculares. Gemin. in c. cum de beneficio. num. 4. vers. quid si non potest. & nu. 8. vers. aut non expressit. & Franchus num. 5. vers. si vero Papa, & num. 9. & post med. de præben. in 6. Rota decis. 2. eodem tit. in nou. num. 1. vers. idcirco. & nu. 3. vers. at vbi primus status. & decis. 20. de probat. in antiqui.

Moder. super reg. 8. glo. 7. nu. 23. vers. secundus casus.

Quod si non probetur aliquis status præcedens, tunc sufficit ultimus status, etiam quod non sit decennalis. Archid. in d. cap. cum de beneficio. num. 1. verb. legitime. in fin. Gemin. num. 8. vers. aut simpliciter. & Franch. nu. 5. vers. si vero scribatur. & sub num. 9. post med. Feder. conf. 240. num. 1. Felin. in cap. eam se. num. 22. circa med. de rescr. Rebuff. super concord. tit. de collationib. §. volumus, verb. regularia, vers. 4. requiritur. Moder. super reg. 8. Cancellar. gloss. 7. num. 23. Dec. conf. 126. num. 1. Rota in Regien. Prioratus 5. Maij 1586. & in Salamantina Rectoriæ 22. Martij 1591. coram Illustriss. Card. Pamphilio.

Adde, quod quidquid sit ad effectum mutationis qualitatis beneficij, & in præiudiciū collatoris, ad effectum validitatis impetrationis, & collationis sufficit ultimus status, & ultima possessio per c. querelam, de elect. & c. consultationibus. de iurepatr. vt per Lap. in d. cap. cum de beneficio, in fin. Gemin. num. 8. ad fin. vers. aut simpliciter. Franch. sub num. 9. post med. Put. decis. 2. num. 2. de præbend. in nou. & 49. ante num. 1. de rescript. in antiq. Put. decis. 2. nu. 4. lib. 3. Cæsar de Grass. decis. 4. de probat. cum alijs per Moder. in d. regul. 8. glos. 45. §. 2. num. 14.

Adde etiam, quod ad effectum, vt censeatur legitima præscriptio circa mutationem status beneficij, requiruntur xl. anni, vt per gloss. & doct. in cap. cum de beneficio. & ibi præ cæteris Franch. num. 5. in fin. de præbend. in 6. Put. decis. 238. num. 2. lib. 1.

Item, quod licet spatio 40. annorum mutetur status beneficij, d. cap. cum de beneficio. & ibi not. cum alijs supra allegatis; attamen plura requiruntur. Primo, quod ille, qui possidet beneficium, tamquam sæculare, vel tamquam regulare, illud habeat titulo institutionis, vt de tali beneficio. Lap. in d. c. cum de beneficio. in princ. Gemin. nu. 9. Prob. ad Monach. num. 7. Felin. in c. in nostra. num. 14. vers. 2. nota diligenter. de rescrip. Moder. in reg. 8. Cancell. glos. 8. num. 33. Aegid. conf. 41. num. 9. alias col. 4. vers. 3. probo. & fuit dictum in Perusina S. Beueniatis 19. Martij 1589. coram Illustriss. Card. Pamphilio,

lio, ubi quod requiritur valida collatio. per Aegid. d. conf. 4. num. 2. vers. 3. quod sine.

Secundo, ad hoc, ut beneficii status mutetur, requiritur, quod collationes sint factæ ab eo, qui habeat potestatem mutandi statum illius beneficii, & hoc fecerit animo, & intentione, ut statum mutaret; quod vel debet exprimere, vel facere collationem, ut puta de regulari, tamquam sæculari. Doct. in c. cum de beneficio. & ibi Gemin. nu. 9. de præben. in 6. Felin. in c. in nostra. num. 41. vers. 2. nota, de rescript. Sil. de benefic. par. 3. q. 11. nu. 40. & 124. cum seq. Rebuff. super concord. tit. de collat. in verb. regularia. & fuit resolutum in Perusina Sancti Beueniatis 13. Maij 1588. & 19. Martij 1589. coram Illustris. Card. Pamphilio. Florentina Commendæ 26. Iunij 1589. coram Comitulo. Camerin. parochialis 27. Maij 1591. coram bon. mem. Card. Seraphino.

Amplia procedere, etiam si concurrat lapsus temporis; si enim non concurrat mens superioris mutandi statum beneficii, numquam dicitur mutatus. Gemin. in d. c. cum de beneficio. nu. 6. & 9. Franch. nu. 6. Prob. ad Monach. nu. 4. & 13. de præben. in 6. Calder. conf. 1. de consuetud. Felin. in c. in nostra. coroll. 40. de rescript. Sil. de benefic. par. 3. q. 11. Rebuff. d. §. volumus. verb. regularia. Rota in d. Perusina S. Beueniatis 13. Maij 1588. & 19. Martij 1589.

Nullus Prælatus inferior Episcopo potest mutare statum beneficii. Franch. in d. c. cum de beneficio. nu. 6. de præben. in 6. & fuit dictum in Perusina S. Beueniatis 19. Martij 1589. & in S. Seuerinæ Prioratus 14. Maij 1604. coram Illustris. Cardinali Pamphilio.

Beneficii statum non mutat prouisio Papæ. Dec. conf. 126. in fi. Achil. decis. 13. de Iurepatr. Caputaq. 180. part. 3. Put. 7. de Iurepatr. Rota in Imolen. Iurispatronatus 26. Martij 1593. & in Maioricens. Sacristæ 26. Iunij 1602. coram Illustrissimo Card. Pamphilio.

Tertio requiritur bona fides Doct. in d. c. cum de beneficio. & ibi Gemin. num. 9. & Franch. etiam nu. 9. de præbend. Aegid. conf. 41. nu. 11. vers. aliud dubium. & nu. 12. Rebuff. super concord. tit. de collat. §. volumus. verbo, regularia. vers. 2.

requiritur bona fides. Greg. Tolos. in nou. in fin. Moder. super reg. 8. Cancell. gloss. 8. num. 35. 36. Rota in Perusina S. Beueniatis, & in Florentina Commendæ superius allegatis.

Quarto, non sufficit, quod beneficium possideatur per Commendatarium, sed requiritur quod possideatur à vero titulari. Rebuff. ubi supra vers. 2. requiritur. Hoied. de incompatibilit. part. 2. c. 24. num. 92. Moder. super d. regul. 8. gloss. 8. num. 37.

In probanda qualitate beneficii, quando non constat de contrario, multum deseruiunt prouisiones Papæ, quæ etsi non mutant statum, illum tamen declarant, & corroborant, ut fuit dictum in Terdonen. Prioratus 5. Maij. 1595. coram Orano, & in Maioricen. Sacristæ 5. Nouembris 1603. coram Illustriss. Cardin. Pamphilio, & in Tirason. Capellanæ 14. Decembris 1607. coram Reuer. Pamphilio.

Vltimus status sufficit pro iustificatione gratiæ, ut fuit dictum in Ostien. Capellæ 16. Maij 1597. coram bon. mem. Card. Seraphino.

Ego Marcus Antonius Genuensis Neapolitanus. V. I. D. Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Montis Marani, hoc meum opus, quod ad honorem Dei, Beatæ Mariæ Virginis, & omnium Sanctorum, ac ad utilitatem Christianifidelium composui, & nunc denuo à me locupletatum in lucem prodit, submitto iudicio & correctioni S. R. E.

Laus Deo, Beatæq. Mariæ Virgini.

F I N I S.

INDEX

INDEX RERVM MAGIS NOTABILIVM.

A

Abiurans delevi non prohibetur audire confessiones, & exercere ordines & alia sacramenta ministrare. pag. 182
 Abiurans de vehementi, numquam admittitur ad audientias confessiones in Curia Archiepisc. Neap. ibid.
 Absolutio à iuramento conceditur solum ad finem agendi in Curia Archiepisc. Neap. 28
 Absolutio à iuramento ad finem agendi conceditur sine partis citatione. 29
 Absolutio à iuramento ad finem agendi conceditur in Curia Archiepisc. Neap. post periurium incursum, & quando, & ibi praxis Curie. ibid.
 Absolutio à iuramento concessa post periurium incursum quando concedi non debeat, an sit nulla. ibid.
 Absolutio à iuramento si fuit concessa, & pars appellavit, potest absolutus siue habilitatus agere pendente appellatione. ibid.
 Absolutio à iuramento, quando non concedenda. 30
 Absolutionem à iuramento, an possit concedere Episcopus quando est dubium, an sit concedenda. ibid.
 Absolutio à iuramento à quo Episcopo sit concedenda. ibid.
 Absolutio à iuramento in Curia Archiepisc. Neap. conceditur exteris etiā

si iurauerint extra Regnum. 31
 Absolutio à iuramento potest impetrari sine mandato. ibid.
 Absolutio ad cautelam fit ab omnibus censuris excepto interdicto generaliter. ibid.
 Absolutio ad cautelam fit quando pretenditur sententia nulla. 32
 Absolutio ad cautelam habet locum in censuris latis ab homine, non à Iure, limita, ut ibi. ibid.
 Absolvere ad cautelam non potest, qui directam absolutionem impendere nequit. ibid.
 Absolvendus ad cautelam num debeat aliquid probare. 33
 Absolutio ad cautelam fit ex gratia. ibidem.
 Absolvere ad cautelam qui possint, & an delegatus. ibid.
 Absolvere ad cautelam potest Archiepiscopus pendente appellatione, ab Episcopo ad Papam. ibid.
 Absolutus ab excommunicatione, ut reducatur in eandem sententiam, an requiratur cause cognitio, monitio, & nova sententia. 34
 Absolutio ad cautelam quomodo facienda. ibid.
 Absolutio ad cautelam non potest impetrari sine speciali mandato. ibid.
 Absolutio ab excommunicatione ob violatam immunitatem Ecclesie cui reservata. 71

Absol.

I N D E X.

- Absolutio ab excommunicatione non suspenditur per appellationem.* 119
- Absolutio ab excommunicatione facta appellatione pendente, an sit nulla. ibidem.*
- Absolutio ab excommunicatione statim est facienda, & quando possit differri.* 123
- Absolutionem ab excommunicatione petens, an fateatur se esse excommunicatum.* 130
- Absolutus in foro conscientie ab excommunicatione, an debeat inquietari in foro exteriori.* 134
- Abutentes sacramento altaris in sortilegijs traduntur curie seculari.* 257
- Administratio Ecclesie triplex, & que competat laicis.* 155
- Advocati, Notarij partes, & alij delinquentes in actu iudiciario coram Iudice Ecclesiastico, possunt ab ipso puniri.* 54
- Adulterium clerici an possit puniri ex officio.* 146
- Aedificare an liceat circa Capellam si prospectus impeditur.* 352
- Aestimatio iniuria illata clerico percusso a laico, an debeat fieri coram Iudice seculari, vel Ecclesiastico.* 124
- Alienans res Ecclesie saluo ascensu Papae cum clausula, non aliter, nec alio modo, & ante impetratum assensum tradens possessionem, an incurrat in censuras, & poenas contentas in extrauaganti, ambitiosa, Pauli Secundi, de rebus Ecclesie non alienandis.* 179
- Alienatio rerum Ecclesie fieri non potest sine consensu Papae etiam in casibus alias permissis, nisi iuxta formam extrauagantis, ambitiosa.* 225
- Alienari non potest sine solemnitate magna quantitas pecuniae, quae est in proprietate Ecclesie, non in fructu.* 230
- Alienatio rei Ecclesie si sit facta saluo assensu Pontificis, an ante impetratum assensum liceat à contractu recedere.* 340
- Alienari bona Ecclesie non debent quando fructus beneficij adsunt pro satisfactione.* 345
- Alienatio rerum Ecclesie non dicitur subreptitie facta, quando adest evidens Ecclesie utilitas, quamvis dicatur, terras nunc esse ad culturam redactas, quae multo ante culta fuerunt.* ibid.
- Animal venenosum, vel fulmen si tangat vinum consecratum, quid de illo sanguine faciendum est.* 193
- Annus a quo mense computetur.* 205
- Appellari non potest ab excommunicatione relaxata ad finem ferendi testimonium, vel ab interdicto suspensio.* 120
- Appellari post decem dies à sententia censurarum an possit.* 128
- Appellans habet annum, & ex causa biennium ad prosequendam appellationem, nisi Iudex à quo, abbreviet terminum.* 207
- Apostoli quomodo concedantur in curia Archiep. Neap.* 208
- Appellationi notorie friuola non est deferendum, secus si est dubium, an sit friuola.* 210
- Appellationem à tortura non admittit curia Archiepisc. Neapolit. & quare.* 211
- Archidiaconus quando praefertur Archiepiscopo in delatione sanctissimi Sacramenti, & alijs functionibus.* 198
- Archiepiscopus est Iudex ordinarius suorum suffraganeorum.* 271
- Archie-*

I N D E X . I

- Archiepiscopus est Iudex Vicariorum generalium suorum suffraganeorum, & quando.* ibid.
- Archiepiscopus compellit suffraganeum ad facien. id quod debet, & in eius negligentiam exercet ipse iurisdictionem in provincia, & ibi plura exempla.* ibid.
- Archiepiscopus potest excommunicare & interdicere suffraganeum, & quando.* 273
- Archiepiscopus supplet negligentiam sede vac. Capituli Ecclesie suffraganea si intra octo dies non elegit Vicarium, vel non idoneum: ubi quis dicatur Vicarius idoneus remissive.* ibid.
- Archiepiscopus cognoscit in causa appellationis inter subditos suffraganeorum, ubi late.* 274
- Archiepiscopus cognoscit de tota causa pendente coram suffraganeo si suffraganeus admisit friuolam appellationem, & quid si Vicarius.* ibid.
- Archiepiscopus visitat totam provinciam & quando, & tunc absoluit a censuris subditos suffraganeorum, & an possit cum eis dispensare.* 277
- Archiepiscopus exercet iurisdictionem in subditos suffraganeorum in concernentibus totam provinciam.* 278
- Punit omnia crimina notoria in provincia.* ibid.
- Punit iniuriantes sibi nuncijs & familia sue.* ibid.
- Punit Canonicos suffraganei cessantes a diuinis.* ibid.
- Mittit edictum per totam provinciam & quando.* ibid.
- Concedit Indulgentias in tota provincia.* 279
- Interdicit predicationem in tota provincia & quando.* ibid.
- Exules a tota provincia facit eos qui delinquant in sua dioc.* ibid.
- Vtitur pallio & quando.* ibid.
- Quid potest facere ante receptum pallium.* 280
- Cogit regulares in tota provincia ut redeant ad sua monasteria & quando.* ibid.
- Iniungit suffraganeis ut obseruari faciant quod obseruatur in Metropolitana Ecclesia, & quando.* ibid.
- Vocat Episcopos ad Concilium Provinciale.* ibid.
- Exercet iurisdictionem in tota provincia stante consuetudine.* 281
- Dispensat cum subditis suffraganeorum & quando.* ibid.
- Erigit Seminarium in provincia & quando.* ibid.
- Ad eius consecrationem debent concurrere omnes suffraganei.* ibid.
- Vocat suffraganeos pro consecratione alterius suffraganei.* ibid.
- Assignatio loci tuti puella cui timetur inferri violentia pendente lite super matrimonio ad quem Iudicem spectet.* 61
- A sententia desertionis potest appellari.* 211
- Assensus Apostolicus in alienatione rerum Ecclesie an presumatur ex diuturnitate temporis.* 339
- Assensu Apostolico non impetrato in alienatione utili Ecclesie an liceat recedere si Ecclesia non vult recedere a contractu.* ibid.
- Assensu Apostolico impetrato in alienatione rei Ecclesie, sed non interposito decreto an sit locus penitentiae ex parte Ecclesie.* 340
- Assensus Apostolici impetratio super alienatione rei Ecclesie facta nomine Rectoris an probet mandatum Recto-*

I N D E X.

*Reſtoris ad impetrandum aſſen-
ſum.* 342
*Aſſenſus Pape ſupplet defectum ſolem-
nitatum in alienatione rerum Eccle-
ſiæ, ſed non defectum cauſæ.* *ibid.*
*Auditor Camere Apoſtolice ſolus re-
laxat cęſuras vigore obligationum
in forma Camere.* 364

B

Beneficio c. Odoardus. de ſolutioni-
bus renunciari non poteſt. 22
*Beneficio c. Odoardus. non gaudet qui
non conſtitetur debitum.* *ibid.*
Nec doſus num. 6.
*Nec in delictis num. 7. & an reſpe-
ctu intereſſe partis.*
Et quid in mulctis ibidem.
*Nec qui in ludo vel luxurioſe uiuen-
do bona conſumpſit num. 8.*
Nec conuentus actione reali num. 9.
*Nec penſionarius pro penſione ſol-
uenda num. 10.*
*Nec laicus effectus clericus in frau-
dem creditorum num. 11.*
Nec clericus negotiator num. 12.
*Et quid in obligato in forma Came-
rę aut condemnato per tres ſenten-
tias conformes, vel quando debitum
eſt iuratum num. 13.*
*Nec quando creditor clericus eſt pau-
perior num. 14.*
*Beneficium c. Odoardus. de ſolutioni-
bus an poſſit pluries obtineri.* 27
*Beneficiati moderni tenentur celebra-
re Miſſas ad quas celebrandas ſeſe
obligarunt beneficiati antiqui acce-
ptantes legatum vtile Eccleſiæ.* 188
*Beneficiati oppidi participantes de de-
cimis debent participare de onere
adminiſtrandi ſacramenta.* 189
Beneficia coram ordinarijs quibus ex

cauſis reſignari poſſint. 200
*Beneficia reſignata coram ordinarijs
non poſſunt ab ipſis conferri ſuis vel
reſignantium conſanguineis, vel fa-
miliaribus.* 202
*Beneficia lite pendente an reſignari
poſſint quando inquiſitus per ſen-
tentiam veniret priuandus benefi-
cio.* *ibid.*
*Beneficia coram Papa poſſunt reſigna-
ri appellatione pendente à condem-
nato ad priuationem beneficij etiam
data ſcientia impetrationis factæ à
Papa.* 203
*Benedictio ſecundarũ nuptiarum eſt
prohibita etiam ſi non fiat viuente
prima coniuge.* 223
*Benedicens ſecundas nuptias punitur
arbitrio Iudicis.* *ibid.*
*Benefactores poſſunt habere inſignia
ſeu arma in Eccleſiis.* 353
*Birroarij non probant plene præter-
quam in leuibus.* 174
*Bigami quando & quomodo punian-
tur à curia Eccleſiaſtica ob hæreſis
ſuſpicionem.* 258
*Bulle Gregorij XIII. de immunita-
te Eccleſiarum forma an ſit ſeruan-
da à Iudice laico, vbi notorium eſt
conſugientem ad Eccleſiam commi-
ſſiſſe delictum exceptuatum in ea.* 79

C

Calices conſecrati, Reliquiæ, & ve-
ſtes ſacræ poſſunt vendi ratione
materie, & quando. 260
*Canonicus poteſt petere abſolutionem
ab excommunicatione pro concano-
nico, ſed non ad cautelam.* 34
*Canonici Eccleſiæ Cathedralis, an di-
cantur eſſe indignitate, & poſſint ab
illis expediri Breuia commiſſa*

I N D E X .

- constitutis in dignitate.* 263
Canonici soli recipiunt Episcopum ad osculum, non alij beneficiati Ecclesie Cathedralis. 266
Canonici solis competit administratio anniuersariorum communium ipsius, & beneficiatis, nisi bursa communis fuisset facta ex redditibus beneficiatorum. ibid.
Canonici soli veniunt appellatione Capituli, non dignitates nec beneficiati, etiam si ex consuetudine haberent vocem in actibus capitularibus. ibid.
Canonicus Ecclesie inferioris associans Episcopum ad Urbem an lucretur fructus Canonicatus. 363
Capitula Regni contra turbantes possessiones non procedunt nullo dato violento spolio. 67
Capellani habens cum opere celebrandi missas, an teneatur illas per alios celebrari facere tempore infirmitatis. 187
Capella in Ecclesia an possit erigi sine dote. 350
Capellam reparare, & instruere mappis, paramentis, & alijs necessarijs quis teneatur, patronus, an Rector. 357
Capitulum Cathedralis Neap. quando mutatur ad funus, ipsum solum desert. Crucem per alienas parochias. 238
Cap. si clericos. de sententia excommunicationis in sexto, non est in usu quoad cautionem de stando iuri. 138
Cassa pro colligendis elemosynis quando retineri possint. 156
Carcerati tentantes frangere carceres non secuta fuga puniuntur arbitrio Iudicis. 178
Carcerati qui tentauerunt frangere carceres Curie Archiepisc. Neapolit.
non secuta fuga quomodo fuerunt puniti. ibid.
Carcer infamat 138
Carcerans iniuste clericum est excommunicatus. ibid.
Carcerantur quando clerici in Curia Archiepiscopali Neap. ibid.
Carcerare clericos quando possunt laici. 140
Casus uehementis suspicionis heresis, vel apostasie referuntur Pontifici Curia Archiep. Neap. 191
Causa separationis thori est ardua, & requirit probationes concludentes. pag. 114
Cause afferuntur, ex quibus matrimonium separatur quo ad habitationem. 112
Casus positi per Cassaneum, in quibus Iudex laicus potest procedere contra clericos non procedunt in Regno Neapolitano. 298
Carens visu oculi qui videtur sanus quando sit irregularis 361
Cedulones an possint affigi contra excommunicatos si comparent, & petunt absolui. 121
Celebrantes duas Missas eodem die quomodo puniantur. 246
Cedulones affixi contra declaratos excommunicatos absoluentes a Papa quando remouendi. 126
Cedulones deturpantes sunt suspecti de heresi. 45
Christiani qui abnegarunt fidem Catholicam apud infideles si sponte reuertantur & petant reconciliari Ecclesie quomodo abiurare debeant. 257
Citatio partis an requiratur in absolutione ad cautelam. 32
Citatio valet sine expressione cause, in causa sancte fidei. 254
Cita-

- Citatio personalis requiritur ad aliquem excommunicandum, quod limitatur pluribus modis.* 127
- Citatus ad dicendam causam quare non debeat declarari excommunicatus si non compareret declaratur excommunicatus in Curia Neapolitana propter causam principalem ob quam fuit citatus.* 129
- Clausula, conscientiam tuam oneramus, an impediatur subdelegationem.* pag. 261
- Clausula, siue quouis modo, posita in bullis beneficiorum, quid, & quando operetur latissime demonstratur.* 367
- Clausula, vocatus vocandis, intelligitur quando alius est in possess. beneficij.* 258
- Clericus habet beneficium quod non potest conveniri nisi in quantum facere potest.* 21
- Clericus non tenetur cedere bonis.* 22
- Clericus constitutus in minoribus gaudet beneficio. c. Odoar. de solut. ibid.*
- Clericus quando non gaudet beneficio, c. Odoardus, & luit in corpore, quomodo debet luere.* 25
- Clericus non potest carcerari per debito civili, & quando possit.* ibid.
- Clericus an debeat detineri carceratus pendente discussione super admissione ad beneficii. c. Odoar. de solut.* 26
- Clericus debitor si potest, & recuset satisfacere potest semper carcerari.* 27
- Clericus remissus ad Curiam Ecclesiasticam à Curia seculari una cum actis, an possit constitui reus ex dictis actis, vel testes examinati coram Iudice laico sint prius de nouo examinandi.* 35
- Clericus debet remitti ad Iudicem Ecclesiasticum à Iudice seculari una sum actis.* 36
- Clericus non declinans forum seculare debet puniri.* 38
- Clericus si committat delictum, & postea ducat uxorem punitur à Iudice Ecclesiastico.* 46
- Clericus relegatus à Iudice Ecclesiastico si durante relegationis tempore efficiatur laicus, & frangat relegationem, à quo Iudice sit puniendus pro dicta fractura.* ibid.
- Clericus effectus in fraude nullo modo potest puniri à Iudice laico, nec in bonis in Regno Neapol. ac etiam de Iure communi iuxta veriore opinionem.* 47
- Clericus in Regno Neapol. convenitur coram Iudice laico in feudalibus, sed non in emphyteoticis, quatenus à Regia Curia.* 48
- Clericus in quibus casibus non possit conveniri coram laico remissive.* 56
- Clericus qui obligavit se in instrumentis habentibus executionem paratam si efficiatur laicus an possit dictum instrumentum liquidari contra ipsum in curia Ecclesiastica.* 65
- Clericus qui fuit Notarius Episcopi effectus laicus pro gestis tempore Notariatus tenetur respondere coram Episcopo.* ibid.
- Clerici an gaudeant immunitate Ecclesie.* 83
- Clerici vagabundi possunt privari beneficijs.* 186
- Clericus non potest torqueri nisi sit infamatus de crimine quod non servatur in praxi.* 211
- Clerici negotiatores esse non possunt.* pag. 241
- Clerici an possint lucrari ex artificio sine necessitate.* ibid.
- Clericus an possit exercere artificium mixtum cum negotiatione.* 242

Cleri-

I N D E X . I

Clericus an possit aliquando exercere
negotiationem. ibid.

Clericus an possit tenere tabernam, &
vendere vinum quod colligit in pos-
sessione sua. ibid.

Clerici in minoribus non beneficiati nō
prohibentur exercere negotia secu-
laria alias licita. 243

Clericus potest incumbere artificio dū-
modo nō se subtrahat à diuinis. ibid.

Clericus potest ex artificio lucrari abs-
que necessitate. ibid.

Clerici quando possunt conducere pos-
sessiones. ibid.

Clerici possunt locare animalia sibi ob-
uenta ex decimis, donatione, vel hē-
reditate. ibid.

Clericus potest emere animalia si habet
multa pascua, ut depascantur. ibid.

Clericus quando possit vendere rem
emptam non mutatam. ibid.

Clericus potest abundanter prouidere
domui suæ ne indigeat. ibid.

Clerici an possint tenere tabernas. ibid.

Clerici quando possint esse tabelliones.
pag. 244

Clericus non potest esse maiordomus
principis. ibid.

Clerici piscatores an dicantur nego-
tiatores. ibid.

Clerici blasphemii quomodo punian-
tur. 245

Clericus officium diuinum omittens
per longum tempus potest priuari
beneficio. 247

Clericorum Cathedralis appellatione
veniunt tantum Canonici. 246

Clericos propter simplicem fornicatio-
nem punitur arbitrio Iudicis, sed
non priuatur beneficio. 150

Clericus pro iniuria sibi illata potest
agere contra laicos cum protesta-
tione citra pœnam sanguinis. 162

Et quid si certo sciat mortem secu-
turam. ibid.

Clericus in ciuitate Neapolit. & Pro-
uinc. non potest agere causas pro-
prias vel alienas etiā in casibus a iu-
re permissis sine licentia Curiae. 163

Clericus an possit agere causas alienas
cum protestatione citra pœnam san-
guinis. ibid.

Clericus an possit agere cum protesta-
tione citra pœnam sanguinis contra
interfectorem fratris & aliorum
propinquorum. ibid.

Clericum cum protestatione citra pœ-
nam sanguinis potest denunciare
delicta tendentia in Reipublica per-
niciem vel graue damnum priuatae
personae. 162

Vel si reum in flagranti crimine re-
periat. ibid.

Et an pro iniuria facta Ecclesiae. ibid.

Clericus agens contra laicum cum
protestatione citra pœnā sanguinis
si habeat in animo quod reus mo-
riatur, sequuta morte vel mutila-
tione efficitur irregularis. ibid.

Clerici an possint pugnare contra ban-
nitos pro defensione patriæ absque
irregularitate. 167

Clerici contra laicos deponere non pos-
sunt limita pluribus modis. 168

An ad repulsam, super delicto in ge-
nere an super negativa, & alia. 169

Clerici an possint cogi deponere in iu-
dicio seculari & quando. 170

Clericus in minoribus non cogitur de-
ferre habitum, & tonsuram nisi in
duobus casibus. 163

Clericus in minoribus constitutus po-
test puniri si non desert habitum cle-
ricalem decentem. ibid.

Clerici itinerantes longo itinere pos-
sunt mutare habitum, laxare co-
mam,

I N D E X.

- nam, intrare tabernas.* *ibid.*
- Clerici alterius diocesis non possunt recipi ad ordines exercendos. 175
- Clericus exteris an possit prohiberi ingressus vel habitatio in aliena diocesi si nolunt exercere ordines. *ibid.*
- Clerici dicuntur membra honorabiliora populi. 176
- Clerici in materia privilegiatiua veniunt appell. populi non in odiosa. *ibid.*
- Clerici si ad inuicem se percutiunt an omnes sint declarandi excommunicati si unus prius incepit. 126
- Clericus carceratus si discessit a palatio vel alio loco pro carcere sibi assignato, & postea intra breue tempus reuertatur an teneatur ad poenam fideiussionis. 141
- Clericus sicut quilibet nobilis non tenetur recanere palinodiam. 148
- Clerico non potest imponi poenitentia sollemnis sed publica. *ibid.*
- Clericus propter honestatem non debet cadi extra Ecclesiam. *ibid.*
- Clericus propter offensam factam laico non tenetur illi genus flectere. *ibid.*
- Clerici in curia Archiepiscopi. Neapol. tractibus chorda non afficiuntur in publico. 149
- Clericus pro crimine lese maiestatis non potest puniri a Iudice laico, iuxta veriore opinionem doctorum. 285
- Clerici in Regno Neapol. in nullo casu subduntur iurisdictioni Iudicis laici nisi in causis feudalibus. *ibid.*
- Clericatus ordo nobilitat. 287
- Clerici non sunt poenis ignominiosis plebeiorum afficiendi. *ibid.*
- Clerici non possunt voluntarie sese supponere percussionibus laicorum. pag. 288
- Clericus inuentus de nocte cum armis prohibitis non potest a potestate seculari spoliari armis, nec instrumentis, aut canibus, si vacet piscationi, vel venationi prohibita a Principe seculari. 296
- Clerici turbantes iurisdictionem Iudicis laici in Regno non possunt puniri per Iudicem laicum. 298
- Clerici in Regno in nullo casu possunt conueniri coram Iudice laico etiam pro rebus profanis, nisi pro feudaliibus. *ibid.*
- Clerici pauperes qui non possunt vacare litteris, quid scire teneantur secundum Innocentium. 366. 367
- Commisarius alienationis Ecclesie quid aduertere debeat. 229
- Commisarius an teneatur examinare testes super utilitate Ecclesie. 232
- Confessio clerici de delicto facta coram laico facit indicium ad torturam contra clericum, si sponte facta fuerit. 36
- Confugiens ad Ecclesiam si ab ea extrahatur non seruata forma bulle Gregorij XIII. de immunitate Ecclesiarum, an iustificata captura ex sequentibus probationibus sit amplius Ecclesie restituendus. 80
- Confugiens ad Ecclesiam si non a Iudice, vel eius familia sed ab alijs extrahatur, puta a consanguineis offensi, an si de manu ipsorum a familia Iudicis secularis capiatur extra Ecclesiam, sit etiam Ecclesie restituendus. 81
- Confugientem ad Ecclesiam si Iudex non carcerauit, nec extraxit, nec extrahi fecit, sed solum extractum ab eius familia sine eius ordine Ecclesie non restituit, vel mori facit, an sit excommunicatus, & quid si mandauit extrahi. *ibid.*

Confu-

I N D E X.

- Confugiens ad Ecclesiam extractus per familiam secularem an sit de necessitate restituendus eidem Ecclesie, vel satis sit si restituatur Episcopo.* 82
- Confratres alicuius Congregationis in quo loco sepeliendi.* 236
- Confrontatio quando facienda in causis sanctæ fidei.* 255
- Confessione coniugum quando stetur super impedimento matrimonij.* 111
- Concubinarius etiam notorius non potest priuari beneficijs absque monitionibus iuxta Conc. Trid.* 149
- Concubinarius dicitur clericus, etiam si in domo propria concubinam non retineat, si probetur carnalis commissio, & diffamatio.* 150
- Concilium Prouinciale à quo conuocari debeat, quando, & quomodo.* 283
- Concilium Prouinciale an concedat Indulgentias, & quas.* ibid.
- Concilium Prouinciale an liget exemptos.* ibid.
- Concilium Prouinciale, an debeat notificari ab Episcopis.* 284
- Concilium Prouinciale per quod temporis spatium durare debeat.* ibid.
- Concilium Prouinciale an possit allegari suspectum.* ibid.
- Cõcordia super decimis nõ ligant successores sine confirm. Apostol.* 231
- Concordia super dimissione partis decimarum debitarum à laicis facta Ecclesiasticis non valet sine confirmatione Apostolica.* 232
- Concessa Capella cum Iure patronatus an intelligatur concessum ius funerali.* 259
- Condemnari ab Episcopo an possit contumax ad pœnam delicti.* 136
- Contumax potest excommunicari sine alia citatione.* ibid.
- Cõsuetudo valida in sacramentalib.* 223
- Consanguinitas an probetur per solâ confessionem impetrantium dispensationem.* 105
- Consuetudo potest inducere, quod in quinto gradu matrim. sit nullû, quã oritur scandalû, vide in annot.* 106
- Consuetudo qua Episcopi faciunt testamēta ad pias causas pro anima defunctorû, qui decesserunt ab intestato valet, & plurib. cõprobatur.* 304
- Consuetudo valet, quod Episcopus disponat de fructibus relictis à beneficiario.* 306
- Consuetudo valet, quod clerici testantur de fructibus beneficiorum.* ibid.
- Cõsuetudo testandi de feudis antiquis in præiudicium agnatorû valet.* ibi.
- Consuetudo valet, quod vassallus alienet feudû sine assensu domini.* ibid.
- Consuetudo valet, quod filius familias testatur.* ibid.
- Contumax potest excommunicari sine alia citatione.* 136
- Copia actorû qualis esse debeat, quando transmittitur in Curia seculari ad Ecclesiam vna cum clerico, si clericus est inquisitus de delicto commisso cum socijs laicis.* 37
- Copula subsecuta post matrimonium metu cõtractû an purget metû.* 335
- Corpora & reliquiæ sanctorû, an possint de loco ad locum transferri.* 213
- Corpora aliquorum sociorum S. Iannuarij sunt condita sub altari maiori Ecclesiæ Cath. Neap.* ibid.
- Corpora defunctorum quando possunt transferri.* ibid.
- Cura animarum, & potestas administrandi sacramenta possunt prescribi, & per quantum tempus.* 194
- Curia Archiep. Neap. non solet procedere ad liquidationem instrumenti*

I N D E X.

- census vitalitij pro capitali, ob non
solutionem teritarum.* 65
- Curia Archiep. Neapolitana quando
carcerat alienos subditos ad instan-
tiam suorum Episcoporum.* 131
- Cursores Curia Archiepiscopalis Nea-
pol. quando fidem faciant in suis
depositionibus.* 174
- Curia Episcopalis venit appellatione
Curie Ciuitatis.* 177
- Curator non interuenit quando mi-
nor torquetur in Cur. Arch. Neap.
nec etiam quando examinatur.* *ibid.*
- D**
- D***eclaratio excomm. contenta in
iure, vel in precepto hominis, su-
spenditur per appellationem.* 117
- Decimas ut possint una cum curato
exigere beneficiati oppidi, requiri-
tur consuetudo immemorabilis.* 189
- Declaratio excommunicationis incur-
sa, an possit suspendi absque appel-
latione.* 119
- Declaratio excommunicationis est fa-
cienda parte citata, quod limitatur
in aliquibus casibus.* 128
- Decreto, procedendum esse ad ulterio-
ra, quando utitur Vicar. Neapolit.
deleg. Papæ.* 263
- Decretum si in euidentem, mortuo Pa-
pa re integra non potest a Commis-
sario ferri.* 362
- Defunctus dicitur miserabilis. perso-
na, quæ debet esse sub protectio-
ne.* 268
- Defuncti dicuntur persone multum
miserabiles, & sunt sub protectio-
ne Episcopi.* 306
- Delegatus Papæ si delinquat in dele-
gatione quando possit ab Ordinario
puniri.* 153
- Delegatio facta Vicario an transeat in
successorem.* 260
- Delegata causa personis in dignitate
constitutis an possit subdelegari non
habentibus dictam qualitatem.* 261
- Delegatus qui non potest subdelegare
debet recipere iuramenta testium.* 262
- Delegatus an possit reuocare senten-
tiam quam pronunciauit super com-
petentia iudicij.* *ibid.*
- Delegatus Papæ tenetur obseruare
consuetudinem loci litigantium.* 264
- Delegatus Papæ quando possit cogno-
scere extra locum suæ dignitatis &
trahere ultra dietam.* 265
- Delegati duo si sunt dati in solidum, &
unus præoccupauit, quando possit
alter se intrinittere.* 269
- Delicta omnia sunt publica de iure
canonico.* 145
- Denunciator potest esse testis in causa
matrimoniali, & quando.* 110
- Denunciator non facit partem in lu-
dicio.* 146
- Denunciator non est citandus.* *ibid.*
- Denunciator potest assistere in iudicio,
& quid seruetur in Curia Archie-
piscopali Neapolitana.* *ibid.*
- Denunciator habetur pro teste in
qualibet causa aliquibus concur-
rentibus.* 147
- Denunciare vel accusare quilibet te-
netur hereticos, maleficos, commit-
tentes alia delicta, quæ tendunt in
perniciem Reipublicæ.* 87
- Denunciatio hereticorum, necroman-
ticorum, & maleficorum an sit fa-
cienda in scriptis, vel sufficiat orete-
nus denunciare non expresso no-
mine denunciati.* 88
- Denunciator in causa Sanctæ fidei ha-
betur pro teste.* *ibid.*
- Denunciari an debeant mulieres quæ
sim-*

I N D E X.

- simplicitate maleficia conficiunt.*
pag. 89
- Denunciari an debeant heretici oc-
culti.* ibid.
- Denunciatio hereticorum, & malefi-
corum, an debeat fieri si sunt emen-
dati.* 90
- Denunciationem hereticorum, & ma-
leficorum an debeat precedere fra-
terna correctio.* ibid.
- Denunciatio hereticorum, & male-
ficorum an debeat fieri cum peri-
culo vite.* 91
- Denunciare parentes hereticos an te-
neantur filij.* ibid.
- Denunciari an debeant leuiter de ha-
resi suspecti.* ibid.
- Denunciari quando debeant detinen-
tes libros hereticorum.* 93
- Denunciari an debeant detinentes pen-
tacula.* 94
- Denunciari an debeat mulier quæ ha-
bet famam maleficæ si non opera-
tur nisi simplices superstitiones.*
ibidem
- Denunciari an debeat hereticus qui
accedit ad confessionem animo per-
uertendi confessarium, & inducen-
di illum ad heresim, & quid si vult
abstinere ab heresi, sed non vult re-
uelare complices.* 95
- Deputatio vicarij parochialis pertinet
ad Episcopum.* 189
- Deponitur clericus pro quocumque
gravi crimine.* 252
- Deputata ad certos pios vsus non pos-
sunt deputari ad alios sine auctori-
tate Papæ etiam cum auctoritate
legati à latere etiam in melius, vel
de consensu heredis.* 98
- Deputata ad pios vsus quando possint
in alios conuerti per Episcopum ob
impedimentum facti, vel iuris.* ibid.
- Deputata ad certos pios vsus, quando
per Episcopum conuertuntur in alios
ob impedimentum, an sit necessarius
aliorum concursus, & quorum.* 100
- Descendentia in antiquis probatur le-
uioribus probationibus.* 317
- Deserta appellatione an possit peti exe-
cutio sententiæ coram Iudice à quo.*
pag. 212
- Dispensatio matrimonialis in 4. & 5.
gradu non requiritur, & quid ser-
uetur.* 104
- Dispensatio matrimonialis non est fa-
cienda si adest scandalum quamuis
omnia sint probata.* 106
- Dispensatio matrimonialis expirat mor-
tuo Papa si non est executioni de-
mandata.* 362
- Dispensatio matrimonialis concessa à
Papa propter angustiam loci an sit
demandanda executioni si mulier
in loco vicino suæ patriæ sibi pa-
rem inuenire possit.* 102
- Dispensatio est late interpretanda
quatenus verba sonant.* ibid.
- Dispensatio matrimonialis ob incōpe-
tentiam dotis qualiter sit intelligen-
da, & quid si pater habet plures fi-
lias an censeatur posse dotare vnā
si non potest commodè omnes dota-
re, sed vna tantum.* 103
- Dispensatione à Papa obtenta super
impedimento occulto post contractum
matrimonium, an necessarius sit
nouus consensus alterius coniugis
ignorantis impedimentum, & an
forma Conc. Trid. de nouo requira-
tur.* ibid.
- Dismembratio fructuum est alienatio,
& requirit solemnitates requisitas
in alienatione rerum Ecclesiæ.* 231
- Donatio Iurispatronatus propter ser-
uitutem est simoniaca.* 324

I N D E X.

E

Ecclēsia potest incastellari ad defen-
sionem Reipublice auctoritate
Episcopi. 167
Ecclesia an possit vendi ratione mate-
ria. 260
Ecclesia finita emphyteusi per genera-
tionem tenetur relocare descenden-
tibus si ex consuetudine immemo-
rabili renouari consuevit. 315
Ecclesia finita emphyteusi per genera-
tionem non tenetur renouare de-
scendentibus si vult pro se retinere,
latē probatur. 312
Electio sepulturae commissa voluntati
alterius an valeat. 234
Electio sepulturae facta ad suggestio-
nem alterius an valeat. 235
Electio sepulturae spectat ad Vicarium
Neap. quando qui elegit non potuit
sepeliri in Ecclesia electa. 236
Electio sepulturae quomodo probe-
tur. ibid.
Electio sepulturae per quot testes pro-
betur. 238
Electio semel facta de viro discreto
cui à Papa commissa est dispensatio ma-
rimonialis non potest mutari. 104
Emphyteusi finita per generationem,
Ecclesia an teneatur relocare descen-
dentibus, & quid si velit pro se reti-
nere. nu. 2. & 3. 311
Emens rem Ecclesia quādo teneantur
probare pecuniam versam in utili-
tatem Ecclesiae. 346
Enunciatiua ut probet in antiquis re-
quiritur, quod procedant à personis
non habentibus interesse. 317
Episcopus non repetens clericum de-
tentum à Iudice seculari grauiter
punitur. 38

Episcopus potest præcipere officialibus
locorum, quod expellant excommuni-
catos. 44
Episcopus tenetur denunciare excom-
municatos, ut ab alijs euitentur. 312
ibidem.
Episcopus est executor canonum, &
Concilij Tridentini, & potest non
obseruantes Canones excommuni-
care. 154
Episcopus an possit, & debeat cōcedere
Iudici laico, ut exhūmet ab Ecclesia
cadauer occisi ad finem capiendi in-
formationem delicti in genere. 164
Episcopus requisitus à Curia sacula-
ri, ut dicat si talis inquisitus, & car-
ceratus in eadem curia sit clericus,
vel non potest libere dicere. 165
Episcopus permittens pulsari campanā
Ecclesiae ad conuocandum populum
pro persequendis malefactoribus nō
est irregularis. 166
Episcopi & presbyteri itinerantes sunt
inuitandi ad prædicandum verbum
Dei, & cōsecrandā oblationem. 173
Episcopus & Vicarius veniunt appel-
latione officialium populi. 177
Episcopus potest prohibere laicis ne de-
serant habitum clericalem. 185
Episcopus non pōt cōstringere here-
des defunctorū, ut in funere cōuoca-
re debeant clericos Ecclesiae paro-
chialis tantū ex clāsis alijs, donec eo-
rum numerus impletus fuerit. 189
Episcopus non potest statuere quod
nullus admittatur ad cantandum
responsoria pro defunctis nisi exa-
minatus fuerit circa cantum. ibid.
Episcopus potest dispensare cum depo-
sito verbaliter, & in quibus casi-
bus. 190
Episcopi ex generali consuetudine, &
quasi possessione faciunt gratiam de
omni-

I N D E X.

- omnibus delictis præcipue Archiep.
Neapol. ibid.
- Episcopus non potest facere indultum
illis qui aliorum delicta detegunt. 191
- Episcopus an possit indicere festa in
synodo sine consensu populi. 196
- Episcopi presentes in curia interue-
niunt in canonizatione sanctorum
& dant votum. 197
- Episcopus si celebrat Missam in paro-
chia cui debeantur oblationes. 217
- Episcopus quando visitat monasteria
monialium non debet introducere
laicos. 222
- Episcopus concurrit in cura animarum
cum alijs parochis sue diocesis. 240
- Episcopus, vel alia persona principa-
lis non tenetur dicere asperges in
diebus Dominicis. 249
- Episcopus potest exequi etiam legata
& testamenta ad non pias causas
negligente herede. 268
- Episcopus qui delegavit causam an
possit illam auocare ad se in quali-
bet parte litis. 269
- Episcopus pro accessu ad Concilium
Prouinciale an possit petere chari-
tatiuum subsidium. 284
- Episcopus an possit diminueræ pœniten-
tiam iniunctam à Papa. 102
- Episcopus coram quo mouetur lis su-
per nullitate matrimonij an possit
cognoscere de surreptione dispensa-
tionis matrimonialis ià facta à de-
legato, n. 115. & in annot. n. 19. 106
- Episcopus cui commissæ est dispensatio
matrimonialis, si malitiose differat
dispensare, & interim nascatur filius
illegitimus an succedat filius. 107
- Episcopi non debent esse prompti ad
carcerandum clericos. 137
- Episcopus potest mandare Iudici laico
ut arrestet carceratum in suis car-
ceribus pro causa pendente coram
ipso Episcopo. 144
- Episcopus potest exercere iurisdic-
tionem contentiosam in aliena diocesi
de consensu diocesani, & quid Nea-
pol. seruetur. 150
- Episcopus non potest iudicare subditum
inuitum in aliena diocesi. 151
- Episcopus potest resistere delegato
quando non seruat cap. Statutum,
de rescript. in 6. ibid.
- Episcopus potest compellere laicos ad
hospitatitatem, eleemosynam, &
alia opera pietatis. 261
- Episcopus potest compellere censuris
laicos ad vendendum frumentum tem-
pore charitatis annonæ. ibid.
- Episcopus distribuit in pios usus bona
peregrini decedentis ab intestato. 307
- Episcopus vel parochus cui decime de-
bentur potest prohibere collectio-
nem fructuum sine presentia depu-
tati ab eo & apponere custodes in
agro, vel area. ibid.
- Episcopus an possit habere duos cano-
nicos non Cathedralis in suo ser-
uitio tamquam familiares & com-
mensales qui in absentia percipiant
fructus præbendarum. 363
- Episcopus an possit constituere Vica-
rium vel visitatorem & facere suum
familiarem Commensalem Cano-
nicum Ecclesie inferioris qui in
absentia percipiat fructus. ibid.
- Episcopus successor quando tenetur
stare locationi prædecessoris. 365
- Episcopus successor tenetur stare loca-
tioni prædecessoris quando terræ
sunt satæ. 366
- Eremitæ non permittuntur commora-
ri in ciuitate, & dioc. Neap. 185
- Euidens utilitas in alienatione rerum
Ecclesie, quæ dicatur. 343

I N D E X.

Euidens Ecclesia utilitas nō probatur per assertionem cōtrahentium. *ibid.*
Excōmunicari an possit ille, cuius fidei testator commisit dispōsationem quantitatis pecunia persona sibi in secreto significata. 20
Excommunicatus ante annum potest puniri si contemnat excommunicationem. 43
Excommunicatus perseverans in excommunicatione per longū tempus poterit sepeliri extra locum sacrum etiam si pœnitens decedat. 45
Excommunicatione iniusta causat iustū metum, & quando. 60
Excōdicatio, & alia censura quando suspendantur appellationem. 117
Excommunicatione non potest suspendi ad tempus. 119
Excommunicari an possit ille cui excōmunicatio non est profutura. 122
Excommunicationē an incurrat ignorans statum in facto damnofo. 123
Excommunicatione, vel declaratio excōmunicationis possunt fieri die feriatā in honorem Dei. 129
Excōmunicatus est qui aufert aliquid de manu clerici per vim, vel tenet eum per frēnum equi, & alia exempla practabilia. 130
Excommunicatus carceratus in curia Archiepiscopali non expeditur nisi prius absoluat. *ibid.*
Excommunicari nō potest comparens paratus satisfacere. 131
Excōmunicationis sententia potest ferri pro fructibus non liquidatis. *ibid.*
Excommunicatus persistens in excōmicatione per annum habetur pro confesso, & conuictō de delicto pro quo contumax fuit excōmunicatus. 135
Excommunicatus perseverans ultra annum in excommunicatione po-

test priuari beneficio. *ibid.*
Excommunicatus si post annum admittatur ad defensiones an recuperet benefic. 136
Excōmunicantur Religiosi procurantes fieri sibi vel suis monasterijs legata in praiudicium aliorum. 355

F

F*amilia Episcopi an gaudeat priuilegio fori.* 50
Famulo infirmo an debeatur salarium pag. 187
Fiscus auditur in causa matrimoniali in Curia Archiepiscopali Neapolit. quando agitur de vinculo matrimonij. 113
Fiscus de iure communi appellat. 172
Fiscus appellat in Curia Archiepiscopali Neapolit. *ibid.*
Fructus quomodo diuidantur inter resignantem, & resignarium, inter heredes defuncti beneficiarj, & successorem. 204
Fructus, & alia bona Ecclesia, quae seruando seruari non possunt alienantur inconsulto Papa, & quae talia sint. 228
Fructus prohibentur alienari ultra triennium ab Ecclesia. 231
Furor & ebrietas quando sufficiat ad separandum matrimonium. 112
Fustigari non debent clerici more laicorum. 286

G

G*eneralis Ordinis, vel alia emittens persona sindicari non debet.* 222

Habi-

I N D E X.

H

- H**abilitatio clericorum carcerato-
rū quādo faciēda vel non. 138
Habitū noua Religionis in communi
est prohibitus. 184
Habitatio per triennium quādo dica-
tur formiter facta à frigidis, & ma-
lesiciatis. 326
Hæreticus reconciliatus est inhabilis
ad audiēdas confessiones. 181
Hæres cui incūbit onus soluēdi lega-
tum pro Missis celebrandis in Eccle-
sia nō pōt deputare Capellanos. 188
Hæreticus pro primo lapsu quando
moriatur. 256
Hæres an possit affigere arma sua in
Capellā in qua sunt arma testato-
ris. 332
Honorantie debita patrono quando
vendi possunt. 324
Hospitalium gubernatio habentibus
uxorem, & filios committi an de-
beat, & quando possit. 348
Hospitalium gubernatio non est com-
mittenda debitoribus Hospitalium,
& quando possit. 349

I

- I**llitterati sunt habiles ad beneficia
simplicia, quæ non requirunt in-
dustriam, & quis dicatur penitus
illitteratus. 367
Immunitas Ecclesiastica an violetur
si extrahantur ab Ecclesia non rei
delinquentes, sed alij in ea commo-
rantes. 79
Imagines verberantes, vel deturpan-
tes à quo Iudice sint puniendi. 96
Impedimentum duplex cognationis ha-
bens tenetur utrumque in dispen-

- satione exprimere. 104
Impetrās beneficium possessum ab ho-
micida absque dispensatione Apo-
stolica non tenetur probare homi-
cidium probationibus clarissimis,
prout in causa criminali, sed prout
in causa ciuili. 204
Imago Sācti depicta in pariete domus
priuatæ personæ quādo destrui pos-
sit de ordine Episcopi, vel sine. 215
Impediti accedere ad Concilium Pro-
uinciale, quid facere teneantur, &
non impediti quomodo cogendi. 282
Immunitas Ecclesiastica an gaudeat
interficiens inimicum à tergo cum
sclopo. 299
Imago deuota si sit in capella an possit
alius in eadem Ecclesia construere
aliā capellā magis ornatā cū
immagine eiusdem sancti. 354
Imagini deuotæ si fiant plures oblatio-
nes, an possint confratres, vel alij
procurare, ut oblationes fiant eorū
capellæ, & non imagini. 355
Incestuosi qui impetrauerunt dispensa-
tionem à Papa an possint peractā
pœnitentia publica contrahere ma-
trimonium præstita solum cautio-
ne periurum de conferendo operam
suā fabricæ Ecclesiæ. 102
Incestuosi qui post factam separationē
à delegato de nouo se cognouerunt
indigent noua dispensatione. ibid.
Incidenti spiritali remisso ad Iudicē
Ecclesiasticum si pars expeditionem
non procurat an Iudex laicus possit
procedere in causa principali. 302
Inhibere quando possit Iudex ad quē.
Iudici à quo, & praxis Curie Ar-
chiepisc. Neap. 206
Iniuria leuis non efficitur atrox ra-
tione diei festi, nec si fiat coram per-
sona magna auctoritatis, quæ non
B b 4 habet

I N D E X.

- babet iurisdictionem.* 310
In iurepatronatus legato, vel donato familia succeditur in capita, & non in stirpes. 319
Idem quando competit pluribus, aut vniuersis. ibid.
Inquisitus non citatur ad videndum iuramenta testium repetendorum in causis sanctæ fidei. 255
Instrumenta sunt extrabenda parte citata. limita ibi. 317
Institutio facta ab ordinario sine affixione edicti in iurepatronatus est nulla, & non presumuntur appositæ edicta, quando eadem die præsentationis secuta fuit institutio. 318
Insignia seu arma fundatoris capelle an liceat abradere. 352
Insignia in Ecclesijs non sunt affigenda ad inanem gloriam, nec continere debent aliquod inhonestum. 353
Insignia sua in Ecclesia non potest affigere Episcopus, Baro, vel alius, quando Ecclesia, vel capella est constructa ex pecunia Vniuersitatis. ibid.
Interdictum quando suspendi possit. 109
Interrogatoria possunt dari ab inquisitis testibus repetendis, & ibi praxis Curia circa interrogatoria. 142
Interrogatorijs quando testes non teneantur respondere, & alia de interrogatorijs. 143
Intellectus Bullæ Pij V. de pœnis blasphemantis Deum, & Sanctos. 245
In venditione omnium bonorum mobilium, & immobilium, iurium, & actionum vniuersarum venit Iurepatronatus. 320
Irregularis est, qui patitur se scribi pro teste in sententia mortis. 165
Iudex peccat non legitime interrogans reum, nec reus cogitur dicere veritatem. 35
- Iudex secularis remittens clericum ad Ecclesiasticum cum ignominia, debet puniri, & est excommunicatus.* 38
Iudex laicus tenetur compellere testes laicos ad deponendum coram Iudice Ecclesiastico ad requisitionem ipsius. 51. 52
Iudex Ecclesiasticus cognoscit de restitutione dotis. 109
Iudex Ecclesiasticus potest de iure Canonico procedere ex officio super omni delicto. 140
Iudici exequenti sententiam nullam, potest impune resisti. 152
Iudex Ecclesiasticus ordinarius, vel delegatus censuris compellit Iudicem laicum ad præstandum sibi brachium. 171
Iudex laicus tenetur præstare brachium Ecclesiastico non viso processu, nec cognito de iustitia causæ nisi in aliquibus casibus. ibid.
Iudex laicus numquam potest cognoscere de iustitia causæ sententia Iudicis Ecclesiastici quando ab eo solum petitur familia, & in causis sanctæ fidei. ibid.
Iudex à quo, potest plures terminos assignare appellati, & quos assignet Curia Archiep. Neap. 207
Iudex à quo, qui non detulit appellationi, an possit præfigere terminum appellanti ad persequendam appellationem. 208. 209
Iudex à quo, cui presentatur appellatio, & nihil respondet, censetur deferre appellationi. & ibi praxis Curia Archiep. 209
Iudex ad quem, in appellationibus quem ritum seruare debeat. 210
Iudex appellationis potest confirmare sententiam nullam Iudicis à quo, etiā si

I N D E X.

- si fuerit nulla ex defectu iurisdictionis.* ibid.
- Iudices reprehenduntur qui exquirunt noua genera tormentorum.* 211
- Iudex ad quem, an possit confirmare sententiam Iudicis a quo, vel infirmare, aut reformare, quando appellatio est deserta.* 212
- Iudex delegatus, qui non est graduatus in Iure ciuili, vel canonico, tenetur de necessitate assumere assessorem Iureconsultum.* 264
- Iudex Ecclesiasticus coram quo pendet questio spiritualis illegitimitatis, potest mādare Iudici laico, quod pendente questione spirituali non procedat in causa principali.* 302
- Iudex laicus non potest precipere Iudici Ecclesiastico, quod intra aliquem terminum expediat incidens spirituale.* ibid.
- Iuramentum suppletorium an possit deferri in causa matrimoniali.* 111
- Iuramentum suppletorium nō deferretur nisi fuerit plusquam semiplene probatum, ponuntur exempla.* 116
- Ius funerandi non intelligitur concessum, concessa capella, nisi exprimatur.* 236
- Ius patronatus competens familie an illa extincta extinguatur.* 319
- Ius patronatus quando veniat in venditione feudi, vel palatij.* 320
- Ius presentandi an transeat in conductores seu affectatores Castellorum.* 324
- L***aicus quidam propter verba prolata in contemptum Ecclesie, & sacerdotum fuit fustigatus.* 45
- Laici offendentes cursores Curie Archiep. Neapolit. exequentes suum officium puniuntur ab eadem Curia.* 55
- Laici fideiussores clericorum possunt conueniri coram Episcopo.* 57
- Laici possunt prorogare iurisdictionem Iudicis Ecclesiastici sine licentia suorum superiorum laicorum.* ibid.
- Laici carcerantur ab Episcopo, & alijs pœnis temporalibus confringuntur in causis coram ipso vertentibus.* 58
- Laicus si petat veniam, & offerat satisfacere clerico percusso, qui non vult ei reconciliari an possit absolui.* 124
- Laicus excommunicatus ultra annum priuatur Iure patronatus.* 136
- Laicus quilibet admittitur ad denunciandum delicta clericorum in curia Archiepiscopali.* 145
- Laici magistri Ecclesiarum non possunt praeesse Ecclesijs nec clericis nec se implicare de spiritualibus.* 155
- An possint deputare ministros Ecclesie.* ibid.
- An expellere presbyteros.* ibid.
- An possint esse economi.* ibid.
- An procuratores ad vendenda bona Ecclesie.* ibid.
- An collectores obventionum spiritualium.* 156
- An possint oblationes accipere de altari & esse custodes altaris.* ibid.
- An esse operarij fabricae Ecclesie.* ibidem.
- An possint habere loculos siue capsas pro excipiendis eleemosynis.* ibid.
- Laicis an possit per Episcopum prohiberi querere eleemosynas, & quando.* ibid.
- Laici magistri Ecclesie an possint congregare artifices in Ecclesijs.* 157

I N D E X.

- An possint facere processiones sine licentia Episcopi.* ibid.
- An disponere de mortuarijs.* ibid.
- An concedere alijs in Ecclesijs, Capellis, altaria, sepulturas.* ibid.
- Laici an possint habere aliquod ius in Ecclesia in sedibus vel scamnis.* 158
- Laici omnes sub pœna graui, viri, vel mulieres non possunt deferre habitum regularium.* 185
- Legatum factum Capella confraternitatis Corporis Christi cui debeatur.* 217
- Legatum factum Sanctis an debeatur Ecclesijs illis dedicatis, vel Ecclesijs in quibus sunt recondita corpora Sanctorum.* ibid.
- Legatum factum Canonicis cui debeatur.* ibid.
- Legatum factum monasterio intelligitur de monasterio patriæ testatoris.* 219
- Legatum factum Ecclesia si sunt plures in ciuitate debetur pauperiori, & in dubio monasterio Monialium.* 220
- Legatum factum Canonicis ducentorum aureorum pro celebratione Missarum an possit diuidi statim inter canonicos vel sit conuertendum in annuos redditus, ut in perpetuum celebrentur Missæ, & anniuersaria.* ibid.
- Legata pia sunt transumptanda, & exemplanda coram Iudice Ecclesiastico alias exemplato est nulla.* pag. 267
- Legitimum quando quis possit petere se pronunciari.* 303
- Leuiter percutiens Clericum in platea vel foro, aut in Ecclesia coram multitidine gentium, an ab Episcopo absolui possit.* 308
- Lenocinium & inductio ad peccatum est iusta causa separationis thori.* in annot. 114
- Lite pendente super matrimonio quando possit interdici carnale commercium.* 108
- Lite pendente super matrimonio sunt præstanda uxori alimenta, & quando, & an repetantur, & si sint præstanda cum cautione.* 109
- Licentia quomodo concedenda clericis, ut deponant coram Iudice laico.* 170
- Licentia contrahendi matrimonium quando possit dari impuberibus.* 309
- Locatio bonorum Ecclesiæ per triennium permessa, & quando ultra.* 228
- Locatio prædij Ecclesiæ ultra triennium est nulla etiam per triennium.* 230
- M**
- Magistri Ecclesiarum laici quâ potestatem habeant in Ecclesijs.* 155
- Magistri Ecclesiarum laici excommunicantur per Curiam Neap. si non præstant eleemosynam prædicatori.* 261. 262
- Malefica an dici possit quæ semel maleficio fecit.* 94
- Mandatum de capiendo expeditum à Vicario an possit mādari executioni ipso remoto ab officio.* 261
- Maculam in oculo habens quando possit promoueri.* 361
- Matrimonium metu Iudicis contractum est nullum, & quando.* 60
- Matrimonium contractum sub conditione si Papa dispensauerit post dispensationem requirit nouum consensum.* ibid.
- Matrimonium quando separatur quoad thorum & habitationem ex culpa viri debet restitui dos & donatio propter nuptias.* 110

I N D E X.

- Matrimonialis causa expeditur summarie.* 113
- Matrimonialis causa expeditur contra absentem & quando.* 114
- Matrimonia celebrata à parochio putatiuo ex communi errore an sint inualida & de nouo contrahenda.* 195
- Matrimonium propter frigiditatem vel maleficium quando separandum.* 325
- Matrimonium contractum inter impuberes proximos pubertati valentes carnaliter coniungi nõ debet separari, & an requiratur quod carnaliter se cognouerint.* 329
- Matrimonium metu contractum est ipso iure nullum & quare.* 331
- Meretricum tributum siue gabella improbat.* 96
- Meretrices debent deferre aliquod signum vt discernantur à mulieribus honestis.* 185. 186
- Mendicantes quando inuitantur ad funus non possunt per alias parochias deferre Crucem.* 238
- Metus, vt annullet matrimonium, debet cadere in constantem virum.* 332
- Metus minor consideratur in muliere quam in masculo vt declaretur matrimonium nullum.* ibid.
- Metu matrimoniorum contractum probatur pluribus coniecturis & signis.* ibid.
- Metus in matrimonio durat durante causa metus.* 333
- Metus purgatur in matrimonio ex pluribus.* 334
- Metus reuerentialis quando annullet matrimonium.* 338
- Missarum numerus quando in synodo refranari possit per Episcopum, & quod Concil. Trid. non procedat in Missis impositis in fundatione beneficiorum.* 100
- Mixæ & meretrices probibentur deferre habitum Monialium.* 185
- Miracula fiunt in instanti & sunt ex omni parte perfecta.* 192
- Ministri pro cantandis Missis & Horis canonicis in Ecclesia parochiali sunt tantum ad bene esse.* 231
- Missæ plures eodem die celebrari probibentur regulariter.* 246
- Mobilia pretiosa quæ dicantur.* 226
- Modus procedendi & formandi processum in causis sanctæ fidei prout seruatur in curia Archiep. Neapol.* 253
- Modica non sunt in consideratione si publice fiant.* 309
- Monitoria ad finem reuelationis quis concedere possit.* 2
- Monitoria ad finem reuelationis an concedere possit Episcopus homini nullius diocesis.* 3
- Monitoria ad finem reuelationis non sunt concedenda pro qualibet re leui, & ibi practica Curie Archiepiscopalis.* ibid.
- Monitoria ad finem reuelationis sunt concedenda in subsidium, & ibi late Praxis Curie, & quando in facto, pro quo sint concedenda vel non.* ibid.
- Monitoria debent continere rem certam.* 6
- Monitoria non debent esse infamatoria.* ibid.
- Monitoria nõ debent esse criminosa.* 7
- Monitoria sunt concedenda ad instantiam eius cuius interest.* 8
- Monitoria non sunt cõcedenda ad instantiam excommunicati vel notorij peccatoris.* ibid.
- Moni.*

I N D E X . I

- Monitoria debent continere aliqua-
dierum interualla, & possunt con-
cedi die feriata.* ibid.
- Monitoria possunt concedi sine cita-
tione partis.* 9
- Monitoria non possunt impetrari sine
speciali mandato.* ibid.
- Monitoria ad finem reuelationis si E-
piscopus denegat an possit appellari.*
pag. 10
- Monitoria esse concedenda vel non
concedenda est decretum interlo-
quutorium.* ibid.
- Monitoria qui impugnatur suspectus
redditur.* ibid.
- Monitoria non compellunt deponere
cum iuramento, & non faciunt
puniri de falso contrarium depo-
nentem in iudicio.* 11
- Monitoria ad finem reuelationis non
dicuntur statuta sed mandata &
morte expirant.* 12
- Monitorijs an censeantur paruisse qui
reuelant ore tenus Episcopo sine
scriptis.* ibid.
- Monitorium quando ligat subditos ali-
bi commorantes tempore excommu-
nicationis.* 19
- Monoculus an possit promoueri ad mi-
nores ordines.* 361
- Moyse non redarguit Aaron coram
populo propter dignitatem Eccle-
siasticam.* 222
- Mortuus repertus in puteo vel suspē-
sus quando debeat priuari Eccle-
siastica sepultura.* 239
- Mulier est ponenda in loco tuto & ho-
nesto, si propter seuitiam viri non
potest cum eo habitare.* 62
- Mulier separata à viro auctoritate
Iudicis dicitur permanere in loco
honesto si moretur in domo patris
honeste cum matre, fratre, & alia
sorore nubili, declarata.* ibid.
- Mulieres religiose in communi viuē-
tes more religiosarum subsunt Epi-
scopo licet non faciant professionem.*
pag. 184
- Mulier si post nonum annum & in
decimo fuerit cognita à viro & de-
florata an presumatur viripotens
vt matrimonium dicatur consum-
matum & non possit separari præ-
textu minoris ætatis.* 330
- ## N
- N Epos an representet patrem, &
admittatur vna cum patruo ad
emphyteusim Ecclesiasticam.* 229.230
- Negotiatio & artificium differunt.* 241
- Negotiator dici non potest qui semel
negotiationem exercuit.* 243
- Nobiles clerici non mittuntur ad tri-
remes in curia Archiepiscopali.* 147
- Limita in crimine falsi, nu. 2.*
- Limita in causis sanctæ fidei, nu. 3.*
- Nobilis defenditur in honorabiliori
loco, si ibi sedere consuevit.* 161
- Notarius requisitus tenetur conficere
instrumentum, alias potest puniri.*
pag. 180
- Notarius requisitus vt conficiat in-
strumentum alienationis rerum
Ecclesiasticarum, cum clausula, saluo assensu
Papæ, an possit denegare confectio-
nem instrumenti.* ibid.
- Notarij Apostolici non possunt impe-
diri exercere suum officium.* 244
- Notarius Episcopi an debeat actitare
causas delegatas ab Episcopo vel
Vicario.* 264
- Notarius Episcopi actitat causas de-
legatas ab Episcopo & an delegatas
Episcopo, latius discutitur.* 267
- Notarius Apostolicus an conficiat in-
strumenta*

I N D E X.

- Strumenta & testamenta ad non-
pias causas in Regno Neapoli .*
pag. 268
- Nudum ministerium commissum im-
pedit subdelegationem. 262*
- Nuptiæ secundæ quando possunt be-
nedici, & quid Neapoli seruetur .*
pag. 222
- Nuptiæ secundæ benedicuntur, quan-
do alias non fuerunt benedictæ .*
pag. 223

O

- O**blationes factæ imagini alicu-
tus sancti depictæ in pariete do-
mus priuati cui debeantur. 215
- Oblationes factæ Capellæ cui debean-
tur, Rectori Ecclesiæ, vel benefi-
ciato. 216*
- Oblationes factæ in consecratione Ec-
clesiæ cui debeantur. 217*
- Oblationes quæ fiunt in consecratio-
ne Episcopi cui debeantur. 218*
- Oblationes debitæ Rectori, in die Do-
minico, & Episcopo in festiuitate
sancti, an debeantur si festum oc-
currat in dominica. ibid.*
- Oblationes quæ fiunt in Missa de
sponso quæ celebratur à paroco in
aliena parochia cui debeantur .*
ibidem.
- Oblationes quæ fiunt in Iubileo, vel
anno sancto in Ecclesiâ Cathedra-
li an pertineant ad Episcopum, vel
ad Archipresbyterum qui exercet
turam animarum. 219*
- Obligatio facta penes acta curiæ sacu-
laris an habeat exequutionem pa-
ratam in curia Ecclesiastica contra
obligatum effectum clericum ante
incusationem. 64*
- Obligatio in forma Camere an ha-*

- beat exequutionem coram ordina-
rio. 364*
- Obligatio in forma Camere tollit om-
nia legum auxilia ita vt trahat
omnes ad tribunal Auditoris Ca-
mera, non obstante priuilegio l.
unica, C. quan. Imper. inter pupill.
& iud. 365*
- Officialis laicus percutiens clericum,
etiam leuiter, est absolueudus à
Papa, etiam si sit apparitor. 125*
- Officialis laicus quando censetur per-
cutere clericum, vt priuatus non
vt magistratus. 131*
- Officia mortuorum circa cadauera in
Ecclesijs mendicantium à quibus
peragi debent. 238*
- Officium diuinum quando recitari
possit ultra descriptum in Breuia-
rio Romano. 248*
- Orari an possit pro illo qui seipsum in-
terfecit. 240*

P

- P**actum de retrouendendo in cen-
su vitalitio an sit licitum pro eo-
dem pretio. 66
- Parentes quando sint idonei testes pro
matrimonio filij. 110*
- Participantes cum excommunicatis
quando possint excommunicari ex-
communicatione maiori sine moni-
tione nominatim facta. 126*
- Parochiani an faciant partem in iu-
dicio contra Parochum. 146*
- Parochus an possit propria auctori-
tate subtrahere sacramenta paro-
chianis ob non solutionem oblatio-
num. 239*
- Palatium Episcopi an gaudeat immu-
nitate Ecclesiæ. 83*
- Patronus Ecclesiæ an possit impedire
sepul-*

I N D E X .

- sepulturam alterius ante altare
maius. 357
- Pater vel dominus an possint eligere
sepulturam filio vel seruo impube-
ribus, & quid Neap. seruetur. 235
- Pecunia an numeretur inter mobilia,
vel immobilia. 228
- Et quid si sit destinata ad emptionem
immobilium, vel redacta ex ven-
ditione immobilium, aut posita in
banco. ibid.
- Pœnitentia iniuncta à Papa in dispen-
satione matrimoniali incestuoso vi-
ro, quod operam suam conferat fa-
bricæ Ecclesiæ an possit à delegato
commutari in aliud piii opus, si vir
sit persona nobilis, vel delicata. 102
- Pœna suspensionis contenta in cap. 1.
de sententia excommunicationis in
sexto, non comprehendit Episcopos,
nec pœna cap. sacro, eodem titulo,
& quid in Prælati regularibus.
pag. 133
- Pœna nulla imponitur ordinario ad-
mittenti resignationem sine causa,
sed resignatio est nulla. 202
- Pœna clerici committentis delictum,
sede vacante, sed condemnati ab E-
piscopo successore an pertineat ad
Nuncium Apostolicum. 205
- Pœnitenti contra confessarium credi-
tur circa reuelationem confessionis.
pag. 250
- Pœnitentia solemniter non potest impo-
ni clericis & quare. 288
- Periurium an incurratur per solam
libelli oblationem, vel per litis con-
testationem remissive. 50
- Percussor clericus quomodo debeat sa-
tisfacere clerico antequam absol-
uatur, & an in pecunia promit-
tia. 123
- Percutiens clericum coram sanctissi-
mo Sacramento est absolendus à
Papa, & ibi alia exempla narra-
tur. 124
- Percussio clerici ad hoc vt dicatur gra-
uis ratione loci publici requirit scan-
dalum. 310
- Permutatio beneficii ex qua causa fie-
ri debet. 203
- Peregrini clerici benigne tractandi.
pag. 173
- Peregrinantes clerici ad Papam non
possunt excommunicari, nec contra
eos aliquid innouari debet. 174
- Principalis an teneatur reuelare, re-
stituere, vel edere arma contra se.
pag. 13
- Præaxis curiæ Archiepiscopalis Neap.
super liquidatione instrumento-
rum. 63. 64
- Principales sunt examinandi in causa
matrimoniali. 113
- Probationes imperfectæ coniungun-
tur ad probandum censuras. 129
- Presbyteri carcerati an possint cele-
brare Missas si sint habilitati per
Palatium vel ciuitatem. 141
- Probatio debet esse concludens quando
agitur de priuatione beneficii &
non sufficit per presumptiones.
pag. 349. 350
- Propositum eligendi sepulturam sine
electione non attenditur. 239
- Priuari debet beneficii clericus atten-
tans crimen Sodomia. 251
- Præstatur obedientia Metropolitano
à Suffraganeis tamquam patri, &
coram ipso non deferunt robbetum
detectum. 281
- Proditorium homicidium vt dicatur,
an requiratur quod fiat sub colore
amicitiæ, vel satis sit occidere ini-
micum cum sclopo ex insidijs.
pag. 299

I N D E X.

Præsentatio facta de absente an valeat. 317

Præsentare an possit patronus mortuo uno ex præsentatis lite pendente, vel cedente. 322

Puella voluntas circa matrimonium est exploranda extra territorium Principis quando Princeps est suspectus, ne metum inferat in contrahendo, & est ducenda ad aliud territorium expensis communibus. 62

Purgatio canonica an possit indici quâdo contra inquisitum adsunt indicia sufficientia ad torturam. 152

Purificatio mulierum post partum, benedictio ouorum, & domorum ad quem spectet. 218

Q

*Q*uarta funeralis an debeatur si moritur persona insignis, & post sepultum corpus in patria fiant exequia solemnes in alio loco. 234

Querela plures iniuste maxime in officio Sanctæ Inquisitionis præbent iustâ causam separationis thori. 115

Qui tempore denunciationum nō accusauerunt matrimonium quando admittantur ad accusandum. 114

R

*R*aptus quomodo probetur in materia dispensationis matrimonialis. 104, 105

Recurrere ad curias seculares in causis ad forum Ecclesiasticum spectantibus, est excommunicatus & priuatur omni iure, in petitorio, & possessorio. 69

Recurfus ad curiam secularem reddit clericum excommunicatum & incapacem fructuum beneficiorū. ibi.

Recurfus ad curiam secularem improbatur etiam ad finem impediendi executionem mandati nulliter facti. ibid.

Recurfus ad curiam secularem presumitur obtentus ab eo cuius interest. ibidem.

Recommendatio in carceribus quando facien. & quid seruetur Neap. 139

Recognitio inquisiti quomodo fiat in causis sanctæ fidei. 255

Relegatus à Iudice laico pendente relegationis tempore si efficitur clericus, & frangat relegationem à quo Iudice sit puniendus pro dicta fractura. 46

Relictum pro anniuersario an possit impendi in aliud pro vna vice. 100

Religiosus locus non efficitur de Iure Canonico per illationem corporis mortui sine auctoritate Episcopi. 162

Reliquie Ecclesiæ an possint ab Episcopo, vel Rectore Ecclesiæ alijs concedi, vel donari absque licentia Pape. 214

Reliquias surripientes committunt sacrilegium. ibid.

Reliquias in processionibus debent portare diaconi. ibid.

Resignatio beneficij clerici scandalose viuentis sine alia causa ab ordinarijs recipi potest. 202

Resignationem beneficij non potest recipere qui ex priuilegio cōfert. 203

Reuelationibus receptis quomodo procedendum. 11

Reuelare an teneantur si non possunt probare quæ sciunt. 15

Reuelare an teneantur qui non possunt

I N D E X.

- sunt compelli ad testificandum, & quando tenentur, & an filius contra patrem spirituale.* 16
- Reuelare non tenetur qui scit aliquem retinere rem de qua in monitorio sine peccato, vel illum ad cuius instantiam fertur monitorium non habere interesse.* 17
- Reuelare non tenetur qui timet damnum sibi inferri ex reuelatione. ibi.*
- Reuelare an teneatur qui tempore excommunicationis est impotens, absens ignorans, & an quamprimum sciuerit, vel potuerit sub eadem pena excommunicationis lata. ibidem.*
- Reuelare non tenentur quos pars vel Iudex excommunicare non intendit.* 18
- S
- S***acerdotes quicumque vigore facultatum non possunt absolvere violantes immunitatem Ecclesie propter extractionem.* 84
- Sacramenta quis debeat ministrare existentibus in hospitali, parochus, vel presbyteri inferuientes hospitali.* 287
- Sacramenta quilibet potest recipere in Ecclesia Cathedrali inuito parochopag.* 392
- Sanctissimum Sacramentum in Ecclesia Parochiali tantum asseruari potest pro infirmis.* 391
- Sanctissimum Sacramentum in Ecclesia non parochiali pro adoratione asseruari non potest sine licentia summi Pontificis.* ibid.
- Scire quis dicatur in materia monitoriorum, & an testis de auditu teneatur.* 18
- Scriptura non requiritur in sententia excommunicationis lata pro defensione iurium.* 93
- Scriptura requiritur in sententia excommunicationis, & in alijs censuris, & quod si sit lata contra incertam personam.* 189
- Scriptura an requiratur in precepto de aliquid faciendo sub pena excommunicationis lata sententie. ibidem.*
- Scriptura an requiratur in sententia excommunicationis nulla vel que non habuit effectum.* 290
- Scriptura an requiratur in sententia excommunicationis lata per statutum, & quid si per mandatum generale.* ibid.
- Scriptura an requiratur in sententia excommunicationis quando copia notarij, vel alia necessaria ad scribendum haberi non possunt.* ibid.
- Scientia vacationis beneficij presumitur in Episcopo quia tenetur visitare.* 290
- Scientie defectus magis inhabilitat ad beneficium curatum quam defectus ordinum, ubi late qui preferendi sint in concursu.* 329
- Scientia que requiratur ad obtinendum beneficium simplex.* 366
- Sententia excommunicationis quando liget futuros contumaces.* 18
- Sententia in causa matrimoniali an transeat in rem iudicatam.* 162
- Separato matrimonio propter fornicationem si coniux innocens adulterium committat, an possit cogi redire ad coniugem.* 163
- Sententia censurarum an transeat in rem iudicatam.* 183
- Sententia definitiua fertur contra contumacem lite non contestata ubi agi-*

I N D E X.

- agitur de periculo animarum. 129
- Sententia priuationis beneficiorum
contra concubinos non est festi-
nanter proferenda propter fragili-
tatem hominum, sed cum magna
consideratione. 149
- Sepulchra & capella quomodo ven-
duntur. 157
- Sepeliri cum maiori pompa vel me-
liori loco Ecclesie non est spiritua-
le, & an possit pro eo aliquod acci-
pi. 158
- Sepulchrum vnius familiae an possit a-
lijs concedi extincta familia. ibid.
- Sepultura & capella vendi non de-
bent. 160
- Sedendi ius in sedilibus & super se-
pulchris quomodo laicis competat.
pag. 161
- Sententia Vicarij cum clausula, salua
moderatione, & commutatione
Episcopi valet, & ita seruetur Nea-
pol. 198
- Sepultura an possit denegari ob non
solutionem decimarum. 237
- Sepultura Ecclesiastica debent priua-
ri qui in Paschate non communi-
cauerunt, & quid Neap. seruetur.
ibidem.
- Sepulturam eligens voto vel iuramen-
to, non ad suggestionem, tenetur ad
obseruantiam. 238
- Sepultura an possit denegari ob non
solutionem decimarum. 239
- Sententia lata contra alienantem lite
pendente non potest mandari exe-
cutioni per Iudicem laicum con-
tra clericum eminentem. 297
- Sexta partis diminutio quando fit in
concessione rei Ecclesie in emphy-
teusim. 346
- Socius criminis laicus torquetur à
Iudice Ecclesiastico ad validam
eius depositionem contra clericum.
pag. 54
- Socius criminis an probet sine tortura
in causis sanctae fidei. 257
- Sodomita clericus quomodo puniatur.
pag. 250
- Sodomita an torquendus ex solo dicto
pueri. 251
- Sodomie crimen tentatum tantummo-
do quomodo puniendum. ibid.
- Solita concedi in feudum vel emphy-
teusim quae dicantur. 226
- Et in quibus casibus non possunt de
nouo concedi. ibid.
- Sponsus qui deflorauit sponsam si no-
lit contrahere matrimonium cum
ea an possit per Episcopum compelli
carcere ad contrahendum. 59
- Sponsus nolens contrahere matrimo-
nium quando possit excommuni-
cari. ibid.
- Statutum laicorum quod instrumen-
ta habeant executionem paratam
an sit seruandum in curia Eccle-
siastica contra clericum. 63
- Statutum contra consanguineos cle-
ricorum intuitu clericorum, est con-
tra libertatem Ecclesie. 166
- Statuta laicorum honesta fauorabilia
non contraria canonibus nec pra-
iudicialia clericis nullo modo ligare
clericos, latissime probatur. 291
- Statutum Mediolanen. de non semi-
nando orizem, ne aer inficiatur,
non ligat clericos. 294
- Statutum laicorum de non extrahen-
dis bonis à territorio non ligat cle-
ricos extrahentes sua bona. 295
- Statutum laicorum quod vinum non
conducatur in ciuitatem extra
suos fines collectum non compre-
hendit vinum Ecclesiasticum.
pag. 298

- S**tatus beneficiorum materia latissime declaratur. 373
- S**tatutum Episcopi quod excommunicatus quolibet mense soluat certam pecunie quantitatem est validum. 43
- S**uspectus de heresi, vel apostasia vehementer qui dicantur, & ibi plura enumerantur. 92
- S**uspectus de heresi grauitur infamatus debet suspendi ab officio, & beneficio donec se purgauerit. 182
- S**uspectus de heresi post abiurationem debet manere suspensus officio donec cesset scandalum. ibid.
- S**uspectus de heresi qui abiurauit de uehementi an possit impediri quominus capiat possessionem Canonatus in Cathedrali. ibid.
- S**uffraganeus de nouo electus tenetur accedere ad visitandum ipsum Metropolitanum. 281
- S**ubstantio & alie solemnitates requisite in alienationibus rerum Ecclesie à iure civili locum non habent de iure Canonico. 347
- T**
- T**axatio pretij frumenti vel aliorum victualium facta laicis non ligat clericos. 296
- T**estes inhabiles quando probent & teneantur reuelare. 19
- T**estes laici compelluntur censuris à Iudice Ecclesiastico ad deponem. coram eo. 51
- T**estes laici quando possint carcerari, torqueri, & puniri per Curiam Ecclesiasticam. 53
- T**estis coniectus de mendacio ex dicto alterius testis dignioris an possit torqueri. ibid.
- T**estes contra matrimonium debent esse omni exceptione maiores, & apte talis qualitas presumatur. 110
- T**estes de auditu deponentes super consanguinitate debent habere plura requisita. ibid.
- T**estes matrimonij an semper debeant esse omni exceptione maiores late discutitur. 115
- T**estes an sint repetendi ad instantiam excommunicati per annum. 135
- T**estes qui fecerunt confrontationem in faciem inquisiti an sint repetendi cum eius interrogatorijs, & quid Neapoli seruetur. 144
- T**estes singulares non probant miracula & tenentur reddere causam scientia etiam non interrogati, nec probant si dicant scio quia vicinus. pag. 193
- T**erra ubi fuit Ecclesia potest vendi in casu necessitatis. 160
- T**ernule & vineole Ecclesia possunt alienari sine solemnitate & quales sint. 225
- T**entans mulieres in actu confessionis, vel prope est suspectus de heresi. pag. 250
- T**estes an possint haberi pro repetitis in causis sancte fidei. 255
- T**empus ad presentandum currit patronis à die scientie & quid debeat probare impetrans beneficium de Iure patronatus ob non factam presentationem à patrono in tempore. pag. 316
- T**ortura in clericis non debet esse ita seuerasicut in laicis. 211
- T**ortura suspectorum de heresi vehementer super intentione & credulitate qualis esse debet. 256

I N D E X.

V

Venditor census vitalitij si super-
uixerit tanto tempore quod fru-
ctus percepti excederent solutum
pretium an contractus amplius sit
licitus . 66
Vestes regularium ludo vel fraude
gerentes an compellendi ad religio-
nem . 186
Vendita vniuersitate si fiat mentio lu-
ris patronatus in venditione, quan-
do transeat, vel amittatur Inspa-
tronatus . 323
Versio in utilitatem Ecclesie proba-

tur coniecturis . 347
Violantes immunitatem Ecclesie an
sint ipso facto excommunicati . 70
Vicarius Episcopi an possit reconcilia-
re publice poenitentes . 178
Vicarius Episcopi an teneatur dare
sindicatum . 221
Voluntas captatoria valet ad pias cau-
sas . 305
Utilitas Ecclesie in concessione rei em-
phyteoticae solite concedi quando
considerari debeat . 229
Utilitas Ecclesie in alienatione an sit
attendenda tempore contractus,
vel tempore assensus . 343

F I N I S.

Erratorum correctiones.

Fol. 268. lin. 33. ubi legitur, conuentum fuit. ¶ & lin. penult. ubi legitur, conuentionis. ¶ &
fol. 285. ubi legitur, conuentionem. ¶ & fol. 298. ubi legitur, de conuentione, & rursus
propter conuentionem, adde ubique, licet in huiusmodi in ordine ad Papam proprie
conuentiones dici non debeant.

R E G E S T V M.

✱ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V
X Y Z

Aa Bb .

Omnes sunt quaterniones, præter ✱, & D, Duernio-
nes, C, Ternionem, & Bb. Quinternionem.

Y
N
N
N

P

famula infirmis in suber salarium (18).

60

$$\begin{array}{r} 78 \\ \hline 4 \\ \hline 312 \end{array}$$

Printed
by C. J. 25

A
14
201